

Osudy bývalého napajedelského panství z let 1750 až 1935

Zpracoval dle zámeckého archivu VÁCLAV SOVA, ředitel v. v.
v Napajedlích

1937

N á k l a d e m v l a s t n í m . T i s k l Č e n ě k P e c h t o r ,
K r o m ě ř í ž

I. Doba poddanského a robotního poměru.

1. Výpis privilegií městečka Napajedel, pořízený vrchnostenským úřadem r. 1676.

Privilegium řím. císaře Sigmunda z r. 1421, že Napajedlané mohou své stavební dřevo brati z lesů Hřibčích a Luži.

R. 1457 potvrdil král Ladislav Napajedlanům právo na dřevo ze zmíněných lesů a udělil jim nové právo, aby totiž směli se ve vnitřních svých záležitostech rozhodovati dle své vůle podobným způsobem, jak jest oprávněno královské město Uh. Hradiště. (Viz „Dějiny Napajedel“, str. 10.)

R. 1489 dovolili Václav Šturm a Dionysius, bratři ze Zahrádky, některým napajedelským obyvatelům zakládati si v lese za Moravou nové ovocné zahrady, z nichž měli po uplynutí 6 let platiti činži. Proto měl každý oznámiti vrchnosti, kdy chce zříditi nebo rozšířiti takovou zahradu, aby s ním smluvila vrchnost výši činže.

R. 1496 potvrdil král Ladislav obě privilegia z r. 1421 i 1457 a osvobodil napajedelské poddané ode všech nových neoprávněných robot.

R. 1515 dal Dionysius Napajedlanům svobodné pastvisko „Pod Židy“ na věčné časy k užívání bez jakýchkoli činží.

R. 1527 dovolil Václav ze Zerotína Napajedlanům, aby od česání vína do sv. Martina po řadě čepovali víno z napajedelských vinohradů a ustanovil, dle čeho se měli česáči vína v nahodilých případech řídit.

R. 1540 daroval Pavel ze Zerotína svou vlastní vrchnostenskou zahradu u napajedelského dvora některým Napajedlanům, aby si tam vystavěli domky, z nichž pak platili 40 gr. dědičné činže a konali některé roboty. (Viz „Dějiny Napajedel“, str. 13.)

R. 1570 poukázal Fridrich ze Žerotína podsedníkům na Záhumení, Zabraní a některým v mestečku roboty a platy, jak následují: a) Roční dědičné daně 40 zl a to: 20 zl o sv. Jiří a 20 zl o sv. Václavu; b) činže za dřevo o sv. Martině 4 zl; c) dle potřeby ročně 1 den práce při mlýně a stavu; d) dle rozkazu hrabati seno na louce 1 den v roce; e) různé práce konati při stavbě a opravách mostů, na hrázích u Moravy. Jen tesaři měli za práci plat z důchodu; f) každému bylo dovoleno proměniti na místech, vrchností vykázaných, 4 měrice lesa v pole. Toto privilegium potvrdil r. 1380 Dětrich z Žerotína, rovněž všechna privilegia daná Pavlem.

R. 1573 rozdělil Fridrich robotu stejnoměrně mezi napajedelské lidi, což r. 1580 Dětrich také schválil:

- a) Každý pololáník měl v létě i v zimě orati 7 dní, svázati 23 kop vrchnostenského obilí, dovážeti čtyřmi vozy seno a otavu z luk u Topolné a Otrokovic, sežati 8 kop ozimého obilí a 4 kopy letního; každý čtvrtláník ze všeho polovici.
- b) Polo- a čtvrtlánici, jakož i podsedníci každý po 4 dnech v roce měli sekati seno a otavu na louce u Topolné a Otrokovic, sušiti a hrabati je pak dle potřeby.
- c) Každý podsedník měl po 2 dnech v roce rozhazovat hnůj na vrchnostenských polích, po 6 dnech v roce pře-hazovati obilí, seno a otavu ve stodolách, po 2 dnech v roce okrajovati zeli.
- d) Polo- i čtvrtlánici a podsedníci dohromady každý po 1 ½ dni v roce vykopávati řepu (krmnou pro dobytek).
- e) Při dvorech v Napajedlích a Prusinkách měl každý půlláník vytrhati 2 kopy hlavatých konopí, každý čtvrtláník a podsedník 1 kopu. Nebylo-li pro tuto práci u obou dvorů dosti práce, nesměla se od poddaných požadovati žádná náhrada za neobvyklou robotu.
- f) Čtvrtlánici měli odevzdati každý po 2 slepicích ročně.
- g) Činže s polí a luk, stanovené dle registru, nesměly se poddaným zvyšovati; poddaní měli mimo to volnost svápole a louky prodávati nebo darovati, ale beze škodyvrchnosti.

Všchna dosavadní privilegia, udělená Napajedlanům jejich vrchnostmi, potvrdil r. 1603 římský císař a český král Rudolf s rozkazem, aby ode všech budoucích vrchností a po všechny časy byla zachovávána.

2. Zhoršování privilegií (=výsad).

Na sv. Jana r. 1650 potvrdil výsady Napajedlanům svobodný pán Jan z Rotálů, majitel panství napajedelského, ale s mnohými

změnami, kterých v pozdějších letech stále přibývalo v neprospěch poddaných, třeba ve vrchnostenských spisech se mluví o „zlepšení privilegií“.

a) Privilegium z r. 1421 na braní stavebního dřeva bylo sice rozšířeno na palivové a všechno potřebné dřevo, též na pastvu všeho dobytka v lesích Hříběcí a Luži, začez však měli půl a čtvrtlánici každoročně do důchodu odváděti po 6 bílých groších a po 2 měřících ovsu, podsedníci pak po 7½ groších bílých a 1 měřici ovsu vždy o sv. Martině. Záhumenským podsedníkům byl oves odpuštěn.

Který čtvrtláník choval koně nebo voly, odsýpal po dobu, kdy měl tento potah, po 2 měřících ovsu.

b) Privilegium z r. 1457 se ponechalo; musel však každý bez rozdílu odvést ročně do důchodu 2 kuřata jako úmrtní činži.

c) Privilegia z let 1489 a 1496 byla schválena beze změny; privilegium z r. 1515 na volnou pastvu v Podžidech však s podmínkou, aby se tam mohl pásiti také vrchnostenský dobytek.

d) Privilegium z r. 1527 schvaluje se beze změny a dovoluje se Napajedlanům přikoupiti si kdekoli o vánocích ještě 1 sud vína a vyčepovati jej na radnici. Pokud nebude rento sud vyčepován, nesmí se vrchnostenské víno čepovati.

e) Beze změny se schválily též privileje z let 1540, 1570, 1573, 1580.

f) Hojně změn v neprospěch poddaných se stalo po roce 1650. Činže za dřevo obnosem 4 zl z r. 1570 byla zvýšena na 7½ zl a každý podsedník musel robotovat týdně 2 dny.

g) Roboty, rozdělená r. 1573, byla r. 1650 takto ustanovena: 1. každý půlláník měl pak konati týdně 2 dny tažné roboty, celkem 104 dny do roka; 2. každý čtvrtláník 1 den týdně, do roka 52 dnů; 3. podsedníci po 2 dnech týdně ruční roboty, 104 dny do roka. Vrchnostenské úřady stěžovaly si, že poddaní konali tuto robotu s velkým odporem, zlořečením a nedbale; pozdě začínali, vynechávali a posílali na ně neschopnou čeleď. Stále se odvolávali na dřívější potvrzená privilegia a nechtěli se dáti jinde upotřebiti než při dvoře napajedelském a v Prusinkách. Proto odhadoval r. 1676 ředitel Jan Šimoník za těchto okolností robotu půlláníků a podsedníků každého po 40 dnech a čtvrtláníků po 20 dnech; navrhoval pak přidati půlláníkům 14 dní oračky, 10 dní na vyvezení hnoje na vrchnostenská pole napajedelská nebo prusinská, ke 4 fůrám sena a otavy ještě 5 dní pro 16 jiných fůr, k 25 kopám obilí ještě 1 den ku svezení 7 kop obilí a 23 dní do roka pro různé práce ve mlýně, na mostech, při stavu, při úpravě cest, jichž i oni užívají. Celkem

činil přírůstek roboty 50 dní. Čtvrtláníkům navrhoval zvýšení roboty o polovici, tedy 25 dní a podsedníkům o 40 dnů v roce k rozhazování hnoje, vykopání řepy, trhání konopí, přehazování obilí, k různým pracím ve mlýně, u stavu, mostů, při stavbách. Mimo to měli dále odevzdávat slepice, jak dosud činívali.

V archivu zámeckém zachoval se do dnešního dne revers z 20. června 1650, podepsaný, purkmistrem Janem Kubů a konšely městečka Napajedel, kteří byli: Florián Hájek, Martin Pavelkú, Vávra Soubek, Vávra Hanák, Pavel Vakřečka, Jan Hrchířk, Jan Saturtaj, Matiaš Lubalů, Mikuláš Minář, Jan Topunecký, Jan Kašpárek, Jiří Hlatčík, Blažej Beránek, Martin Hora.

Stalo se za Jana Rotála, pána na Napajedlích, na hradě v Kvasících, v Tlumačově, v Otrokovicích, Veselí, dědičného stříbrokomorníka ve Štýrsku, zemského hejtmána, generálního válečného komisaře v markrabství Moravy.

Tímto reversem vyznali podepsaní Napajedlané, že na obecním shromáždění sáhli na podrychtáře a spolusouseda své obce a zbili ho, čímž „zhřešili“. Na přímľuvu duchovních i světských pánů byl jim tento skutek prominut. Za pokutu za tento nerozmýšlený výstup upustilo se však od čepování bečky vína v obci o vánocích „v důsledku privilegií, stvrzených a urozenou vrchnostenskou hraběcí milosti v minulých letech povolených“. Také pozbyli právo na potřebné dřevo z hor proti každoroční činži a povozům, které musili pak kupovati jako jiní. Podepsaní usvolili se též osaditi do 2 let pusté, opuštěné grunty a podsedky, „ochráni-li je Pán Bůh neštěstí, vojenského vpádu, morové rány“. Slíbili, že budoucně se ničeho „nechvalitebného“ nedopustí. Konečně dostalo se jim „milostivého prohlášení“, že budou moci zase uží-vati dřívějších privilegií, budou-li pusté grunty do 2 let opět obsazeny. Vrchnost však ohlásila, že je bude důtklivě napomínati k lepšímu vykonávání roboty.

R. 1675 povolila vrchnost Napajedlanům na přímľuvu svých úředníků opět čepovati víno, čímž pominul výše zmíněný trest

Dle listiny s datem: „Holešov, 2. září 1676,“ podepsané ředitelem Janem Šimoníkem a jednajícím o povinnostech a privilegiích městečka Napajedel bylo té doby v Napajedlích 35 půllánků, 11 čtvrtlánků, 3 čtvrtlánici jako velcí zahradníci, 98 velkých zahradníků (= podsedníků), 33 malých podsedníků zahradníků) v městečku, všech 180

3. Povinné roční platy poddaných do důchodu vrchnostenského r. 1676.

Druh platu	Půllánik	Čtvrtlánik	Čtvrtlánik jako velký zahradník	Velký podsedník Záhumenský a Zábranský	Malý podsedník v městečku
Dědičná daň o sv. Jiří	12 zl	8 zl	28 zl	20 zl	1 ½ zl
Dědičná daň o sv. Václavu	8 zl	6 zl	26 zl	20 zl	r.zl
Činže za dřevo o sv. Martině	6 zl	6 zl	13 ½ zl	7 ½ zl	7 ½ zl
Činže z jakéhosi pozemku	1 kus drůbeže	½ kusu drůbeže	½ kusu drůbeže	-	-
Činže z úmrtního práva	2 kusy drůbeže	2 kusy drůbeže	4 kusy drůbeže	2 kusy drůbeže	2 kusy drůbeže
Činže z vědomí, že poddaní nebyli nuceni k jakému trestu	2 kusy drůbeže	2 kusy drůbeže	4 kusy drůbeže	2 kusy drůbeže	2 kusy drůbeže
Činže ze základního místa	8 kusů drůbeže	4 kusy drůbeže	4 kusy drůbeže	—	—

K tomuto výkazu byla připsána úřední poznámka: „V privilegiích není sice žádná zmínka o těchto činžích, ale poddaní je od pradávna náležitě a právem odváděli. Proti tomu nedá se tedy nic dělat.“

4. Roboty, vytčené v privilegiích, potvrzené Janem Rotálem a od pradávna povinné.

	Druh roboty	Půllánik	Čtvrtlánik a velký pods.	Malý podsedník
	Orat po celý rok v létě i v zimě	7 dní	3 ½ dne	—
	Svážet vrchnostenské obilí	25 kop	12 ½ kop	—
	Dovážet píci a dřevo	1 vůz	½ vozu	—
	Dovážet seno a otavu z louky u Topolné a Otrokovic	4 vozy	2 vozy	—
	Žat obilí letní i zimní	12 kop	6 kop	—
	Síci a sušiti seno a otavu na louce u Topolné a Otrokovic	4 dny	4 dny	4 dny
	Rozhazovat hnůj na vrchnostenských polích	—	—	2 dny
	Přehazovat svezené obilí, sena, otavu ve stodole	—	—	6 dní
	Okrajovat zeli	—	—	2 dny
	Vykopat řepu	1 ½ dne	1 ½ dne	1 ½ dne
	Výtrhat konopě	2 kopy	1 kopy	1 kopy
	Svézt řepu kořmi	2 dny	1 den	—
	Různý dovoz	—	2 dny	2 dny

Mimo to velcí podsedníci měli sváželi seno 1 den v roce, všichni pak půl- i čtvrtlánici, velcí i malí podsedníci konati potřebné práce při mlýně, mostech, hrázích, stavbách. Zů-stalo-li něco z roboty, nesměl nikdo být nucen k náhradě, což však potrvalo jen do r. 1650. Po tomto roce následkem zbití úředníka byli nuceni všechny roboty do podrobná vykonávati, t. j. robotní čas jinými pracemi doplňovati.

5. Průměr příjmů z daňových a činžovních poplatků, složených u Napajedel. panství od 1. ledna 1779 do 31. prosince 1784.

I. Místní urbární činže.

O sv. 3 králích dědičná činže v průměru 6 let	23	zl	45	kr
Při prvním teletí.	2	zl	20	kr
O sv. Jiří dědičná činže	670	zl	40	kr
Činže z polí	9	zl	8	kr
Činže za polní robotu	103	zl	37	kr
Činže z ovocných zahrad	93	zl	1	kr
Činže ze včelínů	—	zl	45	kr
Činže z luk	—	zl	51	kr
Činže z vod	8	zl	37	kr
O sv. Jáně dědičná činže	7	zl	14	kr
O sv. Bartoloměji činže ze dřeva	494	zl	27	kr
O sv. Václavu dědičná činže	672	zl	55	kr
Činže za robotu	5	zl	50	kr
Činže polní	9	zl	10	kr
Úmrtná činže	21	zl	43	kr
Činže za polní robotu	278	zl	57	kr
Nová činže za polní robotu	516	zl	30	kr
Nová činže za polní robotu obce Nové vsi	7	zl	17	kr
Činže ze včelínů	1	zl	55	kr
Činže z ovocných zahrad	129	zl	25	kr
Činže z luk	185	zl	28	kr
Činže z luk cizích obcí	49	zl	6	kr
Činže dědičná o sv. Martině	—	zl	49	kr
Malá činže ze dřeva	17	zl	21	kr
Činže z hus	49	zl	46	kr
Činže ze slepic a vajec	185	zl	39	kr
Činže z pastvin	17	zl	58	kr
Činže polní	9	zl	33	kr
Činže z vinic	169	zl	47	kr
Činže z nových vinic	—	zl	53	kr
Pozemková činže Bartišovská	14	zl	30	kr
Ovesná činže	82	zl	24	kr
Činže z ořechových zahrad	7	zl	20	kr
Činže z vrchnostenských zahradních domků	15	zl	48	kr
Úhrn místních urbárních činží	3941	zl	29	kr

II. Činže vzestupné a sestupné čili proměnlivé.

Z nálevu	819	zl	6	kr
Z palíren	1163	zl	50	kr
Ze mlýnů	3017	zl	50	kr
Z olejáren	19	zl	35	kr
Z pekáren	40	zl	—	kr
Bartišovská	2	zl	54	kr
Kramářská	66	zl	58	kr
Řeznická	4	zl	—	kr
Kovářská	10	zl	—	kr
Ze včelínů	5	zi	—	kr
Z ořechových zahrad a luk	1	zl	10	kr
Domovní	260	zl	26	kr
Z nových vinic	—	zl	10	kr
Za roboty nekonané	121	zl	55	kr
Zvláštní nové činže	6	zl	21	kr
Úhrn proměnlivých činží	5581	zl	7	kr

III. Jiné poplatky a příjmy:

Z mýtného bylo vybráno	707	zl	—	kr
Z nápojů		zl	45	kr
Za prodané vrchnostenské pozemky	881	zl	11	kr
Na laudemiích	2	zl	55	kr
Za sbírání roždí	12	zl	50	kr
Z užitku zahrad	23	zl	12	kr
Z ochranných peněz	—	zl	30	kr
Z užitku pivovaru	7679	zl	17	kr
Z užitku vinných sklepů: prodej vína a činže z vína	2573	zl	45	kr
Úhrnem	11.845	zl	45	kr

Celkový průměr příjmů za 6 let činil 23.368 zl 11 kr.

6. Rok 1777.

Dle seznamu robot z r. 1777 měl každý pololáník roční staré roboty dvojsprežím 21 dnů, čtvrtláník dvojsprežím 12 dní, mimo to dovéztí k panskému mlýnu na pilu pololáník 2 klády, čtvrtláník 1 kládu a pololáník ještě 2 sáhy palivového dřeva, 2 kopy hrachu a sežat 12 kop obilí, čtvrtník dovéztí 1 sáhu dřeva, 1 kopy hrachu a 6 kop obilí. Podsedeníci byli povinni pěší robotou každý 13 dní v roce o žních a senoseči jednou osobou.

Jen pololáník Jan Černoch v čís. 88 vykoupil se již z roboty a platil daně 10 zl 21 kr, kdežto ostatní pololáníci Pavel Večeřa v čís. 192 obnos 19 zl 42 kr a v ostatních domov. číslech 20 zl 21 kr, Jakub Tesařík v čís. 228 obnos 20 zl 48 kr a Tomáš Budína v čís. 96 a Ant. Hrdina v čís. 101 po 20 zl 57 kr.

Čtvrtlánici platili daně každý 10 zl 15 kr, jen Brázdilová v čísle 224 obnos 12 zl 6 kr.

Velcí podsedníci platili daně ročně 1 zl až 2 zl 54 kr, malí pak 36 kr až 1 zl 48 kr, jen pan Podstatský v čís. 216 obnos 2 zl.

Řezníci: Václav Úředníček v čís. 93 a v čís. 100, Frant. Silnušek v čís. 110, Ignác a Matuš Kočara v čís. 199 a 271, Jan Pavlačík v čís. 211, Martin Lubalík v čís. 210 odváděli kromě platu každý ještě 20 funtů rozpuštěného loje. Též řezník Jan Úředníček v čís. 209, Aleš Valša v čís. 208, Fr. Vukřečka v čís. 229, Ant. Machala v čís. 272 vesměs z řad malých podsedníků, kdežto hořejší patřili k velkým podsedníkům.

Všichni podsedníci dostávali za roboty od vrchnostenského úřadu pivovarského pro občerstvení 3 vědra piva. R. 1777 vzpomíná se v čís. 227 půlláník Baltazar Frolíšek, v čís. 114 čtvrtláník Martin Konečný, v čís. 224 vdova Brázdilová. Nejčastěji vyskytují se ve spisech ještě jména Napajedlanů: Večeřa, Ranofrej, Hrdina, Baďura, Vrzala, Stopka, Froliš, Beránek, Procházka, Bachmánek, Úředníček, Strčálek (= Črčálek), Tabarka, Stuchlík, Klablana, Lorenc, Mišurec, Havránek, Uhlír a jiná.

7. Stížnosti napajedelských poddaných na vrchnost v záležitostech robotních.

Ze 7. července 1777 zachoval se v archivu protokol o těchto stížnostech jakož i o tom, co vyslídila v té věci k tomu určená komise. Napajedlané si stěžovali:

1. Vrchnost ukládá pololáníkům za povinnost, aby o žních ve dvou dnech každý z nich dovezl do panských stodol 24 kop obilí, aby vytrhal v $\frac{1}{2}$ dnu 2 kopy konopí; aby všichni pololánici sesekli 2 panské louky nad a pod „Povinnou“, seno pak usušili a svezli. Každý čtvrtláník měl svézt 12 kop panského obilí s pole v 1 dnu, vytrhali v $\frac{1}{2}$ dnu 1 kopy konopí. Čtvrtlánici s pololáníky pak měli ve 2 dnech zpra-covati 2 louky. Podsedníkům se ukládalo usušiti v 1 dnu seno na panské louce „Lubenská“; malí podsedníci měli za úkol vytrhati v $\frac{1}{4}$ dnu 1 kopy konopí, vykopat v 1 dnu zeli a řepu, rozřezati v $\frac{1}{2}$ dnu 1 kládu na prkna, uložit panské obilí do stodol a rozhazovati po 2 dny hnůj na poli.

Vrchnostenský úředník na tyto stížnosti řekl vyšetřující komisi, že tu úřaduje teprve několik týdnů, že jeho spolu-úřadující, staří se zesláblou pamětí, jakož i předchůdci nemohou mu o tom podati zprávy; myslí však, že poddaní sami doznávají, že tyto roboty

se provádějí od nepamětných časů a také staré spisy ukazují na tyto roboty. Vrchnost tedy je k nim oprávněna vydrženým právem. Nynější vrchnost jest v držení napajedelského panství teprv od 1. dubna 1772 a požaduje od poddaných jen ty povinnosti, které konali předešlé vrchnosti, což považuje za oprávněné. Také prominula vrchnost poddaným napajedelským mnohé rešty robot, které hojně převyšovaly přítomné roboty. Podsedníci velcí i malí sami prý doznali, že dostali pro osvěžení ročně 3 ½ vědra piva. Dle dominikální fase robovali pololánici trojspřežím ročně 21 dní, nikoli 20 dle jejich tvrzení; čtvrtlánici pak dvojspřežím 12 dní, ne 10 dní, jak oni tvrdí.

2. Další stížnost napajedelských poddaných týkala se dřeva. Stěžovali si, že vždy dostávali z panských lesů potřebné stavební a palivové dřevo, načež odváděli vrchnosti dřevní činži. Ale r. 1772 žádala vrchnost plat za stavební dřevo a lesní správce žádal z kupního obnosu 10 kr. ze zlatky akcidence (t. j. poplatku pro něho). Vrchnost se tu odvolávala na revers z 20. června 1650 o placení dřeva a na konferenční knihu z r. 1755 se záznamy o kupu dřeva. Dále namítal vrchnostenský úřad, že není sice neochotným dodati poddaným těmto potřebné stavební dřevo — po předcházejícím šetření na střechy, ale za mírný plat. Dolní částibudovy byli poddaní povinni stavěti z kamene a z cihel. Michaného palivového dřeva mohl každý půl- a čtvrtlánik dostati ročně 2 sáhy, podsedník 1 sáh. Více prý nebylo možno dodávati, poněvadž lesu již značně ubylo a brzy by byly vymýceny proti nejvyššímu nařízení šetřiti lesu. Napajedlané tento návrh zamítli, odvolávajíce se na svá privilegia — již zaniklá — a chtěli se odvolati k císařovně. Komise však jim to zakázala ve smyslu císařského dekretu, daného ve Vídni 15. července 1776 Napajedlanům, aby císařovny neobtěžovali.

Zástupci Napajedel odvolávali se také na to, že lesy Luži a Chříby dosud trvají, ale lesní správa hledí prý je zakryti jinými jmény. Tu nechala komise lesního správce mluvit a věc vysvětliti, načež Napajedlané odvolali svá tvrzení, jelikož již od mnohých let lesů, jmenovaných „Luži“ a „Chříby“ (= Hříběcí) skutečně nebylo.

3. Napajedlané si pak stěžovali, že jim vrchnost nedovolila vysekati křoviny na jejich zdaněné pastvině „Hejný“ a vyčistiti pastvisko. Naopak nasadila tam 6 divokých bažantů. Tu přesvědčila komise vrchnost i občany nahlédnutím do katastru, že pastvina „Hejný“ je z největší části ke zdanění připsána obci, pročež má obec neomezené právo vysekati křoví a vyčistiti pastvinu. — Podobně dala vrchnost na zdaněných obecních pastvinách „Hlasové“ a

„Hejném“ vysekati plané ovocné stromy, poraziti palivové dřevo a spáliti v cihelně; ostatní stromy prodala. Komise opět přesvědčila vrchnost, že celý Hlasov náleží ke zdanění obci. Tu se vyjádřila vrchnost, že ponechá obci celý Hejny na odškodnění vykácených stromů. Obci bylo pak dovoleno vykliditi všechny keře a stromy, vyjma staleté duby a jiné stromy, hodící se na stavbu mostu.

4. Dále si stěžovala obec, že vrchnost z poddanského zdaněného pastviska „Luži“ a dvou pastvisk „Pod židy“ nejen pro sebe kus odorala, ale i panskému hostinci kus přidělila. Komise tu upozornila, že celé Židy a kus „Luží“ náleží ku zdanění vrchnosti, načež poddaní ukázali opis jakési darovací listiny, jejíž originál prý se nalézal ve Vídni.

Komise konečně rozhodla, že pastvisko „Pod židy“ zůstane nadále vrchnosti jako dosud; vrchnost však dovolila obci pasti tam svůj vepřový dobytek, jak dosud činívala.

5. Napajedlané namítali v dalším, že nejvyšším rozhodnutím zanikla jejich privilegia, pročez mělo přestati i placení činže, které však dosud je v platnosti. Komise nahlédnuvši do napajedelských privilegií a spisů shledala, že podle dominikální fase dostávala obec až do r. 1772 stavební a palivové dřevo proti dřevní činži obnosem 48 zl 4 kr. Teprve po velkém ohni r. 1772 žádal se od ní plat. Z obecních dokladů vyznělo dále, že dřevo z obou lesů Luží a Chřiběcí bývalo obci darováno a z toho teprve vznikla dřevní činže. Když zanikly lesy, přestal užitek z nich a měl též odpadnouti odsyp ovsa 250 starých moravských měřic z lesní pastvy i dřevní činže, odváděné ještě v době od 1. dubna 1772 do konce května 1777. Aby se věc vyrovnala, ponechává se oběma stranám čas na rozmyšlenou.

6. Napajedelské obci byly svobodné polnosti a vinice připsány v katastru ku zdanění; musí však z obou ještě platiti vrchnostenskou činži. Zástupce vrchnosti vysvětloval to tím, že poddaní mají právo kupovati podobné volné pozemky, s nimiž mohou pak nakládati dle své vůle; že byly zdaněny tyto pozemky, po tom vrchnosti nic není. Tu rozhodla komise, že činže se odvádí všeobecně obvyklým způsobem, pročez zůstane při dosavadním zvyku, protože poddaní mají právo volně s oněmi pozemky nakládati.

7. Občané si stěžovali, že starosta Václav Úředníček byl roku minulého donucen ve vrchnostenské kanceláři přitisknout obecní pečeti na prázdný papír, což pak celou obec velmi znepokojilo. Tu vysvětloval vrchnostenský úředník, že i jiné obce přitiskly své pečete na jakési kontribučenské knížky; o jiném případě prý ničeho neví. Jelikož nebyla tím způsobena žádná škoda, byla tato stížnost zamítnuta.

8. Napajedelští poddaní stěžovali si, že minulého roku žádala se po nich trojí současně konaná robota: žatí, vázání a svážení a že lidé byli bitím purkrabím k tomu donucováni. — V dřívějších dobách dováželi Napajedlané k mostu jen 2 dřeva; nyní však musí dovážeti 2 klády osmi až dvanácti koni, vázati největší snopy a každý čtyřmi koni robotu konati, což dříve nebývalo. Úředník namítal, že tato práce je neodměřenou robotou a proto byla nařízena, jelikož byla k ní přiměřená doba. Kdyby bylo jedněm ponecháno žatí a vázání, druhým svážení, nebyli by se všichni dostavili. Bylo nutno trestati. Občané namítali, že nepřišli jen ti, kdo nemohli práci provést. Vrchnost zase se bránila námitkou, že nic nemožného se po nich nežádalo, jen povinná robota. Konečně rozhodla komise, aby téhož dne jedni žali a vázali, druhí svázeli, nikoli titěž v jednom dni žali, vázali a svázeli. Purkrabímu byla udělena důtka s pohrůzkou přísného trestu pro podruhé podobné jednání. Dovož 2 klád na desky byl uznán přiměřenou robotní povinností, při níž se neurčuje počet koní a při svážení obilí nikdo nežádal 4 koně.

9. Zástupcové obce stěžovali si, že obec jest povinna zdaňovat (= platit daně) jen 22 56/64 lánů; zdaňuje však dle subrepartice 23 3/64 lánů. Tu přesvědčila komise obec, že správně jí náleží ke zdanění 23 3/64 lánů, což tato konečně uznala.

10. Konečně stěžovali si napajedelští poddaní, že minulého týdne byl jejich vepřový dobytek zahrán s pastvin „Lůžko“ a „Pod židy“. Vrchnostenský úředník doznal, že se to sice stalo, ale bez jeho vědomí. Uslyšev o tom, ihned potrestal vinníky odehnače a nařídil, aby po všechny časy byla pastva vepřového dobytka společnou, poněvadž pastvina jest společnou.

I v pozdějších dobách bývaly spory skrz tato dvě pastviska. Konečně r. 1850 dohodly se obě sporné strany v tom smyslu, aby dolní díl pastviska „Pod židy“, hraničící na jihu s „Novou loukou“ a dále s poddanskými lukami, na západě a severu s řekou Moravou a na východě s poddanskými poli měl se pokládati jako neomezené vlastnictví vrchnosti, pročež zřekla se obec pasení dobytka černého i jiného v těchto místech. Vrchnost pak se zavázala trpěti tam cestu 5 sáhů širokou; s příkopou, osázenou stromy a vzala na sebe povinnost platiti příslušné daně.

Horní díl pastviska, hraničící na jihu a západě s řekou Moravou, na severu s domky městečka Napajedel a na východě s poli napajedelskými, zvaný „Lůžko“, byl přidělen obci do neomeze-

ného užívání. Obec pak se také zavázala trpěti tam cestu, 6 sáhů širokou s příkopou, osázenou stromy, na které však se zapomnělo. Teprve v nejnovější době osazují je spolky včelársky a okrašlovací lipami a akáty.

Po obou pak cestách mají právo jezdit, chodit a dobytek hnáti obec i vrchnost na své pozemky a, vrchnost svůj dobytek k Moravě k napájení aneb plavení. Mimo to zavázala se obec věnovati část Lůžka p.č. 2160 ke cvičení jízdního vojska, zde po domech ubytovaného. R. 1869 bylo Lůžko rozděleno mezi usedlíky a cesta p.č. 6404 (ve starém katastru 6403/1) byla ponechána jako obecní majetek.

O dělení pastvisk viz: „Dějiny Napajedel“, str. 38, 39. Dvorním reskriptem z 28. června 1776, dosud zachovalým a jednajícím o sbírání roždí, hrabání listu a pasení dobytka v panských lesích, nařizuje se vrchnostem nebrániti v těchto věcech oněm poddaným, kterým to bylo již ústně nebo písemně, bezplatně nebo za služebnost povoleno a kteří v této věci podávají stížnosti. Bylo-li to někde povoleno za nějakou služebnost, nesmí se tato zvyšovati. Bylo-li k tomu dáno povolení bezplatně, může se žádat roční plat 40 kr za sbírání roždí a hrabání listu, 30 kr za pastvu z kusu dospělého tažného nebo užitkového dobytka, 20 kr z kusu mladého dobytka a vyspělého vepře nebo ovce, po 10 kr z mladého vepře nebo ovce. Místo peněz mohl si v tomto případě vyvoliti poddaný ruční robotu a to po 4 dnech v roce za roždí a list, po 3 dnech z každého dospělého dobytka hovězího, po 2 dnech z mladého dobytka, dospělého vepře nebo ovce, po 1 dni z mladé ovce nebo vepře.

Požívali-li poddaní těchto výhod bezplatně nebo za menší plat na základě dřívějších privilegií, nesmělo se v tom nic měniti.

8. Pastviska: Kalvárie, Žebrácká, Výhonek.

Dne 30. srpna 1848 jednalo se o žádosti obce Napajedel, aby jí byla vrácena pastviska Kalvárie, Žebrácká, t.j. louky před tehdejšími lázněmi a u cukrovaru (kde nyní nalézá se čtvrt Tomáše Bati), Výhonek při pastvisku Pěném neb Pod židy a při Nové louce. Obec se tu odvolávala na staré mapy Richtrovy z r. 1770, na inventář a svědky. Dle téže mapy byly Žebrácká a Kalvárie zapsány jako obecní majetek a dle svědků pásli se tam dobytek občanů.

Zahrádka u kontribučenských sýpek čís. 82 byla v Josefínském katastru připsána, též obci ve výměře 55 sáhů a obec prý dosud platila z ní daně 3 ¼ kr. I pastvisko Kaple od mostu k Bažantnici bylo prý majetkem obce, poněvadž občané pásli tam vždy svůj dobytek.

Hejtman Svoboda neprávem prý je osázel stromy a vzal z užívání obce.

Svědék Lorenc Mika, 91 letý podsedník a řeznický mistr, tvrdil, že se dobytek od starodávna vyháněl na Výhonek od Nové louky po Brodskou cestu a to obecní i vrchnostenský. Také tvrdil tento svědek, že i Žebračka bývala obecním majetkem. Za vrchního Svobody stavěly prý se lázně asi r. 1805 před příchodem Rusů a na tehdejšího purkmistra Havrána bylo naléháno, aby si obec dala Žebračku připsat, jinak prý ji pozbude. Za stavby lázní udělaly se na Žebračce zahrádky a chodníky; posléze neznámým způsobem dostalo se celé toto pastvisko do užívání vrchnosti.

Také na Kalvárii pásával se od starodávna obecní majetek a lámal obcí kámen. Ale asi před 50 roky zakázala to vrchnost, vzala pastvisko obci a osázela je břízami, ač neznámo jakým právem. Vrchnost tu naopak dokazovala, že ona tam pásavala své ovce a též lámala kámen.

V dřívějších dobách bývalo více pastvin, úhorů a pustin pro pasení dobytka; lidé pásli, kde se dalo a kde co bylo, nezáleželo jim tak na tom vlastnictví toho kterého kusu, jen když mohli pást. Když se však počalo pole raci-onelnějším způsobem obdělávat a hnojit, poznali, že chybili. Ale bylo již pozdě. Hleděli tedy zachrániti, co se ještě dalo.

9. Zlato a stříbro na Kalvárii.

Dle listu ředitelství Karlovy bány v Kremnici z doby novější, t. j. z 2. října 1889, čís. 248, zaslaného Pavlem Křížkem, předsedou ředitelství báňského úřadu v Kremnici fě Karlu a Leopoldu Seltnerovi, továrně na klobouky v Uh. Brodě, která měla pro zdejší kraj kutací právo, byla onou tou poslána do Kremnice, ruda z Kalvárie, tam dle odrůdy rozdělena na 4 částky a ve stupách rozmělněna, načež byla podniknuta v Kremnici zkouška na zlato, ve Šťávnici na stříbro.

V Kremnici shledalo se:

při 1. zkoušce 31 gr zlata
při 2. zkoušce 10 gr zlata
při 3. zkoušce 10 gr zlata
při 4. zkoušce 62 gr zlata

z čehož vypočetlo se, jakoby na 1000 metr. centů rudy připadlo: 1. 1400 kg šlichu; 2. 1200 kg šlichu; 3. 1200 kg šlichu; 4. 1300 kg šlichu.

Ve Šťávnici shledáno bvlo:

při 1. zkoušce 3 gr stříbra
 při 2. zkoušce 4 gr stříbra
 při 3. zkoušce 2 gr stříbra
 při 4. zkoušce 23 gr stříbra

v 1 metrickém centu šlichu.

V Kremnici objevila se při 1. zkoušce známka stříbra, při 2. zkoušce 16 gr, při 3. a 4. zkoušce nepatrné množství stříbra. — Ve Šťávnici našla se ve skále, roztlučené na prach, při prvé zkoušce známka stříbra, při 2. zkoušce 1 gram, při 3. a 4. zkoušce známka stříbra. Zkouška na zlato ve Šťávnici odpadla, protože tu bylo na zlatou zkoušku pramálo šlichu. Šlichem nazývají se drobné, stlučené, vodou vyprané kusy rudy. Hodnota jedné tuny Kalvarské rudy z prvního kusu byla vypočtena na 4 zl 6 kr, z druhého na 1 zl 43 kr, z třetího na 1 zl 32 kr, ze čtvrtého kusu na 8 zl 42 kr a při zkoušce z prachu na 11 zl 20 kr, pročež bylo usouzeno, že možno tuto rudu s prospěchem zpraco-vati. — Seltnerovi upozornili dopisem Baltazziho, že v Kal-varském pískovci nalézá se dle zkoušky mincovního úřadu ve Vídni v centu pískovce 2 $\frac{3}{4}$ loty, dle jiné zkoušky 1 lot stříbra, jen v Příbrami prý ničeho nenašli. Také upozornili na výsledek zkoušek v Kremnici a Šťávnici. Křížko radil Seltnerům, jak si mají počínati při dalších zkouškách, vyzval je, aby tři druhy pískovce, roztlučené a rozmělněné, poslali do Kremnice k dalšímu prozkoumání. — Baltazzi však žádal Seltnera, aby mu odstoupili kutací právo za odškodné 14.000 zl; tito zase nabízeli mu spojení s jejich fou. Tím se věc rozbila. Důchodní Ritter k radě advokáta Kaisera zakázal Seltnerům a jejich lidem vstoupiti na půdu velkostatku, tam podnikat nějaké kutání a odnášet nějaké kameny.

Kámen lámal se na Kalvárii od nepamětných dob, kdy byla ještě holým pastviskem, bez stromů. Odbornicky však otevřen byl lom teprv r. 1882.

10. Stížnosti poddaných jiných obcí v záleži totech robotních a platebních.

A. Halenkovice (1777).

1. Halenkovští si stěžovali, že před dávnými časy mělo 20 velkých podsedníků kromě kontribučních pozemků každý ještě 7 měřic jiných polí a louku. Z polí. platili vrchnosti každý 5. snop desátku a z luk 13 grošů. Nyní jsou však pole i louky připojeny ke dvoru. Nato přesvědčila komise Halenkovské o nesprávnosti jejich stížnosti, že nikdo z nich nikdy nepožínal těch polí ani luk a nikdy

také neplatili vrchnosti žádného 5. snopu ani 15 grošů. Bylo-li to snad před velmi dávnými časy, zrušilo a promlčelo se to také před dávnými časy. Byli tedy se stížností odmítnuti.

2. Dále stěžovali si Halenkovští, že u 28 velkých a 42 malých podsedníků odvádějí roční kontribuce každý po 5 zl. a k tomu ještě slepice, vejce a zvláštní činži ročních 255 zl z robotních polí, takže připadá na velkého podsedníka po 3 zl 50 kr a na malého po 1 zl 55 kr ročně platiti.

Nato komise počítala dle dominikální fase 1 slepici po 7 kr, 1 kopu vajec po 15 kr; k ceně slepic a vajec připočetla činži z dřeva a luk, a shledala, že kontribuce, činže pozemkové, z dřeva, luk, vajec a kuřat mají Halenkovice dle dominikální fase ročně odvésti 235 zl 2 ½ kr; odvedly však jen o 27 zl 22 kr více. Činže z robotního pole odvedly ve skutečnosti 233 zl proti povinnosti 231 zl, tedy o 2 zl více.

Proti tomu namítla vrchnost, že v Halenkovcích jsou fojt, 1 velký podsedník, 2 malí soudcové a 2 hajní pro jejich službu osvobozeni od kontribuce pozemkové a v dřívější době snad ještě několik poddaných bylo od činže osvobozeno, z čehož pochází rozdíl skutečně odvedené pozemkové kontribuce. Přepletek pak činže z robotního pole 2 zl pochází z toho, že poddaní rozmnožují si svůj užitek kučováním v panských lesích.

Komise rozhodla, ponechati tuto věc vyššímu úřadu.

3. Nad obecním pastviskem bylo vystavěno 40 domků, jichž obyvatelé žijí z obce, ale do obce ničeho neplatí, nýbrž vrchnosti činži. Obec odsýpá 105 měric ovsu za lesní pastvu a musí zvlášť ještě platit za žaludovou pastvu, což jejich předchůdcové nikdy nedělali.

Záležitost domkařů přenechává komise vyššímu úřadu k vyřízení.

Žaludová pastva jest dle sdělení vrchnosti v panském lese a oves sype se z pozemku v panském lese. Jelikož poddaní nemohli být bez pastvy lesní a nechtěli přestat odsýpat oves, ponechána jim pastva v lesích: Malé diviny (než mlází narostlo, tedy Kalibisko v údolí), Kršle za pasekou, na Drviskách, na Garbinách, Vrtanica na Slaném, pod Skalkou, Hradská v celém revíru.

4. Také si stěžovali Halenkovští, že zvěř jim působí velké škody, aniž dostanou náhrady. Vrchnost se hájila, že jí škoda nikdy nebyla oznámena, pročez jí nemohla hraditi. Komise tedy nařídila obci, aby každou škodu vrchnosti oznámila a ta že ji nahradí.

5. Jako jiné obec tak i Halenkovice poukazovaly na to, že v dřívějších dobách dostávali potřebné palivové i stavební dřevo, nyní však musí stavební kupovati a palivového málo dostanou. Spor vyrovnán podobně jako v jiných obcích.

6. Konečně stěžovali si Halenkovští, že v dřívějších dobách přispívali hořeři obci na dobytčí kontribuci, nyní však přestali. Tu komise rozhodla, že hořeři jsou povinni platit do obecní pokladny.

Časté spory a stížnosti vznikaly v Halenkovicích v příčině pastevního práva. Proto přenechala vrchnost r. 1819 Halenkovským pastevní právo, v panských lesích:

a) Brulion	čís. 1,	výměry	64 měřic	348 sáhů,
b)	6,		8	371
c)	7,		8	345
d)	9,		351	460
e)	8		41	419
Úhrnem		výměry	475 měřic	343 sáhů.

Vrchnost vymínila si z čís. 8. dřevo, které hodlala v 8 letech vyrubati. Pozemky, přidělené v této trati faráři, učiteli, hajnému a prodané hostinskému, zůstaly v jejich neomezeném užívání. Daně připadly obci k tíži. Také domkařům bylo přikázáno právo pasti v těch místech po 1 kusu dobytka. Budou-li však pasti více kusů, musí se dohodnouti s obcí. Odsyp činžovního ovsa zůstal v další platnosti.

B. Jankovice a Košíky.

1. Obě obce stěžovaly si r. 1777 na zmenšené dodávky dřeva a na žaludovou pastvu, kterou dříve měly zdarma, nyní však musí platit. Jako v jiných obcích tak i zde nastalo stejné narovnání neb odbytí.

2. Obě obce měly prý pastvinu proti sypání ovsa; byla jim však odňata. Nato vrchnost sdělila, že lesní pastva nebyla jim vzata, nýbrž zůstává po všecken čas a to: Jankovicům v houštinách nad Jankovicemi, v Březině, pod Brhlavicí, též v jiných divočinách; Košickým pak nad Rovnou a za Vlčí jamou, na Pláňově; nad Podsedky a na Podlesí. Komise na to obce upozornila.

3. Domkaři v Košíkách platili vrchnosti činži z pozemků: obci však nic nedávali, ač sami si domky své vystavěli a je vlastním nákladem udržují.

Tuto záležitost rozhodla komise nechati vyššímu úřadu.

4. Také tyto obce stěžovaly si na škodu, působenou jim zvěří; přikázáno jim bylo každou škodu ihned oznámiti k vyšetření a k náhradě.

3. Farář prý dostává obvyklý desátek a přece musí obě obce Jalubskému faráři, kdykoli přijede k nemocnému neb ke křesťanskému cvičení do některé z těch obcí se svým koněm a bryčkou, zaplatit 24 kr a mimo to mají mu ještě přispět na zakoupení bryčky (kollesy) Jankovice 4 zl a Košíky 3 zl.

Jalubský farář vzal prý podsedníku Jakubu Kolajovi při koledě sekýru na dřevo, poněvadž týž nedal mu za jakousi událost potahu 3 kr a za jinou událost oves a 2 koláče. Teprv na zakročení starostovo a po odvedení 2 kr vrátil mu farář sekýru. Farář se vymlouval, že Kolaja se k němu na potkání nepěkně zachoval, pročež mu vzal onu sekýru. Věci pak vyjedнала komise s farářem dopisem.

5. Nemenší spory a stížnosti bývaly v Jankovicích v příčině pastviska, povoleného usedlým v panských lesích, a v příčině roční dávky palivového (ochozového) dřeva.

Spor urovnal se r. 1837, kdy vrchnost postoupila Jankovickým usedlým pozemky, ležící jižně od vesnice, ve výměře 322 měřic do úplného vlastnictví, začož vzdali se tito ochozového dřeva, povoleného jim 15. července 1777 v míře 57 sáhů ročně, a vzali na sebe povinnost platiti daně (17 zl 3 kr) a přírážky (1 zl 36 ½ kr). Odsyp ovsa 76 měřic a plat činže 1 zl 38 ¾ kr zůstaly na dále v platnosti. Obec se zavázala trpěti oním pozemkem průhon panského dobytka z Rovné na Kojatku. Domkařům bylo dovoleno pásti na každých 100 měřicích pastviska po 1 kuse, začož byli povinni přispěti poměrně na všechna břemena a všechny dávky. Kdo by chtěl pásti více dobytka, musel se dohodnout o tom s obcí. Obec se konečně zavázala ohraničiti tyto pozemky buď plotem nebo příkopem 3 střevice hlubokým a nahoře širokým, dole 1 střevíc.

C. Kudlovice a Sušice.

1. Dle robotního seznamu měli v obou obcích nad povinnost, určenou dominikální fasí, od sv. Jana do sv. Václava každý pololáník kromě obvyklé tažné roboty ještě 52 dní pěší roboty a každý čtvrtláník 26 dnů více vykonati; mimo to půlláník, čtvrtláník, podsedník, domkař a hofer každý ještě 3 dny ročně stříhati panské ovce vedle obyčejné roboty. Vrchnost poukázala na podobnost s To-polnou.

2. Zástupci obou obcí poukazovali na to, že půlláník v Kudlovicích drží sice 29 měřic pozemků, obdělává však jen 20 měřic a 9 zůstává ladem. Kontribuci však platí plně z 29 měřic každého roku. Podobný poměr prý jest též v Sušicích. Komise je přesvědčila z katastru a rektifikačního rozhodnutí, že platí z tolika měřic, kolik drží. Myslí-li, že jsou zkráceni, ať žádají císař. králov. rektifikační komisi o místní revisi; ale výlohy s tím spojené připadnou jim k tíži.

3. Za nevytížené víno musely obě obce platit do důchodu ročně 35 zl. – Byl to podobný případ jako v Topolné.

4. Úmrtného museli platit 14 zl 14 kr, což komise uznala dle dominikánské fáze oprávněným.

5. Obě obce odsýpaly ročně za lesní pastvinu 67 měřic ovsu; od nějaké doby nepožívají žádné lesní paseky. Vrchnost podotýká k tomu, že od 3 let nepožívají lesní pastvy ani nesypou ovsu. Tu vyjádřili se poddaní, že se zřeknou lesní pastvy, nebudou-li muset odsýpat oves. Sypání bylo odpuštěno a lesní pastva také odkázána. Poddaným pak přiděleny byly katastrální pastviny v Kudlovicích Lipy, Trávník, Robenec a; v Sušicích Knižava.

6. Sedlák prý platí ročně 1 zi 22 kr činže z dřeva, začez dostával dříve dostatečné množství dřeva, nyní sotva 2 sáhy. Stížnost tato byla podobně odbyta jako v jiných obcích.

D. Kvítkovice.

1. I Kvítkovští stěžovali si na nucené zvyšování robot-ních dnů a stříhání ovcí s podobným průběhem a ukončením jako v Tlumačově a Záhlinicích.

2. Vrchnost a hostinský prý měli v této obci 100 měřic polí a přece však neplatil žádný z nich do obce kontribuce. Komise nahlédnuvši do katastru a rektifikačního rozhodnutí nenašla nikde podobného pole, které by bylo podkladem placení žádané kontribuce, pročež stížnost zamítla.

3. Obecní zástupci si stěžují, že obec užívá pastviny, kterou také zdaňuje; musí však kromě daně platiti ještě vrchnosti místo ovsu 83 zl 10 kr a kromě toho zvláštní jakousi činži 10 zl 30 kr. Vrchnost tu namítla, že ovesná činže se platí na základě úmluvy o placení konaném přiměřeně dle množství dobytka. Komise nahlédla do úmluv a našla tam sice zmínku o činži 83 zl 10 kr anebo 206 měřic ovsu dle dominikánské fáze; leč úmluva nebyla nikým podepsána, což vysvětlili poddaní tím, že úmluva byla učiněna proti jejich vůli, pročež ji nechtěli podepsati. Dále namítala vrchnost, že obec má v katastru připsánu pastvinu „Trávník“ o 62 měřicích ke zdanění, užívá však 244 měřic, více tedy o 182 měřic, které patří vrchnosti a že z toho tedy pochází ovesná činže. Proti tomu hájili se poddaní tvrzením, že pastvina sice více měří než bylo udáno, ale že ostatek jsou neužitečné močály, které nebyly zapsány do rektifikační výměry a ke zdanění tedy ani navrhnuty. Vrchnost pak podotkla, že v katastru pozna menaný nárok vrchnosti na přebytek pastviny rozumí se tím více, že i povinnost zdanění oněch 62 měřic poddanských připadá k tíži vrchnosti; močály měří prý jen 10 měřic, ostatek je suchá půda.

Zvláštní činže z pastviny, kterou poddaní platí, jest dle dominikální fase jen 9 zl 20 kr z 1 telete; jelikož o velikonocích byla obec ještě 1 zl 10 kr dlužna, zněla její platební povinnost dohromady na 10 zl 30 kr. Komise konečně rozhodla, aby se tato záležitost podala k vyššímu úřadu.

Mimo to stěžují si Kvítkovští, že vrchnost honí na hore zmíněnou pastvinu 20 krav, ač dříve pásavalo se tam jen 8 jejich krav. Vrchnostenský úředník na vysvětlenou toho připomíná, že množství panského dobytka zde paseného řídí se vždy dle počtu polí a kusů poddanského dobytka zde paseného. Sami poddaní prý doznávají, že vrchnost pásala tam svůj dobytek ode dávna. Bylo-li poddaných méně, pásali též méně svého dobytka; když jich přibýlo, rozmnožil se i jejich dobytek na pastvě, pročez myslí vrchnost, že i ona má právo pasti tam více hovězího dobytka. I tuto stížnost odkázala vrchnost k vyššímu úřadu.

4. Kvítkovští byli prý nuceni vyčepovati v době sv. Kvi-rína 10 věder panského vína a zaplatit vrchnosti ročně 15 zl 30 kr užitku. Před 2 roky byla obec jejich za to dlužna 30 zl. Vrchnost se hájila tím, že je to stará povinnost; nemohla však dokázati pravdu toho vůbec ani jak daleko do minulosti sahá. Komise to zastavila; poddaní se uspokojili, chtějíce na vše minulé v této věci zapomenouti.

5. Dále prý musí Kvítkovští platiti vrchnosti ročně 18 zl 49 kr za kuřata a vejce a 13 zl 4 kr za husy. Vrchnost poukázala na to, že je to dle dominikální fase urbárně přiměřená a v zemi prováděná povinnost, načež komise nařídila obci dále tyto obnosy odváděti.

6. Obec odvádí prý vrchnosti činži z dřeva, půlláník 1 zl a 51 kr, dostane však za to jen 2, nejvýše 3 sáhy. Nastalo narovnání.

7. Kvítkovští prosili, aby při slabosti dobytka zařídilo se místo dosavadního dvojspřežení čtyřspřeží, což vrchnost povoluje dle povahy a okolnosti práce.

8. Podsedníci prosili o možnost nahlédnouti do katastru, jsou-li s 18 1/2 měřicemi gruntovních pozemků zapsáni ke zdanění. Komise je o tom přesvědčila.

9. Poddaní se táží, smějí-li kupovati pozemky, načež komise odvětila, že samozřejmě je nikdo k tomu nenuť, ale radí se jim dle Nejvyššího projevu, aby tak činili. Vrchnost by jim povolila snesitelné platební podmínky a za snesitelné ceny by jim své pozemky odprodávala. V tom smyslu stala se dohoda.

10. Při dostavování se sirotků ve vrchnostenské kanceláři musela prý obec zaplatiti za každého nepřítomného a nepovědomého sirotka 6 kr, což komise zarazila a řekla obci, že o zaplacených již 6 krejcarech za ony sirotky rozhodne vyšší úřad.

11. Při obnovení představenstva obecního platívá prý obec vrchnímu úředníku obyčejně 1 zl 30 kr. Komise rozhodla, aby při tom zůstalo i nadále; písaři a drábu nemá však ničeno dávati ani žádné hostiny připravovati.

12. Kvítkovští se dále tázali, čím mají přispívati na koledu, načež odpověděla komise, čím prý chtějí.

13. Když byla obnovena věž napajedelského kostela, byli představení a fojtové přifařených obcí zavoláni na faru, kde byli žádáni přispěti na náklad, s obnovou spojený, 50 zl. Kvítkovští prosili o zmírnění onoho obnosu, leč marně. Farář poukazoval na revers, který měl od bývalého napajedelského panského inspektora Löwenfelda (1770), vyhotovený na jméno obce, a od té doby po 6 let žádal od obce 4% úrok v obnosu 12 zl. Obec vypůjčila pak jinde peníze a platí z nich dosud úrok.

Revers má starosta doma. Komise dala si onen revers donésti a shledala, že obec Kvítkovice se zavázala přispěti k výstavě věže (— starého kostela —) 50 zl. Kvítkovští se hájili, že slíbili sice něčím přispěti, ale nedali vyhotoviti revers, poněvadž neměli prostředků. Ze strachu před donucovacími prostředky museli svoliti k vydání oněch 50 zl, které si pak o velikonocích vypůjčili a složili do kostelní pokladny. Po 6 let platili a dosud platí z nich úrok hoferu Janu Lubalovi, který obci ty peníze půjčil pro uspokojení kostelní pokladny. Nato předložil farář opis vysvědčení s doložením, že představenstvo ostatních obcí dosvědčí, že Kvítkovští k obnosu 50 zl dobrovolně přivolili. Vymlouvali se sice na nedostatek prostředků, ale Löwenfeld pro usnadnění oné splátky rozhodl, vzíti obnos zatím z kostelních peněz, z čehož obec měla platiti úrok, takže časem mohla snadno oněch 50 zl splatiti. Poté Kvítkovští i jiní představení vlastnoručně revers ten potvrdili. Komise pak zavolala Napajedlany přítomné při onom jednání. Byli to: Frant. Úředníček, předseda bratrstva, Jiří Půl, kostelník, Martin Skyba, mladší purkmistr, Václav Přerovský, kostelník. Tito dosvědčili, že Kvítkovští sice poukazovali na chudobu a starosta nabízel pouze 20 zl, ale Löwenfeld jim uložil 50 zl a slíbil jim pro ulehčení platu, že obec bude moci zorati si část její pastviny a zisk věnovati pak na zaplacení. Poté deputace obnos ten podpisem povolila.

E. O t r o k o v i c e

1. Otrokovští stěžovali si, že půl- a čtvrtláníkům bylo přidáno proti znění dominikální fase roboty o 1 koně více, podsedníkům pak kromě 3 dní v témdni pěší roboty ještě 8 dnů v době od sv. Jana do sv. Václava a 3 dni v roce pro střihání ovcí společně s domkaři a hofery. Výmluva a rozhodnutí následovalo jako v Tlumačově a jinde.

2. Otrokovští si stěžovali, že odsýpají oves z pastviny o 104 měřicích a jsou nuceni odkupovati plané ovoce se stromů a keřů na Menšově, Pod rybníky, Pod Podluží a na této pastvině rostoucích, jakož i žaludy v Dolním a Horním lese anebo zanechatí pastvy v těch místech, dokud vrchnost oněch plodů nepřebírala. Tu odvolala se vrchnost na nález z r. 1775, kdy byla obci pro její dobytek přenechána pastvina v panském Dolním a Horním lese o 218 měřicích, jakož i pastvina od Otrokov. rybníka po hraniční tabuli o 321 měřicích pro společnou pastvu s vrchnostenským otrokovským dobytkem. „Kdyby to tak bylo zůstalo, byla by obec spokojena. Jinak však nemůže existo-vati,“ dodali zástupci obce. Tu upozornila komise vrchnost, že jest dle dominikální fase povinna vykázati poddaným za odsyp ovsa lesní pastvu anebo v nedostatku této v rybníku; rybníčnou pastvu nesmí jim odejmouti, k čemuž vrchnost dodala, že majíc při dvoře dostatek pastvy nepomýšlí odejmouti obci onu pastvu. Žaludy může prý jim ponechatí jen za mírnou cenu; pouze pastvu na zemi dovoluje obci upotřebiti, nikoli to, co roste na stromech. Plané ovoce dovoluje poddaným sbíratí. Tím spor byl ukončen.

3. Obec zdaňuje pole Újezd a Luži, musí však z toho odváděti vrchnosti také roční činže 5 zl 30 kr. Komise nahlédnuvši do katastru shledala, že před i za Újezdem jsou kontribuční pole i louky, podléhající kontribuci. Tu namítala vrchnost, že otrokovská obec neplatí činži z oněch kontribučních polí a luk Újezdu, nýbrž z panských luk „Pod Jaričem“ a u Dolního lesa. „Pod Jaričem“ má obec kontribučenské pastvisko, které se nesmí zaměňovati s činžovními lukami. Nikdo prý nepomýšlí vzíti jim ono pastvisko, kterého potřebují k živobytí. Tím se obecní zástupci uspokojili.

4. Vrchnost prý má v obci 224 ½ měrice poddanských realit v držení, nepřispívá však ničím obci v příprěží. Vrchnost slíbila přiměřenou nápravu v této věci.

5. Otrokovská obec mívá prý s Tečovickými Malenovského panství neustálá nedorozumění pro pastvinu „Hranice“, pročež žádá o uspořádání toho a o klid. Nato ptala se komise, není-li mezi soudy

nějaká úmluva stran hranic po ruce, načež podotkla vrchnost, že se hranice obcházejí každého třetího roku. Konečně nařídila komise, aby se nedorozumění úplně odstranilo, což vrchnost slíbila učiniti po žních.

6. Otrokovští namítají, že obec Kvítkovice, Sazovice a Tečovice mají na Otrokovsku zdaněné reality a do Otrokovic neodvádějí daní; obávají se, že Otrokovští sami je zdaňují. Tu komise přečetla Otrokovským z katastru kus po kuse o zdanění oněch realit a uspokojila je v jejich obavách.

7. Také Otrokovští stěžovali si na příkaz vyčepovati v roce 10 věder panského vína a povinnost zaplatiti ročně z užitku do důchodní pokladny 15 zl 30 kr. Jelikož komise v dominikální fasi o tomto užitku ničeho nenašla, zastavila další trvání onoho příkazu.

8. Půlláník prý platil roční dřevní činže 1 zl 45 kr a podsedník 35 kr. Před 12 lety dostal za to půlláník 8 sáhu a podsedník 5 sáhů dřeva. Nyní však půlláník jen 3 sáhy a podsedník 1 sáhu, ač dominikální fase nařizuje vrchnosti, aby poddaným dala potřebné palivové i stavební dřevo. Jelikož však se nalézaly lesy již v žalostném stavu, bylo zavedeno narovnání.

9. Jindy prý platili hořeři kontribuční příspěvek do obce, nyní již ne. Tu přesvědčila komise zástupce obce, že hořeři dle generalíí byli sice povinni odváděti daně do kon-tribučenské pokladny k celku všech usedlých poddaných, panství, ale nikoli do obce.

10. Obec prý odvádí do důchodní pokladny místo kuřat a vajec 26 zl 7 kr a místo velikonočního telete 1 zl 20 kr. Zástupci táží se, zda je tento plat spravedlivý. Nato odpověděla komise, že dle dominikální fase jest tento plat přiměřený, ale nesmí se zvyšovati.

11. K opravě věže napaj. farního kostela přispěla prý obec 50 zl, které si vypůjčila, protože jí slíbil inspektor Löwenfeld, že si mohou odorat kus pastviny na pole a z toho oněch 50 zl si nahraditi. To se však dosud nestalo, a proto žádají oněch 50 zl zpět. Komise uznala případ tento podobným s Kvítkovicemi, jen se tím jednalo o to, zda deputace svolila k onomu příspěvku. Otrokovští tu namítali, že nemohla deputace k tomu svoliti, vědouc, že pro stavbu vlastního kostela jest obec zadlužena. Napajedlané i Otrokovští trvali na svých výpovědech. Věc nebyla tedy urovnána.

F. S a z o v i c e .

1. Půl- a čtvrtlánici musí o jednoho koně k robotě více přispívati než jsou povinni dle dominikální fase a krom toho v době od sv. Jana

do sv. Václava zvláštní 8 denní pěší robotu vykonati a ještě 3 dny ovce stříhati, což musí dělati též domkaři a hoferi kromě povinných 52 dnů jejich roboty. Vrchnost hájila se tím, že nikdo z půl- ani čtvrtlánků nebyl nucen připrahovati o 1 koně více; dělali to dobrovolně, aby ulehčili koňům. Osmidenní pěší robota a stříhání ovcí jest prý prastará robota, která pochází asi z toho, že pozdě docházívajíc do práce.

2. Obec Sazovice měla ve starých časech v držení les zvaný „Láse“, který přenechala pro honbu hraběti Františku Rotálovi s podmínkou, že každý půlláník dostane 8 sáhů palivového dřeva a každý čtvrtláník a podsedník 4 sáhy a že se sleví obci na činži z dřeva 13 zl. Plnění obou závazků se strany vrchnosti trvalo po Adama Rotála, kdy dodávání dřeva bylo zmenšeno, ale odpis činže z dřeva pozorován nebyl. Tu z katastru, dominikální fase a z registru Sazovických přesvědčila komise stěžovatele, že les „Láse“ nebyl jim nikdy připsán ke kontribuci a že obec Sazovice byla povinna platit činže 26 zl 15 kr ročně, od času rektifikačních pak dle dominikální fase jen 12 zl 15 kr, tedy o polovinu méně. Vrchnost projevila ochotu dáti Sazov-ským na základě smírného narovnání palivové a všechno stavební dřevo proti hořejší činži; poddaní však prosili o větší příděl palivového dřeva, stavební prý si raději koupí. Dohodnuto bylo, že půllánici dostanou každý 6 sáhů ročně, čtvrtlánici a podsedníci každý 3 sáhy z blízkých lesů, pokud možno, a že se zříkají stavebního dřeva.

3. Dle dominikální fase měla obec urbánní povinnost odváděti vrchnosti ročně 63 kuřat a 128 vajec. Nyní musí platit ročně 8 zl 27 kr. Se stížností byli odkázáni stěžovatelé; spokojili se s oním placením.

4. V době sv. Kvirína má obec čepovat panské víno a odvést pak vrchnosti ročního užitku 7 zl 45 kr. Cena bývá do té míry zvyšována, že nemožno víno rozprodati, pročež musí se oň občané rozdělit a je pak zaplatiti. Věc úředně odbyta jako v jiných obcích.

5. R. 1830 dohodli se Sazovští s vrchností v příčině dávky palivového (ochozového) dřeva, jelikož jim dle recesu z r. 1777 a 1778 náleželo: 7 pololáníkům po 6 sáhách = 42 sáhů, 11 čtvrtláníkům po 3 sáhách = 33 sáhů, 9 podsedníkům po 3 sáhách = 27 sáhů za roční celkovou činži 12 zl 15 kr. Sazovští žádali, aby jim vrchnost pustila do vlastnictví les „Láse“, výměry 57 jiter 1537 sáhů a projevila ochotu zříci se za to odběru dřeva a platiti z postoupené parcely daně; činže z dřeva však ročních 12 zl 15 kr měla se jim odpustiti.

G. Spytihněv

1. I Spytihněvští stěžovali si na zvyšování robotní povinnosti se stříháním ovcí a se stejným výsledkem jako v jiných obcích.

2. Spytihněvští si stěžovali, že výběrčí kontribuce předepsal obci Spytihněvské 100 zl reštu (nedoplatku), ač oni žádných reštů nemají. Tu je komise přesvědčila, že jsou na omylu.

3. Dále stěžovali si Spytihněvští, že musí zdaňovati některé grunty (pozemky) a ještě platit z nich vrchnosti činži. Jsou to pozemky „Za Halenkovským dvorem“, „Na Stadlinkách“ a v „Hamrech“. Nahlédnuvši komise do katastru shledala, že obec Spytihněv skutečně zdaňuje 21 měřic 3 osminy a mimo to platí z toho vrchnosti od dávňných dob roční činže 7 kr z měrice. Zástupci obce také namítali, že ony činžovní katastrální a kontribuci podléhající pozemky, jakož i jiné nečinžovní katastrální reality jsou neoddělitelné, pročez nemohou a nesmějí s nimi vládnout! jako s jinými svobodnými činžovními. Proto prosili o zrušení činže. Komise rozhodla ponechat tu věc vyššímu rozhodnutí.

4. Obec prý musí platit vrchnosti ročně 100 zl činže za nevypité (suché) víno. Před časy dodávala vrchnost do obce o sv. Kvířinu sud vína. Od 50 let však vína neposílá, ale činže se musí platit. Na svou obhajobu namítla vrchnost, že jest to urbáři přiměřená povinnost, poněvadž dle dominikální fase měla obec ročně vycepovat 6 sudů panského vína. Komise uznala tuto činži a rozhodla, aby se dále platila.

5. Úmrtného platí prý obec ročně 7 zl 4 kr do důchodu; komise uznala tento poplatek dle dominikální fase správným.

6. Další stížností této obce bylo, že odvádí z panské pastviny 77 staromoravských měřic ovsa, ač užívá jen malé pastviny. Tu uvedla vrchnost na svou obhajobu, že v lukách, zvaných Štěpy, jest jedna o 9 měřicích a $\frac{1}{2}$ osmině připsaná katastrálně obci. Tato louka však dle měření z r. 1770 má prý rozlohy 95 měřic a z toho tedy pochází onen nadpočetný kus pastvy, z něhož obec odsýpá oves. Proti tomu namítali obecní zástupci, že všechen nadpočet jsou močály. Tu tázala se komise, není-li v onom nadpočtu nějaká pastva, které by mohli poddaní užiti. Vrchnost pak odvětila, že jest tu sice les, ale poddaní nesmějí v něm pasti. Konečně odkázala komise celou stížnost k vyššímu úřadu.

7. Před 11 lety užívala obec v lese na Hradské pod Bu-dačkou (– Budačinou) v Halenkovské mýtině žaludové pastvy, z čehož sypala oves. Od 11 let však žádá se od obce kromě sypání ovsa ještě plat za žalud. Vrchnost tu tvrdila, že sypání ovsa pochází z pastviny „Štěpnice“, pročež si vyhraduje žaludovou pastvu zúročiti. Nakonec poukázala komise tento případ k vyššímu rozhodnutí.

8. Dříve dostávala obec bezplatně stavební dřevo, nyní však musí je draho platiti, budovy scházejí a oni nemají prostředků k nákupu stavebního dřeva. Nato slíbila vrchnost, že jim ponechá zdarma všechno stavební dřevo a potřebné množství palivového dřeva.

9. V dřívějších dobách přispívali domkaři a hořeři obci na kontribuci; nyní však jsou toho sprostěni. Komise rozhodla, že dle generalií jsou povinni na kontribuci přispíván.

10. Spytihněvští si stěžují, že není rovnosti v držení polí u Spytihněvských poddaných, ač musí všichni stejné povinnosti konati. Komise nato upozornila stěžovatele, že dle katastru byla majetnost stejně vyměřena, pročež mají všichni stejné povinnosti.

11. Někteří údové obce byli u vrchnosti a královského krajského úřadu bití pro pečeť, ač se jim neřeklo, proč má být obecní pečeť podána. Tu upozornila stěžovatele komise, že třikrát byla obci vysvětlena příčina přitisknutí obecní pečeti, a to královským krajským úřadem, ale bez výsledku. Proto byli tvrdohlaví lidé bitím trestáni a nuceni k poslušnosti.

12. Obec musí prý za nepřítomné sirotky při stání zaplatit z každého 6 kr. Komise toto ustanovení zamítla.

13. Spytihněvští si stěžovali, že od mnohých let platívají faráři za průvod v prosebných dnech 1 zl 30 kr; od 8 let však žádá 1 zl 30 kr i za průvod na sv. Marka. Komise odkázala faráře s tímto požadavkem, jelikož je povinen konati bezplatně náboženská cvičení a že žije prý z farních dětí.

14. Před časy přenechala prý obec faráři 3 staré moravské měrice z jejího obecního pastviska na krátkou dobu k použití jako louky. Ale farář to zoral na pole. Proto žádali Spytihněvští, aby se to uvedlo do předešlého stavu. Z katastru a rektifikačního rozhodnutí přesvědčila se komise, že obec tuto pastvinu „Obecnici“ zdaňuje, nikoli farář, jehož pozemky od ní daleko odděleně leží, a nařídila, aby ihned po sklizni toto pole obci odstoupil. Třetího dne však donesl farář knihu, z níž tvrdil své právo k onomu poli. Tu rozhodla komise, aby spor byl podán k rozhodnutí vyššímu úřadu a aby zatím farář onoho pole ještě užíval.

H. T l u m a č o v .

1. Z protokolu robotních seznamů seznají Tlumačovští, že dle dominikální fase o robotní povinnosti od sv. Jana do sv. Václava robotoval každý půlláník týdně o 1 den trojspřežení více, každý čtvrtláník o půl dne dvojspřežení více, anebo konal každý půlláník místo trojspřežení robotu 1 den pěší roboty se 2 osobami a každý čtvrtláník místo půl dne dvojspřežení 1 den pěší roboty s 1 osobou. Také podsedník robotoval od sv. Jana do sv. Václava o 1 den pěší roboty více. Mimo to měl každý půlláník, čtvrtník, podsedník, domkař a hofer kromě obyčejné roboty ještě 3 dni panské ovce stříhati.

Vrchnost tu namítala, že přídavek roboty povstal z toho, že poddaní pozdě přicházeli do práce. Tažná robota byla často proměňována v pěší, zvláště v letním počasí. Dostavi-li-li se všichni robotníci v čas, vyžadovalo stříhání ovcí jen 2 dny; S tímto vyjádřením vrchnosti uspokojili se poddaní. Vždyť domkaři a hoferi měli sice ročně 52 pěších dnů roboty a mimo to stříhání ovcí, ale mnozí vykonali jen část roboty a mnozí ji úplně zanedbávali. Ostatně nové robotní resty do dneška byly prominuty. Pololánici, čtvrtníci a podsedníci tvrdili, že nikdo z nich do roboty pozdě nepřicházel, nežádají náhrady, poněvadž jim vrchnost prominula mnohé robotní resty.

2. Jako Napajedelští tak i Tlumačovští stěžovali si, že za dřevní činži dle dominikální fase mají dostati potřebné stavební a palivové dřevo; ale od r. 1772 musí je kupovati. I tuto stížnost odbyla vrchnost námitkou, že lesy brzy pominou, bude-li poddaným dodávat dřevo dle nutnosti, nikoli dle možnosti. Proto komise zprostředkovala v té věci narovnání.

3. Tlumačovští si stěžovali na přetěžování daněmi a robotou, proti čemuž však vrchnost namítala, že nežádá nic více než povinnost, přiměřenou patentu. Komise pak upozornila stěžovatele, že dle robotního seznamu jsou ještě za r. 1775 povinni robotou. Vrchnost posléze slíbila, že nebude nikoho robotou přetěžovati.

4. Tlumačovští dále namítali, že mlynář a hostinský jsou v držení pozemků každý jednoho půllánu, neplatí však žádných daní, neboť r. 1776 nebyla jim daň předepsána, ač mají je platit jako ostatní. Vrchnost vysvětlila tu věc tím, že oba jsou v držení vrchnostenských realit. Nahlédnuvši komise do katastru i rektifikačního výkazu, našla tam ani mlynáře ani hostinského, nýbrž jen polo-a čtvrtlániky, podsedníky a jim přikázané gruntovní pozemky. Proto nepožívali ani mlynář ani hostinský gruntovních polí, pročež nemohla jim býti daň předepsána.

Dále stěžovali si Tlumačovští že výměra jejich pozemku nesouhlasí s katastrem a že úbytek vězí v půllánech mlynáře a hostinského, kteří měli by daň obci odvádět také proto, že pasou na obecních pastvinách tažný a vepřový dobytek. Spor tu rozhodla komise v ten smysl, aby obec požádala rektifikační komisi revisní, aby věc, týkající se realit, na jejich útraty vyšetřila a v příčině pastvy dobytka mlynáře a hostinského, aby se s nimi dohodla o nějaký plat.

5. Zástupcové obce stěžovali si, že Tlumačovští hořeří platívali dříve do obce daň (kontribuci), nyní však ne. Výběrčí daně namítal, že se řídí předpisy, dle nichž hořeří daně odvádějí do pokladny. Komise pak ony předpisy stěžovatelům vysvětlila, načež tito sice ještě nějakou mrzutost projevili, ale utišili se.

6. Dále stěžovali si obecní zástupcové, že v obecním gruntu se nachází 26 chalupníků, z nichž každý platí vrchnosti po 1 zl 15 kr, obci však jen 15 kr, začez titíž chalupníci od vrchnosti ničeho nemají. Domky vystavěli si vlastním nákladem a musí pečovat i o jejich udržování. Vrchnost slíbila, že tato činže se zruší a komise odkázala stěžovatele s tímto sporem k vrchnímu soudu.

7. Před 20 lety užívali prý Tlumačovští pastvin Hrabůvka, Chrást, Hájek, nyní však bylo jim i rubání dřeva zakázáno. Vrchnost tu tvrdila, že dle dominikánské fase křoví jí patří; v katastru není prý o křoví zmínky. Co se stalo v dřívějších letech, stalo se jen z milosti vrchnosti. Komise pak z katastru o pravdě onoho tvrzení přesvědčila obec a bylo dohodnuto, že obec může v Hrabůvce pásti svůj dobytek jako dosud, s výjimkou však mladých houštin, aby se nepoškozovaly.

8. Občané trpívají každého roku škodu panskými bažanty. Nežádají sice náhrady za uplynulé roky, ale v budoucnosti budou ji žádat. Vrchnost slíbila, že se bude stříci poškozování a komise vybídla obec, aby každou příští škodu zvěří způsobenou, hned ústně oznámila vrchnostenskému úřadu. Nedostane-li náhrady, ať to ihned oznámí královskému krajskému úřadu.

9. Tlumačovská obec žádala zdarma pastvu žaludů v lesích, kde po všechny časy pásavala a pase svůj dobytek. Vrchnost zamítla tuto žádost, tvrdíc, že nemůže se pokládat za povinnost, co se povolilo z milosti. Pozemek jest její i stromy a vše, co na nich naroste. Proto nemůže vrchnost nikomu žaludy zdarma ponechati, nýbrž jen za mírný plat, pokud poddaní svou povinnost řádně budou plniti. S tím souhlasila i komise.

10. Tlumačovští tázali se co se stalo s dodanými osminami vypůjčeného obilí a kam se dostaly. Vrchnost namítá, že za nynější správy nebylo žádné obilí půjčováno a o půjčkách z dob předešlé správy nejsou účty po ruce. Komise byla nucena nechat tuto stížnost nevyřízenou, poněvadž tu scházely účty z let až do r. 1772 a poněvadž byla by tu nutná úřední kvitance z r. 1758, kdy dle doznání poddaných teprv začalo půjčování obilí vrchnosti poddaným. Porovnáním této kvitance s kvitancemi kontribučen-ského obilí u cis. král. guberniálního účetnictví vysvitlo by, co bylo počítáno za výdaj osmin vrchnostenského obilí a co připadlo kontribučenskému fondu a co by tedy měla předešlá správa nahraditi kontribučenskému obilnímu fondu.

11. Vrchnost nařizovala obci vyčepovati v období sv. Kvirína 1 sud vrchnostenského vína, začež měla do důchodní pokladny odvésti 15 zl 50 kr, což pokládala za dávnou povinnost. Komise upozornila, že generaliemí se zakazuje nutiti poddané čepovati vrchnostenská vína, čímž se také ruší povinnost odváděti užitek 15 zl 50 kr.

12. Občané si stěžovali, že musí odváděti značnou činži z kuřat, vajec a hus. Vrchnost poukazovala na urbář, dle něhož je to přiměřená povinnost. O tom přesvědčila se komise z dominikální fase, uvádějíc položku 22 zl 50 kr, které Tlumačov byl povinen vrchnosti ročně odváděti, a nařídila obci, aby tuto povinnost dále konala.

13. Vrchnost prý nechává své ovce pásati se na obecních pastvinách a po žních na poddanských polích, z čehož má dobytek poddaných újmu na pastvě. Vrchnost se hájila, že poddaní pásli svůj dobytek na panských pastvinách a polích. Poddaní zase tvrdili, že ovce mohou se sice pásati na dobytčím pastvišti, nikoli však na Metlově; v době mrazů mohou být hnány přes poddanské pole na panské oziminy, ale nesmějí se tam nechávat pást. Pasou-li se panské ovce na poddanských strništích, ať smějí i poddaní svůj dobytek pásati na panských strništích. S tím souhlasila vrchnost i komise.

Dohoda z r. 1830 o pastvisko „Za potoky“ v Tlumačově.

1. Panský pozemek p.č. 1165 „Za potoky“, výměry 13 jiter 946 sáhů, byl přiřknut obci k užívání jako pastviště dobytka. Ale křovina a sečení trávy na něm byly příčinou mnohých nepříjemností a stížností ke krajskému úřadu. Proto bylo toto pastvisko posléze postoupeno obci do úplného vlastnictví, aby se nikdy nemohlo oddělit od obce ani rozdělit mezi usedlíky, nýbrž bylo vždy užíváno jen k pasení dobytka.

Protože bylo toto pastvisko dáno obci do úplného vlastnictví, rozhodla se vrchnost zmenšiti usedlým množstvím dřeva 251 sáhů, dávané jim ve smyslu recesu z r. 1777 a 1780 z jejich lesů, o 46 sáhů jako ekvivalent, takže od r. 1850 dostával každý z 92 usedlých o $\frac{1}{2}$ sáhy méně než dříve dostávali a všichni pak dostali ročně 205 sáhů.

Všechny daně a platy, váznoucí na onom pozemku do r. 1830 a v budoucnosti, převzali pak Tlumačovští usedlíci. Pozemková daň činila tehdy z této parcely 2 zl 31 $\frac{1}{2}$ kr.

Dle této dohody dostávali po r. 1830 dřeva:

19 půllánků místo po	5 sáhách po 4 $\frac{1}{2}$ sáhách = 85 $\frac{1}{2}$ sáhů,
4 čtvrtlánici starší místo	3 sáhů po 2 $\frac{1}{2}$ sáhách = 10 sáhů
12 čtvrtlánků nových místo po	2 $\frac{1}{2}$ sáhách po 2 sáhách = 24 sáhů
57 podsedníků místo po	2 sáhách po 1 $\frac{1}{2}$ sáhách = 85 $\frac{1}{2}$ sáhů,
	Celkem 205 sáhů.

Činže za dřevo 80 zl 30 kr ročně zůstala však nezměněna; z toho připadlo ročního placení každému:

půllánků	po 1 zl 45 kr,
čtvrtlánků	52 $\frac{1}{2}$ kr,
podsedníků	35 kr.

2. R. 1836 vzdali se Tlumačovští práva pasti svůj dobytek v lese „Pod stavem“, „Za mlýnem“, na Malkovci, Trnkovci, začož odstoupila jim vrchnost do vlastnictví k libovolnému užívání i rozdělení mezi usedlíky 169 měřic a lesních pastvin „Pod stavem, Za mlýnem, louku a zahradu za Moravkou“ ke Tlumačovskému rybníku a jiné.

Vrchnost si tu vymínila, 1. aby příkop za Moravkou od mlýna k rybníku trval i budoucně pro zavodnění panské louky; 2. úpravu cesty k volnému použití vrchnostenské potřeby; 3. příkop hraniční mezi pozemky panskými a usedlých měli upravit občané tlumačovští. Daně s přírážkou z oněch pozemků v obnosu 38 zl 34 kr připadly usedlým; dosavadní odsyp ovsa 286 měřic 21 $\frac{1}{8}$ mázu zůstal nezměněn v platnosti. Dřevo s odstouplé plochy vymínila si pro svou potřebu vrchnost, vyjímaje osamělé stromy.

Ch. Topolná.

1. Při opravě topolského robotního seznamu bylo do protokolu zaznamenáno, že nad povinnost, přiměřenou dominikální fasi, má v době od sv. Jana do sv. Václava každý pololáník kromě obvyklé tažné roboty konati ještě 52 dní a čtvrtláník 26 dní pěší roboty; mimo to pak každý pololáník, čtvrtláník, podsedník, domkař a hofer 3 dny v roce

stříhati ovce. Vrchnost vícerobotu odůvodnila podobně jako u Tlumačovských tím, že pozdě docházeli do práce.

2. Topolští si stěžovali, že od vydání nového katastru je obec Topolná na láněch zkrácena. Od r. 1658 strhla prý vrchnost na sebe z 5 lánů asi $2\frac{48}{64}$ lány. Dříve platila obec 697 zl 33 kr kontribuce, nyní dle nového katastru již 790 zl 28 kr ročně. Nato přesvědčila komise poddané z katastru a rektifikačních rozhodnutí, že zdaňují 11 $\frac{48}{64}$ lánů. Nejsou-li spokojeni a myslí-li, že je jim méně lánů přiděleno a že spor vyhraji, ať se obrátí na cis. král. rektifikační hlavní komisi. Ale náklady, s tím spojené a dosti značné, musí pak sami zaplatiti.

3. Topolská obec prý platí vrchnosti ročně 100 zl za nevypité víno, což ji velmi zatěžuje. Komise se přesvědčila o tom, že je to pravda sice, ale že vrchnost z toho platí zemi daň. Vrchnost to vysvětlovala tím, že před časy měli Topolští povinnost čepovati vrchnostenské víno, což však obci působilo mnohé potíže. Proto sami prosili, aby byli této povinnosti zproštěni, že zaplatí raději roční činže 100 zl. Od té doby prý měla vrchnost v Topolně vlastního výčepníka. Poněvadž byla tato činže ode dávna zavedena a vrchností též zdaňována, nemohla být obec od ní osvobozena. S tím se Topolští spokojili.

4. Obec Topolná platila prý do důchodu kníže arcibiskupství roční činže 8 zl 38 kr, ovsa 40 měřic rakouské míry a 30 kusů starých slepic, mimo to do důchodu napajedelské vrchnosti všeho polovici za pastvu na pastvišti a v lese. Přece však nechala vrchnost 50 kusů rohatého dobytka ze svého Topolského dvora na tomto pastvišti pásiti, kde od dávných dob nejvíce 30 kusů panského dobytka se pásavalo. Mimo to honíval vrchnostenský ovčák 100 kusů vepřů na onu pastvinu, aniž vrchnost k činži něčím přispívala. Stížnost ta byla ještě jednou prozkoumána a jednání ukončeno. Nepraví se však jak.

5. Ode dávna požívala prý obec vedle lesní pastvy i žaludovou zdarma; nyní však za žaludovou musí platit. Zemský úřad výnosem ze 30. října 1775 obec s touto stížností odmítl

6. Když prý byly všechny pastviny zaplaveny vodou, směla obec hnáti svůj dobytek do trati lesa „Horní Chrást“, nyní však nesmí. Vrchnost tu poukázala na to, že les jest jejím majetkem, ku kterému obec nemá práva, což komise uznala a stížnost pak zamítla.

7. Rektifikační komise odňala prý obci pastvinu „Svinský“ a přidělila Spytihněvi. Komise se přesvědčila, že Spytihněv tu pastvinu zdaňuje a zamítla Topolnou.

8. Poddaní musí prý jezdit pro palivové dřevo za krátkých dnů do hor, což zabere sem a tam 4 míle cesty, přece však se jim nepočítá nic více než 1 den roboty. Vrchnost namítla tu, že tomu dalo by se odpomoci, kdyby se mohlo zařídití rubání dřeva na blízku, s čímž se Topolští prý upokojili.

9. Z ochozového dřeva (roždí) musili Topolští platiti do důchodu lesní akcidence 26 zl 2 kr a mimo to myslivcovi 2 zl, ač dle dominikální fase patřilo jim potřebné dřevo za placenou činži z dřeva a do důchodu se z toho nižádný zvláštní plat neodváděl. Tento plat trvá asi od 10 až 12 roků. Nařízeno bylo zastaviti tento plat i s propitným lesnímu. Vrchnost se hájila tím, že nynější vrchnostenská správa trvá teprv od 1. dubna 1772 a že pobírala onen plat dle zvyku; lesnímu pak zvýšila jeho mzdu o 40 zl.

I. Záhlínice.

1. Jako Tlumačovští tak i Záhlínští stěžovali si na zvětšenou robotu v době od sv. Jana do sv. Václava a na stříhání ovcí, což vrchnost podobným způsobem odbyla jako u Tlumačovských.

2. Záhlinským bylo nařízeno jeti pro palivové dřevo do Březinky, vzdálené od dědiny 2 míle cesty po velmi obtížné cestě. Aby se jí vyhnuli a mohli naložiti $\frac{1}{2}$ sáhy dřeva, aby robotu byla pak uznána za vykonanou, museli až u Kvasic přejet k určenému místu, což však bylo pro ně spojeno s výlohami v obnosu 6 zl za vůz.

3. Cesta do Lukova pro klády na prkna trvá 6 mil sem a tam. K této robotě byli nařízeni 4 koni pro 1 kládu, což však jest břímě značně vysilující 4 koně. Proto bylo nutno zapřáhnouti 8 koní. To se jim však nepočítalo za více roboty než 3 dnů, jako by byla vykonána jen čtyřmi koni.

4. Když Záhlínští jeli do Moštěnice a odtud do Napajedel 4 míle celkové robotní cesty, nedostalo se jim odměny patentu přiměřené. Totéž se jim stává, jsou-li posláni pro odkorky do Brusny a pro šindel do Rusavy na Bystřickém panství, kde musí nevyhnutelně přenocovat.

5. Na cestě do Vídně ztrávili poddaní 11 dní, dobytek svůj velmi vysílili a přece dosáhli jen 6 dní odpisu roboty.

6. Dostaví-li se za roboty dešť neb prudká vichřice s bouřkou a robotu trvá do poledne neb i přes poledne, nepripočítá se tu poddaným nic k dobru, ač často na robotě prodlívají přes povinnost 1 i 2 hodiny.

7. Každá robotní jízda do Brna vyžaduje 3 koní a 9 dnů. Odpíše se však robotu jen za 2 koně, na třetího se nebere žádného zřetele

žádného zřetele ani při odpisu roboty ani účtem dle pa-tentu o přiměřeném osvěžení.

8. Při pěší robotě bývají poddaní tak dlouho drženi, že večer přicházejí domů; jsou-li přikázáni do Lukova rubati dřevo 2 ½ míle cesty, musí tam v práci vydržeti po plné hodiny patentu přiměřené a na zpáteční pak cestě v noční době bez kousku chleba někde přenocovati.

9. Když vezli vrchnostenské obilí k prodeji, museli do-dati své vlastní pytle, z nichž se ztratilo jednou 106, po druhé 27 kusů.

Všechny hore jmenované stížnosti byly odčiněny narovnáním mezi stěžovateli a vrchností a doporučeno komisí, aby se zachovávaly patentní předpisy.

10. Poddaní nevědí, zač odsypají ½ měřic ovsa, což vrchnost vysvětluje tím, že tento odsyp jest obsažen v dominikální fasi. Na svou obranu uvádějí Záhlinští, že mají jen jednu lesní pastvinu zdanitelnou „Oboru“. Komise uznala tvrzení poddaných pravdivým.

Vrchnost pak se vytasila ještě s námitkou, že poddaní pásli svůj dobytek s panským na vrchnostenském pastvišti za oves, čemuž odporovali poddaní, tvrdíce, že toto pastvisko vzniklo ze zdanitelných a z části vrchnostenských polí, pročež oni nepásli na vrchnostenském podílu, nýbrž na svém. Přece však jsou ochotni odsýpat onen oves jako dosud, žádají však, aby jim vrchnost vypomohla stavebním a palivovým dřevem; na tuto podmínku přistoupila vrchnost.

11. Vrchnost prý odňala obci pole v trati „Srážka“ o 6 ½ měřicích, které pak přidělila hostinskému bez ohledu na to, že obec ono pole zdaňuje. Komise však nenalezla v katastru žádného obcí zdanitelného pole, pročež tuto stížnost zamítla.

Podobně bylo prý obci odňato pastvisko „Hliník“ a pastvina Bařina, kteroužto žádost komise ze stejného důvodu odmítla jako při Srážce.

12. Jako Tlumačovští i Záhlinští stěžovali si, že vrchnost bere od 4 chalupníků činži, ač jejich chalupy jsou vystavěny na obecních gruntech a nemají od vrchnosti pražádného užitku. Také si své domky sami vystavěli a musí dále udržovali. Komise odkázala Záhlinské s touto věcí též k vyššímu úřadu.

13. Kontribuční roční platy byly prý jim nesterpně rozdělovány, což si nedovedli vysvětliti. K vyzvání komise předložil výběřčí kontribuce dva případy k vysvětlení, jeden pro lán se 66 zl 27 kr a druhý se slevou 6 zl 27 kr, čímž jeho jednání ke spokojenosti poddaných bvlo vsvětleno

14. Konečně připomenuli Záhlinští, že dle dominikální fase měla obec vyčepovat ročně $\frac{1}{2}$ sudu panského vína, což vykonala obec jen jednou. Komise jednání obce neschválila.

J. Žlutava.

1. Žlutavští stěžovali si, že platí více kontribuce, než jejich chudé pozemky snesou a že musí platit činži z dřeva, ač ani palivového ani stavebního dřeva nedostanou, kolik potřebují. V příčině kontribuce byli přesvědčeni, že dle katastru. jest přiměřená a v dodávce dřeva nastalo narovnání podobné jako v jiných obcích.

2. Dále stěžovali si obecní zástupcové, že platí vrchnosti luční činži a odsýpají oves; pro povodeň nelze však louky upotřebiti a že ze svobod odvádějí příliš velké činže vzhledem k tomu, jak velké škody jim působí zvěř. Komise z příslušných listin je upozornila, že oves je z lesní pastvy a činže z luční; škodu, způsobenou zvěří, mají prý ihned ohlašovati.

3. Také prý odsýpá obec oves z lesní pastvy, které nemá. Tu namítla vrchnost, že obec má pastvinu o 1000 měřicích; obci však zdá se, že málo vynáší. Tu dává vrchnost obci na vůli, vzdáti se odsypu ovsa i lesní pastvy. Když zástupcové se vyjádřili, že bez lesní pastvy nemohou existovati, řekla vrchnost, ať se tedy spokojí s tím, co mají. Snahou úřadu vrchnostenského bude, aby obec neměla nouze na lesní pastvě.

Žaludovou a potoční pastvu mívali prý zdarma, nyní však musí z ní platit. V této věci byli odbyti jako jiné obce poukazem, že obci náleží jen půda, nikoli plody na stromech.

4. I Žlutavští přišli se stížností, že někteří jejich občané byli trestáni holí a karabáčem, poněvadž odepřeli přitisknouti někde obecní pečeť. Tu byli poučeni, že se to stalo pro jejich tvrdohlavost; ať jsou pro podruhé poslušni úřadu a nedají se nikým zpitomněti, což se nikomu nebude trpěti. Uznali svou chybu a prosili posléze za odpuštění.

5. Stěžovatelé poukazovali na to, že nemají tolik pozemků, jak pan vrchní se domnívá; leč komise přesvědčila je z katastru o správnosti. Občané poznamenali pak, že v omyl byli navedeni starým nějakým katastrem, který se nachází v obci.

6. Konečně rádi by ještě věděli, kam se podělo jejich kontribuční obilí, zásoby a oves. Tu je přesvědčila komise, že kontribuční obilí všech poddaných panství jest řádně zúčtováno,

nic se neztratí a že cis. králov. guberniální účetnictví pečuje o jistotu a správnost jeho.

Častěji žádala obec Žlutavá, aby jí poskytla vrchnost dostatečnou pastvu v horách pro dobytek, která jí náleží za urbární sypání ovsa a které se jí však v náležité míře nedostává jednak pro značný vzrůst lesa a jednak pro mladé ratolesti.

Zástupcové její se vyjádřili, že obec uznává důležitost lesů, neboť cítí se již všeobecně nedostatek dříví; proto žádali, aby byla obci postoupena do vlastnictví určitá pastva, by mohli Zlutavští svůj dobytek řádně odchovat a všech lesů se chrániti. Nato dohodli a umluvili se v té věci vrchnostenský úřad a občané. Všichni uznali, že pastvou v lese trpí a kazí se vzrůst stromů a že vznikají pak mnohá nedorozumění mezi oběma zájemníky, zvláště že usedlíci dostávají stále méně dříví. Následkem toho odevzdala vrchnost obci Žlutavé do vlastnictví trať „Trávník“, za dědinou ležící to chrástím porostlý kopec; pod dědinou pak ležící les nebo seče „Kozinec“; suchou Plánavou od žlebu ke žlebu; kus seče na Kobylisku od chalupy Martina Kalčíka po chalupu Jana Železníka. Výměra celé pastviny postoupené obci r. 1797 činila 96 jiter 955 sáhů (1 jitro = 1600 sáhů; 533 $\frac{1}{3}$. sáhu = 1 měrice) — 289 $\frac{3}{4}$ měrice. O tomto pastvisku byla sdělána mapa, dosud zachovaná.

Plot kolem pastviska a jeho udržování usvolila se zbudovati obec ze dřeva, které jí dodala vrchnost.

Za pastvu tuto jakož i pod Trestným odsýpala pak obec od té doby místo dosavadních 46 měric moravské míry 61 měric, 2 $\frac{2}{3}$ mírky rak. míry ovsa a platila 500 zl. říšských. Ale tato pastva příslušela jen katastrovaným pod-sedníkům, t.j. usedlým, nikoli chalupníkům a hoferům, pročez tito žádali, aby též jim vrchnost něco dala. Aby se jim vyhovělo, byl onen kus vyměřen o něco větší. Proto museli podsedníci dovoliti také chalupníkům a hoferům pasti na polovici pastviska po jedné krávé spolu s podsedníky, začez museli tito přispěti usedlým v platebních povinnostech. Daň usvolila se platit vrchnost v té míře jako dosud. Uvalí-li se však na pastvinu nová daň, uhradí ji obec. List o urovnání této pastvy podepsali bez křížku jen dva: Pavel Paseka a Josef Marčík; ostatních 26 občanů udělali křížky.

11. Štolové taxy ve farnostech panství napajedelského.

R. 1777 bylo na území napajedelského panství 7 farních obvodů, a to:

1. Napajedelská farnost s obcemi: Napajedla, Kvítkovice, Otrokovice, Žlutavá.

2. Tlumačovská farnost s obcemi: Tlumačov, Záhlinice.

3. Mysločovská farnost, k níž z napajedelského panství patřily Sazovice.

4. Bílovská farnost s Topolnou napajedelského panství.

5. Spytihněvská farnost s obcemi: Spytihněv, Halenkovice, Kudlovice, Sušice.

6. Jalubská farnost s Jankovicemi a Košíkami napajedelského panství.

Poplatky, které faráři od svých farníků. (= farních dětí) vybírali, byly rozděleny na 5 oddílů (rubrik), z nichž každá rubrika zase se dělila na 3 třídy.

1. Napajedelský farář vybíral od farníků:

a) v 1. rubrice všech tří tříd pro sebe po	18 kr,
b) v 2.	1 zl 30 kr;
mimo to po 1 koláči, místo něhož každý raději dal 12 kr; farář však nebral těchto peněz. Mohli však odvésti místo koláče 1 slepici.	
c) V 3. rubrice všech tří tříd pro sebe i se zápis.	36 kr,
d) ve 4.	15 kr,
e) v 5	45 kr,
s malou mší však	1 zl 30 kr.

Pro dospělé osoby se zpívanou mší a konduktem nepovinným (sine officio) ve všech třídách pro sebe 4 zl a pro varhaníka (rektora) z toho ½. Z pohřbu se slavnou mší a konduktem pro sebe 2 zl, bez slavné mše ve všech třídách 1 zl 30 kr.

2. Tlumačovský farář vybíral od farníků v 1., 2., 3., 4. rubrice stejně jako v Napajedlích, v 5. rubrice 36 kr a od dospělých osob jako v Napajedlích.

3. Mysločovský farář vybíral v 1. rubrice po 18 kr, v 2. rubrice po 1 zl 30 kr pro sebe a pro kostelníka po 3 kr. Mimo to pro sebe 1 koláč nebo 1 slepici. V 3. rubrice od křtu chlapce se zápisným 39 kr a od křtu děvčete 36 kr ve všech třídách; ve 4. rubrice všech tříd 18 kr pro sebe a 1 kr pro kostelníka. V 5. rubrice pro sebe 15, 17, 18 grošů, také 1 zl ve všech třídách. Od dospělé osoby se zpívanou mší a konduktem nepovinným 5 zl 48 kr, z čehož farář zaplatil ostatní výlohy. S malou mší bez konduktu bral 4 zl 30 kr, z čehož farář rovněž uhradil ostatní výlohy. Beze mše sv. se všemi výlohami činilo

to 3 zl. Všechno odevzdalo se přímo farářům.

4. Bílovský farář vybíral v 1., 2., a 4. rubrice ve všech třídách stejně jako v Napajedlích, v 3. pak 30 kr. v 5. za píseň bere mše 45 kr. s malou mší 1 zl 15 kr, za dospělou osobu se zpívanou mší nepovinně 4 zl i 4 zl 30 kr.

5. Spytihněvský farář bral v 1. rubrice pro sebe 17 kr, v 2. rubrice 1 zl 30 kr a 1 koláč v ceně 12 kr, které se mohly zaplatit, aneb 1 slepici, zápisného 7 kr; v 3. rubrice 30 kr, ve 4. pak 15 kr a v 5. rubrice za dítě do 1 roku 45 kr, přes 1 rok 1 zl i 1 zl 15 kr. Často odpustil farář chudým k jejich prosbám 1 neb 2 groše. Před 10 roky (asi 1767) zaplatil Martin Štěpánek farář za dospělou osobu při konduktu se zpívanou mší 7 zl a kostelníkům, hrobařům a ministrantům zvlášť ještě. Zpívaná mše sv. a kondukt platily se samému farářovi po 3 zl 30 kr, ostatní výlohy zvlášť. Od malých lidí bez konduktu ve všech třídách platily se 2 zl, beze mše 1 zl 30 kr a varhaníku 45 kr.

6. Jalubský farář vybíral v 1. rubrice ve všech třídách pro sebe po 18 kr; v 2. rubrice po 1 zl 30 kr, a po 1 koláči v ceně, 7 kr anebo po 1 slepici; v 5. pak po 30 kr a zápisného po 4 kr; ve 4. rubrice za zemřelého dítě do 1 roku 48 kr pro sebe a mimo to dávku pro rektora» kostelníka a jiné výlohy- za dítě od 1 do 7 let v 3. třídě 1 zl pro sebe a pro rektora $\frac{1}{3}$ z toho. Od dospělé osoby s malou mší bral pro sebe 2 zl a pro rektora $\frac{1}{3}$ z toho; beze mše ve všech třídách pak 1 zl 30 kr. Chudí lidé této farnosti nebývali pochováni se zpívanou mší a konduktem.

Někteří podsedníci a hořeři v Jankovicích a Košíkách patřili s prvými čtyřmi rubrikami do Jalubí a s pohřby do Spytihněvě.

7. Malenovský farář vybíral od farníků v 1. rubrice pro sebe 17 kr, v 2. pak 1 zl 30 kr a mimo to 1 koláč v ceně 12 kr anebo 1 slepici; v 3. rubrice bral 24 kr; ve 4. pak pro sebe 14 kr, pro kostelníka 3 kr; v 5. rubrice od dítěte pro sebe 45 kr, pro kostelníka 12 kr, pro rektora 15 kr; od dospělého člověka se zpívanou mší sv. a s konduktem nepovinně v 3. třídě 3 zl pro sebe, $\frac{1}{3}$ z toho pro rektora a pro ostatní výlohy zvlášť. S tichou mší bez konduktu v 3. třídě bral farář pro sebe 1 zl 30 kr, pro rektora $\frac{1}{3}$ z toho a pro ostatní výlohy zvlášť.

Velmi chudým lidem na jejich prosbu něco se prominulo. Bez slavné mše bral farář pro sebe 1 zl, pro rektora $\frac{1}{3}$ z toho a pro ostatní výlohy zvlášť.

Když vyšetřující komise zvěděla štolové poplatky, vybírané farářem, nařídila vrchnostenskému úřadu, aby co nejspolehlivěji vyúčtoval ve všech obcích napajedelského panství výnos štol za 10 let ve smyslu štolového vyměru, potom ihned zaslal pro každou obec odděleně tyto propočty králov. krajskému úřadu, o čemž bylo též písemné nařízení

vydáno vrchnostenskému úřadu, jak se má dále zachovati. Farářům pak mělo se písemně oznámiti, kde překročili štolu.

12. Farní desátek.

Poddaní všech obcí stěžovali si na přílišné přetížení v odvádění desátku. Komise zařídila v té věci šetření a shledala:

1. V Napajedlích odváděl každý a) z 32 půllánků $\frac{3}{4}$ měrice pšenice, $\frac{3}{4}$ měrice ovsa a hotově 5 kr; b) z 18 čtvrtlánků každý $\frac{3}{8}$ měrice pšenice, $\frac{3}{8}$ měrice ovsa a hotově 2 kr; c) ze 101 velkých podsedníků pod jménem desátku každý 12 kr; d) z 29 malých podsedníků pod jménem desátku každý 15 kr; e) z 30 domkařů bez pozemků pod jménem desátku každý 12 kr. Komise uznala tento desátek přiměřeným smlouvě a nechala vše při starém.

2. V Tlumačově odváděl každý a) z 21 půllánků 1 kopy pšenice, 1 kopy ovsa; b) ze 12 čtvrtlánků každý $\frac{1}{2}$ kopy pšenice, $\frac{1}{2}$ kopy ovsa; c) ze 57 podsedníků každý pod jménem desátku 10 kr. Všech 90 usedlých odvedlo faráři vedle desátku ještě po 2 slepicích, což mělo svůj původ z doby, kdy Tlumačovští nemajíce ještě svého faráře byli přifařeni do Kvasic a kdy kvasický farář konal každou 3. neděli v Tlumačově služby Boží. Místo oběda dal mu každý usedlý 1 páru kuřat. Když pak byl v Tlumačově ustanoven farář, nechal odvádění kuřat při starém zvyku. Komise zarazila tento zvyk písemným poukazem, aby se vyčkalo vyššího rozhodnutí.

3. V Záhlinicích odváděl každý ze 16 půllánků 1 kopy rži a 1 kopy ovsa, každý čtvrtláník (jeden byl) $\frac{1}{2}$ kopy rži a $\frac{1}{2}$ kopy ovsa.

4. V Kvítkovicích a) ze 23 půllánků každý 1 kopy pšenice, 1 kopy rži a 1 kopy ovsa; b) ze 4 čtvrtlánků každý $\frac{1}{2}$ kopy pšenice, $\frac{1}{2}$ kopy rži a $\frac{1}{2}$ kopy ovsa; c) ze 3 podsedníků každý místo desátku 1 kohoutka.

5. V Otrokovicích a) ze 13 půllánků každý 1 kopy pšenice, 1 kopy rži, 1 kopy ovsa; b) z 10 čtvrtlánků každý $\frac{1}{2}$ kopy pšenice, $\frac{1}{2}$ kopy rži, $\frac{1}{2}$ kopy ovsa; 1 podsedník $\frac{1}{4}$ kopy pšenice, $\frac{1}{4}$ kopy rži, $\frac{1}{4}$ kopy ovsa; c) 22 podsedníků každý 1 slepičku.

6. V Topolné a) z 25 půllánků odvedl každý faráři 1 měrici rži, 1 měrici ovsa; b) z 35 čtvrtlánků každý $\frac{1}{2}$ měrice rži, $\frac{1}{2}$ měrice ovsa. Kromě toho každý půl- a čtvrtláník dal mu 1 slepičku, několik vajec a notově $1\frac{1}{4}$ kr.

Jelikož odvádění slepic, peněz a vajec nezakládalo se na písemném právu desátkovém, nýbrž na starém jakémsi zvyku, bylo zatím ústně zastaveno.

7. V Kudlovicích a Sušicích odvedl a) ze 16 půllánků každý 3 ½ mandele pšenice, 3 ½ mandele rži; b) ze 14 čtvrtlánků každý 1 ¾ mandele pšenice, 1 ¾ mandele rži; c) ze 16 podsedníků, každý 1 ¾ mandele pšenice, 1 ¾ mandele rži. Mimo to každý půl- a čtvrtláník a podsedník 1 slepičku nebo hotově 3 kr; každý pak půlláník 4 vejce, čtvrtláník 3 vejce a podsedník 2 vejce. Pro dávku slepiček, peněz a vajec nemohl se farář ve Spytihněvi vykámati žádaným písemným oprávněním, pročež byla zatím ústně zastavena a písemný nález následoval po schválení vyššího úřadu.

8. V Sazovicích a) z 9 půllánků dal faráři každý 1 kopu pšenice, 1 kopu ovsu; b) z 8 čtvrtlánků každý ½ kopy pšenice, ½ kopy ovsu, c) z 8 podsedníků každý ¼ kopy pšenice, ¼ kopy ovsu. Mimo to každý půlláník ročně 1 slepičku, čtvrtláník a podsedník každého 2. roku jednu slepičku. I tato dávka byla zastavena, poněvadž se nedala nijak odůvodnit.

9. Ve Spytihněvi a) z 18 půllánků odvedl každý faráři 1 ½ kopy rži, b) ze 12 čtvrtlánků každý ¾ kopy rži; c) z 29 podsedníků každý 1 slepičku a 2 vejce. Také půl- a čtvrtláníci měli o Všech svatých odvésti po 1 slepičce a 2 vejcích. Farář odůvodnil dávku vajec a slepic dle jakéhosi psaní starým zvykem, nikoli však jako pohledávku. Proto nechala komise obci na vůli, chce-li vejce a slepice dále odváděti neb ne.

10. V Halenkovicích z 28 velkých a 49 malých podsedníků odvedl každý faráři 5 zl a 12 mázů přepuštěného másla; mimo to každý velký podsedník 1 kuře nebo hotově 3 kr a malý podsedník 1 ½ kr místo půl kuřete. Komise nechala i Halenkovským na vůli, chtějí-li kuřata dále odváděti nebo ne.

11. V Jankovicích dal každý ze 6 velkých podsedníků a z 45 malých ročně faráři hotově 3 zl 16 kr, 4 mázy přepuštěného másla a 28 slepiček. Tato dávka prý pocházela z toho, že před lety dávali faráři ženám při úvodě víno k pití, což později přestalo a bylo zaměněno onou dávkou. Též trvání této dávky ponechala komise poddaným na vůli.

Vlastní kostel vystavěli v Jankovicích teprve kolem r. 1840 nákladem náboženského fondu, k čemuž přispěla obec jednou třetinou.

12. V Košíkách odváděli farářovi 1 velký podsedník a 29 malých hotově 1 zl 45 kr a 2 másy přepuštěného másla, 15 slepiček z příčiny jako v Jankovicích. Další odvádění ponechala jim komise na vůli.

13. Ve Žlutavě odvedl farář každý z 28 podsedníků dle úmluvy 1 žejdlík přepuštěného másla a 1 slepičku.

14. V Šarovech dostal farář od každého z 13 podsedníků 1 máz přepuštěného másla. Obilí neodváděli, poněvadž neměli k tomu dost polí.

13. Rozhodnutí vyšetřující komise o robotních stížnostech, desátku a jiných poplatcích.

V příčině zdanění (kontribuce) našla komise v rekterifikačním rozhodnutí toto:

1. Napajedla zdaňují	22 ⁵⁶ / ₆₄ lánů,
2. Tlumačov zdaňuje	12 ⁶¹ / ₆₄ lánů,
3. Záhlínice zdaňují	6 ⁴⁹ / ₆₄ lánů,
4. Kvítkovice zdaňují	7 ³³ / ₆₄ lánů,
5. Otrokovice zdaňují	6 ⁴¹ / ₆₄ lánů,
6. Topolná zdaňuje	11 ⁴⁸ / ₆₄ lánů,
7. Kudlovice zdaňují	6 ¹⁷ / ₆₄ lánů,
8. Sušice zdaňují	1 ⁶¹ / ₆₄ lánů,
9. Sazovice zdaňují	4 ¹³ / ₆₄ lánů,
10. Spytihněv zdaňuje	9 ¹⁸ / ₆₄ lánů.

Kdyby byl dle katastrálního stavu desátek přiměřeně býval stanoven, měli jej odváděti:

1. V Tlumačově jen 26 půllánků nebo 52 čtvrtníků, ne 27 půllánků neb 54 čtvrtníků.
2. V Záhlíních jen 27 čtvrtníků, ne 16 půllánků a 1 čtvrtník = 33 čtvrtníků.
3. V Kvítkovicích jen 15 půllánků, ne 25 půllánků.
4. V Otrokovicích jen 15 půllánků a 1 čtvrtník, ne 25 půllánků, 10 čtvrtláníků a 1 podsedník.
5. V Topolné jen 25 půllánků a 1 čtvrtník, nebo 47 čtvrtl., ne 25 půllánků a 35 čtvrtníků nebo 85 čtvrtníků.
6. V Kudlovicích a Sušicích jen 16 půllánků a 1 podsedník, ne 16 půllánků, 14 čtvrtláníků a 16 podsedníků.
7. V Sazovicích jen 8 půllánků 1 čtvrtník, ne 9 půllánků, 8 čtvrtláníků, 8 podsedníků.
8. Ve Spytihněvi jen 18 půllánků, 1 ¹/₃ čtvrtláníků, nebo 37 ¹/₃ čtvrtníků, ne 18 půllánků, 12 čtvrtláníků nebo 48 čtvrtláníků.

Na základě tohoto poznání neuznala komise desátek v oněch obcích požadovaný, oprávněným a radila odkázati jej k rozhodnutí vyšším úřadem.

Svobodné grunty (pozemky) na napajedelském panství mají svůj vznik za Quidobaalda hraběte z Dietrichštejna (1767–1772), který počal panské grunty (pozemky) poddaným za výkup jako dědičné prodávati. V některých obcích koupili si poddaní takové pozemky, v jiných vymlouvali se na nedostatek prostředků. Tu slíbila jim vrchnost propustiti tyto pozemky za snesitelné kupní ceny; i platební lhůty slíbila jim upravití nejvhodnějším způsobem. Komise vyšetřovací oznámila poddaným úmysl vrchnosti a doporučovala jim kupovati ony pozemky. Také upozornila komise poddané na pozemkové knihy, které v té době se zakládaly a byly již tak dalece upraveny, že bylo možno zapsati do nich kupní listy, které poddaní již měli v rukou; jen žádala komise správné jich vedení. Obavy poddaných, že by jim některé zdanitelné (kontribuční) pozemky, pastviny a lesy mohly býti někdy odňaty, odstraňovala vyšetřující komise ujištěním, že užívání takových pozemků a vzrostlých na nich plodin nikdo jim ode-brati nemůže a nesmí.

Vrchnosti dáno na srozuměnou, aby škodu zvěři způsobenou poddaným náležitě hradila, jak také v četných případech se dalo.

Kromě urbánních činží, obsažených v dominikální fasi, nemají poddaní žádných jiných činží platiti.

Pokud se výčepu vína týče, donutila sice vrchnost některé obce svého panství čepovati libovolně odhadnuté panské víno; zřídila však pro svůj užitek v oněch obcích vlastní nálevny. Nucený výčep vína poddanými komise zrušila.

Své plodiny mohou poddaní libovolně prodávati a řemeslníci nejsou povinni pracovati vrchnosti laciněji než jiným lidem, ani nepodléhají žádným řemeslným činžím, neboť nejsou na tomto panství zavedeny.

Dosud platili poddaní za svatební smlouvu úředníku 30 kr a písaři úřednímu 6 kr, což však pro budoucnost se zrušuje; za dovolení učiti se řemeslu platili 30 kr a jiné poplatky dle výkazu akcidenční tabulky, což ponechala komise vyššímu úřadu k rozhodnutí, mohou-li ony poplatky zůstatí nebo se změnití.

Sůl kupovali poddaní ve skladištích; vrchnost solí ne-obchodovala.

Komise zjistila také, že poddaní jsou sice zatíženi různými nedoplatky, úředními platy a břemeny, nejsou však k placení donucováni vojenskou exekucí, což královský krajský úřad nepovoluje ani aby se panským drábům, jako vykonavatelům exekuce, něco platilo. Ostatně Frant. Antonín hrabě z Rotálu všem poddaným napajedelského panství odpustil všechny nedoplatky.

Komise důrazně upozornila vrchnostenský úřad i před-stavenstva obcí na zákon, kterým se zakazuje, aby majitelé

kontribučních pozemků (gruntů) část těchto pozemků přenechávali jiným lidem k osevu.

Mlet vlastní obilí mohou poddaní, kde chtějí; vrchnostenský úřad a představení obcí mají bdít nad tím, aby mlynáři dbali mlecího pořádku.

V případech provinění bývají poddaní trestáni karabáčem nebo vězením; nikdy však se s nimi zle nenakládá. Komise radí vrchnostenskému úřadu, aby se bití co nejméně užívalo, nýbrž poučování a rozumné rozmluvy, což více na ně působí než bití.

Poddaní si nestěžovali, že by byli trestáni peněžitými pokutami, vyjma v případech způsobené škody, která poznenáhlu mohla být a také byla nahrazena. Komise napomenula vrchnostenský úřad, aby nestíhala poddaných nedovolenými peněžitými tresty, aby i v případech škody brala ohled na hospodářské a jiné poměry poddaného lidu.

O majetku sirotčím vede se, jak komise shledala, řádné účtování a pro případ jistoty byl vrchnostenský úřad odkázán na nový zákon s připomenutím, že ztráta majetku připadla by k tíži vrchnosti.

Pokud se týče off, ponecháno poddaným na vůli, chtějí-li na ně chodit neb ne.

Komise zjistila, že koledové hostiny nebyly na tomto panství v obyčeji.

Když pak na dotaz a výzvu vyšetřující komise nikdo ze zástupců obcí tohoto panství žádné další stížnosti neuvedl, vyzvala tato vrchnostenský úřad, aby se varoval jednati proti zákonům a vystříhal se dáti poddaným příležitost k levným stížnostem.

Tím bylo vyšetřování stížností a jich narovnání ukončeno v Napajedlích v červenci 1777.

Z cirkuláře nařízení rektifikační komise kraje Hradištského, řízené Vincencem Dubským, svobodným pánem z Třebonic, Zdislavice a Brumova, dovidáme se, že od března 1789 byl zaveden nový systém daňový, že byla udělena důtka mnohým hospodářským úředníkům i obchod vedoucím několika panství pro vlažnost a nedbalost ve vybírání a odvádění daní, že se pak překládali někteří úředníci (Hentl z Mořic do Hradiště, Riger z Hradiště do Přerova), že selské domy majitelů, držících neod-lučitelné zdaněné pozemky, byly od daní osvobozeny, ale domy majitelů s činžovními oddělitelnými pozemky že se zdanily (platili státní kontribuci — daň). Platy farářům za dovoz

k náboženským cvičením, od průvodu v prosebných dnech, o koledách se zrušily a peníze, vybrané při těchto příležitostech v posledních 10 letech měly se vrátiti, Topolné v obnosu 100 zl. Měl se vyšetřiti původ úmrtného. Mimo to byl vytknut mnohým úředníkům pan-ským nepořádek v zasílání úředních spisů a byly jim dány pokyny, jak nutno zacházeti s majiteli pozemků, aby neměli příčin ke stížnostem.

Dne 19. března 1785 byla dána moc hospodářskému úřadu v Napajedlich, aby tvrdohlavého Frant. Hanáčka v Topolné pro vzpurné chování v. kanceláři při psaní protokolu karabáčem potrestala a donutila ho, aby ihned vykonal dosud dluhující pěší robotu.

14. Poměr poddanský a z něho prýstící platy a práce.

Dle geometrického popisu a mapování z r. 1770 našlo se v Napajedlich na panských pozemcích nezakastrovaných 1422 $\frac{3}{4}$ měřic polí, 571 $\frac{1}{2}$ měrice luk, 140 měřic ovocných zahrad, 62 $\frac{1}{2}$ měrice vinic a $\frac{3}{4}$ měrice včelích zahrad, z nichž se původně dle urbáře platilo roční činže 146 zl 7 kr, 43 zl 10 kr, 36 zl 13 kr, úhrnem ze všeho 267 zl 48 kr.

Dle pozdějšího měření byly tyto činžovní platy upraveny takto: ze starých polí 18 zl 54 $\frac{1}{3}$ kr; z kučovisk proměněných v pole 124 zl 16 $\frac{1}{3}$ kr, z ovocné zahrady 47 zl 9 $\frac{1}{2}$ kr, ze včelí zahrady 1 zl 31 $\frac{1}{3}$ kr, z luk 38 zl 4 $\frac{1}{2}$ kr, z vinic 43 zl 22 kr, z pustých zahrad 1 zl, úhrnem ze všeho 274 zl 18 kr, splatitelných o sv. Václavu a o sv. Jiří po polovici.

Dle urbáře propůjčila vrchnost tyto pozemky poddaným za plat k užívání, aby si tím rozmnožili své příjmy k výživě; zůstaly však jejím majetkem. V pozdější době byly tyto pozemky, činžovní zvané, nechány poddaným k volnému užívání dle vlastních rozhodnutí a byly založeny též zvláštní pozemkové knihy, do nichž byl zapisován majetek i s břemeny na něm váznoucími. Vedle obvyklých již dědičných činží byl zaveden nový plat při změnách majitelů, zvaný laudemium = schvalovací poplatek, obyčejně 5% z hodnoty majetku, získané kupem neb odhadem a odváděný jako jiné činže do důchodu velkostatku. Vrchnost vyhrazovala si totiž právo schvalován vždy nové majitele nemovitostí. Činžovní pozemky dělily se na prodejně (volné) a neprodejně.

Také se našlo na panských pozemcích mnoho nově vystavených domků s menšími zahrádkami, z nichž platili majitelé dědičnou činží ročně v obnosu 2 zl 20 kr, 1 zl 10 kr, 1 zl atd. dle

velikosti zahrádek, což činilo ode všech ročně 88 zl 40 kr. Dle seznamu ze 16. července 1777 konali tito domkaři ruční robotu o 4–8 dnech v roce, platili 18 kr činže za dřevo, jehož dostávali od lesního úřadu vrchnostenského $\frac{1}{2}$ sáhy nebo 1 sáhu na pálení.

Na příklad čísla 4a), 4b) konali 4denní robotu v roce, platili 9 kr činže za dřevo, jehož dostali $\frac{1}{3}$ sáhy. Čísla 1, 2, 8a, 8b, 9 robotovali po 9 dnech v roce, platili po 18 kr činže a dostali každý 1 sáhu dřeva. Čísla 3, 5, 6, 7 robotovali po 8 dnech v roce, platili po 18 kr a dostali každý 1 sáhu dřeva. Podobné zařízení bylo u celé řady jiných poddaných.

Kromě katastrálních pastvin byly Napajedlanům na základě vespolečné dohody ze 16. července 1777 ponechány též některé pastviny v údolí řeky Moravy, začož se uvolila obec odsýpati ročně 25 staromoravských měřic ovsa. Mimo to měl každý půl- a čtvrtláník z panského pozemku odsýpati po 2 měřících ovsa, každý podsedník, mající voly a krávy, po 1 měřici; kdo neměl dobytka, neodsýpal ničeho. Všichni dohromady odsypali ročně 273 staromoravských měřic ovsa, což později bylo pozměněno na 333 $\frac{1}{4}$ měřice rakouské míry a Napajedlanům též započítáno v této míře do výkupu.

Z celého panství dostávala vrchnost činžovního ovsa 1162 měřic, 25 mírek, 3 $\frac{2}{3}$ čtvrttek a to:

z Napajedel	333	měřic,	2	mírky,	2 $\frac{2}{3}$	čtvrttek.
z Tlumačova	286	měřic,	5	mírek,	1	čtvrtku.
z Topolné	20	měřic.				
z Košík	41	měřic,	2	mírky,	2	čtvrtky.
z Halenkovic	140	měřic.				
z Žlutavé	61	měřic,	2	mírky,	2	čtvrtky.
z Otrokovíc	138	měřic,	5	mírek,	1	čtvrtku.
ze Sazovic	14	měřic,	5	mírek,	1	čtvrtku.
ze Záhlavic	37	měřic,	2	mírky,	2	čtvrtky.
z Bělova	16	měřic.				
z Jankovic	76	měřic.				
Celkem	1162	měřic,	25	mírek,	3 $\frac{2}{3}$	čtvrttek.

Celé údolí řeky Moravy bývalo v dávných dobách zalesněno duby, odkudž měli Napajedlané dle Sigmundových privilegií z r. 1421 právo bráti si dřevo na stavby a kde směli také pastit svůj dobytek. Lesy tyto byly však po částech káceny, až r. 1750 zbyl již jen Prusinský les. Smlouvou z 25. února 1830, potvrzenou zemským úřadem 16. února 1838, čís. 3517, stalo se pastvisko „Lůžko“ obecním, začož se obec vzdala spoluuzívání pastviska „Pod Židy“.

Následkem toho přestala časem služebnost dřeva, zůstala jen pastva, ale neztenčený odsyp ovsa, což v době výkupu pokládala vrchnost nikoli za náhradu služebnosti dřeva, ale za mírnou činži za přenesený majetek ve smyslu patentu ze 4. března 1849. Se zrušením služebnosti dodávky dřeva nebyli Napajedlané spokojeni a podali proti tomu rekurs, odvolávající se na svá stará privilegia, dle nichž dostávali dřevo z lesů Luži a Hřiběcí. Rekurs podepsali domkaři domovních čísel 1–10, 12–15, 18, 19, 22–24, 26, 28, 85, 86, 119, 121, 155–159, 161, 233, 242, 243, 247–252, 254–258, 261, 343, 352, 356, 380–382, 385–387. Byli však odmítnuti.

Dle starého seznamu, obnoveného 20. července 1777, potvrzeného v Brně 19. září 1777 a srovnaného v Uh. Hradišti dne 5. dubna 1848 s originálem, bylo v Napajedlích:

a) 34 půllánků v domovních číslech 55, 70, 88–91, 95–99, 101, 105, 106, 115, 116, 129, 192, 195, 197, 198, 202, 203, 206, 215, 217, 218, 220, 222, 226, 227, 228.

Dle majetku svého platili tito činže: 10 zl 81 kr číslo 88; 19 zl 42 kr čís. 192; 20 zl 6 kr čís. 115; ostatní pak od 20 zl 18 kr až 20 zl 57 kr. Všichni robovali ročně 21 dnů s tříspřežním potahem, šetřice hodinové míry dle nového patentu. Mimo to měl každý dovézt do panského mlýna s pilou 2 klády ve 2 dnech a 2 sáhy palivového dřeva též ve 2 dnech, sežati 2 měřice hrachu za 1 ½ dne a 12 měřic obilí v 36 dnech. Jen Jan Černoch v čísle 88 neroboval. Osvěžení pivem nedostalo se ani půl- ani čtvrtlánků.

b) 12 čtvrtlánků v domovních číslech 62, 71, 107, 114, 127, 180, 190, 191, 221, 224, 225, 231, Činže platili: 10 zl 15 kr domovní číslo 127; 12 zl 6 kr číslo 224; 10 zl 21 kr až 10 zl 36 kr. čísla 62, 114, 107, 180, 190, 191, 221, 231, 225.

Všichni robovali po 12 dnech v roce s dvojsprežním, šetřice hodinové míry dle patentu a byli povinni také dovézt do mlýna s pilou každý 1 kládu v 1 dni, 1 sáhu dřeva v 1 dnu, sežati 1 měřici hrachu v 1 dni a 6 měřic obilí.

c) 5 rozdělených půl- a čtvrtlánů v domovních číslech: 63, 64, 181, 204, 270, kteří platili roční činže 9 zl 24 kr až 10 zl 54 kr a robovali vesměs jako čtvrtlánici.

d) 29 malých podsedníků (= zahradníků) v domovních číslech: 50, 56, 92, 93, 100, 103, 104, 108–113, 136, 184–189, 193, 194, 199–201, 210, 211, 271, 312, 313. Roční činže platili po 36 kr domovní čísla: 92, 100, 103; po 42 kr čísla 184, 200; po 45 kr čísla 50, 93, 186; po 48 kr

číslo 185; 51 kr čis. 136; po 54 kr čísla 104, 193; 2 zl číslo 216; od 1 zl do 1 zl 30 kr všechna ostatní čísla. Všichni pak konali ročně 13 dní pěší roboty s 1 osobou o žních a senoseči. Řezníci z čísel 93, 100, 110, 199, 210, 211 odváděli vrchnosti ročně 20 funtů rozpuštěného loje.

e) 102 velcí zahradníci (=podsedníci) byli v domovních číslech: 52, 54, 57–61, 66–68, 123–126, 128, 130–135, 137–140, 149–153, 162–178, 207–209, 219, 223, 229, 230, 236, 240, 245, 246, 272–286, 288–311, 315–317, 319. Roční činže platili od 1 zl do 2 zl 57 kr a robotovali o žních a senoseči 13 dní ručně s 1 osobou. Řezníci z čísel 208, 209, 229, 272 odváděli vrchnosti ročně 20 funtů rozpuštěného loje.

f) 61 nově vzniklých domkařů na panských pozemcích v domovních číslech 1–16, 18–21, 24, 26–28, 51, 53, 119, 121, 155–161, 232, 234, 239, 241–243, 247–262, 264. Kromě činže za dřevo neplatili tito žádné jiné činže, ale konali ruční robotu každý po 8 dnech v roce od 1. června do 30. září z čísel 3–7, 155–161, 252–257, 247–249, 259–261, ostatní po 4 dnech v roce vesměs s 1 osobou. O dožinkách dostali z pivovaru na osvěžení 3 vědra piva.

g) 16 domkařů z čísel 29, 33, 36, 38, 39, 44, 46–49, 120, 122, 141, 144, 145, 196 konalo v době od 1. dubna do 30. září ruční robotu po 26 dnech v roce.

h) 111 domkařů robotovalo ručně po 13 dnech v době od 1. června do 30. září z čísel 25, 31, 32, 34, 35, 37, 40–43, 102, 142–143, 146, 148, 154, 179, 185, 233, 235, 244, 263, 267, 287, 309, 314, 318, 319, 321–340, 342, 343, 345, 351, 353–355, 357–359, 361–377, 388, 389, 392–399, 402–406, 409–410, 418–422, 424, 425, 432, 433, 435, 437, 449.

ch) 32 domkařů robotovalo ručně po 8 dnech v době od 1. června do 30. září a 42 domkařů po 4 dnech v téže době. Domkaři, robotující po 8 dnech, platili po 18 kr činže za dřevo, začez dostali po 1 ½ sáze palivového dřeva, robotující po 4 dnech platili též po 18 kr činže a obdrželi každý 1 sáhu dřeva.

V čísle 102 byl umístěn jako v nájmu poštovní úřad. Poštovník Karel Bartl koupil 6. října 1839 půllán čis. 89 za 1400 zl k.m. Týž měl s vrchností spor o robotu, jelikož se zdráhal vázati a do mandelů skládati obilí; jen k žatí se podvolil, arci najatými silami. Ani tažné roboty nechtěl konati, pročež žádala od něho r. 1840 vrchnost za nevykonanou robotu 14 zl k. m. odškodného.

Kromě platů a robot měli poddaní též povinnost odváděti některé naturálie jako: předivo a drůbež. Přediva odváděli Napajedlané dle dominikální faze původně celkem 92 funtů; později bylo uloženo 156 domkařům upřístí z panského materiálu po 1 předivu po 3 kr = 7 zl 48 kr a odvésti do důchodu.

V drůbeži měli původně odvádět 729 kusů. Později bylo uloženo odvádět ročně:

1.	32 pŭlláníkŭm po 5 kusech	160	kusů,
2.	18 čtvrtláníkŭm po 4 1/2 kusech	81	
3.	98 velkým podsedníkŭm po 4 kusech	392	
4.	6 děleným podsedníkŭm po 2 kusech	12	
5.	28 malým podsedníkŭm po 4 kusech	112	
6.	2 polovič. malým podsedníkŭm po 2 k	4	
	celkem	761	kusů
	po 15 kr =	190 zl	15 kr.

Robotu rozeznávali dvojí: a) neodměřenou, konanou po celý rok s určitým počtem dní v týdnu aneb od sv. Jana do sv. Václava; b) odměřenou, konanou v pilné době senoseče a žní bez ohledu na dny a týdny.

Celkem počítalo se pro Napajedla s 1560 robotními dny práce. Při výkupu ocenila se robot odměřená peněžitou hodnotou.

Roku 1848 přestaly všechny služebnosti, zakládající se na poměru pod- a nadřizenosti lidu poddaného a vrchnosti jako: placení dědičné činže, činže za dřevo, roboty i právo na palivové dřevo z vrchnostenských lesů a nastalo komisionelní jednání o odškodnění či výkup, což pak vyvolalo řadu nových rekursů. Tak r. 1851 podali nějaký rekurs v příčině odškodnění za zrušení roboty a různé povinnosti poddaných oproti vrchnosti a této zase k poddaným všichni napajedelští podsedníci, většina domkařů a ze čtvrtláníkŭ Ant. Mišurec čís. 71, Jan Konečný čís. 114, vdova Brázdilová čís. 224, zvláště v příčině dřeva.

Konečně ve smyslu dekretu vrchního zemského soudu ze 13. června 1860, čís. 4598 a 24. července 1860 čís. 5570 bylo dne 4. srpna 1860 č. 6832 napajedelské panství sprostěno každého zákonného závazku, vyplývajícího z poddanství a vedení soudní moci. Ještě r. 1902 domáhali se mnozí majitelé domů a pozemků o výmaz z břemen poddanského poměru; nejvíce v té věci vykonaly úřady v letech 1850 až 1880.

II. Výkup z poddanského a robotního poměru.

1. Postup při výkupu.

Vykupování z roboty dalo se v jednotlivých případech již před vydáním zákona o zrušení poddanství. Roku 1847 zamýšlela napajedelská vrchnost učiniti s 28 poddanými svými smlouvu o zrušení roboty. Na popud krajského úřadu v Uh. Hradišti z 22. září 1847, čís. 13379 nařídil zem. úřad v Brně císařskému radovi dru Schindlerovi jako zástupci napajedelského panství Františky a Jiřího Stockau, aby vyplnil potřebné rubriky, aby se mohli vyslechnout všichni na Moravě nebo ve Slezsku bydlící, kteří pod jakýmkoli titulem měli něco zajištěno na napa-jedelském statku, a předložil spis úřadu do 3 týdnů.

Dne 4. března 1848 oznámil krajský úřad v Uh. Hradišti zem. úřadu v Brně, že napajedelská vrchnost opět ujednala s 63 poddanými (36 půllánky a 27 čtvrtlánky) smlouvu o zrušení, roboty a předložil současně smluvní návrhy, dle nichž 1 půlláník měl za upuštění robotní tažní povinnosti v pevně stanovených lhůtách zaplatiti vrchnosti 1300 zl, čtvrtláník 650 zl k. m., od kteréhožto výkupného obnosu měla se odčítati v peníze proměněná povinnost vrchnosti, dodávati jim dřevo. Zemský úřad pak vyslechl věřitele, fondy, nadace a napajedelské poddané a zjistil, že nikdo z věřitelů neprojevil s výkupem nesouhlas. Projev podobného znění učinili 12. dubna 1848 knihovní věřitelé z Hranic s pohledávkou 3040 zl k. m. a dne 20. února 1848 sirotčí úřad z Rosic s pohledávkou 10.000 zl k. m.

Smlouvy, ujednané vrchností s 63 poddanými o zrušení roboty, byly schváleny zemským úřadem 16. května 1848, č. 2426.

Dne 7. září 1848 byl vydán zákon, jímž zrušuje se poddanství a vrchnostenská ochrana, jakož i všechna břemena, dávky a práce z tohoto poměru pocházející, částečně bez náhrady, částečně za náhradu, výkupné neb odškodné; také byly zrušeny rozdíly mezi pozemky rustikálními a dominikálními. — Rustikální byly státně zdaněné, dominikální pod panskou činží.

Provedení tohoto zákona bylo uloženo ministerstvem vnitra, spravedlnosti a financí, kteráž pak 26. června 1849 vydala nařízení, jak se má postupovati při provádění onoho zákona. Tu bylo zdůrazněno, že ve smyslu onoho zákona mají se zrušiti bez jakékoli náhrady:

1. Všechna práva a požitky, pocházející z poddanství osobního, z ochranných poměrů k obci, osobám a rodinám, z vrchnostenské

soudní moci i vlády nad vesnicí a též všechna břemena z těch práv pocházející.

2. Právo vrchnosti v obci sbírat byliny, pasti na úhorech a strništích.

3. Závazek odebírat pivo, víno a kořalku z vrchnostenských pramenů s právem propinačním*, avšak bez újmy práv a povinností, založených na privátních smlouvách.

4. Právo honitby a lovu ryb na cizím pozemku, nezakládá-li se toto právo na náhradní smlouvě, učiněné s vlastníkem pozemku. Také se zrušují všechny robotní úkony při honu a pro hon jako nadhánění zvěře, krení psů a jiné.

5. Zrušuje se také robota a robotné (poplatky za robotu) podruhů (hoferů) a domkařů, usedlých na poddanských pozemcích, povinnost přísti pro vrchnost, všechny naturální dávky, práce a peněžité platy z prací a dávek, prohlášených za zrušené, a to. a) u všech hoferů, b) u domkařů bez polí s robotní povinností až 26 dní v roce, zvaných katastrální domkaři, zaznamenaní v Tereziánském katastru, c) u domkařů rustikálních, usazených po Tereziánské rektifikaci na pozemcích obecních, farních, zádušních, poddanských a svobodnických. Obojí domkaři — katastrální i rustikální — dají náhradu za ony práce a dávky, které převzali z původního hospodářství, zavázaného k náhradě; d) u všech domkařů s více než 3 měřicemi polí a 13 dny roboty.

6. Zrušuje se bez náhrady vrchnostenské právo odúmrt-né, zpětného kupu a předkupní.

7. Právo vrchnosti na různé poplatky, taxi, akcidence a j. z pozemkových knih, které teď připadnou státu.

8. Vrchnostenské právo k nezakoupeným selským statkům, užívaným poddanými, které bez náhrady přejdou na dosavadní držitele; přestanou však také vrchnostenské povinnosti k nim. Vrchnostem ukládá se tu za povinnost, opatřití poživatelům pozemků řádné zápisy do pozemkových knih. Všechny nedoplatky z kupů a laudemia pozbyly platnosti a měly se vymazati z pozemkových knih bez kolků a tax.

9. Dvorní služby, konané podle patentu z 1. listopadu 1781 sirotky, zbavenými obou rodičů.

10. Povinnosti ruční robotní práce, konané za mzdu jako: přísti, sbírat houby, plané ovoce, chmel, kmín, slimáky, raky a jiné.

* propinační - nálev nápojů

11. Všechny platy, a činže, za povolení volného nálevu nápojů a lovu ryb; pokud se nezakládají na smlouvě privátního práva.

12. Všechny resty dávek a prací z r. 1848, zrušených bez náhrady, vyjímaje resty platů z pozemkových knih a soudních tax.

13. Bez náhrady přestaly také povinnosti vrchností jako: a) dávatí příspěvky na ranhojiče, porodní báby a jejich výcvik; b) při nakažlivých nemocech, přijíci, kousnutí vzteklým psem; c) dovolovati sbírat v lesích dříví a trávu, kopati pařezy a pastí dobytek, pokud se to nezakládá na privátním právu.

Všechna ostatní břemena měla se zrušiti za náhradu a výkupné. Proto převedla se každá jednotlivá povinnost na peněžitou hodnotu podle cen, obvyklých v tom kterém místě neb okresu. Od hodnoty povinnosti nebo reality jedné strany odčítala se pak hodnota vzájemné povinnosti protistrany, z čehož $\frac{1}{3}$ připadla jako daň státu a $\frac{2}{3}$ byly pak vyplaceny oprávněné k tomu osobě a to tak, že $\frac{1}{3}$ splatil povinný účastník a $\frac{1}{3}$ zemský důchod.

Pro ocenění naturálních dávek a práce robotní byly dány bližší pokyny. Robotní práce hodnotila se jako $\frac{1}{3}$ z práce svobodné. Peněžitě dávky, odváděné ve vídeňské měně, převáděly se na stříbrnou měnu dle kursu: 250 zl víd. měny = 100 zl k. m. stříbrné.

Nezměnitelné dávky kostelům, školám, farám a jiným obecným potřebám, které nebyly odváděny jako desátek z výnosu pozemků v plodinách, byly prohlášeny za výkupné.

Výplaty náhradní a výkupné zprostředkovala v Brně státem zřízená vyprošťovací pokladna s použitím kontribučních pokladen.

Vyprošťování pozemků z břemen prováděla na Moravě zemská komise, složená z 5 úředníků a 8 přísedících, z nichž 4 zastupovali povinné strany a 4 právo mající. Mimo ni bylo na Moravě k tomu účelu zřízeno několik okresních komisí, složených ze 4 úředníků. Strana povinná i právo mající zastupovaly se v nich každá sama a v některých případech mohl povinného zastupovati též starosta obce.

V další době vyšlo několik vyhlášek, vybízejících oprávněné osoby, aby podaly do určité doby své návrhy, řádně odůvodněné a propočítané, k čemuž byla připojena poučení a vzory tiskopisů s příslušnými rubrikami.

Jak se postupovalo při podobných propočtech, lze poznati z výborů a přihlášek. Uvedu zde k tomu několik příkladů:

1. Povinnost napajedelského púllánka 21 dní potahu třemi koňmi, dovoz 2 klád a 2 sáh dřeva z lesa, dovoz 12 kop obilí se zatím a vázáním, odvádění drůbeže a vajec, dědičná činže pozemková

byly mu oceněny na roční činži (= úrok)	16 zl 30	kr k.m.
Od toho byla odpočítána dávka za dřevo	<u>5 zl 9 ⁵/₁₀</u>	<u>kr k.m.</u>
zbyla renta	11 zl 20 ⁵ / ₁₀	kr k.m.
od ní odpočítala se $\frac{1}{3}$ slevy na daň státu	<u>3 zl 46 ⁵/₁₀</u>	<u>kr k. m.</u>
zbylo platit celkem $\frac{2}{3}$	7 zl 33 ⁷ / ₁₀	kr k. m
Země zaplatila $\frac{1}{3}$	<u>3 zl 46 ⁸/₁₀</u>	<u>kr k. m</u>
a půlláníku zůstalo platit	3 zl 46 ³ / ₁₀	kr k. m.
což jest 5% povinná jeho renta z kapitálu 75 zl 37 kr k. m.		

2. František Balcárek, domkař č.3, platil dle vyprošťovací listiny ze dne 31. května 1851 pozemkové činže 56 kr ve stříbře a činže za dříví 7 $\frac{2}{10}$ kr ve stříbře, úhrnem 1 zl 3 $\frac{2}{10}$ kr ve stříbře. Za činži a dříví dostával míchaného dřeva v ceně 1 zl 14 $\frac{3}{10}$ kr. Hodnota odváděného dříví převyšovala součet povinnosti o 11 $\frac{1}{10}$ kr, pročež odpadly dle § 15. nejvyššího nařízení ze 4. března 1849 v koloně III. a VIII. zaznamenané povinnosti docela a za přebytek nebylo žádné náhrady. Bez náhrady odpadly též laudemium a právo pastvy na úhorech a strništích.

3. František Hanáček, domkař č. 1, platil dle vyprošťovací listiny z 31. května 1851 pozemkové činže 28 kr ve stříbře a z činže z dříví 7 $\frac{2}{10}$ kr ve stříbře, celkem 35 $\frac{2}{10}$ kr ve stříbře. Dostával 1 sáhu míchaného dříví v ceně 1 zl 14 $\frac{3}{10}$ kr. Hodnota dřeva převyšovala povinnost o 39 $\frac{1}{10}$ kr, pročež jako u Balcárka odpadla i zde každá náhrada.

Podobný případ byl u Antonína Latuše, domkaře č. 343, u Jana Strejčka, domkaře č. 242, a jiných. Poznámka: 1 zl = 60 kr.

4. Jan Konečný, majitel čtvrtlánu číslo 114 měl povinnosti:

a) odvésti 4 $\frac{1}{2}$ kusu slepic po 6 kr	27	kr
b) odvésti 4 kusy vajec po $\frac{4}{10}$ kr	1 $\frac{6}{10}$	kr
c) 12 dní tažné roboty dvěma koni po 14 kr	2 zl 48	kr
d) dědičné činže	11 $\frac{2}{10}$	kr
e) činže z dřeva.	<u>5 $\frac{6}{10}$</u>	<u>kr</u>
Hodnota jeho povinnosti celkem činila	3 zl 33 $\frac{4}{10}$	kr
Protipovinnost vrchnosti k němu hodnotila se za:		
a) 3 sáhy míchaného dřeva po 1 zl 14 $\frac{3}{10}$ kr	3 zl 42 $\frac{9}{10}$	kr
b) poskytnutí pastvy	<u>43 $\frac{3}{10}$</u>	<u>kr</u>
Celková protihodnota byla	4 zl 26 $\frac{2}{10}$	kr

Protipovinnost převyšovala povinnost o 52 $\frac{8}{10}$ kr; podle § 15. ministerského nařízení. ze 4. března 1849 odpadla náhrada odškodného. Laudemium, pastva na úhorech a strništích se vůbec nenahrazovaly.

5. Obec Napajedla měla odsýpati činžovního ovsa z obecních pastvisk p. č. 468, 469, 470, 480, 2159, 2160 celkem 3333 $\frac{1}{3}$ měřic po 55 $\frac{4}{10}$ kr v ceně 307 zl 46 $\frac{6}{10}$ kr ve stříbře. Později byl obnos ten po některých srážkách zmenšen na 188 zl 31 $\frac{1}{10}$ kr ročního důchodu, který dvaceti násobený činil pak výkupný kapitál 3770 zl 22 kr, zprošťující pozemek onen břemen.

6. Z celých Napajedel bylo vrchnosti odváděno ročně: 761 kusů drůbeže, 328 vajec; konáno povozné roboty 1117 dní, roční roboty 4108 dní, placeno dědičné pozemkové činže 132 zl 13 kr, činže z dřeva 28 zl 49 kr, jiných dávek 85 zl 14 kr, což vše bylo oceněno na 909 zl 50 $\frac{3}{10}$ kr.

Naproti tomu měla vrchnost povinnost dodati zdarma školám a jiným 481 sáhů palivového dřeva po 1 zl 14 $\frac{3}{10}$ kr a stavebního v ceně 107 zl 30 $\frac{14}{30}$ kr, což bylo odhadnuto celkem na 704 zl 23 $\frac{11}{20}$ kr. Odpočítá-li se tato proti-povinnost vrchnosti od hodnoty povinných úkonů poddaných, zbývá 356 zl 41 $\frac{9}{10}$ kr. Z toho pak připadla $\frac{1}{3}$ v obnosu 118 zl 52 $\frac{4}{10}$ kr na státní daň a zbytek 237 zl 49 $\frac{3}{10}$ kr byl 5 % náhradní rentou z kapitálu 4756 zl 26 kr.

7. Z celého panství počítalo se 12.265 tažných robotních dnů, 30.745 ročních robotních dnů a různých platů v celkové ceně 7355 zl 41 $\frac{3}{10}$ kr. Odpočítá-li se od toho protihodnota povinností vrchnostenských (= dřevo palivové i stavební a jiné) zbývá 5690 zl 1 $\frac{5}{10}$ kr; z toho $\frac{1}{3}$ slevy připadla na daň v obnosu 1896 zl 34 $\frac{5}{10}$ kr a zbytek 3865 zl 43 $\frac{4}{10}$ kr byl 5 % náhradní rentou z kapitálu 77.314 zl 1 $\frac{1}{3}$ kr.

Podobný postup byl zachován při zrušení různých dávek farám a školám, jakož i při výpočtech náhrady neb odškodného těmto institucím.

1. Napajedla měla dodati faráři ročně 15 sudů piva v ceně 160 zl, z čehož po srážce $\frac{1}{3}$ slevy byla 5 % renta 106 zl 40 kr z kapitálu 2133 zl 20 kr k.m., který byl složen na faře.

2. Kvítkovice odváděly napajedelskému faráři 1 kopy pšenice, 1 kopy rži, 1 kopy ovsa v ceně 20 zl 15 kr, z čehož po srážce $\frac{1}{3}$ slevy 6 zl 45 kr zbývá 5 % renta 13 zl 30 kr z kapitálu 270 zl. — Škole napajedelské odváděly Kvítkovice 3 snopy pšenice a 3 snopy rži v ceně 1 zl 3 kr, z čehož po srážce $\frac{1}{3}$ slevy zbyla 5 % renta 42 kr z kapitálu 14 zl.

3. Spytihněv měl dodati faráři ročně: 1 měřici pšenice, 1 měřici rži, 1 měřici ovsa v celkové ceně 18 zl 20 $\frac{4}{10}$ kr. Po odčítané $\frac{1}{3}$ slevy zbyla 5 % renta 12 zl 13 $\frac{6}{10}$ kr z kapitálu 244 zl 32 kr. — Škole odváděli Spytinovští ročně 1 snop pšenice, 1 snop rži, 1 snop ovoce v

celkové ceně $22 \frac{5}{10}$ kr; po odpočítané $\frac{1}{3}$ slevy zbylo 15 kr = 5% renty z kapitálu 5 zl.

4. Topolná byla povinna odváděti bilovskému faráři ročně 10 měric rži a 10 měric ovsa v ceně 33 zl, z čehož po odčítaných 11 zl jako $\frac{1}{3}$ slevy zbývá 5% renta 22 zl z kapitálu 440 zl.

5. Záhlinice odváděly faráři v Tlumačově 3 kopy 30 snopů rži a 3 kopy 30 snopů ovsa v ceně 52 zl 30 kr; po srážce $\frac{1}{3}$ slevy zbyla 5% renta 35 zl z kapitálu 700 zl.

Výkupné svobodných polí a luk při faře v Napajedlích parc. čísel 1026, 1042, 1253, 1654, 1702, 1705, 2054 činilo v ročních splátkách 2 zl $28 \frac{15}{20}$ kr v kapitálu jako 20ti-násobné roční splátky 49 zl 35 kr.

Výkupné luk při faře ve Spytihněvi p.č. 980, 1031, 1032, 1033 činilo v ročních splátkách $10 \frac{4}{20}$ kr v kapitálu jako 20tinásobku roční splátky 3 zl 24 kr.

Při výpočtech výkupného neb odškodného hodnotil se dovoz 1 klády po 1 zl k.m.; 1 sáhy dřeva po 1 zl 12 kr k.m. ; 1 kopy hrachu, po 15 kr; sežatí a svázání 1 kopy obilí po 24 kr k.m.; dovoz 1 kopy obilí po 10 kr k.m. Jeden den práce trojsprežní r. 1848 hodnotil se po 1 zl 36 kr a dvojsprežní po 1 zl 20 kr v Napajedlích. V Kudlovicích však 1 den práce trojsprežní po 1 zl 12 kr a dvojsprežní po 1 zl 4 kr, v ostatních obcích panství 1 den práce dvojsprežní hodnotil se po 1 zl 4 kr a jednospřežní po 32 kr.

Jeden krátký den ruční práce byl oceněn po 12 kr, dlouhý po 14 kr, v Jankovicích, Košíkách a Šarovech o 2 kr méně.

V zimě rubalo se většinou dřevo v lesích, při čemž $\frac{1}{2}$ sáhy počítalo se na 1 den a 1 sáha hodnotila se r. 1848 po 24 kr.

2. Období porobotní a rekursy.

Po zrušení poměru robotního a poddanského i v pozdější době zcelovala správa velkostatku své lány záměnami, příkupem, odprodejem a podobným způsobem také proto, aby se zbavila různých nepříjemných služebností, zvláště cestních. Takové záměny provedly se skoro ve všech obcích: v Halenkovicích v letech 1878-1881 s manžely Janišovými, Poliškenskými, Vičánkovými a jinými; v Košíkách v letech 1883–1887 s mnohými podsedníky; v Mistrčicích r. 1847 při regulaci Dřevnice; v Napajedlích s farou r. 1906, s obcí 1907 pro rozšíření Bažantnice, zřízení ulice Jiřího z Náměstí Masarykova na Kapli, při kteréž příležitosti vymínil si Baltazzi odběr a prodej napajedelského piva v boudách na Bažantnici (při výletech, slavno

stech a podobných) a zrušení projektované ulice ze Žerotínovy do Zámecké, uzavření veřejného příchodu z návsi p.č. 6478 k cestní parcele č. 6484 stavební parcelou č. 124. Mnozí jednotlivci odstoupili statku buď celé své pozemky, neb jen jejich části, za které jim statek náhradou dal jiné podíly ve stejné výměře neb větší, nebo i peněžitý doplatek. Mnohé případné služebnosti byly odstraněny.

Hojné záměny staly se v Napajedlích v tratích: Pod strany, Nové louky, u cukrovaru, na hranici pohořelské, v Nivkách, na Kamenci, v Oráčích, Židech. Otrokovští domkaři zaměnili se statkem trať Trávník na trať Jařic; Morávka na Kvasicku, Kroměřížsku, Tlumačovsku byla regulována prokopáním zákrutů a pozemky velkostatků byly pak upraveny zcelovacími záměnami.

Občané domovních čísel 305, 307, 310 v Napajedlích uřezali r. 1852 větve kaštanů, vysázených velkostatkem podél cesty od zámku ke kostelu; proto byli žalováni pro rušení držby, jelikož tyto stromy pokládala vrchnost za svůj majetek.

Podobných sporů, udání k úřadům a soudních žalob pro rušení držby, nepřesnost hranic a vlastnictví práv pozemkových, jakož i špatné neb aspoň nepřesné hospodářství v obcích bývalo po vyproštění z robot a zrušení poměru poddanského velmi hojně téměř ve všech obcích.

Příčiny k tomu byly dány ježděním po panské louce aneb cestě, že byl stržen neprávem i právem některý můstek (Sazovice, Bělov), otevřením lomu kamenného a podkopáním hranečníku u panského pozemku (Tlumačov, Napajedla), přesečením louky panské (Otrokovice), přeložením hranečního kamene (Napajedla), poškozením nějaké hráze (Tlumačov). Spory vznikaly také pro nejistotu držby některých kusů lesa a neoprávněné kácení stromů (Jankovice), neoprávněné lámání kamene a odvážení jeho domů (Jankovice), neoprávněný zákaz jezdit po louce s pískem (Spytihněv), pasení panských ovcí na parcelách čís. 1548, 1549, 1550, pokládaných za obecní majetek (Otrokovice), brání užitku z panského pastviska „Křižanky“ p. č. 1262 v Kudlovicích.

V Topolné prý muselo r. 1837 zakročiti vojsko pro neoprávněné pasení dobytka v lesní trati „Luhu“ a sečení trávy v oné trati na p.č. 1032 „Dolního lesa“. Byl také spor o močál v Dolním lese, kde před 20 až 53 lety máčeli Topolané konopě. R. 1854 udělali Topolští v lese hrázi, aby uchránili své lesní pastviny od vody. Tím však zbahněla ostatní část lesa a proměnila se v močály. Opět musela tu zakročit četnická policie. R. 1851 uplatňovali Topolští ještě své nároky na dřevo.

V záležitosti napajedelské Kalvárie žaloval r. 1852 tehdejší starosta Jan Marušták velkostatek pro rušení držby v příčině stavebních parcel č. 750, 751 a obecního lomu p.č. 1732, 1733. Jeho žaloba byla však zamítnuta, jelikož Kalvárie byla přiznána velkostatku jako majetek a obec mohla jen spolu pásti.

Stejně pochodili Napajedlané ve sporu o Žebračku, Kapli; zahrádka při čís. 82 uznána za obecní majetek.

R. 1877 měli někteří řezníci ještě své dřevěné boudy na sekání masa v místech nynější Jiříkovy ulice vedle zboře-ného domu čís. 87, na jehož místě stojí nyní dům městské spořitelny. Nejdéle z nich vytrvali Jan Lorenc a Ant. Mezírka, proti nimž muselo se v listopadu 1877 úředně zakročit, aby boudy konečně odstranili.

3. Rekursy správy velkostatku.

Jako ve všech obcích bývalého panství napajedelského, tak ani v Napajedlích nebýval zástupce velkostatku až do r. 1872 zván do schůzí obecního zastupitelstva, ač platil statek $\frac{1}{3}$ všech obci předeepsaných daní.

Pro rok 1873 byl zpracován rozpočet a usnesena přírážka 5 % pro všechny majitele domů a pozemků, ale bez ohledu na velkostatek; proti tomu pak zástupce velkostatku protestoval, dokládaje mimo jiné, že po celou dobu, co obecní zákony byly v platnosti, nebyl zástupce velkostatku zván do obecních schůzí, ani nebyl statek žádán o příspěvek na obecní potřeby. V srpnu téhož roku bylo nově zvoleno obecní zastupitelstvo, které vypracovalo 13. září nový rozpočet pro r. 1873 s 10% přírážkou, splatnou i pro velkostatek. Rozpočet, zpracovaný starým výborem, byl prohlášen za neplatný. Přímá daň pro Napajedla činila tehdy 12.071 zl 21 kr.

Proti tomuto rozpočtu podal však zástupce velkostatku opět odvolání, dokládaje, že nebylo tu využito mnohých pramenů příjmů jako: a) pozemky parcelní čísla 2158, 2159, 2160 ve výměře 28 měřic mohly prý být dány do nájmu; b) v obecním domě čís. 205 zdarma se chovají býci, bydlí pastýř a ošetřovatel dobytka, ač by mohly být tyto místnosti pronajaty; c) cihelna získala r. 1873 při stavbě železnice, ač není o tom v rozpočtu žádné zprávy; d) při dělení pastviska připadlo obecnímu púllánu čís. 83 asi 15 měřic, které obecní výbor daroval napajedelské faře, aniž si vyžádal k tomu souhlas velkostatku, pročež stává se toto darování neplatným; e) konečně jsou prý ve vydáních položky, na které není velkostatek povinnen přispívat.

Byla to zvlášť výpůjčka 10.500 zl z let 1869 a 1870 na přestavbu obecního domu čís. 94 na obecní hostinec, což se stalo bez souhlasu velkostatku. Také chov býků není obecní záležitostí, pročež nepatří do rozpočtu, podobně vydání na některé cesty a jiné.

Zemský výbor zamítl ono odvolání, odůvodňuje své jednání takto: a) Nový výbor neměl sice práva delati pro r. 1875 nový rozpočet; jelikož však starý výbor neměl v hospodářství žádného pořádku, musel tedy nový výbor něco pro pořádek udělati a za chyby starého zastupitelstva nemá nové zodpovědnosti; b) neupotřebené pozemky jsou v zavodňované poloze, pročež nemělo by smyslu pronají-mati je. c) K odstavci o položkách, na něž není prý velko-statek povinen přispívati, sděluje zemský výbor, že se nejedná o cestu na Záhumení – Komenského třídy – nýbrž o cestu ke hřbitovu, které i velkostatek užívá. d) Darování pozemků z rozděleného pastvíska půllánu čís. 88 a faře stalo se před vstoupením obecních zákonů v život. e) Nejedná se o příspěvek na býka, ale o úpravu nemocnice a převezení mrtvol. f) Výpůjčka na přestavbu obecního domu čís. 94 byla nutná, protože byl na spadnutí a též jednalo se o to, aby se přenesl nálev z domu čís. 205 na dům čís. 94. g) Konečně měl velkostatek starati se o řádné hospodaření za starého výboru.

R. 1874 povolila místní školní rada dvěma podučitelům pětiletou obecní školy po 30 zl bytného a otopného, proti čemuž však podal velkostatek odvolání k zemské školní radě, která je také zamítl.

Tehdejší ředitel velkostatku Okenfus podal r. 1874 odvolání k okres. hejtmanství, že nájemcové honitby nerozdělovali peněz mezi majitele pozemků.

R. 1876 podal velkostatek odvolání k zem. výboru proti položce v rozpočtu na noční hlídače obnosem 120 zl, proti opravě žlutavské cesty nákladem 500 zl a proti splátce na zřízení obecní cihelny obnosem 371 zl a žádá, aby byl srovnán příspěvků na tyto položky.

R. 1884 usneslo se obecní zastupitelstvo darovat Matici školské ročně po 5 let po sobě jdoucích po 50 zl na zřízení soukromého českého gymnasia v Uh. Hradišti. Proti tomu podal zástupce velkostatku odvolání k zem. výboru, který mu vyhověl. Odvolání předcházela řada dopisů s dr. Káisrem v Uh. Hradišti.

R. 1898 byl u příležitosti 50tiletého jubilea panování císaře Frant. Josefa I. zrušen školní plat v Napajedlích usnesením městské rady a za souhlasu největšího poplatníka majitele velkostatku p. Aristida Baltazziho.

R. 1883 bylo jednáno o rozšíření hřbitova a skácení několika stromů kolem kaple a hrobky, aby se získalo více místa; velkostatek však podal proti tomu odvolání.

4. Robota v Halenkovících a výkup z ní.

Dle seznamu robot z r. 1775 bylo v Halenkovících:

a) 29 velkých podsedníků v domovních číslech: 1–11, 13–16, 18–27, 188–190, z nichž každý měl týdenní roboty 1 neb 1 ½ dne a plat 2 zl 25 kr až 3 zl 12 kr roční činže;

b) 96 malých podsedníků v domovních číslech: 29, 31–33 obecní dům, 34, 38–53, 56, 58–70, 110–130, 136–138, 140, 143, 144, 146, 149, 161, 162, 165–167, 169–173, 175–181, 183, 186, 187, 191–193, 196, 202, 205, 208, 211, 220, 221, 229, 230, 233, z nichž 23 vykonávali týdenní roboty po 1 dni a 73 roční roboty po 26 dnech, platili pak všichni po 41 kr až 1 zl 55 ¾ kr;

c) 90 domkařů, zřízených většinou po rektifikaci, t. j. po jakési opravě v záležitostech hospodářských, z nichž každý robotoval ročně po 13 dnech. Byla to domovní čísla: 12, 28, 30, 35, 36, 54, 71–83 (číslo 81 bylo obydlí obecního pastýře, prosté robot), 85–109, 111, 118, 132–135, 159, 141, 142, 146–148, 150–160, 163, 174, 184, 185, 194, 195, 197–201, 203, 204, 206, 207, 209, 210, 212, 214, 217, 219, 222–228, 231, 232, 234. Číslo 237 bylo mlýnem, jehož majitel Aug. Rokoš žádal r. 1874 o zaknihování, že jeho mlýn byl již zbaven břemen.

Domky čísel 12, 28, 30, 36, 54, 55, 131–134, 139, 141, 145, 147, 148, 150–152, 154–159 byly v dávných dobách vystavěny na panském pozemku, pročež jejich majitelé byli povinni kromě 15denní roční roboty platiti od pradávna dohromady 33 zl 36 kr ročně, což bylo jim pak do výkupu započteno. Někteří z nich platili 2 zl, jiní 1 zl neb i méně v. m. Domek číslo 27, rovněž vystavěný na panském pozemku, platil roční domov, činže 2 zl a konal ruční roboty 26 dní v roce; domek č. 32 za podobných příčin platil domovní činže 45 kr a robotoval ručně též 26 dní v roce. Domek čís. 124 dle zprávy z 29. ledna 1796 o činžovním poli platil při změnách majitelů 5% laudemia. Až do r. 1780 odváděli Halenkovští ročně 69 kusů kuřat a 690 kusů vajec; po tomto roce bylo dodávání těchto věcí sloučeno s dědičnou činží v hodnotě 17 zl 54 kr. Z lesní pastvy odsypali Halenkovští 105 měřic staromoravských (= 240 měřic rak.) ovsa.

Všichni Halenkovští poddaní měli mimo to starou povinnost přediva a to: a) velcí podsedníci upřísti. a odvésti z vrchnostenského

zboží — konopí nebo koudelce — po 2 přadenech; b) malí podsedníci, domkaři a hořeři po 1 přadenu neb zaplatit po 3 kr za přadeno.

V seznamech robotníků byly u některých jmen poznámky, jako: „Pro stáří osvobozen od roboty; padlá chalupa; jako vdova osvobozena od roboty; pro únavu nebo nemoc osvobozen od roboty.“ Domkaři vystavěli si své domky na panských pozemcích svým nákladem.

Dle urbáře a mapování z r. 1770 našlo se v Halenkovicích 1668 $\frac{1}{4}$ měrice půdy - nepojatých do panského katastru, z nichž se odvádělo do důchodu původně 246 zl 24 kr činže, později z rozkazu zemských úřadů jen 231 zl 23 kr.

Následkem pozdějšího rubání lesa, oprav různého šetření při stížnostech bylo dle protokolu ze 7. července 1777 skutečně do důchodu zapláceno: a) činže z rubiskových polí — 127 zl 27 $\frac{1}{3}$ kr; b) z nových rubisk — 110 zl 29 $\frac{3}{4}$ kr; c) z luk 46 $\frac{2}{3}$ kr, celkem 238 zl 43 $\frac{3}{4}$ kr, k čemuž přispěla Nová Ves do Halenkovic obnosem 9 zl 21 kr, Žlutavá obnosem 17 zl 41 kr; Spytihněv 9 zl 6 $\frac{1}{2}$ kr. Tyto pozemky dala vrchnost „za mírnou činží poddaným do užívání, aby si rozmnožili prameny výživy“ — jak doslovně bylo uvedeno v urbáři; zůstaly však majetkem vrchnosti. Když pak byly pro poddané pořízeny zvláštní pozemkové knihy, byly do nich pozemky jednotlivců zapisovány i s činžovním a jiným zatížením.

Při výkupu z poddanského poměru a roboty byl brán zřetel na činžovní zatížení oněch pozemků i 5% laudemium, placené při změnách majitelů, jakož i na odsyp 140 měřic činžovního ovsa, jež Halenkovští ročně odsypali za 475 měřic lesní pastviny, které vrchnost obci do vlastnictví odstoupila dle porovnání z 1. srpna 1835, potvrzeného zemským úřadem dne 25. února 1838, čís. 3896 a zaknihovaného na realitách obce Halenkovic.

Robotní práce a naturálie byly při stanovení výkupného převedeny na peněžní hodnotu dle ceny jednotek, stanovené na základě průměrů z let 1842—1847, jak vidno z následujících příkladů: 1 měrice a) pšenice počítala se po 6 zl 27 $\frac{4}{10}$ kr, v.m.; b) rži po 4 zl 43 $\frac{7}{10}$ kr; c) ječmene po 3 zl 26 $\frac{7}{10}$ kr; d) prosa po 5 zl. 5 $\frac{1}{10}$ kr; e) ovsa po 2 zl 18 $\frac{6}{10}$ kr; 1 kus a) červeného buku po 2 zl 10 kr k.m.; b) bílého buku po 1 zl 5 kr k.m.; c) 3 palcové fošny po 2 zl. k.m. — Práce při výčepu 1 sudu piva počítala se po 1 zl k.m. Dovoz piva dvojspréžím byl počítán po 42 kr k.m.; 1 den ruční roboty po 4 $\frac{36}{54}$ kr k.m., 1 den jedno- a dvojspréžního koňského potahu po 14 kr k.m., čtyřspréžního koňského potahu po 2 zl k.m. Za mletí 1 měrice obilí počítalo se po $\frac{3}{4}$ kr k. m. V některých případech odpadly bez náhrady ruční robota,

taxy, poplatky knihovní a z přípisů.

Výkupní kapitál svobodných pozemků obce. Halenkovic byl vypočten na 5759 zl 44 $\frac{2}{3}$ kr k.m., což je 20násobek roční splátky 287 zl 59 $\frac{7}{30}$ kr. k.m., vzaté jako $\frac{2}{3}$ z odhadnuté ceny.

Mlýn čís. 237 byl dle smlouvy z 15. května 1791 zbudován vrchností na panském vykoupeném pozemku a opatřen 7 jitry 262 sáhami = 21½ měřicemi pozemku. Zato byl mlynář povinen: 1. platiti roční dědičné činže 100 zl a smluvního poplatku ročně 1 zl 30 kr; 2. při změnách majitelů příbuzných 5% a cizích 10% z hodnoty majetku, získané odhadem nebo kupem, jako schvalovacího poplatku (= laudemia), 3. semlíti vrchnostenským sluhům Halenkovského dvora deputátní obili bez jakékoli srážky mírek, mouky neb zpropitného, kterážto práce se mu počítala v penězích za 66 zl 1 kr v poměru celkové povinnosti semleti pro vrchnost ročně 168 $\frac{1}{4}$ měrice obilí a v poměru k průměrným takovým cenám a mzdě za mletí.

Naproti tomu měl mlynář právo: 1. na dovoz mlýnských kamenů ze vzdálenosti 4 mil čtyřspřežním robotním povozem, kdykoli toho potřeboval, což se mu cenilo jako roční čtyřspřežní robotní den; 2. na roční robotní dovoz 1 červeného a 2 bílých buků, pak každého třetího roku jedné 3palcové dubové fošny, což vše se počítalo v ceně 5 zl. Výkupný kapitál pro tento mlýn byl 679 zl 42 kr jako 20tinásobek roční splátky 35 zl 5 $\frac{4}{30}$ kr. Smlouvou z 28. srpna 1878 prodala správa velkostatku mlynáři Aug. Rokosovi parcelu čís. 2604/1 výměry 2 měrice za 289 zl 30 kr; při této příležitosti byla celá parcela 2604 rozdělena na 7 dílů.

Hostinec čís. 76 se 12 jitry 284 sáhami (= 36 $\frac{1}{2}$ měrice) pozemků byl dle kupní smlouvy z 1. září 1809 odprodán za podmínek: 1. Hostinský zaplatí dědičné činže ročně 104 zl 30 kr; 2. bude odbíratí pivo z napajedelského pivovaru, které si sám doveze, bude čepovati za obvykle určenou cenu a bude vždy zásoben pivem. I kořalku bude odbíratí z Napajedel. 3. Při každé změně majitele zaplatí příbuzný nástupce 5%, cizí 10% hodnoty majetku jako laudemia. 4. Vrchnost vyhradila si právo zamítací v otázce nástupnictví.

Při výkupu z poměru poddanského byla povinnost odběru piva z napajedelského pivovaru počítána jako pracovní výkonnost za mzdu bez ohledu na konkurenci a nutné snížené ceny za 1 sud dle průměrného výčepu v letech 1842–1847 počtem 43 sudů 2 věder 2 mázů v peněžité hodnotě 109 zl 50 kr. Průměr dovozu 43 sudů 2 věder 2 mázů piva počítal se jako dvouspřežní koňský den 252 dnů v roce.

Hostinec tento vystavěl jako zájezdný Jos. Okresek, koupiv veřejnou dražbou 27. února 1809 od vrchnosti nedaleko fary stavební místo, měřící 620 sáhů, t.j. něco přes 1 měřici. Byl zbudován z kamene a z pálených cihel s kryt-bou pálenými taškami. Byly tu vystavěny stáje pro 12 koní, 5 krávy a kůlny pro 3 vozy. K dědičnému majetku dostal 30 měřic pole a $6\frac{1}{2}$ měřice louky s polem. Dědičné činže měl platit do důchodu 324 zl ve čtvrtletních lhůtách. Ne-bude-li hostinský v pořádku platit činže, vyhradila si vrchnost právo prodati hospodu jinému. Pozemky nesměly se od hospody oddělit. Zemské daně usvolila hraditi vrchnost Pivo a kořalku byl povinnen odebírat z Napajedel a pod pokutou 5 tolarů říšských udržovati je v dobrém stavu. Při změnách majitelů vymínila si vrchnost poplatek 5% od příbuzných a 10% od cizích. Překvapuje, že již 1. září 1809 byl hostinec znovu prodán.

Výkupní kapitál pro tento hostinec byl vypočten jako dvacetinásobek roční splátky dvoutřetinové v obnosu 33 zl 59 $\frac{1}{10}$ kr na obnos 679 zl 42 kr k.m. Nálezem pak o výkupném ze 30. března 1872 a 6. června 1873 č. 4028 byl hostinec tento zbaven povinnosti odebírat pivo z napaje-delského pivovaru za odškodné 103 zl 40 kr.

Panský dům čís. 175 s jatkou a zahradou byl dle dražebního protokolu ze 7. května 1814 odprodán za podmínek: 1. Majitel odvede vrchnosti za provoz řeznické živnosti ročně 10 funtů rozpuštěného loje; 2. zaplatí dědičné realitní činže ročně 4 zl; 3. vykoná dle robotního seznamu ročně 26 dní ruční práce, počítané v peněžité hodnotě 7 zl 48 kr. Z ministerského nařízení byla mu později snížena robota na polovici, t. j. na 13 dní, jejíž peněžitá hodnota 3 zl 54 kr byla mu pak napočítána do výkupu. Kromě obvyklých poplatků při zápisu zaplatil ještě 5% laudemia při změnách majitele. Odvádění loje, hodnocené jako výdělková činže, odpadlo při výkupu bez náhrady.

Panský dům čís. 244 v Halenkovicích byl dle kupní smlouvy z 25. prosince 1853 odprodán se zahradou ve výměře 326 sáhů a s kusem lesa, proměněným v pole, ve výměře 975 sáhů, celkem 1301 sáhů = $2\frac{1}{2}$ měřice za 400 zl k.m.

Napajedelský velkostatek byl dle výpisu z pozemkových knih, porízeného k žádosti A. a M. Baltazzich v lednu 1897 okresním soudem v Napajedlích, r. 1885 majitelem též domu čís. 223 se dvěma stavebními parcelami, dvěma lučními, jednou polní a jednou lesní bez břemen, který koupil r. 1876 od Jos. Klapila s parcelou č. 884 a k tomu parcelu č. 948 od Kopunce; obě polní parcely měřily $2\frac{1}{2}$ měřice.

Také patřil velkostatku dům č. 289, bývalá myslivna, s 1 stavební parcelou, s 1 zahradní a 1 polní bez břemen

V době porobotní došlo i v Halenkovicích k nedorozumění a sporům mezi správou obce a zástupcem velkostatku. Splnomocněným zástupcem majitelů statku napajedelského byl r. 1864 jmenován ředitel Jan Diebel pro obecní schůze a všechny věci pořádku se týkající. V Halenkovicích byl tento zástupce volán do schůzí teprve od r. 1883. Již po první schůzi podal k zemskému výboru stížnost, že přý obecní zastupitelstvo v Halenkovicích nějak nehospodárně jednalo r. 1876 s penězi 1120. zl 60 kr, strženými za obecní obilí, stavební místo a jiné. Vyšetřilo se však, že zastupitelstvo půjčilo ony peníze na směnky mezi své spoluobčany, k čemuž mělo právo. Při této příležitosti vysvětluje se též vznik obilního fondu v Halenkovicích. Pastvisko „Dřínoví“ bylo totiž r. 1805 přeměněno na pole a obilí z něho bylo složeno do obecní sýpky. Tato parcela patřila od nepamětných časů v držení podsedníků a byla jim též knižně zajištěna.

Jinou příčinou ke sporu mezi oběma činiteli byla otázka, kdo má opravovati cestu, vedoucí ze Spytihněvě ke dvoru Halenkovskému, která výnosem místodržitelství z 5. ledna 1858 byla uznána jako spojovací obecní cesta. Proto byla povinnost opravovati tuto cestu i s mosty rozdělena mezi Spytihněv, Halenkovice a velkostatek. Roku 1863 vyzýval okresní napajedelský úřad obec Spytihněv, aby ve smyslu onoho narovnání opravovala část této cesty, vedoucí úze-mim spytihněvským po hranice Halenkov. Ale ještě r. 1875 stěžoval si velkostatek na nesjízdnost oné cesty. — I mezi jednotlivými občany a statkem došlo ke sporům. Jan Marčík, Jan Janiš, Valentin Čevora a Jan Polášek užívali lesní cesty p.č. 3514 až 3518, což nebylo vhod lesní správě. R. 1860 dohodli se obě strany přeložit onu cestu a jinak ji upravit; k tomu věnovali usedlíci části svých pozemků a dostali od statku náhradou jiné pozemky. Také část lesní cesty Hradské v délce asi 400 metrů byla r. 1863 upravena.

R. 1859 bylo na území halenkovském odprodáno 18 měřic pastevních parcel čísel 3293 a 3294 pro výstavbu 2 nových usedlostí — čísel 223 a 289, vzdálených od Halenkov $\frac{3}{4}$ hodiny cesty, od Nové Vsi $\frac{1}{2}$ hodiny a od Vrbky $1\frac{1}{4}$ hodiny. R. 1888 hlásili se majitelé těchto domků o podíl ze „Sýpkových peněz“ 3520 zl 2 kr, připadající jim.

R. 1812 byl odprodán panský pozemek mezi farou a hostincem výměry $1\frac{3}{4}$ měrice a r. 1882 byla sloučena obecní parcela čis. 74 s p. čis. 249, na níž stojí kostel, k rozšíření hřbitova o $\frac{1}{2}$ měrice. K tomu

účelu vyměnila obec r. 1884 svou parcelu č. 2613/1 s parcelou č. 77/2 Jana Gregory.

Jiné změny realit nastaly v Halenkovicích, když se rozhodla r. 1843. správa velkostatku vystavěti novou myslivnu v trati „Zemanovy“. Tu bylo dne 15. března 1845 zavoláno několik majitelů pozemků k jednání o odkupu půdy pro úpravu cesty k této nové myslivně. Jan Gojiš, Barbora Valuchová a Veronika Gabryšová usvolili se od-prodání potřebné kusy; Jan Marčík žádal náhradou $2\frac{1}{2}$ měrice u Halenkovského dvora nebo 2 měrice u Svatých. — Dosavadní myslivna čís. 17 se zahradou, s 10 měricemi pole a jinými plochami země prodávala se veřejnou dražbou 15. dubna 1845. Koupěchtiví měli složit vadium 10 % kupní ceny, kupec pak $\frac{1}{3}$ ceny ihned, $\frac{1}{3}$ do konce listopadu téhož roku a zbytek s úroky 5 % zajistil se na realitách. Byl pak povinen robotovat ročně 13 dní v období od Jana do Václava nebo platit za každý den 12 kr k.m. pod titulem činže a mimo to domovní a pozemkovou činži 1 zl k.m. Frant. Šamánek ze Skaštic nabízel za vše celkem 1447 zl a myslivec Roller 1500 zl k.m. Vrchnost však výsledek dražby neschválila a vadium vrátila. Dle kupní smlouvy z 28. března 1847 koupili tuto myslivnu s příslušenstvím manželé Tomáš a Marie Rumlíkovi, kteří ji pak rozdělili a prodali půl Ignáci a Veronice Novotným a půl Ant. Ševčíkovi, pak po kusu pole Marholdové Rosálii, Vodíci Janu a manželům Olejníkovým.

Rozpočet pro novou myslivnu předložil architekt Frant. Schleps v Napajedlích teprv 15. ledna 1862 obnosem 6675 zl 61 kr r.m.

Škola, rekursy velkostatku a jiné obecní záležitosti.

R. 1864 bylo v Halenkovicích v jedné třídě 229 dětí; r. 1865 byla přistavena ještě jedna učirna a byt pro pod-učitele. R. 1880 byly velkostatky, nájemci a továrny upozorněny školními úřady, že nesmějí brát do práce dětí pod 12 let. R. 1889 bylo zahájeno v Halenkovicích jednání o stavbu nové školní budovy, jehož výsledkem byla přestavba dosavadní dvojtřídní na čtyřtřídní nákladem 11.000 zl. R. 1900 byla přistavována škola a byty pro učitele nákladem 17.500 korun 20 h, k čemuž bylo vypůjčeno 16.000 K.

Již r. 1885 namítal dle protokolu z 29. února t.r. při schvalování účtů z r. 1884 zástupce velkostatku proti účtům: a) že byla ve škole vykonána bez jeho vědomí nějaká stavba, čehož on nepřijímá; b) položky pro varhaníka 100 zl,, za tahání měchů 40 zl, muzikantům při bohoslužbách 7 zl, za postavení kříže 14 zl 80 kr týkají se jen katolické náboženské obce, nikoli politických obcí, pročež není velko

statek povinnen na ně přispívati, protože nepatří do obecních účtů. c) Oprava cest náleží jen obci, nikoli velkostatku.

Dle seznamu nemovitostí z r. 1885 měla obec Halenkovice v držení:

obecní sýpku v ceně 150 zl,	parc. č. 196,	výměry 35 sáhů
sušírnu 10	265	6
zvonici 20	378	6
dům čís. 243 400	477	40
národní školu 1000	250	204

Celková plocha zastavených parcel = 291 sáhů. Mimo to patřily obci: 1. polní pozemky a stavební místa v ceně 5143 zl ve výměře 104 $\frac{1}{4}$ měrice s čistým katastrálním výnosem 159 zl 34 kr. Nadučitel měl z toho v užívání 5 měric. Ostatní pozemky byly v pachtě ve prospěch obecní pokladny; 2. 8 $\frac{1}{4}$ měrice lesa (mlází), z čehož část měl v užívání farář; 3. 40 $\frac{1}{4}$ měrice pastvin; 4. 132 měric cest a jiné neplodné plochy; 5. 7 $\frac{3}{4}$ měrice zahrady; 6 $\frac{1}{4}$ měrice louky.

Dle výkazu berního úřadu obnášela za r. 1884 pro Halenkovice daň: 1. obce Halenkovic pozemková 2829 zl 12 kr, domovní 552 zl 90 kr, výdělečná 15 zl 21 kr, z příjmu 37 zl 81 kr, celkem 3555 zl 04 kr; 2. velkostatku pozemková 879 zl 58 kr, domovní 13 zl, celkem 892 zl 58 kr. Z celé obce Halenkovic za r. 1884 byla daň 4 448 zl 62 kr.

Obecní přírážky byly dle toho na r. 1885 pro obec rozpočteny na 15 % a pro velkostatek na 6 %.

R. 1849 zdráhaly se velkostatky dodávat školám dřevo na základě patentu ze 7. února 1848. Zem. gubernium jim nařídilo dodávat je až do vyjití zákona o té věci a žádat pak náhradu. Dle zákona z 2. dubna 1864 měl školní patron budoucně přispívat na úhradu školních výloh čtvrtým dílem, ostatkem obec. Na učitelské platy přispíval velkostatek 8 %.

5. Jankovice.

V obci Jankovicích našlo se dle geometrického rozměření a mapy z r. 1770 na panských pozemcích 225 měric činžovních polí a 7 měric ovocných zahrad, vlastně vinic, z nichž se platilo dle urbáře ročně 84 zl 47 kr s polí a 8 zl 46 kr ze zahrad. Byly to ony pozemky, které vrchnost dala poddaným k užívání za „malou peněžitou činži“, aby prý si rozmnožili prameny výživy, které však zůstaly majetkem vrchnosti. Později byly jim dány do vlastnictví a zapsány do pozemkových knih, pro ně založených s právy a břemeny na nich váznoucími, k nimž zvlášť náležely dědičná činže z pozemků těchto

a 5% laudemium, při změnách majitelů.

R. 1835 dala vrchnost Jankovickým usedlým z lesa „Kalcova paseka“ a z „Rovné“ 322 měřic do vlastnictví s povinností, trpěti průchod panských ovcí po východní hranici onoho pozemku. Také zavázala se obec vykopati kolem onoho pozemku příkop 3 stěvěce hluboký, 3 stěvěce dole i nahoře široký aneb oplotiti jej a udržovati plot v pořádku. Činžovního ovsa odsýpala obec z oněch pozemků ročně 76 měřic rak. míry, dříve 57 měřic staro-moravských.

Jelikož pozemky nebyly stejné jakosti, byly i platy z nich nestejné, což vidno z těchto příkladů:

František Dubina, čís. 60, měl parcelu č 224 o výměře 4 jiter 64 sáhů = 12 $\frac{1}{8}$ měřice, z níž platil 1 zl 42 $\frac{2}{4}$ kr. v.m. = 41 kr k.m. (1 zl k.m. = 2 $\frac{1}{2}$ zl vídeňské měny 1 zl = 60 kr).

Jos. Klopána, čís. 92, platil z polní parcely č. 287 o výměře 7 jiter 97 sáhů = 21 $\frac{1}{3}$ měřice 1 zl 2 $\frac{2}{4}$ kr v.m. = 25 kr k.m.

Alexandr Balcárek, čís. 63, platil z parc. čís. 225 o výměře 2 jiter 1499 sáhů = 9 měřic 1 zl 20 $\frac{3}{4}$ kr v.m. = 32 $\frac{2}{4}$ kr k.m.

Ign. Haracia, čís. 76, platil z parc. čís. 235 o výměře 3 jiter 219 sáhů = 9 $\frac{1}{2}$ měřic 56 kr v.m. = 22 kr k.m.

Frant Balaja, čís. 4, platil z parc č. 344 o výměře 585 sáhů = 1 měřice 20 kr víd. m. = 8 kr k.m. Dům č. 4, vystavěný na panském pozemku, platil 2 zl v. m. dom. činže.

Ludvík Formal, čís. 97, platil z parc č. 107 o výměře 512 sáhů = asi 1 měřice 7 kr v. m. = 2 kr k.m.

Včelín při domě čís. 1 v Jankovicích odváděl ode dávna včelí činže 30 kr v.m. — Polní činže platilo se z Jankovic celkem 88 zl 54 kr v.m. = 35 zl 33 kr k.m.

Dle robotního seznamu z r. 1777 robotovali v Jankovicích ručně: velcí podsedníci týdně po 1 $\frac{1}{2}$ dni = 78 dní v roce; malí týdně po 1 $\frac{1}{2}$ dni vždy dva = 38 dní v roce; 10 domkařů po 26 dnech v roce = 260 dní, 55 domkařů po 13 dnech v roce = 715 dní. Mlynář, malý podsedník čís. 5, platil místo roboty 5 zl mlynářské činže. Poloviční velký podsedník, č 50, vykoupil se z roční roboty o 39 dnech, zavázav se k roční činži 4 zl, začež dostal nálev; za právo provozovati řeznictví odváděl ročně 10 funtů loje. — Přediva odváděli v Jankovicích od r. 1777: 4 velcí podsedníci každý po 2 přadenech aneb po 6 kr = 24 kr, 49 malých podsedníků po 1 přadenu aneb po 3 kr = 147 kr; 47 domkařů a hoferů po 1 přadenu aneb 3 kr = 141 kr. Kuřat

odváděli původně do roka 36 kusů všichni a vajec 360 kusu- Po r. 1780 připočetla se hodnota kuřat a vajec v obnosu 9 zl 49 kr k dědičné činži, která pak po r. 1780 činila u 4 velkých podsedníků celkem 15 zl 22 $\frac{2}{3}$ kr, u 49 malých celkem 94 zl 11 $\frac{1}{3}$ kr, u všech celkem 109 zl 34 kr. — Za dřevo platili 4 velcí podsedníci po 1 zl 10 kr = 4 zl 40 kr; 49 malých podsedníků po 35 kr = 28 zl 35 kr; celkem 33 zl 15 kr. Za to dostávali velcí podsedníci po 2 sáhách, malí po 1 sáze míchaného palivového dřeva a potřebné stavební.

Když pak se zrušil poddanský poměr, bylo Jankovicům vypočteno celkové výkupné na kapitál 1593 zl 2 kr jako 20tinásobek roční splátky 79 zl 39 $\frac{1}{10}$ kr. Domu čís. 27 byl uložen kapitál 10 zl 40 kr při roční splátce 32 kr; obecnímu pastvisku kapitál 936 zl 22 kr při roční splátce 46 zl 49 $\frac{1}{10}$ kr, svobodnému poli p.č. 119 kapitál 1 zl 10 kr při roční splátce 3 $\frac{3}{10}$ kr. Odškodné od podsedníků bylo vypočteno na kapitál 2729 zl 50 kr jako 20tinásobek roční splátky 136 zl 29 $\frac{5}{10}$ kr k.m., z čehož země zaplatila polovici kapitálu = 1364 zl 30 kr z roční spl. 68 zl 14 $\frac{15}{20}$ kr. Odškodné podsedku č. 60 bylo vypočteno na kapitál 102 zl jako 20tinásobek roční spl. 5 zl 7 $\frac{5}{10}$ kr a to opět se zemí na polovici. Tímto výkupem zrušila se dědičná činže ze dřeva, dominikální, robota, laudemium, odvádění přediva, pastva na úhorech a strnisku, ovesná činže a jiné.

Pozemky z lesa „Kalcova paseka“, z „Rovné“, pod „Kozińcem“ pustila vrchnost Jankovickým již r. 1777 za to, že se vzdali dávného práva pastvy v panských lesích a sbírání ochozového dříví. R. 1835 dala vrchnost tyto pozemky usedlým do vlastnictví a r. 1887 byly rozděleny mezi dom. čísla: 5, 31, 46—51, 53, 54, 56, 59, 60, 63—65, 67, 68, 70—72, 74—76, 78—83, 85, 87, 89, 90, 92—96, 100—104, 106, 108—114, 116.

V Jankovicích byl delší spor o hospodu čís. 40, v níž do r. 1885 byla provozována obecní hostinská živnost Josefem Schustrem. Avšak na žádost podsedníků byla 8. října 1885 tato živnost okresním hejtmánstvím zrušena a povoleno podsedníkům-rustikalistům zříditi v témž domě nálev piva, vína, kořalky, což zahájeno bylo r. 1886. R. 1885 octla se tato hospoda v prodeji; koupili ji podsedníci pro sebe a pak pronajímali. Bylo však sporným, byla-li udělena koncese obci nebo podsedníkům, kteří v té době řídili obecní záležitosti. Proto někteří domkaři podali proti nálevu tomu rekurs. — R. 1887 bylo povoleno prodat též obecní kovárnu.

R. 1882 žádalo obecní představenstvo Jankovic hraběte Stockau a poslance dr. Šroma, aby podporovali jejich žádost, by Jankovice

byly přiděleny k soudnímu okresu Uh. Hradiště místo k Napajedlům, poněvadž mají do Uh. Hradiště na St. Město pěšky 2 hodiny, do Napajedel 3 hodiny, vozmo na St. Město 5 hodin, což oběma bylo jim přislíbeno.

Již r. 1849 bylo na obec naléháno, aby postavila si novou školní budovu, což bylo tenkrát rozpočteno na náklad přes 8000 zl konvenční měny; ale r. 1857 již jen na 4891 zl 57 kr k.m. a to: za řemeslné práce 1343 zl 28 kr k.m.; za materiál 1886 zl 32 kr; za dělnické práce a dřevo 1461 zl 57 kr; za dovoz materiálu na stavbu 200 zl. Náboženský fond přispěl k tomuto nákladu jako patron obnosem 1543 zl 28 kr; hrabě Jiří daroval hojně materiálu; práce dělnické a dovoz materiálu obstarali místní občané. Dosavadní škola byla již na spadnutí, pročež r. 1858 byla postavena nová.

Dvůr Rovná

s 221 měřicemi pozemků pronajal od 1. září 1854 na pět, po případě 10 let 1 měřici asi po 4 zl k. m, tedy za roční nájemné 886 zl k. m. Frant. Kovářík z Mořic, okresu koje-tínského. Mimo obětí dostal 2 vozy, 2 pluhy, dvoje brány, jichž cena byla zajištěna ve složené kauci. Aby mohl pole řádně vyhnojovat, byl povinen chovat 25 kusů hovězího dobytka.

V posledním roce nájmu měl 5. díl pole oset jetelinou a odvést majiteli tolik ovocných stromů, kolik jich přijal. Honbu si vymínila správa velkostatku. Bude-li chovati méně kusů hovězího dobytka než 25 kusů, odvede do důchodu za každý chybuující kus 5 zl rýnských k. m. Kauce složil polovici roční činže.

V Mořicích měl dům čís. 53, který koupil asi r. 1841 za hotové, zvýšil na 1 poschodí, zřídil v přízemí obchodní místnosti se sklepem, takže byl i s užitkem ze zahrady a pastviska odhadnut na 1380 zl k. m. a po srážce na daně, opravy a umoření v obnosu 100 zl na konečných 1280 zl. V Mořicích měl také v nájmu mýto po několik roků.

Ředitel mořického panství Leop. Stoklásek podal o něm do Napajedel zprávu, že byl v každém ohledu člověkem mravným, sporařadným a hospodárným.

Ale v nájmu se mu nedařilo dobře. Uspořených peněz měl jen 600 zl a dům v Mořicích dal do nájmu. Na Rovné však musel si sám upravit byt a pořádit různé jiné věci do hospodářství, což vyžadovalo výpůjčky 3000 zl k. m.

V prvním nájemním roce 1855 byly žně ještě dosti příznivé, že s bídou stačil vyhověti svým platebním povinnostem; hůře však bylo v letech 1856 a 1857, kdy nastala trvalá sucha a cena obilí klesla na

polovici z dřívějších let. Na úhradu žňových výloh musel si vypůjčiti 400 zl k. m. a r. 1857 nemohl zaplatit ani nájmu 886 zl. Proto byl posléze exekučně zbaven práva nájemního a všechno zařízení ve dvoře bylo exekučně prodáno na krytí nájmu a soudních výloh.

6. Košíky.

R. 1770 nalezlo se při měření a mapování v Košíkách na panských pozemcích pod činží 412 měřic polí, 152 měřic luk a 2 měřice ovocných zahrad, z nichž platili jedni 65 zl 45 kr, jiní 10 zl 2 kr roční činže. V pozdější době bylo vyrubáno něco lesa na pole, z něhož pak se platilo a) staré polní činže z rubiska 65 zl 45 kr, b) nové polní činže z ru-biska 3 zl 47 kr; c) luční činže 1 zl 33 kr; d) viniční činže 10 zl 1 kr, celkem 81 zl 7 kr. Tyto pozemky byly poddaným propůjčeny k výživě a později dány do jejich vlastnictví a vepsány jednotlivcům s právy i břemeny do pozemkových knih, pro ně založených. I tu bylo při změnách majitelů 5% laudemium. — Kromě platů robotovali velcí podsedníci po 1 dnu týdně, v roce 52 dnů, malí podsedníci 26 dnů v roce, 14 domkařů 26 dnů, 46 domkařů 13 dnů v roce. — Palivového dřeva dostal každý velký podsedník 2 sáhy, malý 1 sáhu a všechno potřebné stavební dřevo, začež platili vrchnosti velcí podsedníci po 1 zl 10 kr, malí po 35 kr ročně.

R. 1839 bylo Košíkám z lesní pastviny do vlastnictví odstoupeno 176 měřic, z čehož odsypali pak 41 měřic činžovního ovsa se služebností průchodu panských ovcí po celé délce odstoupeného pozemku „Vlčí jáma“. Přediva odvedl každý velký podsedník 2 přadena, ostatní každý po 1 přadenu anebo zaplatili 3 kr za přadeno.

Hostinec čís. 78 se 13 měřicemi polí byl r. 1832 prodán za podmínek: 1. Hostinský bude ročně platit do důchodu 4 zl k. m.; 2. bude odebírat pivo z napajedelského pivovaru, které sám si doveze; 3. dobrým pivem musí být vždy řádně zásoben. Pro výkup počítal se mu pětiletý průměr odběru piva z let 1842—1847 počtem 20 sudů, 3 vědra, 3 mázy a týdně 1 půlden dvouspreží koňského. 4. Kořalku měl hostinský odebírat z kudlovské palírny. 5. Při změnách majitelů činil plat laudemia od příbuzných 5%, od cizích 10% hodnoty majetku kromě jiných poplatků a 1 kr z kopy různého zboží. Nálezem o výkupném ze 4. srpna 1870, č. 3128 byl hostinec čís. 78 zbaven povinnosti odebírat pivo a kořalku z podníků vrchnostenských proti odškodnému 60 zl, které pak složili do důchodu manželé Matouš a Františka Švecovi. — Obecní hostinec č. 95 byl pronajat Augustinu Lučanovi z Halenkovic na dobu 1891—1895, který tam však vydržel jenom rok, načež byl hostinec pronajat židu Rud. Rozkornovi z Kyjova.

R. 1893 jednalo se o novou střechu na tomto hostinci. Tehdejší starosta Cyr. Jabůrek a radní J. Veselý byli zemským výborem pokutováni, první 50 zl, druhý 10 zl, že podepsali protokol o schůzi, aniž se jí zúčastnili, načež opatření střechy bylo svěřeno revírníku Nádlerovi.

R. 1775 bylo na panských pozemcích zřízeno několik domkařských živností, z nichž čísla 43, 46, 57, 61, 62, 70 platila domovní činže ročně po 2 zl, domov. čísla 58, 60 po 1 zl 15 kr a číslo 67 pak 1 zl 28 kr. Roboty konali všichni po 13 dnech v roce, Jos. Martinek, čís. 4, platil z 1 parcely o výměře 534 sáhů = 1 měrice 7 kr. v. m. = $2\frac{8}{10}$ kr c. m.; Jan Hruška, čís. 1, z parcely o výměře 6 jiter 956 sáhů = 20 měric 1 zl 19 kr v. m. = 31 kr k. m.; Celestin Škrabal ze 4 jiter 72 sáhů = $12\frac{1}{7}$ měrice 49 kr v. m. = $19\frac{6}{10}$ kr k. m.

Celá obec Košíky odváděla polní činže ročně 75 zl 26 kr v. m. = 30 zl k. m. Velkostatek měl v Košíkách dle výpisu z pozemkových knih z 2. ledna 1897 také dům čís. 53 se 2 stavebními parcelami, 1 zahradní, 2 polními a 1 lesní bez břemen, která již r. 1885 byla odstraněna.

Výkupné celé obci bylo rozpočteno na kapitál 1333 zl 24 kr jako 20tinásobek roční splátky 66 zl $40\frac{3}{10}$ kr; odškodné pak na kapitál 807 zl 18 kr jako 20tinásobek roční splátky 40 zl $21\frac{9}{10}$ kr se zemí na polovici.

Když byl odstraněn poddanský poměr lidu k vrchnosti, nastaly v obcích četné spory, žaloby a rekursy podávané k úřadům. V Košíkách stala se část lesa „Šibčiny“, parcela čís. 855/b příčinou sporů mezi obcí a podsedníky. V tomto lese brávala totiž obec od pradávna potřebné dřevo pro školu, trámy do chlěva, na šopky, k opravám hospody a kovárny. Ale r. 1882 vysekali v něm podsedníci všechno lepší dřevo pro sebe a obci pro její potřeby nenechali ničeho. Z toho pak následovala žaloba a pokuta 370 zl podsedníkům. Zemský výbor rozhodl totiž r. 1884, že pozemek jest sice knihovně zapsán 31 podsedníkům, ale s výhradou, že obec má právo bráti si z něho potřebné dřevo a zbytek teprv podsedníci. Stanovená pokuta měla býti náhradou za neoprávněně vysekané dřevo. — Kromě práva k onomu pozemku měla obec r. 1884 ve svém vlastnictví louku „Pod dědinou“, státní obligaci na 600 zl a obecní hostinec s koncesí na jméno.

Zástupce velkostatku neustále stěžoval si na různé nepořádky v obecním hospodářství a že nebyl zván do schůzi, což však se dělo z nedorozumění. Vždyť revírník Kolovrat býval vždy volen za člena obecního zastupitelstva, což Košičtí z neznalosti věci pokládali za postačující pro za nastoupení hraběte. I nepořádky v hospodářství,

za které pokládal stěžovatel i podporu 5 zl chudým rekrutům a nějaké pivo, byly jen zdánlivé, jelikož obecní činitelé, neznalí zákonů, vždy dbali, aby příjmy kryly vydání. V této malé obci znal každý občan všechna obecní vydání i všechny příjmy; nač bylo tedy dle jejich mínění třeba písemných dokladů, na které si zástupce statku stěžoval?

Při obecních volbách bývala v Košíkách velká agitace, působená přílišným zasaháním zástupce velkostatku do voleb, aby dopadly příznivě pro jeho zájmy. Proto r. 1892 žádal tento zástupce, aby okresní hejtmanství vyslalo k volbám dne 3. prosince do Košík komisaře.

Ve schůzi obecního zastupitelstva 3. června 1902 bylo usneseno odpustiti podsedníkům pokutu za vykácení lesa. Zástupce statku však se proti tomu ohradil s výtkou, že jsou ještě dlužni úroky z výkupného kapitálu. Žádal, aby oni podsedníci prosili hraběte o prominutí a aby byl včas zván do schůzí.

Od panského dvora „Rovná“ na svahu kopce směrem k dědině byla panská pole, ohraničená stromořadím, a západně od nich pole košických rolníků, která tito r. 1842 dostali od hraběte výměnou za parcelu čís. 821 v obci Jankovicích. Od r. 1842 byl mezi poli panskými a selskými příkop jako hranice, sloužící pro svod srážkových vod do panského lesa. Košíčtí však příkop ten stále zvětšovali, pročez dal jej panský správce zaházeti. Následkem toho vrhala se voda s kopce na selská pole a poškozovala je. Komise, konaná pak zástupcem okres. polit. úřadu za účasti obou sporných stran, urovnala spornou záležitost v ten smysl, že ředitel panství dal příkop znovu na panském pozemku vyházeti, že jej bude udržovati v pořádku a rolníci nesmějí ho zvětšovati. — V letech 1847-1849 koupil velkostatek od lidí několik parcel mezi lesy za 140 zl k. m. a spojil je v jeden kus: polní parcely $9\frac{1}{2}$, $9\frac{3}{23}$, pastevní 90/20, 92 ve výměře $6\frac{1}{2}$ měřice.

Cesta v Kudlovské dolině, vrchností nazývaná v košické trati „Šindelna“ octla se ve stavu velmi špatném. Tu dohodl se správce velkostatku s představenstvem obce, aby majitelé pozemků upravili část cesty každý u svého pozemku. Leč nikdo se k tomu neměl a okres. hejtmanství odpovědělo r. 1883 na stížnost v této věci, že zákrok tu je možný jen podle lesního zákona.

V letech 1889–1890 byla vystavěna nová škola nákladem i se vnitřním zařízením 8891 zl 51 kr. Občané dovezli sem svůj kámen, písek a nepálené cihly vše v ceně 2299 zl 10 kr a vrchnost darovala pálené cihly v ceně 1589 zl 35 kr.

Zbývalo uhradit jen práci zednickou, nádenickou, kamenickou, tesařskou a jiné řemeslné práce.

Pro úsporu upotřebili místní činitelé za souhlasu zem. šk. r. drvářky k původnímu účelu s polovice a s polovice za kravín. Zástupce velkostatku podal rekurs k ministerstvu. Byl zamítnut.

7. Kudlovice.

Dle geometrického mapového seznamu z r. 1770 pro-půjčila vrchnost poddaným v Kudlovicích k užívání a rozmnožení jejich příjmů 1329 ½ měřic polí za „mírný“ činžovní plat 129 zl a 238 ½ měřice vinic za činžovní plat 105 zl. Mimo to měli každého roku odvésti několik hroznů na ochutnání. — V pozdější době vymýtila se část lesa a rozdělila pak mezi Kudlovské a Sušické; poté platilo se do důchodu napajedelského statku: a) ze starého lesního rubiska 50 zl 24 kr; b) z nového 53 zl 32 kr; c) z pozemků u Sušic 15 zl 12 kr; d) z luk v Kudlovicích 28 zl 42 kr; e) z luk u Sušic 4 zl 4 kr; f) z vinic 105 zl 1 kr; celkem vši roční činže 254 zl 51 kr, a několik hroznů na ochutnání. Všechny tyto pozemky byly v pozdější době zapsány jednotlivcům jako vlastnictví do pozemkových knih, pro poddané založených, se všemi právy i břemeny na nich váznoucími, k nimž náleželo i 5% laudemium při změnách majitelů.

Dle vrchnostenské doznávací tabulky z 28. června 1756 měla kvasická vrchnost v Kudlovicích svobodný dvůr, zvaný Tannfeldův, úplně neodvislý od napajedelského panství, jehož nebyl součástí a k němuž dostal se později jako svobodný pozemek, zabírající 100 měřic polí, 3½ měřice luk, 1½ měřice vinic, celkem 105 měřic pozemků. Dne 28. března 1791 byl tento dvůr rozparcelován a rozprodán mezi 86 občanů z Kudlovic, Babic, Huštěnovic, Sušic, Spytihněvě, Ceron s povinností, aby noví majitelé platili při změnách příbuzní 2%, cizí 5% laudemia.

R. 1770 platilo 10 půllánků každý ročně: 1. dědičné činže o sv. Jiří a Václavu po 45 kr, tedy ročně každý po 90 kr; 2. za dřevo každý ročně 1 zl 32 kr; 3. úmrtného 14 kr; 4. místo přediava v penězích 12 kr o sv. Jiří a místo drůbeže 25 kr též o sv. Jiří, celkem v roce 3 zl 53 kr. Koňské roboty konal každý dva dny v týdnu a od sv. Jana do sv. Václava 13 dní ruční roboty za odměnu 1½ funtu (= 84 dkg) chleba. — Čtvrtlánici počtem 18 platili jedni po 13 kr a druhí po 36 kr roční dědičné činže o sv. Jiří i Václavu. Za dřevo všichni po 46 kr, úmrtného po 14 kr; místo přediava odváděli všichni o sv. Jiří po 9 kr

a místo drůbeže po 25 kr. Celkem platili každý po 2 zl až 2 zl 47 kr a konali týdně 1 den koňské roboty, ruční žádnou. Podsedníci počtem 4 platili vrchnosti činže: 1. o sv. Jiří a Václavu po 43 kr = 86 kr; 2. za dřevo po 30 kr; 3. úmrtného po 14 kr; 4. místo přediva po 9 kr; 5. místo drůbeže po 25 kr; celkem každý ročně 2 zl 44 kr. Roční roboty konal každý týdně 2 dny po celý rok. Domkaři počtem 73 měli pozemků nejméně $\frac{1}{5}$ měrice, nejvíce $2\frac{4}{5}$ měrice a jeden označený číslem 83 měl 3 měrice. Dědičné činže platili o sv. Jiří a Václavu jedni po 10 kr, 11 kr, 12 kr, 13 kr, 17 kr, jiní až po 34 kr, 57 kr a 1 zl. Za dřevo platili někteří po 30 kr, úmrtného skoro všichni po 7 kr; místo přediva po 3 kr a místo drůbeže po 10 kr. Ruční robotu konali všichni po 15 dnech v roce, někteří po 26 dnech. Mimo to shledalo se dle výměru z r. 1770 30 domků, vystavěných na panských pozemcích, jichž majitelé odváděli vrchnosti při změnách majetku 5% laudemia a jakousi úřední akcidence. — Celkem měli Kudlovští oproti vrchnosti tyto povinnosti: 1. Dědičné činže, splatné po 31 zl 50 kr o sv. Jiří a sv. Václavu, úhrnem ročně 63 zl 40 kr; 2. za dřevo celá obec ročně 32 zl 38 kr; 3. úmrtného 10 zl 51 kr; 4. místo přediva o sv. Jiří 8 zl 42 kr; místo drůbeže 18 zl; 5. činže z vinic o sv. Václavu 89 zl 19 kr; 6. z polí 191 zl 15 kr; 7. luční činže 7 zl 13 kr; celkem 421 zl 38 kr. Mimo to trvalé smluvní platy: 1. domovní 150 zl; 2. ze mlýna 140 zl; 3. z hostince 60 zl; 4. jiné 20 zl. Roboty konali celkem: a) koňské týdenní 37 dní, b) ruční do roka 1092 dní.

Výkupné bylo celé obci vypočteno na kapitál 4780 zl $50\frac{2}{3}$ kr jako 20tí násobek roční splátky 239 zl $2\frac{16}{30}$ kr a odškodné na kapitál 7032 zl 50 kr (20tinásobek roční spl. 351 zl $38\frac{1}{2}$ kr) se zemí na polovici po 3516 zl 25 kr (roční spl. 175. zl. $49\frac{1}{2}$ kr).

1. Bývalá hospoda v Kudlovicích byla postoupena ke svobodnému dvoru, pročež bylo nutno zříditi novou, hospodu. Proto byly r. 1772 dány dřívějšímu hostinskému Jakubu Habičovi zdarma dva podsedky čís. 56 a 58, na jichž místě vystavěl svým nákladem novou hospodu, která však 5. září 1774 vyhořela. Hostinský prikoupil pak od vrchnosti ještě nedaleké úhořiště čtvrtlánu čís. 54 za 15 zl a vystavěl svým nákladem znovu hospodu, na niž jen dřevo dostal zdarma. Měl vésti mravný život, dávat pozor na oheň, nesměl přechovávat zlodějů; ročně platil dědičné činže 10 zl. Pivo dovážel si sám místo roboty a byl povinnen míti stále na skladě dobré pivo pod pokutou 1 říšského tolaru. Ze čtvrtlánu platil ročně 7 zl 12 kr do důchodu. Neuspokojí-li hostinský v kterémkoli směru, vyhradila si

vrchnost právo prodati hospodu jinému. Z vyčepovaného sudu vína platil 7 zl 30 kr do důchodu. Na 1 sud piva musel odebrati vždy 2 mázy kořalky. V letech 1809–1812 měl tu hospodu v nájmu Frant. Nedbal za 170 zl rýnských i s 5 měřicemi polí. Poté mluví se o novém prodeji této hospody; ale 18. května 1814 odkoupila ji znovu hraběnka Kobenclovna a dala do nájmu. Dne 14. července 1818 byla hospoda znovu prodána za podmínek: 1. Hostinský jest povinnen platit roční dědičné činže 60 zl; 2. odebírat pivo a kořalku z napajedelských podniků za obvyklou výčepní cenu; 3. z vědra vína platiti do důchodu 18 kr; 4. při změnách majitelů od příbuzných 5%, od cizích 10% hodnoty. Pokud se týče dřeva, měla k hostinskému vrchnost tytéž povinnosti jako ke každému $\frac{1}{4}$ lánu v obci s 41 měřicemi pozemků. Od kořské roboty byl hostinec osvobozen.

Pro výkup počítalo se hospodě této průměrně ročně dle 51etého průměru z let 1842–1846: 19 sudů, 20 mázů piva a 26 dvouspřežních dnů. Povinného odběru piva z napajedelského pivovaru byl hostinec čís. 56 v Kudlovicích zbaven nálezem o odškodném ze 17. září 1870, čís. 5437 s platností od 1. listopadu 1872 za odškodné 196 zl. Výkupné bylo hostinci vypočteno na kapitál 388 zl jako 20ti násobek roční splátky 19 zl 24 kr.

2.. Lihovar (palírna) v Kudlovicích byl r. 1840 odhadnut na 2100 zl v. m. a zpracoval v letech 1842–1847 průměrně ročně 8062 věder kvasu. Kořalku mohl prodávati v Kudlovicích, Jankovicích, Sušicích, Košíkách. Majitel palírny byl povinen odváděti vrchnosti roční činže 150 zl a 20 funtů rozpuštěného másla, začez mohl sekati maso jako v Tlumačově a platil při změnách majitelů příbuzných 5%, cizích 10% z hodnoty majetku do důchodu (laudemia); mimo to odváděl vrchnosti všecken hnůj, začez mu vrchnost dodala potřebné množství slámy na stlaní. Státní daně a opravy hradil palírník sám. Na vybudování obytného stavení dovolila mu vrchnost nalámati v panském lomu potřebný kámen, dala mu 8000 pálených cihel za výrobní cenu a dřevo ve snížené ceně. Výkupné bylo lihovaru vypočteno na kapitál 1748 zl 20 kr jako 20ti násobek roční splátky 87 zl 25 kr, t. j. $\frac{2}{3}$ skutečné splátky.

3. Mlýn. v Kudlovicích čís. 80 s olejnou, devíti jitry 1435 sáhami (= 30ti měřicemi) pozemků byl dle odstupu ze 14. února 1848 oceněn na 4000 zl k. m. Ponejprv byl prodán r. 1761 poddanému napajedelského panství a dosavadnímu nájemci se vším příslušenstvím a inventářem za 600 zl rýnských za podmínek: a) platiti roční dědičné činže do důchodu 140 zl rýnských, čtvrtletně po 35 zl; b) vrchnost zavázala se udržovati stav v pořádku potřebnou

robotou i materiálem bez mlynářovy náhrady; c) potřebný šindel dostal zdarma i s dovozem; d) byly mu dováženy a dodány zdarma mlýnské kameny ze vzdálenosti 6ti mil cesty; e) dostal zdarma ročně 1 kus čtyřpalcové fošny, 2 kusy dvoupalcové fošny, 1 kus bílého a 1 kus červeného buku, dřevo na hřidel; f) palivové dřevo musel si opatřit sám a opravy budov svým nákladem provést. Vyhoří-li, měl slíben všechen potřebný materiál i dřevo zdarma; g) jako v Napajedlích, tak i v Kudlovicích bylo zařízeno povinné mletí obilí pro vrchnost a deputátníky; h) při změnách majitelů platily děti 2%, cizí 5% z hodnoty (laudemia). Mlýnský stav byl znovu vystaven r. 1849 nákladem 636 zl 20 kr k. m. K tomu bylo třeba: 1.518 ručních robotních dnů, rozpočtených po 4 kr na 32 zl 4 kr k. m.; 2. 128 dvojspřežních robotních fůr po 14 kr = 29 zl 52 kr k. m.; 3. tesařská práce v ceně 139 zl 35 kr; 4. pilot, fošen a jiného materiálu v ceně 463 zl 12 kr, což činilo tedy celkový náklad 636 zl 20 kr k. m. Průměrně semlel a sešrotoval ročně 321 měric 50 mírek obilí. Do výkupu byla mlynáři vypočtena jeho mlecí povinnost na 121 zl 41 kr a výkupné na kapitál 671 zl 52 kr jako 20ti násobek roční splátky 33 zl 35 ⁶/₁₀ kr. Hodnota roboty nebyla tu vzata v úvahu, protože byl od ní osvobozen.

Aby vyrovnal napajedelský velkostatek hranice svých pozemků, přikoupil v letech 1844–1856 celkem 19 ¹/₄ měrice za 440 zl k. m. z parcel 1660, 1662, 2026, 2075, 2077, 2078, 2079, 2081, 2099, 2076, 2080 a r. 1883–4 ještě 11 různých parcel, které pak připojil k celku. Naopak odprodal r. 1868 Pavlu Huťkovi v Sušicích č. 30 za 460 zl r. m. 2 ¹/₄ měrice a rozprodal pole „Hradská“ u Kudlovic mezi občany z Babic, Ceron a manželům Hořínkovým v Kudlovicích č. 65.

R. 1874 byl regulován Halenkovský potok a zbudován přes něj most u pole „Mošina“.

R. 1883 od června do října byla rozšířena škola, do níž bvlo zapsáno 180 dětí z Kudlovic a Sušic, nákladem 10027 zl 40 kr.

8. Kvítkovice.

V obci Kvítkovicích robotovali dle robotního seznamu z r. 1777:

1. 20 púlláníků týdně každý 3 tažné dny se 2 koni = 156 dnů v roce a 13 dnů ručně;
2. 4 čtvrtlánici týdně každý 3 tažné dny 1 koněm = 156 dnů v roce;
3. 2 dělení čtvrtlánici každý týdně 1 ¹/₂ dne 2 koni = 78 dnů v roce a 6 ¹/₂ ručně;
4. 3 podsedníci každý týdně ručně 2 ¹/₂ dne = 130

dnů v roce; 5. 6 domkařů každý 26 dnu ručně v roce; 6. 16 domkařů každý 13 dnů v roce ručně.

Při výkupu robota domkařů odpadla bez odškodného. Die seznamu robot z 9. dubna r. 1848 robotovalo 7 domkařů v domovních číslech 2–4, 41, 42, 49, 50 každý po 26 dnech, v době od 1. dubna do 30. září; 16 domkařů v domovních číslech 1, 5, 6, 40, 43, 44, 46–48, 51, 53–56 každý po 13 dnech v době od 1. června do 30. září; devět jiných pak po 13 dnech v době od 1. června do 30. září. Bylo tu tedy robot po 26 dnech v roce 182 dnů a po 13 dnech 325 dnů.

Jos. Krejča měl svůj domek čís. 41 na panském pozemku a konal 26 dní pěší roboty v roce dle staršího: způsobu, ale dle nové míry hodin, při čemž se mu dostalo malého osvěžení trochou piva. Dům čís. 49 platil domov, činže 3 zl a konal 26 dní pěší roboty v roce, z čehož se mu pro výkup počítalo 13 dní orání bez náhrady a zbytek s náhradou. Výkupné pro dům čís. 49 bylo vypočteno na kapitál 730 zl 14 kr jako 20ti násobek roč. spl. 36 zl 30 $\frac{7}{10}$ kr; pro dům čís. 23 na kapitál 159 zl 44 kr 20ti násobek roční spl. 7 zl 59 $\frac{2}{10}$ kr.

Püllán čís. 34 vykoupil se již smlouvou z 5. března 1775 za hotovost 100 zl z robotní povinnosti, z 10% lau-demia a z výkonu soudcovského úřadu. Smlouvou pak z 1. dubna 1810 vykoupil se z veškeré poddanské povinnosti za 2062 zl 40 kr bankocetlí, při čemž si vrchnost vymínila 5% laudemia. — Püllán čís. 12 vykoupil se též z robotní povinnosti smlouvou z 18. února 1775 za 250 zl; měl však dovážeti pivo a kořalku do kvítkovské hospody, platit 16 zl činže do důchodu a laudemium 5% z hodnoty majetku, jež povinni byli odvádět při změnách majitelů všichni půl-, čtvrtlánici a podsedníci.

Hospodářství v Kvítkovicích byla všechna rustikální; byly tu však některé louky dominikální, které dle zprávy z 10. června 1641 byly přenechány malenovským usedlým, kteří z nich odváděli 7 zl 53 $\frac{1}{2}$ kr činže do Napajedel.

Dědičné činže platili všichni Kvítkovští původně ročně dohromady 44 zl 24 kr; později r. 1776 byla k ní připočtena též hodnota 140 kusů hus a kuřat a 132 vajec, čímž se zvýšila na 73 zl 20 $\frac{1}{2}$ kr, takže platili: a) 22 půllánici po 2 zl 49 kr = 62 zl 3 $\frac{1}{2}$ kr; b) 5 čtvrtlániků po 1 zl 24 $\frac{3}{4}$ kr = 8 zl 28 kr; c) 3 podsedníci po 56 $\frac{3}{4}$ kr = 2 zl 49 kr. — Činže za dřevo platili půllánici po 1 zl 48 kr, čtvrtlánici po 53 kr, podsedníci po 35 $\frac{1}{3}$ kr; celkem 46 zl 46 kr. Za to dostali půllánici každý 5 sáhů palivového dřeva po 1 zl 8 kr = 5 zl 40 kr; čtvrtlánici každý 3 sáhy, podsedníci 2 sáhy. — Od roku 1776 odváděli Kvítkovští velikonoční tele v ceně 1 zl 10 kr. — Přediva

odváděli původně 131 funtů; později půllánici po 4 přadenech, čtvrtlánici a podsedníci po 2 přadenech a domkaři po 1 aneb po 3 kr za 1 přadeno.

R. 1791 proměnila vrchnost Kvítkovským půl- a čtvrtláníkům k jejich žádosti povinnou jízdní robotu v najatou, při které dostávali Kvítkovští za vykonanou práci plat a to: 1. Od svážení 1 kopy obilí a) s kvítkovského-pole do Kvítkovic 6 kr; b) s Rybníku do Otrokovíc 7 kr; na Buňov 10 kr, na Skály 8 kr; c) od Hložka na Buňov 6 okr; d) s Padělků a Ovčáček na Buňov 5 kr; e) se Svárov do stodoly v Otrokovících 9 kr, na Buňov 5 kr. 2. Od svážení 1 fůry sena nebo otavy koňmi: a) s kvítkovského rybníka do Kvítkovic 10 kr, do kůlny 6 kr, do Napajedel 15 kr; b) s otrokovských luk do Kvítkovic, s Bahňáku neb s rybníku 12 kr atd. 3. Od dovezení jedné sáhy dubového dříví: a) z hraničního otrokovského lesa do Napajedel 18 kr; b) z halenkovských hor do Napajedel 45 kr; c) z Kiliánky do Kvítkovic 20 kr, dot Otrokovíc 18 kr. 4. Od dovezení 1 trámu z Lukovských hor do Napajedel 1 zl 3 kr; od 1 krovu 20 kr; od 1 podkrovnice 51 kr. 5. Za 1 den práce při dlouhém dni 45 kr, při krátkém 30 kr. 6. V týdni nesměl týž půlláník být k práci přidržen více než 2 dny a čtvrtláník 1 den; snopy nesměly být větší než na ně stačilo obříšlo. 7. Zanedbal-li některý sedlák robotu a utrpěla-li pak tím vrchnost škodu, měl zaplatiti za každý zameškaný den pronajaté roboty při dlouhém dnu 1 zl 40 kr, při krátkém pak 45 kr. 8. Od sv. Jana do sv. Václava měli pololánici vykonati pěší robotu, jak jindy konávali za odměnu chleba. 9. Nebude-li vrchnost potřebovat práce, povinné pro kvítkovské usedlíky, nesmějí býti přidrženi k jiné práci. 10. Úřad měl vésti řádný rejstřík o vykonaných pracích i platech za ně. 11. Výpověď smlouvy o nájmu roboty mohla dát každá strana smluvní 1. listopadu 1792.

Usedlíci však museli do důchodu zaplatiti za každý den jeté roboty po 20 kr a z každého rýnského hotových robotních platů ještě 3 kr. — R. 1848 žádali o výkup z roboty.

Výkupné faře v Napajedlích za odvádění a) pšenice, rži, ovsa po 1 kopě bylo vypočteno na kapitál 270 zl jako 20ti násobek roční splátky 13 zl 30 kr; b) pšenice, rži po 3 snopech v ceně 1 zl 3 kr pak na kapitál 14 zl 42 kr jako 20ti násobek z roční spl. 42 kr (t. j. ze $\frac{2}{3}$ z 1 zl 3 kr).

Celé odškodné obce Kvítkovic pro vrchnost bylo vypočteno na kapitál 10.149 zl 32 kr jako 20ti násobek roční spl. 507 zl 28 $\frac{6}{10}$ kr

se zemí na polovici - 5074 zl 46 kr při roční poloviční splátce 253 zl 44 kr.

Hostinec čís. 23 prodal hrabě Frant. Antonín Rotál 1 října 1756 s 10 měřicemi pole Václavu Kotáskovi za 500 zl rýnských. Měl vésti křesťansko-katolický mravný život, nesměl přechovávali zloděje, vagabundů a musel dávat pozor na oheň. Dědičné činže platil ročně do důchodu 25 rýnských zl; jinak mohla se hospoda prodati jinému. Byl povinnen mít na skladě stále dobré pivo z napajedel-ského pivovaru a kořalku z napajedelské palírny, jíž musel odebrati v době od sv. Jiřího do sv. Václava po 2 mázech na 1 sud piva, jindy dle úmluvy s palírníkem. Na úvěr mohl dát nejvýš za 1 zl v roce. Při průchodu vojska měl si vyžádati pomoc vrchnosti. Víno mohl kupovati kde chtěl, a měl je prodávati máz po 4 kr. Do důchodu platil z 1 vědra vína 45 kr, ze sudu 10ti vědrového 7 zl 30 kr. (= zlatých rýnských). Z vína prodaného cestujícím platil 3 kr z 1 vědra a 30 kr ze sudu 10ti vědrového.

Zemské daně usvolila se platiti vrchnost. Hostinský požíval vrchnostenské ochrany, dostával ročně 10 sáhů palivového dřeva s robotním dovozem, začez pak platil do důchodu 7 zl 30 kr a dodal hraběti dle potřeby v roce. čtyři spřežení se čtyřmi nebo dvěma koni do 2 mil cesty. — Dne 31. července 1805 byla tato hospoda opět prodána za některých změněných podmínek: 1. Dědičná činže zněla na 60 zl, která však finančním patentem r. 1808 byla snížena na 45 zl 27 kr; 2. luční činže platil 1 zl 30 kr. 3. Povinnost odběru lihovin zůstala nezměněna. Pro výkup byl hostinskému vypočten 6tiletý průměr 35 sudů, 2 věder, 19 mázů; sud po 2 zl 30 kr, v celkové hodnotě 89 zl 3 kr. Vinná činže byla mu pro výkup stanovena v 6tiletém průměru na 8 zl 27 kr. 4. Beze změny zůstaly právo nástupní a schvalovací poplatky. 5. Byla zavedena roční přírážka k činži obnosem 2 zl, začez dostával hostinský ročně 10 sáhů palivového dřeva s robotním dovozem.

Nálezem o výkupném ze 6. srpna 1870 č. 3254 byl hostinec čís. 23 v Kvítkovicích zbaven povinnosti odebírat napajedelské pivo a kořalku proti odškodnému 175 zl. K hostinci tomuto patřily pozemky p.č. 1046 až 1049, k nimž měl dle práva služebnosti příjezd po cestě, vedoucí od okresní silnice po panském pozemku p.č. 1045. Ujednáno pak bylo zrušiti onu služebnost záměnou zmíněných pozemků za část z parcely čís. 1043 v trati Chmelín o výměře 3 jiter 995 sáhů s platností od 1. října 1868.

R. 1874 měl velkostatek v Kvítkovicích ve svém držení obytný dům čís. 24 se stodolou ve stavu velmi schátralém. Bývali v něm každého roku ubytováni vojáci, což bylo vždy spojeno s nákladem

50 zl, pročež správa velkostatku ráda se ho zbavila prodejem za 1500 zl r. 1876 na stavbu školy.

R. 1765 prodala Maria Anna hraběnka z Ditrichštejnu, rozená z Rotálů, Janu Bánovskému 3 měrice pole v trati „Rybníček“, patřící ke svobodnému dvoru kvítkovskému, který r. 1649 se stal majetkem Jana Rotála, za 150 zl rýnských, aby si tam vystavěl domek, který nesměl zasahovat do obecního pozemku. Majitel onoho pozemku měl pak každého roku vždy o sv. Václavu zaplatiti do důchodu z 1 měrice 12 kr na důkaz, že ono pole patřilo dříve k vrchnostenským pozemkům; při změnách majitelů za vrchnostenské potvrzení v držení onoho pole platil 6 kr z každého rýnského. Celý Rybníček, pastevní parcela čís. 101 měřil 2 jitra 285 sáhů = $6\frac{1}{2}$ měrice, jehož majiteli se později stali Josef a František Vlček, každý z polovice. Od svobodného dvora měli v držení v trati Kaláby ještě tito: Anna Kostíková parcelu čís. 451 o 493 sáhách; Ant. Frantů parcelu čís. 452 o 814 sáhách; Jos. Málek p.č. 453 a o 452 sáhách; Jos. Mrlík parcelu 453 b o 435 sáhách; Jos. Kostík parcelu č. 485 a o $266\frac{1}{2}$ sáhách; Aug. Zaorálek parcelu č. 485/b o $695\frac{3}{4}$ sáhách. R. 1824 byl dvůr v Kvítkovicích, skládající se z pokoje, kuchyně, chlívů, sklepa, kusu zahrady za stodolou pronajat Jiřímu Sudolskému za 100 zl. Stodolu ponechal si velkostatek. Také pozemky dvoru byly pronajímány na 3 roky neb 4 i 6 let. Kvítkovský rybník byl v letech 1863–1869 o výměře 169 měřic pronajat za ročních 2041 zl 45 kr, v letech 1869–1872 pak 148 měřic za 1524 zl 60 kr; v letech 1888–1892 byly trati Kaláby, Boží pole, U kříže, Chmelín, Rybník ve výměře 218 měřic pronajaty za 2066 zl 20 kr; 145 lidem z Malenovic, Otrokovic, Kvítkovic, Karlovic. V letech 1892-1896 měl v nájmu Fr. Braun, mlynář v Malenovicích č. 59 z Kvítkovského rybníku parcely č. 1161, 1360, 1361/1, 1045 o výměře 27 jiter 1114 sáhů po 27 zl 60 kr z jitra, celkem za ročních 764 zl 42 kr. V letech 1897–1900 mělo 27 lidí z Rybníka 56 měřic 445 sáhů za roční nájem 522 zl 88 kr a Fr. Braun pak p.č. 1045/1-2 ve výměře 8 jiter 1333 sáhů za roční nájemné 27 zl 60 kr z jitra, což činilo celkem 243 zl 80 kr r. m.

Smlouvou z 10. srpna 1804 postoupila vrchnost obci Kvítkovicům do vlastnictví pastvisko, kterého dosud užívala. Při tom byla jí dosavadní povinnost odsypu činžovního ovsa 274 měřic, 5 osmin. a $1\frac{1}{3}$ mírky změněna na roční plat 82 zl 24 kr r. m. a byla jí zvýšena pastevní činže o 9 zl 20 kr.

Výnosem morav. zemského výboru ze 16. srpna 1869 byly z katastrálního obecního majetku Kvítkovic vyňaty pozemky ve výměře 108 jiter 1403 sáhů = 326 měřic, pastevní parcely č. 1178/a-e a neúrodná plocha p.č. 1178/c v celkové výměře $280 \frac{3}{4}$ měřic, a byly pak rozděleny a) po 1 měřici mezi 23 domkařů domovních čísel 1–6, 40–44, 46–51, 53–59 do knihovního vlastnictví jako náhrada za právo k pasení na rozdělených plochách; b) $257 \frac{1}{2}$ měrice mezi 21 půllánků dom. čís. 7, 10–12, 14, 16–20, 22, 25; 27–34, 38, pak mezi 4 staré čtvrtníky dom. čís. 8, 9, 36, 37, mezi 4 nové čtvrtníky dom. čís. 13, 35, 38, 60 a mezi 3 podsedníky dom. čís. 21, 26, 39 jako knihovní vlastnictví „dle poměru jednotlivých lánských tříd“.

Všechny ostatní plochy ve výměře 46 měřic, které nebyly určeny k rozdělení, staly se vlastnictvím obce i s budovami na nich stojícími. Byly to: a) stavební plošné parcely č. 23, 41, 86, 90 ve výměře 181 sáhů = $\frac{1}{3}$ měrice; b) polní parcely č. 56/2, 1216, 1218, 1179/a, 1179/c ve výměře 10 měřic; c) luční parcely č. 1181, 1217, 1277 výměry 5 měřic; d) zahradní parcely čís. 13, 54 výměry 64 sáhů = $2 \frac{1}{2}$ aru; e) pastevní parcely čís. 127, 135, 136, 422, 431/a, 440, 536, 1177, 1180, 1178/c, 1179/b, výměry 10 jiter 346 sáhů = $30 \frac{3}{4}$ měřic.

Dvě měrice orné půdy byly z toho připsány knihovně k užívání dočasného správce školy v Kvítkovicích.

V prvním období po zrušení poddanského poměru dopouštěla se obecní zastupitelstva z neznalosti věci většinou mnohých přestupků, proti nimž správa velkostatku pak podávala stížnosti k politickým úřadům. R. 1875 stěžovala si. správa velkostatku zemskému výboru, že její zástupce pro Kvítkovice nebývá zván do schůzí obecního zastupitelstva této obce, ač velkostatek platí 333 zl přímých daní t. j. 21% ze všech přímých daní, předepsaných Kvítkovicům a že ani volení zástupcové domkařů nebývají zváni do schůzí. Sedláci prý rozhodují o všem sami a plýtvají obecním jménem buď na selské potřeby nebo na pitky. Za připouštění k byku prý sedláci neplatili, jen domkaři. Dle účtů z roku 1874 činilo vydání na býky 323 zl 87 kr, stržilo se za odprodané 222 zl a od domkařů 4 zl za připuštění, tedy úhrnem 226 zl. Zůstal schodek 97 zl 87 kr.

Ale téhož roku propilo se při různých příležitostech celkem 149 zl 34 kr. Při přenášení obecní pokladny 5 zl 84 kr; při sypání obilí pro pastýře ve dvou dnech 9 zl; při přijímání pastýře 6 zl; při skládání obecních účtů 6 zl; při pronajímání obecních pozemků 6 zl; při prodeji trávy ve 3 dnech 14 zl 50 kr; při nočních prohlídkách 19 zl. Mimo to zamlčelo a vrazilo se jinam též propitých 83 zl. Také, při dělení

obecního pastvíska mezi usedlé promarnilo se 53 zl 3 kr.

Zemský výbor vyřídil tuto stížnost, nařídív obecnímu představenstvu volati do svých schůzí zástupce velkostatku i volené zástupce domkařů a zakázány pitky na obecní účet. Býci nesměli se zapisovati do obecních účtů. Jelikož neměla obec přírážek a zbyl vlastně ještě čistý celkový výnos, nepodnikal zemský výbor ničeho proti obecnímu představenstvu.

R. 1877 zřídila obec nový kříž, na nějž daroval velkostatek kámen z kalvarského lomu; r. 1882 opravila most na straně k Malenovicům svým nákladem 44 zl 40 kr a povolila dobrovolně r. 1893 roční příspěvek 25 zl industriální učitelce, proti kterýmžto položkám nenamítal velkostatek ničeho.

Úmluvou ze 6. června 1899 mezi správou velkostatku a obcí Kvítkovskou byla zřízena propustka pro srážkové vody, zadržované nově zřízenou okresní silnicí z Kvítkovic do Salaše, v téže silnici naproti hranici mezi panským pozemkem parc. čís. 607 a mezi pozemkem parc. čís. 617 a 618 Františka Korvase v Kvítkovicích. Proti oné propustce byla mezi pozemky obou jmenovaných majitelů zřízena příkopa, svádějící vodu vydlážděným korytem přes soukromou cestu velkostatku do příkopy, ležící po levé straně této cesty a odtud do zmoly p.č. 609. Udržování příkopy i nádržek vzali na sebe stejným dílem obec Kvítkovice i velkostatek.

9. Otrokovice.

V obci Otrokovicích bylo dle výkazu robot z 20. června 1777 a) 13 půllánků v domovních číslech 12, 14, 32- 34, 37, 45, 50, 52, 54, 55, 60, 64, kteří platili dědičné daně po 18 zl 33 $\frac{3}{4}$ kr a konali každý týdně 3 dny dvoj-sprežní roboty za osvěžující odměnu 1 $\frac{1}{2}$ funtu chleba. Výkupné z, tažné roboty bylo jim vypočteno na 1300 zl k.m.; b) 10 čtvrtlánků, vzniklých z dřívějších pololánků v číslech 11, 47, 56 a původních v číslech 18, 19, 65, 66, kteří platili roční činže po 9 zl 17 kr a konali týdně každý po 3 dnech dvojsprežní koňské roboty a po 1 dnu ruční roboty za osvěžující odměnu 1 $\frac{1}{2}$ funtu chleba. Výkupné tažné roboty bylo jim vypočteno na 650 zl k.m.; c) 22 podsedníků v domovních číslech 1—5, 13, 15—47, 35, 36, 46, 48, 49, 51, 53, 57-59, 61--63. Tito platili po 4 zl 33 $\frac{3}{4}$ kr a konali každý týdně 2 dny ruční roboty; č) 7 domkařů bez pozemků s domky, vystavěnými na obecním pozemku v domovních číslech 6, 9, 10, 25, 26, 31, 44, z nichž

každý konal 26 dní roboty v roce, vyjma čísla 6, v němž bydlil kovář, osvobozený od roboty; e) 28 domkařů bez pozemků na panské půdě v domovních číslech 8, 20–24, 27, 29, 30, 38–42, 67–73, 81–87, z nichž 11 robotovalo po 13 dnech v roce. Pastýři v číslech 24, 87 nerobotovali a číslo 86 bylo zpustlé, prázdné; f) 3 hořeři v obecních domech čísel 7, 28, 43 konali ruční robotu po 13 dnech v roce. Jen číslo 7 bylo na vždy osvobozeno. — Mimo to byli všichni poddaní Otrokovíc povinni z panského konopí neb kouděle upřísti a odvésti vrchnosti: a) půllánici po 4 přadenech, b) čtvrtlánici a podsedníci po 2; c) domkaři a hořeři po 1 přa-denu. Kdo nemohl přísti, platil ročně místo každého povinného pradena po 1 kr.

Dle výkazu o naturáliích, robotních a peněžitých povinnostech z r. 1850 robotovali v roce: a) po 39 dnech jednou osobou domovní čísla 69–81, 88–95, 98–101, 113; b) po 13 dnech jednou osobou domovní čísla 83–85, 134–141.

Dědičné, domovní a pozemkové činže patili: a) po 1 zl 42 kr v. m. (= $40 \frac{1}{5}$ kr k.m.) a po 18 kr v.m. (= $7 \frac{1}{5}$ k. m.) domovní čísla 69–72, 74–79, kteří sbírali za činži v lese roždí; b) po 2 zl v.m. (= 48 kr k.m.) domovní čísla 88–101, 113; c) po 1 zl 30 kr v.m. (= 36 kr k.m.) čísla 80, 81, 73; d) po 45 kr v.m. (= 18 kr k.m.) čísla 83, 84, rozdělená ve dvě. — Domkaři domovních čísel 85, 98–101, 113, 133–140 a ještě 7 jiných měli r. 1850 zahrádky různé velikosti, největší z nich dvě do 389 sáhů a jedna 524 sáhů. Při změnách majitelů platili všichni laudemium: a) děti 5%; b) cizí 10% z hodnoty nebo 3 kr ze zlatky děti, 6 kr cizí. U domků s malinkými zahrádkami platili příbuzní i cizí 4 kr ze zlatky. Devět domkařů mělo též pole od 636 sáhů do 1 jitra 650 sáhů a platili také schvalovací poplatek.

Pro výkup byla robota v Otrokovících ve smyslu patentního nařízení takto zhodnocena: a) 1 den ruční práce na $5 \frac{3}{54}$ kr; b) 1 den koňského dvojspřežení na $15 \frac{3}{18}$ kr; c) 1 den koňského trojspřežení na $21 \frac{21}{90}$ kr. Když pak byly povinnosti poddaných pro výkup zpeněženy, připadlo v Otrokovících platiti:

1. 12ti půlláníkům po 55 zl 15 kr jako hodnoty z drůbeže a vajec, přediva a zpeněžených robot; po 59 zl 37 kr jako peněžitě dávky vrchnosti; po 10 zl 11 kr jako hodnoty desátku farářů; po 69 zl 48 kr jako hodnoty peněžní činže; po 40 zl 4 kr jako hodnoty urbální povinnosti z pozemků; celkem po 234 zl 55 kr.

2. 10ti čtvrtláníkům po 26 zl jako hodnoty roboty s naturálními dárkami; po 28 zl 11 kr hodnoty peněžitých, dávek vrchnosti, po 5 zl 5

kr hodnot desátku faráři, po 33 zl 17 kr hodnoty domovního výnosu, po 21 zl 23 kr hodnoty urbánních povinností z pozemků; celkem po 113 zl. 56 kr.

3. 22ti podsedníkům po 17 zl 20 kr jako hodnoty zpeněžené roboty s naturálními dárkami; po 19 zl 12 kr hodnoty peněžitých dávek vrchnosti; po 19 zl 12 kr hodnoty domovního výnosu, po 11 zl 23 kr hodnoty urbánních povinností z pozemků; celkem 66 z 67 kr.

Mlynáři Aloisu Weisserovi čís. 82 v Otrokovicích, bylo výkupné vypočítáno takto: 1. Povinnosti mlýna oproti vrchnosti: a) dědičný mlýnský plat 49 zl 47 $\frac{2}{10}$ kr; b) polní činže 17 zl 23 $\frac{3}{10}$ kr; c) laudemium 10 zl 40 kr; v celku 77 zl 50 $\frac{5}{10}$ kr. Od toho. odpečítala se hodnota potahu, která mu byla odpuštěna 16 zl 35 $\frac{7}{10}$ kr a zbyla hodnota povinnosti 61 zl 14 $\frac{6}{10}$ kr. 2. Protipovinnosti vrchnosti k němu:- a) udržování splavů v hodnotě 1 zl 30 $\frac{1}{10}$ kr; b) hodnota dvou 4 palcových fošen 4 zl 48 kr; c) hodnota dvou 2 palcových fošen 2 zl 24 kr; d) hodnota dvou buků 4 zl 20 kr; e) hodnota 2 habrů 2 zl 10 kr; celková hodnota protipovinnosti činila 15 zl 12 $\frac{1}{10}$ kr. Odčítá-li se hodnota protipovinnosti od hodnoty povinnosti, zbývá přebytek 46 zl 2 $\frac{7}{10}$ kr; z toho odpočítala se $\frac{1}{3}$ slevy na daň a zbylo pro roční splátku 30 zl 41 $\frac{8}{10}$ kr. Dvacetinasobek této roční splátky (30 zl 41 $\frac{8}{10}$ kr) činil pak výkupný materiál v obnosu 613 zl 56 kr, který mlynář hotově splatil. Mletí a šrotování vrchnosti a deputátníkům jakož akcidence odpadly bez náhrady.

Hostinskému Tomáši Bergrovi čís. 20 propočítalo se výkupné takto: 1. Povinnosti oproti vrchnosti: a) dědičné činže 43 zl 13 $\frac{4}{10}$ kr; b) polní činže 1 zl 36 kr; c) laudemium 16 zl; celkem činila povinnost 60 zl 49 $\frac{4}{10}$ kr, z čehož bylo odpuštěno 4 zl 49 kr a zbylo 56 zl $\frac{4}{10}$ kr. 2. Protipovinnosti vrchnostenské byly: a) za seno 7 zl 12 $\frac{4}{10}$ kr; b) za 20 sáhů dříví po 1 zl 24 kr = 48 zl; c) komináři 48 kr; celkem protipovinnosti 56 zl $\frac{4}{10}$ kr. Hodnota povinnosti a protipovinnosti se kryla, pročež odpadlo výkupné.

Tomáš K.otásek, majitel púllánu čís. 75 a zároveň místní soudce, koupil tento púllán i s právem soudcovským dne 5. března 1775 a byl smlouvou z 9. listopadu 1808 výkupem zbaven roboty.

Do výkupného bylo mu pak započítáno: a) 1 den tažné roboty po 40 kr a 1 den ruční po 20 kr; tedy v roce 156 dní dvojspřežních po 40 kr = 104 zl a 13 dní v roce ruční roboty po 20 kr = 4 zl 20 kr; celkem 108 zl 20 kr, což se pokládalo za 5% výnos z kapitálu 2166 zl 40 kr; od toho odpočítalo se mu za právo dědičného soudce 100 zl. Výkupné

pro Kotáska činilo tedy celkem 2066 zl 40 kr, které hotově zaplatil.

Dominikálním domkařům, kterým v letech 1750–1792 bylo dovoleno vystavěti si domky na panském pozemku a kteří pak platili roční činže po 2 zl a robotovali ročně jedni po 59 dnech, druzí po 13 dnech v roce, bylo výkupné počítáno po $5\frac{3}{54}$ kr za den, skupině s 39 dny roboty po $7\frac{1}{6}$ kr k.m. a skupině se 13 dny po 1 zl $5\frac{4}{6}$ kr za 1 den roboty.

R. 1873 bylo nařízeno úřady školními Otrokovcům, aby zřídily a vystavěly trojtřídní školu obecnou. V té době byla 2. třída z úsporných a jiných příčin zatím umístěna v obecním domě čis. 206. Proti tomu však protestoval zástupce velkostatku, ač se ani nedostavil do schůze, do níž byl pozván a v níž se o tom jednalo. Proto stěžovala si na toto jednání místní školní rada u hraběte. Nová školní budova byla vystavěna až r. 1889. K žádosti správce školy Odstrčilíka a z rozkazu hraběte dostalo se škole několik okrasných keřů pro nově založenou školní zahradu.

Kostelní záležitosti.

V duchovních záležitostech bývaly Otrokovice přifařeny do Napajedel, majíce doma filiální kostelík (kapli) a od r. 1849 i duchovní exposituru s požitky. 249 zl. k.m. z pramenů náboženského fondu. Obec měla povinnost udržovati v pořádku kostel, byt kněze a obstarat mu 6 měřic pole k další výživě. R. 1850 byl zřízen v Otrokovcích farní kostel a faráři bylo přiděleno z náboženského fondu 250 zl k.m., od obce pak 7 měřic pole v Trávníku p.č. 551 a 635 s čistým výnosem 4 zl k.m. z měrice, tedy úhrnem s ročním výnosem 28 zl k.m. a obecní louka p.č. 631 výměry 1099 sáhů s čistým výnosem 4 zl k.m. z měrice, tedy celkem ročně 8 zl k.m. Obec usvolila se platit daně a poplatky, jakož i obdělávati zdarma farní pozemky. Semeno však musil si farář sám obstarati. K doplnění kongruy zakoupila obec státní dluhopis v ceně 1200 zl k.m. od 1. ledna 1857 č. 34.834, vynášející ročně na úrocích 60 zl k.m. R. 1887 byla rozšířena sakristie. R. 1883 byl jmenován farářem Ot. Pálka; r. 1872 byly opraveny varhany.

Jelikož v Pohořelících měli stříbrnou pozlacenou monstranci, zakoupenou od zlatníka ve Vídni za 630 zl, pomýšleli i Otrokovičtí r. 1894 opatřiti si takovou místo dosavadní mosazné a měděné.

Dne 12. ledna 1895 zažádal farář Fr. Pálka majitele velkostatku, aby dovolil vybírat při veřejných dražbách dřeva v obvodu

Otrokovic 1%ní poplatek pro chudinský fond.

V Otrokovicích měla napajedelská vrchnost kromě dvoru hostinec a dva mlýny.

Hostinec č. 20 byl původně prodán r. 1754, potom 31. července 1805 Josefu Dorazilovi s povinností platit do důchodu roční dědičné činže 140 zl rýnských, ze sudu vyčepovaného vína 2 zl 40 kr, sládkovi ze sudu 13 kr šrotovného a 3 kr zápisného. Při změnách majitelů žádalo se od příbuzných nástupců 5% a od cizích 10% laudemia. Pivo a kořalku měl odebírat z Napajedel a v době od Jiřího do Václava na 1 sud piva vždy 2 mázy kořalky, jindy dle úmluvy s palírníkem.

Na dřevo platil hostinský vrchnosti ročně 2 zl k.m., za něž dostával 20 sáhů dřeva s robotním dovozem, který si však měl sám obstarati, kdyžby v budoucnu přestala robota. Komíny vymetal hostinskému komíník, placený vrchností. Hostinský směl 3 své krávy pásiti s panským stádem na pastvisku. V důležitých případech měl poskytnouti hraběti 4krát do roka příprěž čtyřmi neb osmi koni do 2 mil cesty, měl vésti mravný život a dodržovati policejní hodiny.

R. 1862 prodal hospodu tuto dosavadní její majitel Tomáš Berger manželům Janu a Marii Kojeckým z Machové za 12.400 zl r. m. se vším vnitřním příslušenstvím a s poli Trna o 19 měřících, Kučovana o 3 ¾ měřících, Ovčáčka o 3 ¼ měřících, pak Zemanovka u Buňova. Mimo jiné uvádějí se v inventáři 1 postel v desátkové světnici, truhla pro šatstvo vojáků a 3 postele v maštálce. Berger zajistil si výměnek a odsyp 10 měřic rži, 10 měřic pšenice, 10 měřic ječmene ke sv. Václavu. Zemře-li Berger, jest Kojecký povinnen poskytnout vdově Terezii byt o 1 pokoji, kuchyni, komoru s příslušným dvorem a část zahrady, odsyp 10 měřic rži, 7 měřic pšenice, 5 měřic ječmene, 2 měřice prosa, 3 kopy zelí. Vdál-li se Tereza, pozbývá nároků na výměnu: byt i obilí. Byla dcerou Ignáce Adama, hostinského v Malenovicích a své věno 1000 zl ve stříbře zajistila si na hospodě. Zemřel-li by jeden z manželů, měl po něm děditi druhý, nebude-li dětí; zbylo-li dítě, dědilo toto a manžel něčeho. Od října r. 1865 do konce září 1868 měli hostinec v nájmu manželé Valentin a Františka Suchánkovi, majitelé řeznické živnosti v Přerově, za ročních 260 zl. Ale Kojecí nestáli vyhověti všem břemenům váznoucím na hospodě, pročež došlo r. 1867 k exekučnímu prodeji, ku kterému se sešlo 13 kupců. Před počátkem dražby ohlásil ředitel Jan Diebel soudnímu adjunktovi, že celý objekt koupí hrabě Bedřich Stockau, čímž se dražba zastavila. Prodej pak vykonal se v důchodní kanceláři, kde majitelé žádali 9000 zl. Diebel

jim však nabídl jen 8000 zl a sliboval jim, že hrabě je jinak odškodní a on Diebl že se za ně přimluví. Nakonec však shledali, že byli obelštěni a ošizeni, stěžovali si hraběti i hraběnce na lstné Dieblovo jednání, avšak marně. Koječtí pak bydleli v Napajedlích v čís. 147. R. 1868 prodal hrabě tuto hospodu Františku Hrubanovi za 3600 zl r.m. bez výměny Bergrové, bez polností, z nichž Trna o 19 měřicích, Ovčáčka o 5 měřicích byly připojeny k velkostatku a Kučovanina o 3 $\frac{3}{4}$ měřice a 3 $\frac{1}{4}$ měřice z Ovčáčky a jiné byly prodány.

Hruban prodal svůj podsedecký č. 99 v Napajedlích r. 1868 manželům Josefu a Janě Jelínkovým, lékárníkům, s příslušnými budovami a poli ve výměře 12 $\frac{1}{4}$ měřice za 3400 zl r.m. Nájemcem podsedku v té době byl Frant. Janiš.

Bývalý výměnek Bergrové prodal hrabě B. Stockau obci Otrokovici za 1500 zl r.č. r. 1868. — Pivo a kořalku měl Hruban i na dále odebírat z Napajedel pod pokutou 1 říšského tolaru. Posléze nálezem z 29. června 1870 čís. 3130 byl hostinec čís. 20 v Otrokoviciích zbaven ode dne 1. listopadu 1872 povinnosti bráti pivo a kořalku z Napajedel za odškodné 225 zl.

R. 1803 prodala vrchnost Karlu Samitterovi dvě budovy — obydlí drába — za 200 zl, aby tam vystavěl vlastním nákladem mlýn nynější číslo 82, kterého pak měl užívat jako vlastního majetku za těchto podmínek: Majitel mlýna o 2 mlýnských chodech zaplatí dědičné roční činže 250 zl do důchodu ve 1/4 ročních lhůtách, pokud bude hnán dvěma hřídeli; zřídí-li se třetí hřídel s třetím kolem, bude platit z každého kola i hřídele o 50 zl ročně více. Ke mlýnu bylo přiděleno 11 měřic pozemků, z nichž pak platil ročně 77 zl rýnských do důchodu. Dosavadní daně vyjma výdělkové, usvolila se platit vrchnost, dokud nebudou zvýšeny. Zvýšení mělo připadnout k tíži mlynáři. Část mlýnského potoka slíbila zbudovat vrchnost, začez měl mlynář ročně platit do důchodu 100 zl a zbytek potoka měl si dodělat mlynář svým nákladem. Také slíbila vrchnost zříditi splav, potřebné náhony a udržovati je v pořádku; jen čištění potoka připadlo k tíži mlynáři. Nebude-li moci mlynář mlet za povodní, odepíše se mu část činže. Vrchnost vyhradila si právo svést vody dle potřeby do bývalého rybníka — nyní louky. Mlynáři byly slíbeny každého roku bezplatně 2 červené a 2 bílé buky, dvě 4 palcové a dvě 2 palcové fošny, které si musil sám dovézt. Ždarma musil semlet vrchnostenské a deputátní obilí a slad. Při mletí měl dávat přednost otrokovským poddaným před jinými z napajedelského panství. Při změnách majitelů platili příbuzní dědici 5% a cizí 10% laudemia, mimo to

vrchnímu úředníku ročně 3 zl akcidence se platilo. R. 1843 sdělil tento mlýn Alois Vaňhara, r. 1856 koupil jej ve velmi mizerném stavu Petr Skřivánek.

V úvaze, že udržování a neustálé. opravy vrchnostenských podniku ročně mnoho stojí a „že správcové jejich ani nejmenší starosti o řádný jejich stav nemají, ale ledaby-lostí nechají mnohé zajíti, rozhodl se r. 1759 hrabě Antonín Rotál (1750–1762) prodat i mlýn čís. 38 s 10 měřicemi polí dosavadnímu mlynářskému nájemci Ignáci Klímkovi z. Holešova. Ten však jej r. 1786 zaměnil s Augustynem Seybertem za mlýn Lhotský na Bystřicku. Seybertovi dědici – děti prodali pak mlýn ten r. 1827 Filipu Brančíkovi, měšťanu v Kroměříži č. 126 za 8000 zl k m., kterýž svůj dům v Kroměříži č. 126 postoupil jednomu ze Seybertových dědiců, vzal na sebe dluh, váznoucí na mlýně 411 zl a ostatek splatil část hned a zbytek do r. 1828 s 5 % úroky. Mimo to zavázal se platit do, důchodu 400 zl roční činže a při změnách majitelů laudemium. Filip Brančík pak prodal onen mlýn r. 1856 se všemi právy a povinnostmi svému zeti Janu Marušíkovi, který pojal jeho dceru Františku za choť.

V prvním kupu z r. 1759 zavázala se vrchnost udržovali mlýnský stav na Dřevnici v dobrém pořádku. Avšak dne 14. června 1847 stoupla při povodni voda v Dřevnici a prorvala kus levého břehu před stavem, načež strhla i celý stav. Tu podal Filip Brančík na hraběte Jiřího Stockau žalobu na obnovení onoho stavu a za náhradu za ušlý zisk až do úplného vybudování nového stavu v obnosu 700 zl k.m. = 735 zl v.m. ročně. Svou žalobu odůvodnil tím, že vrchnost opomenula upevniti břehy před stavem a že stav bez řádně upevněného břehu jest nemožným. K soudnímu projednání oné žaloby byly volány celé řady svědků a odborníků i znalec písma Greiner z Vídně musel se dostaviti do Uh. Hradiště, poněvadž jeden ze zdejších znalců – profesorů – byl zamítnut. Tak protáhl se proces až do r. 1868.

R. 1882 byl majitelem mlýna čís. 38 Josef Sousedík, kterému dovolila správa napajedelského velkostatku k jeho žádosti dovážeti potřebný materiál k opravě stavu v řece Dřevnici po hrázi kvítkovského rybníka za suchého počasí po cestě o šířce asi 1 koleje nejdéle do konce června za poplatek 10 zl do důchodu a s povinností hraditi škodu, tím způsobenou na polních plodinách.

R. 1898 odplavila rozvodněná Dřevnice jez, od něhož vedl mlýnský potok p.č. 2353/1, patřící velkostatku, zahradami usedlých k dolnímu mlýnu, následkem čehož potok ten vyschl. R. 1902 dovolil

velkostatek vyschlé koryto zasypati do odvolání, začez měl Frant. Tihelka čís. 45 platiti ročního nájmu 1 korunu a podobně Jan Havelka č. 48.

Dolní mlýn měl ve prospěch velkostatku služebnost, aby si tento směl svést vodu Dřevnice na své louky. Služebnost dolního mlýna ve prospěch horního, přispěti mu jednou třetinou při opravách a stavbě nového stavu, byla zrušena zřízením parní pohonové síly v horním mlýně r. 1906.

Obec Otrokovice pak měla ve svém vlastnictví r. 1885: a) obecní domy v ceně 3200 zl; b) 41 měric polí, 4 měrice zahrady, 12 měric luk, $4\frac{3}{4}$ měrice pastvin, $162\frac{1}{4}$ měrice neplodné půdy, celkem 224 měric půdy a některé cenné papíry.

V Terezově byl r. 1845 vystavěn nákladem 12.057 zl k.m. lihovar, jehož plán dosud se nalézá v archivu zámeckém v museu; leč neměl dlouhého trvání. Dle úřední zprávy z 15. září 1858 poklesla totiž velmi na Moravě v posledních desíti letech výroba pálených lihovin, pročež značná část pálenic v posledních letech výrobu buď úplně zastavila, aneb některé již jen živořily. Příčinou toho bylo přílišné zatížení daňovými poplatky a cly. Domácí spotřeba neklesla. V tříletém průměru roků 1846 – 1848 bylo ročně vyrobeno 1476 věder 7 mázů, za něž se stržilo celkem průměrně ročně 56.893 zl 31 kr při vydání 60.652 zl 1 kr; prodělalo se tedy 3.758 zl 30 kr. R. 1850 spotřebovalo se v Terezově na 1 bečku o 60 vědrech 44 měric zemáků po 48 kr = 35 zl 12 kr; 4 měrice sladu po 2 zl 24 kr = 9 zl 36 kr; $\frac{1}{2}$ sáhy dřeva za 3 zl; na potravní daně 10 zl; za práce s vedlejšími výlohami 4 zl; celkové vydání při 1 bečce = 61 zl 48 kr. Z tohoto množství surovin vytěžila se dle výkazu 4 vědra třiceti stupňového líhu, jichž výrobní cena se počítala za 1 vědro po 15 zl 27 kr a prodejní ve velkém po 17 zl k. m. Z 1 vědra třiceti stupňového líhu udělala se 2 vědra líhu pro nálev po 25 zl 36 kr a na 1 vědře při drobném prodeji získalo se tedy 8 zl 36 kr.

I v Otrokovících byly časem provedeny různé držeby pozemkové změny kupem, záměnou, odprodejem a jiným způsobem, aby se buď poskytla lidu možnost výživy a bydlení, nebo zcelily nebo jen zaokrouhlily hranice pozemků. Tak v červnu 1791 bylo za Terezy Kobenclovny rozprodáno pastvisko Grunek na stavbu. 11 domků se zahrádkami a dílky naproti panským halštýřům u Dřevnice; domky musely se vystavěti z vepřovic nebo z hlíny, nikoli ze dřeva. Frant. Vlček dostal 200 sáhů země na zahrádku za 20

zl rýnských; musel pak platit roční činže 2 zl rýnské a konati týdně 1 den ruční roboty, tedy ročně 52 dní. Podobně jiní z oněch 11 domkařů. Státní daně usvolila se platiti sice vrchnost, ale nové, později vzniklé, majitelé oněch domků, kterým při změnách majitelů uložena povinnost platiti zápisné vrchnímu úředníku a lau-demia děti 3 kr, cizí 6 kr ze zlatky.

R. 1831 porovnali se obec Otrokovice s vrchnostenským úřadem v příčině pastviska „Trávník“ parc. čís. 1285 v tom smyslu, že obci připadla část od silnice k západu ve výměře asi 75 měřic, což jí bylo r. 1854 také knihovně připsáno a velkostatku část od silnice k východu do úplného vlastnictví. Obec se zřekla spolupastvy na vrchnostenském dílu pastviska „Trávníku“; obě strany se zavázaly platit každá daně ze svého dílu a trpěti cestu, vedoucí celým pastviskem z Otrokovic do Holešova.

V letech 1843–1848 bylo parcelováno pastvisko po pravém břehu řeky Dřevnice pro stavbu domků čísel 133–140 se zahrádkami. Kdo z dřívějších domkařů si neoprávněně osvojili kusy půdy pro zahrádky, museli je nyní odkoupiti. Domky nesměly se pokrýti ani slámou ani šindelem, nýbrž taškami, které jakož i cihly musely se odkoupiti při hotovém placení od velkostatku. I kůlny a prasečí chlévy musely být zděné a taškami kryté. Kupní cenu měli splatiti ve třech lhůtách do 30. září a v době od 1. května do 30. září každého roku pracovati za peněžitou odměnu na pozemcích velkostatku ročně 20 dnů. Při každé budoucí změně majitele měl pak majitel zaplatit do důchodu 5% odhadní neb kupní ceny laudemia, 1 zl 10 kr akcidence a jiné úřední výlohy. S povolením vrchnosti mohl se každý domek rozdělit na dvě samostatné usedlosti. Stavební místa pro jednotlivé domky měřila $9 \times 4 = 36$ sáhů a zahrádky $64 - 253$ sáhů.

Pro zaokrouhlení hranic pozemků byla r. 1864 připsána faře v Mysločovicích luční p.č. 263 v Sazovicích (6 měřic) a Bergrovi, hostinskému v Otrokovících č. 20 polní p.č. 946 (14 měřic), z jichž držby ve stejné výměře připsány velkostatku od fary luční p.č. 1113 až 1118 v Otrokovících a od Bergra polní p.č. 1119. Podobně Ulmanovi, hostinskému v Sazovicích, připsána p.č. 566 v Tečovicích a část p. č. 1306 - Otrokovících; z jeho držby pak statku připadly č. 466 a 467 v Sazovicích.

R. 1889 postoupil velkostatek obci potoční p.č. 2345 a říční p.č. 2351, za něž dostal náhradou luční p.č. 2259/2 v Otrokovících.

Také mezi obcemi Otrokovici a Tečovicemi upraveny hranice vyloučením z katastru Otrokovic tratí: Kamensky, Pusta, části

z Havránkova a Chroustovce a přivtělením jich do katastru Tečovic – Již mnoho let jednalo se v Rakousku o regulaci řeky Moravy a povznesení říční a průplavní plavby ve státě. Aby se tím konečně pohnulo, ustavil se Dunajský spolek, který vyzval r. 1891 obce, aby přistupovaly za jeho členy a) zakládající s příspěvkem 50 zl jednou pro vždy, b) přispívající s 3 zl ročně; korporace s příspěvkem nejméně 20 zl. Dle vyvlastňovacího protokolu z r. 1907 bylo: pro regulaci řeky Moravy od velkostatku na Otrokovsku odkoupeno celkem 2,03 ha po 3.000 K za 1 ha. Mimo to platila správa regulace po dobu svých prací za nájemnou plochu ročně 20 K.

Z r. 1864 pochází také služebnost polní cesty na lučních parcelách 406–411, 414–417 ve prospěch občanů, knihovně zajištěná.

Ke konci pojednání o Otrokovicích připomínám, že zachovala se v zámeckém archivu v opise, dvojmo pořízeném, smlouva ze 30. června 1641 v Olomouci sepsaná mezi urozeným panem Kryštofem Podstatským, svobodným pánem z Prusinovic, na Veselíčku, ve Staré Vsi, Zlíně a Otrokovicích z jedné strany a urozeným pánem rytířem Kryštofem Karlem ze Švábenic na Jesenici a v Male-novicích v řízení nějakého nedorozumění v užívání některých luk na Přítoni, Třmení, v Chrástech, pod Hájem, Jaričem. Jsou tu jmenováni též páni statků: Cymburka, Stríleky, Želče, Březolup, Koryčan a jiní

10. Sazovice.

V Sazovicích měl každý půlláník v držení 80 měřic polí, luk a zahrad a robotoval týdně trojsprežím 2 dny anebo dvojsprežím 3 dny, ručně pak 13 dní v roce v době od sv. Jana do sv. Václava. Čtvrtláník měl 40 měřic polí, luk a zahrad Měl za robotní povinnost v týdni 1 den trojsprežím anebo dvojsprežím 1 ½ dne, jednosprežím 1 den, ručně pak 6 ½ dne v roce od sv. Jana do Václava, Obojí dostávali k občerstvení 1 ½ funtu chleba. Podsed-nici robotovali jednou osobou ručně po 2 dnech týdně, 7 domkařů po 26 dnech v roce, 20 domkařů a 4 hofeři po 13 dnech v roce. — Dědičné činže platilo 7 půlláníků po 2 zl 37 kr = 18 zl 19 kr; 6 čtvrtláníků po 1 zl 18 ½ kr = 10 zl 28 kr; 3 čtvrtlánici po 1 zl 19 kr = 3 zl 57 kr; 1 čtvrtláník 1 zl 19 kr a ještě z jiného důvodu 5 zl 50 kr, 8 podsedníků po 53 kr = 7 zl 40 kr; celkem činil plat z dědičné činže v Sazovicích 47 zl 33 kr.

Přediva odváděli: 7 půlláníků po 4 přadenech = 28 přaden; 2 půllánici rozdělení na 4 čtvrtlániky po 2 přade nech = 8 přaden, 8 čtvrtláníků po 3 přadenech = 24 přaden, 8 podsedníků po 2 přadenech = 16 přaden, 27 domkařů po 1 přadenu = 27 přaden,

celkem odvedena byla ze Sazovic 103 přadena.

Výkupné pololáníků z tažné roboty bylo vypočteno na 1300 zl k.m., čtvrtláníků na 650 zl, splatných u obojích ve 3 lhůtách. Na splátku onoho výkupného rozhodli se odprodati půllánici po: 4 měřících pozemků, čtvrtlánici po 2 měřících a mimo to obecní pole „Padělek“ p.č. 336 výměry 1 jitra 644 sáhů, „Habrůvku“ = 4 měrice, pastvisko p.č. 857 = 20 měřic; 8 stavebních míst, 2 obecní domy, obecní kovárnu a pastýrnu.

Mimo to odškodné selských usedlostí vrchností bylo vypočteno na celkovou roční splátku, rovnající $\frac{2}{3}$ odhadní ceny, v obnosu 344 zl 14 $\frac{2}{10}$ kr, jejíž dvacetinásobek, činil pak odškodný kapitál 6884 zl 44 kr; země zaplatila polovici z kapitálu = 3442 zl 22 kr; polovici ze splátky roční 172 zl 7 $\frac{1}{10}$ kr; druhou polovici splatili usedlíci, avšak nikoli stejným dílem. Příklady: Usedlost čís. 2 měla roční splátku v obnosu 24 zl 4 $\frac{5}{10}$ kr a odškodný kapitál 481 zl 30 kr se zemí na polovici. Usedlost čís. 6 měla roční splátku 5 zl 39 $\frac{4}{10}$ kr a odškodný kapitál 113 zl 8 kr se zemí na polovici.

Hostinec čís. 48 měl na základě licitačního jednání ze 7. května 1814 Josef Ulman v Sazovicích, který si tuto hospodu sám upravil, dostal pak právo nálevu piva a kořalky s povinností, odebíratí je z Napajedel a mítí stálou zásobu dobrých nápojů pod pokutou 2 zl k.m. Kdyby se opakovalo u něho nezásobení těmito nápoji, mohl se dosadit jiný hostinský: Dovoz nápojů obstarával mu bezplatně čtvrtláník čís. 37 v Sazovicích, aneb vrchnost jiným způsobem. Čtvrtláník čís. 37 Václav Ulman byl totiž zproštěn povinné dvousprežní roboty po $1\frac{1}{2}$ dni týdně, začez zaplatil již r. 1814 výkupného 228 zl k.m. a zavázal se ke zmíněnému dovozu nápojů do hospody č. 48. — Hostinskému bylo postoupeno 10 měřic z pole „Bařinky“ vedle Buňova, za něž zaplatil r. 1814 hotově 228 zl k.m. Pod titulem „činže s pole“ platil vrchnosti čtvrtletně 25 zl v. m. a každý nový majitel pole pak při jeho přejímání příbuzný 5% z ceny, cizí 10% a jiné útraty.

Do výkupného počítalo se hostinci čís 48 v Sazovicích: 1. Povinnosti: a) dědičné činže 10 zl; b) propinační právo 17 zl 48 kr, c) laudemium 1 zl 36 kr; celková hodnota povinností činila 24 zl 24 kr. 2. Protipovinnost a to dovozně piva v hodnotě činila 8 zl 29 $\frac{6}{10}$ kr, což odpočítáno od 24 zl 24 kr činilo přebytek 15 zl 54 $\frac{4}{10}$ kr. Dvě třetiny z 15 zl 54 $\frac{4}{10}$ kr = 10 zl 36 $\frac{3}{10}$ kr činily roční splátku, jejíž dvacetinásobek dal výkupny kapitál 212 zl 6 kr, který byl hotově zaplacen.

Mlýn čís. 40 v Sazovicích vystavěl Václav Svoboda, který 2. ledna 1780 koupil k tomu účelu od vrchnosti stavební místo na obecním pastvisku. Jako kauci, že svým nákladem mlýn vystaví, složil 100 zl rýnských, která se mu měla vrátit, postaví-li mlýn. Nevyhovil-li by podmínce, měla se kauce rozdělit mezi vrchnost s 75 zl a mezi obec s 25 zl.

Mlynáři bylo uloženo vésti křesťansko-katolický život a platiti do vrchnostenského důchodu za poskytnutou mu ochranu vrchností ročně 3 kr ze zlatky hodnoty mlýna. Všechny opravy mlýnu musel prováděti svým nákladem. Z Buňovského lesa byly mu přiděleny 2 $\frac{3}{4}$ měrice pole; pro dobytek dostal ročně 1 fůru palaškového sena a 1 fůru palaškové otavy, palivové dříví a jiné věci za roční činžovní plat 35 zl vrchnosti. Sazovské obci platil ročně 15 zl ve čtyřech čtvrtletních lhůtách; mimo to měl zaplatiti panu hejtmanovi 2 zl akcidence a listovnímu (knihvedoucím) 34 kr. Dobytek svůj mohl pásti s obecním proti obvyklému sypání ovsa. Obec si vyhradila přednostní právo ku mletí před jinými obcemi. Mlynář nesměl brát od lidí ani mírky ani zpropitného a byl povinen semleti všechno obilí vrchnosti a obci cent po 7 kr, všechno deputátní obilí bez mírky. Kdyby řádně neplatil, byl by se mlýn prodal jinému. R. 1850 byla majitelkou mlýna Marie Škorpilová, která byla žalována pro nezaplacenou dědičnou činži za roky 1848, 1849 a 1850 v obnosu 96 zl 15 kr. Průměrně semlel mlýn ročně 94 měric obilí.

Výkupné bylo tomuto mlýnu vypočteno takto: 1. Povinnosti: a) dědičná činže 14 zl; b) mletí deputátní 5 zl 49 kr; celková hodnota povinností činila 19 zl 49 kr. 2. Protipovinnost vrchnosti: a) fůra sena ročně 7 zl 21 kr; b) fůra otavy ročně 7 zl 21 kr; c) 2 habry ročně 2 zl 10 kr; hodnota protipovinností celkem 16 zl 52 kr. Přebytek povinností činil 2 zl 57 kr, z něhož $\frac{2}{3} = 1$ zl 58 kr byly roční splátkou, která dvacetí násobena dala kapitál 39 zl 20 kr k hotovému placení.

Napajedelská vrchnost měla v Sazovicích dle mapy inženýra Ign. Richtera z r. 1770 zaknihovaných 86. měric svých pozemků. Bylo to pastvisko nad mlýnem nebo Dolní trávník o 10 parcelách, jehož užívali Sazovští k pastvě. Mimo to bylo tu společné pastvisko o 220 $\frac{1}{2}$ měřicích, z něhož odváděli 11 starých morav. měric ovsa ročně, a 458 $\frac{1}{2}$ měric polí a luk, z nichž dle urbáře z r. 1775 odsypali ročně 14 $\frac{3}{4}$ měric ovsa.

R. 1850 bylo upuštěno od pastvy dobytka, a zavedl se chov osvědčených plemen, krmených ve chlévech. Majetkem obce byly pastviny: Bařina, Horní pastvisko, Březina, v celkové výměře 59 měric

11. Spytihněv.

Z 9 pololáníků ve Spytihněvi v číslech 2, 7, 10, 15, 17, 20, 22, 51, 89 měl každý robotní povinnosti v týdni 3 dny dvojsprežím, do roka tedy 156 dní tažné roboty, což při výkupu bylo ohodnoceno na kapital 1300 zl k.m., a mimo to 13 dní ruční roboty v; roce. Výkupný kapital splatili ve 3 lhůtách. První třetinu 433 zl 20 kr hotově ihned, druhou po srážce hodnoty pobíraného dřeva 180 zl ve dvou letech obnosem 253 zl 20 kr a třetí pak v obnosu 433 zl 20 kr v dalších 4 letech s úrokem 5%, což bylo knihovně zajištěno. Ve dvouletém období druhé třetiny měl každý půlláník místo platu 5% úroků na požádání vrchnosti robotovati 3 dny třemi koni za každé 100 zl nedoplatku, což činilo celkem 7 ½ dne. Celý kapital měl být splacen nejdéle v 6 letech; mohlo se to však stati i dříve, nikoli později. Za tažnou robotu zaplatilo tedy všech 9 pololáníků vrchnosti celkem 11.700 zl.

Z 29 čtvrtláníků (12ti starých v číslech 5, 6, 13, 14, 18, 19, 23, 24, 42, 43, 48, 49, 17ti nových v číslech 8, 12, .9, 11, 16, 21, 25, 35, 50, 84, z nichž 7 bylo rozděleno,) konal každý 78 dní tažné roboty v roce, zhodnocené na 650 zl k. m. a 6 ½ dne ruční roboty. První třetinu splatil každý ihned (216 zl 40 kr), druhou po srážce hodnoty pobíraného dřeva (90 zl) v obnosu 126 zl 40 kr do 2 let bez úroků sice, ale robotoval za každé 100 zl nedoplatku 3 dny třemi koni na jaře nebo na podzim; týdně však nesměl k tomu být přidržen více než 1 den a pololáník 2 dny. Třetí třetinu směl čtvrtláník splatiti do 4 let s 5% úrokem. Všech 29 čtvrtláníků zaplatilo tedy za tažnou robotu 'výkupného 28.850 zl.

Rozdělené půllány, čísla 9, 11, 16, 21, 35, 50, 84 měly mimo to za povinnost dovážeti hospodskému pivo, což bráno za 1 den třemi koni — Tažná robota tedy od-padla; ale ruční o 13 dnech v roce a jiné povinnosti z po-měru poddanského zůstaly zatím ještě nedotčeny: Každý půlláník dostal ročně 3 sáhy palivového dřeva, :čtvrtláník 1 ½ sáhy; mimo to potřebné stavební dřevo. Všechno dřevo musel si však každý sám skáceti a dovézt. Pro výkup hodnotila se sáha dřeva po 2 zl k.m., z čehož vypočteno bylo pro pololáníka celkem 9 zl, pro čtvrtláníka 4 zl jako 5% úrok z kapitalu 180 zl a 80 zl.

Půllán čís. 2 ve Spytihněvi byl 10. května 1782 prodán Matouši Škárovi za 40 zl rýnských, které splatil v 10 letech po 4 zl ročně.

Musel se však za sebe i své nástupce zavázat k podmínkám: 1. že bude věsti život počestný, přiměřený náboženství a že se bude varovati ha-něti jiná náboženství; 2. nesměl nikoho klamati, hádati se, zaváděti knihy proti svému náboženství ani jich ve svém domě trpěti a přechovávat; 3. nesměl přechovávat podezřelou čeleď a připojovati se k podvodné rotě neb ji zakládati, ani 4. podnikati štvání a bouře proti zeměpánu a vrchnosti; nýbrž měl vždy žíti dle zemských zákonů. Kdyby nezachovával těchto ustanovení aneb nechal svůj majetek zpustnouti, bylo mu pohroženo, že bude onoho půllánu zbaven. Dále bylo mu uloženo v pořádku platiti předepsané kontribuce, zeměpanské poplatky, vrchnostenské činže, včas vykonávat roboty a jiné povinnosti.

Ač po zrušení nevolnictví patentem z 1. listopadu 1781 mohli poddaní svých pozemků volně užívati, je prodávati a zaměňovati neb v zástavu dáti, přece nesměli jich dělití ani od domu odprodávati. Zadlužil-li se majitel do $\frac{2}{3}$ svého majetku, byl zbaven usedlosti. Při změnách majitelů platili nově nastupující 3 kr ze zlatky schvalovacího poplatku (= laudemia), protože musel si vyžádati nejdříve schválení vrchnostenské, pak poplatky ze zápisu a odpisu po 15 kr do důchodu, akcidenci hejtmánovi nebo hospodářskému řediteli dle dosud platného patentu z 1. července 1779 a jiné poplatky. — Před rokem 1778 odváděli Spytihněvští celkem 129 kuřat a 790 vajec v hodnotě 23 zl 30 $\frac{1}{2}$ kr. R. 1778 splynula hodnota těchto naturálií s dědičnou činží, které pak pololánici platili po 4 zl 5 kr, čtvrtlánici po 2 zl 2 $\frac{1}{2}$ kr a podsedníci po 1 zl 33 kr, celá obec 140 zl 54 kr, což pak potrvalo do r. 1848. Úmrtného platili pololánici po 10 $\frac{1}{2}$ kr, čtvrtlánici po 5 kr, podsedníci po 6 kr, všichni úhrnem 7 zl 6 kr. Činže za dřevo odváděli pololánici po 1 zl 10 kr, čtvrtlánici po 35 kr, podsedníci po 36 kr. Přediva z panského materiálu dodávali pololánici po 4 přadenech, čtvrtlánici a podsedníci po 2 přadenech, domkaři a hoferi po 1, celkem 191 funtů dle seznamu z r. 1777 nebo po 3 kr za 1 přadeno, celkem tedy 7 zl 42 kr. Řezníci odváděli ročně 10 funtů loje, což při výkupu odpadlo bez odškodného. Rybní činže z řek a potoků, jako majetku panského, platilo se celkem 16 zl 21 kr. Usedlíci užívali 416 měřic pastviny, z níž odsypali ročně 57 měřic ovsu.

Výkupný kapitál za celou obec jako náhradu za vyproštění z poměru poddanského byl vypočten na obnos 1800 zl 8 $\frac{2}{3}$ kr, dvacetinásobek to roční splátky 90 zl $\frac{13}{30}$ kr.

Příklady: Ze svobodného pole p.č. 492 byla roční splátka 1 zl 27 $\frac{12}{30}$ kr, kapitál. 29 zl 8 kr; ze svobodného pole

p.č. 1103 byla roční splátka 1 $\frac{2}{3}$ kr., kapitál pak 33 $\frac{1}{3}$ kr., ze svobodného pole p.č. 1083 byla roční splátka 10 kr, kapitál 3 zl 20 kr. Odškodné v ročních splátkách činilo za celou obec 173 zl 25 $\frac{4}{10}$ kr k.m. a kapitál 3468 zl 30 kr, z čehož země hradila polovici.

Hostinec čís. 103 byl 1. října 1754 prodán Antonínu Sedlářovi za 800 zl. Ale r. 1803 chtěla tu hospodu prodati Josefa Sedlářová jako svůj dědičný majetek. Vrchnost však jí vrátila oněch 800 zl, zrušila kupní smlouvu z r. 1754 a dala jí hostinec do nájmu. Tenkrát patřilo k hostinci 51 $\frac{3}{4}$ měrice polí a: luk; hostinská dostávala ročně 15 sáhů paliv. dřeva. Za vše platila roční nájemné činže dědičné 80 zl rýnských ve čtvrtletních lhůtách. Zemské daně usvolila se platit vrchnost; nové zvýšení daní však mělo. připadnout hostinské k tíži. Pivo a kořalku musela hostinská brát z Napajedel, při čemž platila sládkovi ze sudu 13 kr šrotovného a 3 kr zápisného. Kdyby neměla v pořádku nápoje, zaplatila by pokuty 1 říšský tolar. Z vyčepovaného piva dostala výčepného 30 kr ze sudu. Nálev vína byl volný, neomezený; z 10vědrového sudu platila do důchodu 2 zl 30 kr. Státní daň z nápojů platila hostinská. Kořalky musela v době od sv. Jiří do sv. Václava odebrat vždy 2 mázy na každý sud piva. Opravy hospody musela provádět svým nákladem bez pomoci vrchnosti. Se schválením vrchnostenským mohla nájem jinému postoupiti, ale cizí zaplatil pak 5% hodnoty hospody laudemia do důchodu, děti ničeho.

Vrchnostenským úředníkům platila ročně 2 zl; pozemky nesměly se oddělit od hospody; za zoranou louku platilo se do důchodu 1 zl 30 kr; komíny čistil panský kominík. Smlouvou z 1. října 1784 byl hostinský povinen poskytnout hraběti čtyřikrát v roce příprěž čtyřmi nebo dvěma koni na 2 míle cesty. R. 1803 bylo hostinské dáno mezi podmínky pro případ zrušení roboty, že si v tomto případě musí 15 sáhů dřeva sama dovážeti, nemusí však dávat vrchnosti příprěže čtyřmi nebo dvěma koni do 2 mil cesty čtyřikrát do roka. Hostinský měl i s čeledí vésti mravný život a zachovávat policejní hodiny.

V letech 1842—1846 vyčepovalo se průměrně ročně 37 sudů 3 vědra 33 mázů piva v ceně 2 zl; 30 kr v.m. za sud.

Hostinskému Ign. Jiříčkovu, čís. 103, bylo výkupné vypočteno takto: 1. Povinnosti a) dědičná činže 24 zl 25 $\frac{6}{10}$ kr; b) laudemium v hodnotě 4 zl; c); vinné činže 2 zl 32 kr; d) pivní činže 18 zl 30 kr; e) šrotovné v hodnotě 3 zl 56 $\frac{8}{10}$ kr, celkem povinnosti v hodnotě 53 zl. 24 $\frac{4}{10}$ kr. 2: Vrchnostenské protipovinnosti k hostinskému: a) 15 sáhů dřeva 36 zl; b) výčepné 7 zl 24 kr; c) čištění komínů 1 $\frac{4}{10}$ kr,

celková hodnota protipovinností 44 zl 24 $\frac{4}{10}$ kr. Hodnota povinnosti hostinského převyšovala hodnotu protipovinnosti o 9 zl, z čehož $\frac{2}{3}$ činily 6 zl roční jeho splátky. Dvacetinasobek této splátky dal výkupný kapitál 120 zl.

Když byl zrušen poměr poddanství, došlo i ve Spytihněvi k nějakým nedorozuměním mezi zástupcem velkostatku a obecními činiteli. R. 1879 stěžoval si zástupce statku, že se vedou ve Spytihněvi dvojí obecní účty, z nichž však mu jen jedny účty předkládají, což vysvětlila obec tím, že jedny účty byly společné obci i velkostatku příjmy i vydáním, kdežto druhé týkaly se jen obce bez jakékoli účasti velkostatku. R. 1880 podal ředitel velkostatku Ritter odvolání k zem. výboru proti položce 60 zl, zvětšené na 80 zl jako odměně starostovi a proti položce 143 zl, zvětšené na 163 zl, jako odměně obecnímu písaři a varhaníku v jedné osobě; byl však odmítnut

R. 1814 bylo panské pole Rotálka o 19 měřicích rozděleno a rozprodáno mezi 13 kupců, z nichž 9 bylo z Babic, 2 ze Sušic a 2 z Ceron. Ti pak z toho platili dědičné činže z 1 měrice po 1 zl 30 kr, celkem 28 zl 42 kr a při každé změně 5% z hodnoty majetku do důchodu.

Roku 1869 odprodali majitelé statku Františka a Bedřich Stockauové část parcely čís. 966 Martinu Lapčíkovi, část p.č. 940 Františku a Anně Rozehnalovým, pak celou parcelu čís. 794 Františku Kovářovi, Janu a Marii Kutným, Jiřímu Škinpekovi, Martinu Lapčíkovi, Floriánu Chmelařovi; celá parcela měřila 8 $\frac{1}{3}$ měrice.

R. 1870 došlo k rozdělení obecního pastviska. Z celkového katastrálního majetku obce o výměře 273 jiter 573 sáhů bylo vyloučeno 219 jiter 274 sáhů, z čehož část byla ponechána k čís. 69, druhá část 4 měrice rozdělena mezi domovní čísla 5, 11, 13 jako náhrada za odstoupené jimi plochy na cestu, část pak k domov. číslu 87 jako náhrada za odstoupenou jím plochu pro školu, která byla vystavěna r. 1887. Pastvisko p.čís. 449 a 450 o výměře 5 jiter bylo rozděleno mezi půl- a čtvrtlániky a podsedníky. Pastvisko p.č. 2302 a 2325 u Moravy ve výměře 31 jiter 1200 sáhů = 95 měřic bylo rozděleno mezi 97 domkařů domov. čísel: 32, 36–41, 53–81, 88, 91–93, 104, 105, 107–117, 119–121, 123, 126–135, 137–142, 152, 156–168, 170–175, 177–179, 181, 103 (hospodu), 169, 118 (radnici), 125 (pastoušku), 136 (kovárnu), 102 jako náhrada za právo k pasení.

Parcelní čís. 2762 a o výměře 559 měřic bylo rozděleno mezi domov. čísla 2, 15, 17, 22, 51; 5–14, 16, 18–25, 35, 42, 43, 48–50, 84, 89, 122, 124, 145–151, 155, 176, 180; 1 (fara); 3, 4, 26–31, 33, 34, 44–47,

52, 82, 83, 85, 87, 90, 94, 95 – 102.

R. 1886 zřídila správa velkostatku za souhlasu obce převoz loďmi přes řeku Moravu ze Spytihněvě na louky a naopak.

12. Sušice.

V Sušicích měli po roce 1777 čtyři púllánici v domov, číslech 24, 26, 27, 29 každý 3 dny týdně tažné roboty a 2 dny týdně ruční po. celý rok. Z tažné roboty vykoupili se obnosem 1300 zl, z nichž $\frac{1}{3}$ ihned složili hotově, druhou třetinu po srážce hodnoty palivového, i stavebního dřeva, oceněného jim hodnotou 8 zl, do dvou let; třetí třetinu pak splatili do 4 let. s 5%; úrokem, nebo na dluhopis, váznoucí na usedlosti. Místo 5% úroků při druhé třetině konali robotu 3 dny za každé dluhující 100 zl, tedy asi $7\frac{1}{2}$ dne třemi koni na jaře a na podzim na vyzvání vrchnosti. Mimo to platili pololánici dědičné činže po 2 zl 32 kr, úmrtného po 14 kr, za dřevo po 1 zl 22 kr v roce, přediva odvedli po 4 přadenech a při změnách majitelů zaplatili 5% hodnoty majetku do důchodu.

Výkupné z poměru poddanského pro celou obec činilo v ročních splátkách 35 zl 56 $\frac{2}{10}$ kr a v kapitálu 718 zl 44 kr.

Odškodné všech púllánů a podsedků činilo v ročních splátkách 60 zl 27 $\frac{2}{10}$ kr a kapitál 1209 zl 4 kr se zemí na polovici po 30 zl 13 $\frac{6}{10}$ kr ročních splátek a 604 zl 32 kr kapitálu. Příklady: 1. Púllán čís. 24 měl vypočtenou roční splátku 17 $\frac{6}{10}$ kr a kapitál 5 zl 2 kr se zemí na polovici po 8 $\frac{8}{10}$ kr roční splátky a 2 zl 56 kr kapitálu. Podobně čís. 26, 27, 29. 2. Podsedník čís. 1 měl vypočtenou roční splátku 11 zl 56 $\frac{4}{10}$ kr a kapitál 98 zl 48 kr se zemí na polovici po 2 zl 28 $\frac{2}{10}$ kr roč. spl. a 49 zl 24 kr kapitálu. Podobně čísla 2, 3, 5 – 10, 25, 28, 30. 3. Ze svobodného pole parc č. 262 činila roční splátka výkupného 7 kr a kapitál 2 zl 20 kr.

Sušičtí občané měli faře ve Spytihněvi odváděti: a) pšenice 1 kopu v hodnotě 6 zl 29 $\frac{4}{10}$ kr; b) rži 1 kopu v hodnotě 6 zl 8 $\frac{1}{10}$ kr; c) ovesa 1 kopu v hodnotě 5 zl 42 $\frac{9}{10}$ kr, v celkové hodnotě 18 zl 20 $\frac{4}{10}$ kr; $\frac{2}{3}$ z 18 zl $\frac{4}{10}$ kr činí roční splátku 12 zl 13 $\frac{6}{10}$ kr, jejíž dvacetinásobek 244 zl 32 kr byl výkupný kapitál.

Škole ve Spytihněvi odváděli: a) pšenice po 1 snopu, b) rži a ovesa podobně po 1 snopu, v celkové hodnotě 22 $\frac{5}{10}$ kr; z toho $\frac{2}{3}$ činí roční splátku 15 kr a dvacetinásobek pak byl výkupný kapitál 5 zl.

Mlýn v Sušicích byl dne 12. července 1772 prodán veřejnou dražbou Janu Karasovi s 13 měřicemi polí a luk za 404 zl rýnské 45 kr

s podmínkou, aby na své útraty opravil, vlastně znovu vyštavěl mlýn, nacházející se ve stavu na spadnutí. Výlohy 235 zl 14 kr srazil si pak z kupní ceny a zbytek zaplatil do důchodu. Při opravě tohoto mlýna vzpomíná se v seznamu lámání vápenné skály, dovozu vápenného kamene a pálení jeho z lomu jankovického neb košického. Jedna lesní trať v Košíkách má dosud název „Vápenka“. Majiteli mlýna bylo ponecháno na vůli mlýn darovati nebo odprodati se svolením vrchnosti, která si vymínila předkupní právo. Při změnách majitelů měli příbuzní platit 2 kr ze 100 zl, cizí 3 kr ze zlatky za vrchnostenské schválení kupu nebo daru, mimo to akcidence 2 zl do důchodu. Mlynář směl na panském pastvisku pásiti 2 kusy hovězího dobytka, nikoli koně ani vepře. Nesměl vžínati trávy na panských lu-kách ani polích.

Vrchnost slíbila mlynáři poskytnouti pěší robotu k vyčištění mlýnské stoky, dovoz mlýnských kamenů na 6 mil cesty robotním potahem, když si je sám byl koupil, 4 kusy dvoucálových dubových fošen, jeden habr a jeden buk, které si však měl sám dovézt. Dědičné činže měl platit ročně 130 zl rýnských a čtvrtročně napřed po 32 zl 30 kr do důchodu, mimo to jako jiní mlynáři panu vrchnímu akcidence 1 zl 30 kr a listovnímu 34 kr. Nebude-li majitel řádně platit, nechává si vrchnost volnost odejmouti mu mlýn a jinému jej prodat. Nebude-li moci mlet při vysoké vodě, nemá práva na srážky. Všechny opravy mlýna a stavu má provádět mlynář na svůj náklad. Při mletí má dávat přednost domácím před cizími. Je povinen mlet obilí vrchnosti a deputátníkům zdarma bez mírky a zpro-pitného. S celým domem měl vésti život křesťanský, ctnostný a nesměl přechovávatí tuláků.

Výkupné bylo mlynáři Valentinu Klemu, č. 22 vypočteno takto: 1. Jeho povinnosti a) dědičná činže v hodnotě 52 zl; b) deputátni mletí v hodnotě 8 zl; c) laudemium v hodnotě 2 zl 52 $\frac{8}{10}$ kr; povinnosti celkem v hodnotě 62 zl 52 $\frac{8}{10}$ kr.

Vrchnostenské protipovinnosti k němu: a) 1 buk ročně v ceně 2 zl 37 $\frac{3}{10}$ kr; b) 1 habr ročně v ceně 1 zl 25 $\frac{5}{10}$ kr; c) 4 fošny dvouपालcové v ceně 4 zl 48 kr; d) čištění mlýnské stoky v hodnotě 2 zl 20 kr; e) dovoz mlýnského kamene v ceně 42 kr; celková hodnota protipovinnosti činila 11 zl 52 $\frac{8}{10}$ kr.

Hodnota povinnosti převyšovala hodnotu protipovinnosti 51 zlatými, z čehož $\frac{2}{3}$ činily roční splátku 34 zl a dvacetinásobek 34 zl byl výkupný kapitál mlýna 680 zl.

I v Sušicích došlo v období porobotním k nedorozumění mezi správou obce a velkostatkem. R 1874 zaslalo před stavenstvem obce ředitelství statku dopis, v němž podotýká, že v dřívějších dobách vždy vycházelo představenstvo obce s ředitelstvím dobře, že toto ochotně vždy dávalo škole příslušný jí podíl dříví, přispívalo také dle daně na výdaje obecní a nepodezřívalo představenstvo ze špatného hospodářství. Nyní však najednou zpěčuje, se všemu přispívání. Za rok 1873 zůstal schodek 73 zl 87 kr, jež snažili se chudí občané uhradit tím, že věnovali na to své podíly z kontribučenské záložny a z nájmu honitby; přece však zůstal ještě nekrytý schodek 15 zl.

Velkostatek měl přispěti obnosem 31 zl 71 kr na částku 583 zl 41 kr jako opravu farního kostela v Jalubí, kam jsou Sušice přifařeny. Avšak odmítl platit, jelikož nebyl jeho zástupce zván do schůzí kostelního výboru, ač prý platil skoro polovici všech daní, předepsaných Sušicím. Proti tomu namítal kostelní výbor, že opravy se staly se souhlasem patronátního zástupce a že právo býti volán do schůzí kostelního výboru měl by zástupce velkostatkem jen tenkrát, když by prokázal, že platí aspoň $\frac{1}{6}$ všech daní pro kostel předepsaných, nikoli že má v přifařené obci velký zdaněný majetek.

R. 1876 byl postaven nový mostek při dvoře v Sušicích, jímž vyřídila se komisionální záležitost odvodu deštivých vod nad pozemkem, zvaným „Zápotočný“.

R. 1879 byly s povolením morav. zem. výboru vyloučeny z katastrálního majetku obce Sušic pozemky parcelních čísel 150, 151, 152 ve výměře 14 měřic a dány do vlastnictví usedlým 10 podsedníkům, 6 čtvrtláníkům a 1 půlláníku, kteří pak byli povinni počínaje rokem 1880 odevzdati do obecní pokladny ročně celkem 12 kr a to podsedníci 6 zl a čtvrtlánici s půlláníky také 6 zl.

13. Šarovy.

V Šarovech bylo r. 1850 kromě mlýna čís. 1, hospody čís. 16 ještě 13 podsedníků v čís. 4, 7, 10, 11, 13, 14, 15, 18, 19, 21, 22, 24, 25, kteří za odváděnou činži dostávali každý 1 sáhu palivového dřeva; stavební dřevo museli si sami kupovati. Dále bylo tu 24 domů s pozemky v číslech 3, 5, 6, 8, 9, 12, 27–32, 34, 35, 37–46, kteří platili dědičné polní a domovní činže a) jedni po 12 kr v.m. = $4\frac{4}{5}$ kr. k.m.; b) jiní po 3 zl 35 kr v.m. = 1 zl 18 kr k.m. (3 domy), c) 7 domů po 5 zl 15 kr v.m. = 2 zl 6 kr k.m.; d) ostatní po 1 zl 9 kr = 35 kr k.m.

V té době robotovalo 13 podsedníků po 2 dnech ručně v roce, 18 domkařů po 13 dnech ručně v roce, 7 domkařů bylo osvobozeno, 3 hořeři po 13 dnech ručně v roce.

Výkupné domů, dominikálních pozemků, mlýna a hostince v obci Šarovech činilo celkem v ročních splátkách, rovnajících se $\frac{2}{3}$ hodnoty, 33 zl 33 $\frac{16}{30}$ kr a výkupný kapitál pak byl 671 zl 10 $\frac{2}{3}$ kr.

Odškodného zaplatili podsedníci celkem v ročních splátkách 49 zl 13 $\frac{8}{10}$ kr k.m. a v kapitálu 984 zl 36 kr se zemí na polovici po 24 zl 36 $\frac{9}{10}$ kr roč. spl. a 492 zl 18 kr kapitálu.

Na každého jednotlivého podsedníka čísel 4, 7, 10, 11, 13, 14, 15, 18, 19, 21, 22, 24, 25 připadlo roční splátky 5 zl 28 $\frac{4}{10}$ kr a kapitálu 109 zl 24 kr se zemí na polovic. Dům, čís. 2 měl výkupné roční splátky 11 $\frac{3}{10}$ kr a kapitálu 3 zl 49 kr a dům čís. 40 měl roč. výk. spl. 2 zl 6 $\frac{2}{3}$ kr a kapitálu 42 zl 13 $\frac{1}{3}$ kr.

Panská hospoda v Šarovech čís. 16 spustla a šenkýř neplatil činži, pročež Maria Amalie hraběnka z Monte l'Abate, rozená hraběnka z Rotálů, paní Bystřice a Pruse-novic, poručnice napajedelského panství, prodala ji r. 1775 Josefu Hanáčkovi s $8\frac{1}{2}$ měřicemi pole za 60 zl rýnských do vlastnictví. Od 1. ledna 1776 platil pak Hanáček do důchodu 5 zl rýnských roční činže. Byl povinen sám si dovážeti pivo z Napajedel, nesměl nikdy býti bez piva, nesmí je falšovat pod pokutou 1 zl 30 kr do důchodu. Kořalky musel brát z Napajedel od 1. října do konce března 7 mázů na bečku piva, od 1. dubna do konce září 2 mázy. Aby byly míry spravedlivé, musil si opatřiti z napajedelského důchodu cejchované cimenty a sklenice. Za cizí čepované pivo měl platit pokuty 5 tolarů. Nesměl přechovávat zlodějů a jiných podezřelých lidí. Laudemia platil 3 kr z rýnského hodnotné ceny, hejtmanovi 1 kr, kancelistovi 34 kr. R. 1850 vyčepoval hostinský Jan Ondráš průměrně ročně 2 sudy, 1 vědro, 13 mázů piva, robotoval 7 dní v roce s dvojspřežím volů.

Výkupné bylo tomuto hostinskému vypočteno takto: Povinnosti: a) dědičná činže hodnotila se 2 zl; b) laudemium 30 kr; c) pivní činže 2 zl 20 kr; celková hodnota povinnosti ocenila se na 4 zl 50 kr, z čehož $\frac{2}{3}$ činily roč. spl. 3 zl 13 $\frac{4}{10}$ kr a dvacetinásobek 3 zl 13 $\frac{4}{10}$ kr byl výkupný kapitál 64 zl 28 kr.

Mlýn Ant. Hruboš, čís. 1, měl 1. povinnosti: a) dědičné činže 3 zl 12 kr, b) polní činže 14 $\frac{4}{10}$ kr, c) za dřevo 2 zl; celková hodnota povinnosti činila 5 zl 44 $\frac{4}{10}$ kr; 2. protipovinnost vrchnostenská k němu byla: dodávka 1 sáhy dřeva v hodnotě 1 zl 42 kr. Povinnost pře-

vyšovala o 4 zl $2\frac{4}{10}$ kr, z čehož $\frac{2}{3}$ činily roční splátky po 2 zl $41\frac{6}{10}$ kr; dvacetinásobek splátky 2 zl. $41\frac{6}{10}$ kr byl pak výkupný kapitál 53 zl 52 kr.

Do r. 1883 byly Šarovy přiškoleny do Březolup; tohoto roku vystavěli si Šarovští svou vlastní školu, na niž jim-k jejich žádosti hrabě Stockau daroval 200 zl a r. 1884 odpustil rovněž k jejich žádosti dluh za cihly.

14. Tlumačov.

Vykupování z roboty u jednotlivců lze v Tlumačově pozorovati již r. 1775, kdy půllán čís. 9 přešel kupní smlouvou z 5. března t. r. s právem dědičné rychty, za niž bylo zvlášť zapláceno 250 zl, do rodu Brázdilů, čímž byli majitelé onoho půllánu sprostěni tažné i ruční roboty. R. 1808 žádal však Martin Brázdil za sprostění práva rychty, poněvadž mu v jeho živnosti překážela, a za knihovní výmaz onoho práva. Vrchnost vrátila mu hodnotu rychty 250 zl. Brázdil musel se pak podrobiti tažné robotě po 3 dny týdně dvojsprężím koňským a ruční robotě po 13 dnů v době od Jana do Václava. R. 1813 byla pak odepsána robotní povinnost Martinu Brázdilovi v Tlumačově č. 9, Josefu Maráčovi v Kvítkovicích č. 34, Tomáši Kotásko-vi v Otrokovcích čís. 54. Každému počítalo se 156 dvoj-sprężních povozních dnů po 40 kr = 104 zl, 13 dnů ruční roboty po 20 kr = 4 zl 20 kr, celkem 108 zl 20 kr, což bylo bráno jako 5% úrok z výkupného, kapitálu 2166 zl 40 kr. Jiné povinnosti z poměru poddanského zůstaly nedotčeny. R. 1838 vykoupil se z roboty Josef Samohýl, pololáník čís. 5 za výkupné 1340 zl k.m. Jeho robotní povinnosti byly 3 dny týdně dvěma koni a ruční práce jednou osobou od Jana do Václava proti odměně 1 $\frac{1}{2}$ funtu chleba za den.

R. 1791 žádali půl- a čtvrtlánici v Tlumačově, aby jim vrchnost pronajala naturální robotu za plat, poněvadž pro slabost dobytka a nepohodlné počasí nebyli s to řádně své robotní povinnosti vykonávat. Proto pronajala jim vrchnost smlouvou z prosince 1791 jen jetou robotu na 1 rok od 1. ledna do 31. prosince 1792; obávala se totiž, že by obdělání jejich polí mohlo být zanedbáno a že by nájemci neměli pak dosti peněz na výplatu, protože v té době nebylo dost jistých výdělků. Pronájem, vlastně sprostění povinné jeté roboty bylo smlouveno za těchto podmínek: 1. Usedlíci zaplatí do důchodu za každý den jeté roboty dvěma koni 20 kr; 2. z hotově placených platů ro-botních z každého 1 zl rýnského 3 kr; 3. aby vrchnostenská pole byla řádně obdělávána a aby usedlíci měli též výdělek, zavázalo se

všech 18 polo- a 7 čtvrtlánků vykonati za plat všechny polní práce při dvoře v Tlumačově a na Skalce, kdykoli o to hospodářský úřad požádá a to: oračky s vláčením, svezení obilí, vyvezení hnoje a jiné potřebné práce, vyjímaje žatí obilí; odvezení obilí z mlatu nebo sýpek do Otrokovic nebo Napajedel. 4. Každý sedlák zavazuje se vykonati při dobré cestě 2 daleké fůry čtyřmi koni; čtyřikrát dovézt z Lukovska jedlové čistě vytesané dřevo, dovézt z cihelny do dvoru 2000 cihel; z Drahoslava do Tlumačova 4 sáhy březového dříví, ze Zástruží k cihelně a k vápence 8 sáhů dubového dříví a ku všeliké potřebě tolik dní práce vykonati, kolik bude potřeba. Aby však měli usedlíci dosti času pro své vlastní práce, nesměl týž pololáník k panské práci být déle přidržen než 2 dni v témdni a čtvrtláník 1 den. Snopy nesměly být větší než na kolik stačilo povříslu. Zameškal neb zanedbal-li někdo práci mu přikázanou a vznikla-li tím vrchnosti škoda, zaplatil dotyčný za každý dlouhý den pokuty 1 zl 30 kr a za každý krátký den 45 kr. Pěší robotu od Jana, do Václava konali nezkráceně dále proti odměně 1 ½ funtu chleba za den. Nebude-li vrchnost potřebovat prací, přikázaných usedlíkům, nebudou nuceni k jiným. Za vykonané práce odměňovala vrchnost usedlíky dle vzdálenosti cesty, těžkosti neb lehkosti práce.

Příklady: 1. Od oračky s vláčením třikrát místem při dvoře v Tlumačově a na Skalce třemi koni z 1 měrice řetázkové míry platila vrchnost 21 kr a byla-li oračka dobře vykonána, přidala na 1 měrici ½ mázu piva. 2. Od vyvážení hnoje na Tlumačovská pole platily se z 1 měrice 2 kr vídeňské a ke Skalce za 1 kopu 6 kr; od svážení sena a otavy za 1 fůru koni z rybníka tlumačovského do Tlumačova 12 kr, na Skály 6 kr. 4. Za 1 měrici odvezeného obilí do Otrokovic 1 kr, do Napajedel 2 kr. 5. Při dalekých fůrách platilo se od centu na Skalku 3 kr; za 1 měrici rži a pšenice na 1 míli cesty 2 kr; za 1 měrici ječmene a ovsa dvěma koni 1 zl. 6. Od dovozu stavebního jedlového dřeva ze Žlutavska za 1 trám 1 zl, za 1 podkrovníci 1 kr, za 1 krov 20 kr. 7. Za dovoz 1000 cihel z tlumačovské cihelny do dvora 40 kr; za dovoz 1 sáhy dříví z Drahoslava do Tlumačova 15 kr; od 1 sáhy dubového dříví k cihelně a vápence 18 kr. 8. Od práce za den třemi koni v dlouhém dni bylo placeno 48 kr a v krátkém 36 kr.

Antonín Kulenda, půlláník čís. 51, vedl dlouhý spor s rekursy k vyšším instancím, v němž dokazoval, že jeho půllán byl již r. 1621 výkupem sprostěn roboty za Anny Žerotinové, rozené Hofmanové; vrchnost však se odvolala na pozemkovou knihu, v níž při první kupní smlouvě z 10. ledna 1783 nebylo o podobném osvobození

žádné zmínky. — Kromě roboty mělo 19 půlláníků, 16 čtvrtláníků, 57 podsedníků v Tlumačově povinnost odvésti ročně do důchodu: 1. dědičné činže o sv. Jiří a Václavu 113 zl 42 kr; 2. zahradní a luční činže 65 zl 3 kr; 3. domovní činže 27 zl 8 kr; 4. z kuřat a vajec 22 zl 14 kr; 5. za dřevo 48 zl 7 kr; celkem 276 zl 15 kr. V hodnotě předuva odvedli usedlíci 234 zl a. 88 domkařů 88 zl; celkem 322 zl. Domíkální činže z polí a domů platilo se 38 zl 15 kr.

Jeté roboty konal čtvrtláník původně 3 dny v témdni jedním koněm, což později bylo změněno na 1 den v témdni třemi koni. Výkupné z jeté roboty bylo mu pak vypočteno na 650 zl k.m., počítaných 3 kusy stříbrných dvacetníků do 1 zl a splatných ve 3 lhůtách. První třetinu v obnosu 216 zl 20 kr měl čtvrtláník zaplatit hotově do 14 dnů; z druhé třetiny srazila se mu hodnota $2\frac{1}{2}$ sáhy palivového dřeva, na něž měl právo od r. 1830 a které si musel sám. skácet, zpracovat a dovézt. Dříve dostával 3 sáhy. Dřevo se mu počítalo po 2 zl k.m. za sáhu, celkem 5 zl 20 kr, což bylo bráno za 5% úrok z kapitálu 100 zl. Zbytek 116 zl 20 kr měl splatiti do 2 let ve dvou stejných lhůtách. Místo 5% úrokování dlužné části vy-mínla si vrchnost od čtvrtláníka 3 dny tažné roboty třemi koni za každých 100 zl nedoplatku, tedy úhrnem $7\frac{1}{2}$ dne na jaře nebo na podzim. Poslední třetinu výkupného mohl čtvrtláník splatiti buď hotově nebo uhraditi ve způsobu dlužného úpisu s knihovním zajištěním na gruntě na prvním místě přede všemi jinými věřiteli. V šesti letech měl tento dluh úplně vyrovnati. Toto výkupné nevztahovalo se na ruční robotu a jiné povinnosti, vyplývající z poměru poddanského.

Půlláníkovi, robotujícímu týdně 3 dny dvojsprežím, bylo výkupné z tažné roboty vypočteno na 1300 zl k.m., splatných též ve 3 lhůtách a za těchže podmínek jako u čtvrtláníka. Od r. 1830 měl půlláník právo na $4\frac{1}{2}$ sáhy paliv. dřeva, které bylo mu zhodnoceno sáha po 2 zl na 9 zl k.m. jako 5% úrok z kapitálu 180 zl k.m., což odčítáno bylo od druhé třetiny 433 zl 10 kr, a zbytek 253 zl 10 kr byl splatný podobně jako u čtvrtláníka ve dvou letech i s robotou 3 dny za každé nezaplacené 100 zl. I podmínky splátky třetí třetiny byly stejně stanoveny jako u čtvrtláníka.

Dle seznamu robot pro rok 1847 a 1848 robovali domkaři v Tlumačově: a) po 26 dnech v roce čísla 74–76, 114, 116, 117, 122, 130, 151 b) po 20 dnech čísla 53, 94; c) po 16 dnech čísla 37, 38; d) po $16\frac{1}{2}$ dnech číslo 52; e) po 13. dnech čísla 1, 41, 49, 77–79, 89, 160, 161, 166,

168, 36, 118–121, 123–136, 138–142, 149, 150, 152-154, 157–159, 163, 165, 167; 169, 171; f) po 2 ½ dnech čís. 10, 16, 21; g) po 2 dnech čís. 59, 61; h) po 3 dnech číslo 25.

Výkupné hostince, lihovaru, mlýna, domů, luk, polí bylo pro Tlumačov celkem vypočteno v ročních splátkách na 345 zl 45 ½ kr a na kapitál 6915 zl 10 kr. Odškodné pololánů a selských pozemků pak na roční splátky obnosem 503 zl 46 19/30 kr a na kapitál 10.075 zl 32 2/3 kr s polovice se zemí.

Příklady: Půllán čís. 14 měl odškodné vypočteno v ročních splátkách na obnos 23 zl 22 6/30 kr a na kapitál 467 zl 24 kr se zemí na polovici. Půllán čís. 81 měl roční splátku 45 6/30 kr a kapitál 15 zl 4 kr, též se zemí na polovici po 22 18/30 kr roční splátky a 7 zl 32 kr kapitálu.

Náhrada usedlíků faře v Tlumačově za povinnost k ní byla vypočtena takto: 1. dávky pšenice 13 ¾ měrice po 2 zl 35 kr = 35 zl 31 3/10 kr; 2. dávky rži 22 měrice po 1 zl 53 4/10 kr = 42 zl 54 kr; 3. dávky piva s dovozem 15 sudů po 11 zl = 165 zl, celkem 259 zl 35 9/10 kr; 2/3 ze 259 zl 35 9/10 kr činí 173 zl 13/20 kr roční splátky a 3461 zl 13 kr kapitálu, který byl hotově složen u berního úřadu.

Náhrada školet v Tlumačově byla vypočtena takto: 1. 7 snopů rži po 10 ½ kr v hodnotě 1 zl 13 ½ kr; 2. 7 snopů ovsa po 10 ½ kr v hodnotě 1 zl 13 ½ kr; celkem 2 zl 27 kr, z čehož 2/3 jsou 1 zl 38 kr roční splátky a dvacetinásobek pak kapitál 32 zl 40 kr. — Z polní parcely čís. 1795 byla roční splátka 8 kr a kapitál 2 zl 40 kr.

Zájezdní hostinec čís. 90 byl r. 1755 prodán za 1000 zl rýnských s 25 měřicemi pole, s lukami na 5 fůr sena a s povinností roční činné 60 zl. R. 1850 byl hostinským Jan Horníček, který zdědil tento hostinec po Ignáci Horníčkově na základě testamentu z 25. května 1829 v odhadnuté ceně 4000 zl. k.m. Kromě obytných místností patřily k němu hospodářské budovy a stodola. R. 1849 byl hostinec odhadnut na 5676 zl 22 kr a s pozemky v té době o výměře 48 ¼ měrice v ceně 5180 zl, celkem na 10.856 zl 22 kr k.m. Potřebné dřevo dostal zdarma; musil však poskytnouti hraběti 4 krát do roka příprěž čtyř- nebo dvoukoňskou k vrchnostenským cestám na 2 míle cesty; dřevo musil si sám dovézt. Pro výkup z poddanské a robotní povinnosti byla mu počítána průměrná cena palivového dřeva z let 1842–1847 po 7 zl 20 kr za 1 sáhu. Hostinský byl též povinnen míti stále na skladě dobré pivo z napajedelského pivovaru a dávat dobrou míru. Z vědra vypitého vína platil do důchodu 45 kr a ze sudu vína

o 10ti vědrech 7 zl 30 kr, z 1 vědra vinného burčáku 3 kr (1 zl rovnal se v té době 60 kr).

O jakési kostelní slavnosti směla obec vyčepovati 1 sud vína, začez byl hostinský odškodněn tím, že mohl 4 krávy pásti s panským stádem. Komíny čistil panský kominík. Kromě dědičné roční činže 60 zl platil hostinský ještě polní činže 10 zl 30 kr za pole později přidané k hospodě. V šestiletém průměru 1842–1847 vyčepovalo se piva ročně 113 sudů, 1 vědro, 19 mázů v ceně 2 zl 36 kr; v.m. za sud. — Z vyčepovaného vědra vína, platil ročně 45 kr, ze sudu 7 zl 30 kr, průměrně za 5 let 9 zl. Kořalku měl odebírat z tlumačovské palírny. Za schválení nových majitelů platily děti 2½% a jiní, 5% hodnoty hostince do důchodu. — Nálezem o výkupném ze 4. ledna 1872 č. 7850 byl hostinec čís. 90 zbaven 1. listopadu 1872, čís. 10.446 zemských desk povinnosti odběru piva z pivovaru napajedelského za odškodné 175 zl. Vrchnost dodala hostinskému ročně 1 fůru sena = 7 centů. Pro výkup byla 1 fůra sena počítána za 2 zl 32 kr. Palivového dřeva dostával 6 sáhů. Výkupné pak bylo hostinci č. 90 vypočteno na 11 zl 29 ⁴/₁₀ kr ročních splátek a na 229 zl 18 kr kapitálu.

Palírna v Tlumačově čís. 148 byla ponejprv prodána r. 1813 Isáku Kohnovi se všemi vedlejšími budovami, inventářem, s právem páliti kořalku a prodávati nejen v Tlumačově, ale i v Záhlenicích za 6000 zl. Hned splatil 1000 zl, zbytek v 5 letech s 5% úroky. Dědičné činže platil do důchodu ve čtvrtletních lhůtách ročně 300 zl; mohl s obecním stádem pásti jednu svou krávu a 2 kusy vepřové, začez platil obci ročně 5 zl. Pod policejním dohledem směl vysekati 1 velký a 1 malý kus dobytka, začez odvedl vrchnosti o sv. Martině 20 funtů čistého roztopeného loje. Opravy budov prováděl na své útraty. Na stavbu obytného stavení povolilo se mu nalámat si v Hrabůvce 60 sáhů kamene. Hnůj měl ponechat vrchnosti k potřebě. Při změnách majitelů platili příbuzní 5% a cizí 10% laudemia. Vrchnímu úředníku platil ročně 3 dukáty, které se pokládaly za část činže. R. 1850 byl majitelem palírny Mojžíš Strossmann z Vizovic. Výkupné z poměru poddanského bylo palírně vypočteno na 120 zl 40 kr roční splátky a 2413 zl 20 kr kapitálu.

Panský dům s jatkou čís. 91 byl dle zprávy z 27. června 1764 odprodán za podmínky: a) Majitel měl platit roční činže 4 zl; b) za provoz řeznictví měl ročně odvádět lojovou svíci; c) konati ruční roboty 13 dní v roce. Výkupné bylo mu vypočteno na 1 zl 4 kr ročních splátek a na 21 zl 20 kr kapitálu.

Panský dům čis. 93 dle prodejní smlouvy z 12. dubna 1758 se zahradou a polem byl prodán Jos. Samohýlovi, z čehož pak platil roční činže 1 zl. Výkupné bylo mu vypočteno na 16 kr ročních splátek a na 5 zl 20 kr kapitálu.

Na panském pozemku byly vystavěny domy čis. 37, 38, z nichž se platila činže 2 zl 30 kr a kolem r. 1777 konala se robota 16 dní v roce; roku 1802 čis. 110 s činží 2 zl, a při hospodě domek čis. 94 s činží 1 zl 30 kr a ruční robotou 20 dní v roce.

Starý pivovar v Tlumačově byl dle zprávy, dané v Holešově dne 1. ledna 1749, rozprodán v 7 dílech mezi občany: Ant. Hrdličku, Kristiána Kulendu, Jana Křetinu, Václava Nenutíla, Jana Ředinu, Filipa Polesnáka, Václava Zlámala, z nichž pak každý měl platit roční činže 2 zl 20 kr a konat ruční roboty 20 dní v roce. Dva díly z nich byly ještě rozděleny na polovice, z nichž každý pak robotoval po 13 dnech v roce.

Myslivna bažantů čis. 89 v Tlumačově byla dle protokolu ze 14. března 1814 se zahradou a polem „Slívotín“ licitací rozprodána na 5 dílů, z nichž a) jeden díl dostali Jos. Dvořák, Frant. Staněk, vdova Dudík, Jan Navrátil; b) druhý díl Jos. Malak, Jan Dosoudil; c) třetí díl Anežka Skopalová; d) čtvrtý díl Martin Jonásek, Jos. Skyba; e) pátý díl Jos. Kopčilek, vdova Bartoníková. Každý z oněch kupců měl ročně platit domovní a polní činže 6 zl v.m.; od Jana do Václava konat 13 dní ruční roboty v roce, při změnách majitelů platit 5% laudemia. V pozdějších letech bylo ještě oněch 5 dílů rozděleno a činže znovu v tom smyslu byla upravena.

Tlumačovský mlýn čis. 36 prodal hrabě Fr. Ant. Rotál 1. dubna 1760 Jakubu Řemenovskému, dosavadnímu mlynářskému nájemci, s 25 měřicemi polí a 4 kusy luk, se vším zařízením mlecím za 2400 zl rýnských s povinností platit roční činže 400 zl a to ve čtvrtročních lhůtách po 100 zl. Vrchnost vymínila si však prodati mlýn jinému, nebude-li řádně platit činže, v kterémžto případě měla se odpočítati dlužná činže z kupní ceny a zbytek se mu měl vrátit. Vrchnost zavázala se udržovati jez v pořádku; šindel na střechu mlýna měl si mlynář koupiti od statku; ale dovoz jeho byl mu slíben zdarma. Také slíbila mu vrchnost dovézt robotními povozy každého roku 2 fůry kamenů, 2 fošny čtyřcokolové a 2 dvoucokolové, 2 mlýnské kameny, 2 červené buky a potřebné dřevo na hřidel. Palivové dřevo musel si sám opatřiti. Bylo mu dovoleno pásti 3 kusy hovězího dobytka s panským. Všechny opravy domu měl provádět svým nákladem. Vyhoří-li bez viny, měl slíbeno stavební dřevo z panského lesa. Při změnách majitelů měl platit laudemium. Bylo mu uloženo mlet

zdarma obilí pro vrchnost a všechno deputátní.

Morava často vylévala a zaplavovala okolní pozemky, ničíc úrodu polní, což přičítalo se nejen hojným serpentýnám, ale i splavu tlumačovskému, zhotovenému r. 1716 a označenému na kroměřížské straně značkou W.E.O. 1716, na kvasické pak: A. H. K. + 1716, a potoku „Čenskému“.

V napajedelském museu zachoval se popis Moravy od kroměřížského mostu po tlumačovský splav.

Již r. 1819 uvažovalo se o protnutí serpentýn řeky Moravy, o zrušení splavu: při tlumačovském mlýně, který prý. vlastně byl vystavěn na Rusavě, takže může bez Moravy existovati.

Tlumačovský stav byl zbudován ku prospěchu mlýna tlumačovského i kvasického v době, kdy obě panství byla v jedné rukou. Tu hrozil kvasický mlynář své vrchnosti procesem, zruší-li se onen stav, poněvadž nedávno koupil mlýn za 20.200 zl k. m., platil 900 zl roční dědičné činže a poněvadž zřízení nového stavu by vyžadovalo nákladu . 40.000—50.000 zl k.m. Ostatně prý nad stavem vzniká povodeň jen ve výminečných případech, kdežto pod stavem bude se opakovati tak dlouho., dokud Morava směrem k Napajedlům a Uh. Hradišti nebude regulována. Zrušení tlumačovského stavu prospěje prý jen napajedelské vrchnosti, poněvadž jí odpadne povinnost udržovati onen stav. Zrušením tlumačovského stavu bude zastaven kvasický mlýn, který na svých šesti chodech semele denně po 24 měřících, tedy 144 měřic a ročně 50.000 měřic obilí, čímž. bude poškozeno tisíce lidí, přivázejících obilí od Hoštic, Litencic, Žižlavic, Holešova, Bystřice a jiných blízkých i vzdálených obcí. Zruší-li se tento stav, bude nutno zbudovati nový v Kvasicích, což potrvá několik let.

Všechny zde uvedené námitky a hrozby nepomohly. Bylo rozhodnuto zrušiti tlumačovský stav. Roku 1822 byl mlynářem v Tlumačově Jan Procházka. Ale se zrušením se otálelo, takže roku 1839 ještě stav stál. Napajedelská vrchnost zdržovala zrušení jeho a nemohla se nijak rozhodnout pro řádnou regulaci řeky Moravy, ač kroměřížská a kvasická již některé průkopy učinily. Teprve roku 1840 došlo k onomu zrušení. Ale již se jednalo o zřízení nového v Kvasicích, poněvadž jejich mlýn ztratil vodu. Tlumačovský mlynář dostal odškodného za zrušený stav 2000 zl k.m. a to: od obce Tlumačova 600 zl, od napajedelské vrchnosti 1100 zl a od kroměřížské 300 zl k.m.

Tlumačovský mlynář byl viněn, že o své újmě zvýšil normální výšku vody moravní ze 2 původních střevíců 6 cólů na 8 střevíců

a zúžil řečiště, čímž byly pak způsobovány četné záplavy okolní krajiny.

Proto žádali odborníci opětné snížení stavu vody na původní 2 stěvice 6 cólů, jakž bylo 3. června 1807 pevně ustanoveno.

Při této příležitosti se poznamenává, že u napajedelského mlýna leží hřebík hamu 2 stěvice 6 cólů nad prahem, což nesmí se však mýlit se značkou na kameni ve zdi: 1772 (rok) 10 stěviců 3 coly nad hřebíkem hamu, což je tedy 12 stěviců 9 cólů nad prahem. Bude-li se prah obnovovat, musí se snížit o 12 stěviců 9 cólů.

R. 1843 byla pozměněna smlouva mezi dědici Jana Procházky v Tlumačově a vrchností, dle níž bylo upuštěno od placení činže a usneseno rozprodati mlýnskou louku a zahradu na stavební místa; podobně byly již r. 1833 rozprodány 24 občanům i pozemky, při čemž bylo vymíněno užití vody k zavodnění vrchnostenských luk. Tak vznikly nové domky čís. 171, 172, 173, 174, 175, z nichž jakož i ze mlýna mělo se platiti laudemium 5% a 1 kr z každé kopy jakési směsi zboží. Výkupné bylo mlýnu vypočteno na 4 zl 56 kr ročních splátek a na 98 zl 40 kr kapitálu.

Za dob robotních bývala i v Tlumačově pastva příčinou sporů mezi obcí a správou velkostatku. Ve dnech 21. října 1836 a 10. prosince 1838 urovnali tlumačovští s vrchností svůj déle trvající spor o pastvu, vzdavše se pastvy dobytka na panských mýtinách, pod stavem, za mlýnem, na Malkovci a Trnkovci, čímž se umožnilo vrchnosti tyto pastviny dle libosti obdělati a zužítovati. Zato odstoupila vrchnost poddaným k volnému užití 189 měřic, ohraničených na východě cestou od mlýna ke dvoru, hrází od obecní pastviny Metlov, jižně lesem „Hrubý kout“ a potokem, západně kvasickou mýtinou, příkopem a severně řečištěm Struhy. Vrchnost si tu vymínila: a) zavodňovati dle potřeby své pozemky, zvlášť plochu Tlumačovského rybníka vodou, vedenou příkopem z Morávky, kterýžto příkop nesmí se nijakým způsobem zúžití; b) volně sem a tam přejížděti a přecházeti povozy i panským dobytkem po cestě 5 sáhů široké, vedoucí od cesty ke Kvasicům podél lesa kvasického a pozemků poddaných až k lesu panskému, potom od mlýna ke splavu a mostem přes Struhu. Dle daňového archu č. 1229 měla obec tehdy pastvinu „Mezi zahrady“ ve výměře 5 $\frac{3}{4}$ měřice pod mlýnem, c) Poddaní mají z ploch, jim postoupených, sami platiti daně zemské, d) Dosavadní povinnosti k vrchnosti trvají dále, zvlášť sypání 286 měřic 21 $\frac{1}{3}$ mírky ovsa. Své pozemky měli poddaní svým nákladem od panských ohraničiti příkopem 4 stěvice širokým a 4 hlubokým, přičemž hlínu měli vyhoditi na panský pozemek, e) Dřevo na odstoupených jim pozemcích zůstalo majetkem vrchnosti, která je

měla odstraniti do 3 let. Jen osaměle stojící stromy vlevo od Morávky zůstaly majetkem poddaných. K ploše poddaným odstoupené, přidala vrchnost ještě část lesa, ohraničenou příkopem. Rozměření a rozdělení této části mezi poddané vykonal pak bezplatně lesní úřad v Napajedlích. Vrchnost slíbila provést knihovní zajištění všech odstoupených pozemků.

Tlumačovští půl- a čtvrtlánici žádali 1. srpna 1864 zemský výbor o povolení rozdělit pozemky ve výměře 448 $\frac{3}{4}$ měrice. K vyzvání pak zemského výboru ze 14. března 1865 jmenoval okresní úřad v Napajedlích Františka Skopalíka ze Záhlinic kuratorem nebo opatrovníkem ad actum s povinností hájit prospěchu obce. Dne 9. listopadu 1865 sešla se komise, složená ze zástupců usedlých, představenstva obce a Skopalíka, která se pak usnesla pojednati o návrhu usedlíků, by se nejdříve rozdělily pozemky, které již dávno byly rozděleny bez úředního povolení. Schůze byla proto odložena na 15. listopadu, k níž byli přizváni i domkaři. Tu bylo pak usneseno pojednati a) o pozemcích výměry 442 $\frac{1}{4}$ měrice, na nichž pásávalo svůj tažný dobytek 92 usedlých (19 půl-, 16 čtvrtláníků, 57 podsedníků); b) o pozemcích výměry 176 $\frac{1}{2}$ měrice, které byly již dávno rozděleny mezi ony 92 usedlé bez úředního po-volení; c) o pozemcích výměry 237 měric, na nichž kromě 92 usedlých i farář a učitel pásli své krávy a domkaři směli pásti za plat; d) o pozemcích výměry 75 $\frac{1}{4}$ měrice, které se měly stát vlastnictvím obce Tlumačova. Ředitelem komise byl napajedelský okresní Jahn. Kurátor Skopalík namítal, že všechny zmíněné pozemky jsou v katastrálních spisech zapsány jako samovlastnictví obce Tlumačova, t.j. na jméno obce Tlumačova. Sousedé zase tvrdili, že zápis pozemků r. 1863 do katastrálních spisů jako obecní majetek se stal omylem, jelikož jim nebyl tehdy jasným pojem „vlastnictví obecního“ a „vlastnictví sousedstva“, jak je později pochopili. V dřívějších dobách rozuměli se pod jménem obce její sousedé — usedlí, což je vidno ze smlouvy z 21. října 1697, ze 7. června 1720 a ze 30. května 1830, obsahující odstoupení pozemku „Za potoky“ parc. čís. 465, výměry 40 $\frac{3}{4}$ měrice „sousedstvu“, ač v gruntovní knize je připsán obci Tlumačovu. V té době se považovalo za obec jen sousedstvo, pročež ony pozemky patřily a patří jen sousedstvu v nynějším smyslu. Kdykoli se jednalo o těchto pozemcích, musel starosta svolati všechno sousedstvo a při menších částkách aspoň 10. díl sousedů - usedlíků — k rozhodnutí. Posléze se vyjádřil kurátor, že dle účtů obec z těchto pozemků nikdy ničeho neměla, pročež se kloní k názoru sousedů, že byly majetkem sousedstva. Proto prohlásil se též pro rozdělení pastviska, z čehož

očekával větší prospěch. — C. k. vrchní zemský soud morav.-slezský povolil pak výnosem ze 6. srpna 1878, čís. 8332 k žádosti obce a ke správě okresního soudu v Napajedlích zříditi nové vložky v pozemkové knize katastrální obce Tlumačova a to: číslu domovnímu 2 pro 6 $\frac{1}{4}$ měrice; čís. d. 3 pro 8 $\frac{1}{2}$ měrice; čís. 4 pro 13 měric; číslům dom. 5—7, 12, 14, 17—19, 31, 51, 64, 73, 83, 102 po 13 měricích, číslům dom. 10, 11, 13, 15, 16, 20, 21, 24—28, 30, 32—35, 39, 40, 42—48, 50, 54—57, 59, 61, 63, 65, 70, 72, 80, 85—88, 95—97, 99—101, 103—109, po 7 $\frac{1}{4}$ měrici; číslům dom. 21, 23, 29, 60, 71, 81, 82, 84, 111, 112, 114, 162 po 8 $\frac{3}{4}$ měrice; číslu dom. 143 pak 9 $\frac{1}{4}$ měrice. Mimo to domovním číslům (počtem 92): 2—35, 39, 40, 42—48, 50, 51, 54—57, 59—61, 63—73, 80—88, 95—109, 111, 112, 143, 144, 162 do společného majetku stejným dílem po 7 $\frac{1}{2}$ měrici z parcelních čísel 2578, 2587, 2588, 3132, 3135, 3637, 3138, 3136, 3631. Obci bylo připsáno 114 měric, faře v Tlumačově 2 $\frac{1}{2}$ měrice, farnímu kostelu katolickému 94 sáhů a pro hřbitov 509 sáhů = skoro 1 měrice.

V Metlově byla již r. 1830 zřízena ochranná hráz proti vodám, která pak r. 1872 byla nákladem 200 zl zvýšena. Úhrada nákladu byla rozdělena mezi obec a velkostatek v poměru placených daní, což moravský zem. výbor schválil výnosem ze 6. listopadu 1892. Ale velkostatek podal proti tomu stížnost ke správnímu soudnímu dvoru s odůvodněním, že hráz tu mají opravovati ti, jimž prospívá, on prý jí nepotřebuje. Leč správní dvůr stížnost zamítl, jelikož hráz ochraňuje nejen obecní životy a majetek z 58 domů při ní ležících, ale i velkostatku. Podobná hráz byla zřízena r. 1830 také u Rusavy a opravena též r. 1892.

Mezi velkostatkem a obcí byly déle trvající spory, kdo z nich má opravovati polní cesty. Konečně r. 1883 dohodli se, že velkostatek bude opravovati polní parcelu čís. 3214 v délce 516 sáhů od cementárny k cestní parcele čís. 1417/14, pak z cestní parc. č. 3223/1 dlouhé 298 sáhů, část hraničící s parcelou čís. 2016 a od parc. č. 2525 po parc. č. 2148. Obci zůstala k opravě celá cestní parc. č. 3235 a celá parc. č. 3223/1.

Delší dobu byl veden spor rušení držby mezi Ant. Skopalem-Procházkou, pŕlláníkem čís. 7 v Tlumačově, a mezi velkostatkem v Napajedlích, jakož i nájemcem tlumačovských pozemků panských Emanuele rytířem Proskovcem z Kvasic, jelikož správce Proskovcův posílal povozy na najatou louku p. č. 410/1 přes Procházkovy louky p.č. 363, 364, 366. Došlo k soudní žalobě 24.dubna

1897, která skončila až při 18. stání soudním dne 31. října 1899 smírem a úplným knihovním uspořádáním této záležitosti 31. prosince 1901. Procházka odstoupil ze své p.č. 363 část 132 m² na zřízení spojovací cesty k louce č. 410/1, začez mu velkostatek pustil stejný díl ze své sousední parcely č. 410/2, kterou Procházka připojil ke svému pozemku. Na konec zaplatila každá strana své dosti značné soudní útraty

I v Tlumačově byl do schůzí obecního zastupitelstva zástupce velkostatku ponejprv volán od 23. září 1873 a hned v I. schůzi odmítlo ředitelství velkostatku dávat školu v Tlumačově dříví, jelikož jest prý to povinností místní školní rady. Dvojtřídní národní škola v Tlumačově byla r. 1876 rozšířena na trojtřídní úpravou jedné světnice sousedního obecního hostince čis. 58. Ale v letech 1880–1882 naléhaly již úřady na rozšíření školy na pěti-třídní, pročež bylo r. 1883 usneseno věnovati tomuto účelu obecní hostinec čis. 58 celý, což se však neprovedlo. R. 1886 usneslo se obecní zastupitelstvo koupiti dům č. 64, do něhož by se přeneslo nálevní právo z čis. 58 a v němž by se zřídila též obecní kancelář. Bylo totiž vypočteno, že úprava starého hostince na školu stála by o 13.000 zl méně než stavba nové budovy. Dům čis. 64 u kostela byl koupen za 47.000 zl pro zřízení hostince. Velkostatek však podal proti tomu odvolání k c.k. okres. hejtmanství. Konečně r. 1889 bylo přikročeno k přestavbě obecního hostince čis. 58 na školní budovu; stavba byla zadána staviteli Rychmanovi ze Bzence za 3770 zl, cihly byly objednány z napajedelské cihelny v počtu 21.000 kusů po 17 ½ zl za 1000 kusů s denní dodávkou 1 vagonu po 3000 kusech.

Starý kostel v Tlumačově, vystavěný asi v 15. století bez zvláštního slohu, měl plochu pro 247 osob (0,4 m² pro 1 osobu); bylo tedy nutno pomýšleti na nový kostel pro 1000 osob, pročež byl přestavěn v letech 1903–1908–1913. Farnost zabírá jen obec Tlumačov. Dle §13. morav. zákona z 2. dubna 1864 o úhradě výloh na vybudování a udržování kostelů a příslušných budov katolické církve případly výlohy, vzniklé přestavbou kostela, obci, velkostatku a kurovické cementárně. V této věci zachoval se v archivu zámeckém latinský spis z r. 1680 s poznámkou na rubu: „Dokument patronátního práva spytinovského kostela na panství napajedelském.“ Jest v museu. — Dle nadační listiny ze 16. května 1755 byl farář v Tlumačově přiřknut doplněk kanovnické porce v penězích a naturáliích ročně obnosem 135 zl. Dne 30. září 1827 vyho-

točil tlumačovský farář Šebestián Kvasný postupný list (cessi) pro převod (redukci) 2000 zl v.m. na 800 zl k.m. R. 1878 dodal do kostela v Tlumačově Frant. Pilar v Budapešti sochu Panny Marie.

R. 1883 domáhalo se obecní zastupitelstvo Tlumačova, aby mu správa statku zasílala spisy, sepsané v řeči německé i české, proti čemuž podal ředitel Ritter odvolání k zemskému výboru, jelikož prý je zvykem psátí česky jen záhlaví. Téhož roku usnesl se obecní výbor nechat jednu obecní louku pro býky. I proti tomu odvolal se velkostatek k zemskému výboru, kterýž však stížnost zamítl vzhledem k prospěchu, plynoucímu obecnstvu z chovu dobytka. Zamítl však též úmysl zříditi mostní váhu na obecní učet.

R. 1887 usnesl se obecní výbor dát do rozpočtu nějakou částku na noviny, proti čemuž zemský výbor ničeho nenamítal. Správní soudní dvůr však vyhověl stížnosti správy velkostatku a usnesení zamítl s odůvodněním, že by to bylo možné jen při odběru úředních novin. Velkostatek protestoval též r. 1887 proti usnesení zrušiti školní plat, poněvadž prý platí 1/6 daní, předepsaných obci. Bez rekursu byla vyřízena r. 1899 úhrada potřeby pro obvodního lékaře obnosem ročních 300 zl prirážkou ke všem daním i velkostatku a zřízení silnice do Machové.

Rovněž bylo bez rekursu vyřízeno usnesení obecního zastupitelstva ze 13. února 1901, aby se zřídil v Tlumačově samostatný chudinský fond, jemuž bylo věnováno 200 zl jako základní jmění, což schválil morav. zemský výbor výnosem ze 30. března 1901. Okresní hejtmanství v Uh. Hradišti a okresní soud v Napajedlích byly vyzvány, aby všechny příjmy, určené a odváděné farnímu úřadu pro chudé, byly budoucně přikazovány tomuto novému chudinskému fondu.

K žádosti starosty městečka Tlumačova, jemuž již r. 1878 byly povoleny týdenní trhy každou sobotu, zřídil velkostatek r. 1900 na parcele čís. 1480 dva metry široký chodník z městečka k nádraží. Byl tu sice již v dřívější době zřízen chodník o šířce 50 cm; byl však stále zužován, až úplně zmizel a byl přeložen do nižší polohy, kde za deště se stal neschůdným, pročež lidé chodili po poli, šlapající úrodu.

Velkostatek odprodal ze svého majetku občanům v Tlumačově menší i větší kusy pozemků, tak r. 1761 pole „Rybník“ ve výměře 3½ měřice, r. 1773 panskou louku o 2 měřících, r. 1830 a 1836 pozemky „Za potokem“ a lesní pozemek za Struhou ve výměře asi 43 měřic. R. 1886 byly rozprodány parc. č. 1425 a 3040 výměry asi 11 měřic, r. 1891

bylo prodáno kvasické cementárně na rozšíření továrny z parcely č. 1419 celkem 71 měřic. R. 1865 byl proměněn nízký les, dříve .bažantnice, v pole o výměře 154 měřic. R. 1878 získal velkostatek kupem neb záměnou několik jiných polních parcel ku zaokrouhlení hranic svých pozemků. R. 1907 dovolil velkostatek Václavu Gazdíkovi vyústit drenážní vodu z pozemku p.č. 678 do příkopu u panské louky.

Hrabě Bedřich Stockau také pronajal r. 1867 tlumačovským občanům 283 měřice na 6 let za 2957 zl 42 kr ročního nájemného. Byly to trati: 1. Za Kapličkou 71 měřic 34 lidem; 2. Dlouhé stavení 40 ½ měřice 19 lidem; 3. V Klínech 32 ¾ měřice 15 lidem; 4. Ve Chmelinu 11 ½ měřice 4 lidem; 5. Nad Chmelínem 15 měřic 7 lidem; 6. Mezi Kalávy 25 měřic 11 lidem; 7. U Remiza 9 ¾ měřice 4 lidem; 8. Za Kaláv 21 ¾ měřice 8 lidem; 9. Pod jámy 30 ½ měřice 21 lidem; 10. Široký 26 měřic 14 lidem. Nejlacíněji byla pronajata 1 měřice po 7 zl, nejdražší po 13 zl 40 kr.

Nájmy pozemků.

Mensí i větší množství pozemků bývalo dáno do nájmu rolníkům již na počátku 19. století. R. 1822 bylo z trati "Hložek" pronajato 13 ⅝ měřice, z trati „Hájek“ 24 měřice a z trati „Krátký“ 7 měřic do r. 1826 několika lidem za ročních 568 zl, r. 1842 z trati „Hrabůvka“ 7 měřic 6 lidem za ročních 63 zl 9 kr a z trati „Klobásky“ 10 měřic 10 lidem za 59 zl; r. 1849–1852 mlynáři Janu Najmanovi 7 měřic za 55 zl; r. 1852–1859 Fr. Burešovi 961 sáhů p. č. 3117 za 26 zl 30 kr, r. 1859–1863 pěti lidem 7 měřic za ročních 49 zl 36 kr a Frant. Vrlovi z Tlumačova polní parc číslo 3117 pod pastviskem Metlovem o 964 sáhách za ročních 18 zl v.m splatných 1. ledna a koncem září. Mimo to bylo v letech 1853–1865 pronajato drobným lidem celkem 430 měřic za nájemné 3444 zl k. m. a v letech 1867–1871 akciovému společenstvu cukrovaru v Hulíně z p. č. 1480/a 3 jitra 950 sáhů pro pěstění řepy, její uskladnění, zřízení váhy za ročních 60 zl z jitra, celkem 215 zl 62 kr splatných půlročně napřed.

V letech 1869–1879 objevuje se jako nájemce 289 měřic za roční nájemné 9664 zl 59 kr Emanuel Proskovetz, rytíř z Proskova a Marstorfu, majitel cukrovaru a statku v Kvasících.

R. 1874 bylo z lesa Chrástu p. č. 1835 a 1847 pronajato 55 lidem z Tlumačova, Machové, Myškovice 56 měřic lesa za roční nájemné 423 zl 50 kr r.m. k vykučování a proměně na pole. Za první rok neplatilo se nájemné; pařezy a kořeny nechal si nájemce jako odměnu za práci.

V dalších letech platilo se nájemné již pravidelně.

R. 1875 bylo z těchže parcel č. 1835 a 1847 pronajato za stejným cílem 26 lidem z Tlumačova 27 měřic za ročních 245 zl 31 kr; 82 lidem z Machové a Myškovíc 83 měřic za ročních 585 zl; 90 lidem z Tlumačova, Machové a Myško-vic 34 měřic za ročních 320 zl 50 kr.

R. 1876 bylo najato 36 měřic, r. 1877 pak 38 jiter 1507 sáhů za nájemné 27 zl z jitra, celkem 1052 zl 15. kr na 10 let.

Od r. 1878 až do r. 1890 byl pronajat, pozemek „U Tabule“ o 10 jitrech 594 sáhách za nájemné 24 zl z jitra = 248 zl 91 kr 11 lidem z Tlumačova.

Ale r. 1888 naříkal si v dopise správě velkostatku Fr. Vaňhara, že od r. 1874 má s jinými ještě občany v nájmu „Chrást“, za nějž platí ročně 179 zl 50 kr nájemného. Přes všechnu píli však nemůže se dodělati úspěchu a musí na úhradu každoročně vypůjčovati. Téhož r. 1888 musel i svůj domek č. 246 prodati a s rodinou pod cizí krov se usaditi, aby dostál platebním povinnostem. Také réž musel toho roku zaorati; řepa v trati „Chrástu“ se nedaří, ječmeny a ovsy nebyly vydatné, zemáky většinou pohnilé, pročež byl užitek tak nepatrný, že většině nájemcům nezaplatil ani práce, a nájemné museli jinak uhraditi. Žádal tedy Vaňhara o slevu nájemného; byl však odmítnut.

V letech 1879—1891 byly z Chrástu pronajaty parcely čís. 1839, 1840, 1842, 1843/a, 1845 v celkové výměře 68 jiter za 1662 zl 26 kr ročního nájmu 8 usedlým z Tlumačova, 34 z Machové, 30 z Myškovíc; r. 1880 pak parc. čís. 1837 o 12 jitrech 34 usedlým z Machové a Myškovíc za roční nájemné 336 zl 12 kr po 27 zl z 1 jitra.

Přes pronajaté pozemky „Chrástu“ projížděli Tlumačovští na svá pole, začez měla obec dle smlouvy z r. 1895 platit nájemcům náhradu za poškození 70 sáhů po 5 kr. Ale ještě r. 1898 upomínala správa velkostatku obec, aby konečně zaplatila nájemcům onu náhradu po 3 zl 50 kr za léta 1896 a 1897.

15. Topolná.

V Topolné roboťovali od r. 1777 půllánici týdně po 3 dnech dvěma koni a po 13 dnech v roce ručně za denní odměnu 1 ½ funtu chleba, čtvrtlánici pak po 3 dnech týdně jedním koněm; 6 podsedníků ručně po 1 dnu týdně; 8 podsedníků a 31 domkařů po 26 dnech a 65 domkařů po 13 dnech v roce. — Mimo to odváděli před r. 1777 Topolští také kuřata a vejce, což po r. 1777 bylo v peněžité hodnotě

připojeno k dědičné činži, takže platili: 25 púlláníků po 3 zl 4 kr = 44 zl 12 kr; 61 čtvrtláníků po 1 zl 50 $\frac{2}{4}$ kr = 112 zl 20 $\frac{1}{2}$ kr; 14 podsedníků po 1 zl 10 kr = 16 zl 20 kr celkem činila jejich dědičná činže s hodnotou kuřat a vajec 172 zl 52 $\frac{1}{2}$ kr. - Činže za dřevo platili 25 púlláníků po 1 zl 10 kr = 14 zl; 26 čtvrtláníků po 35 kr = 15 zl 10 kr; 25 čtvrtláníků po 52 kr = 30 zl 20 kr; 14 podsedníků po 36 kr = 8 zl 24 kr; celkem za dřevo platili všichni 67 zl 54 kr; - Za to pak dostávali dřeva: púllánici po 4 $\frac{1}{2}$ sáhách, čtvrtlánici po 2 $\frac{1}{4}$ a 2 $\frac{1}{2}$ sáhách, podsedníci po 1 $\frac{1}{2}$ sáze. - Přediva, zhotoveného z panského materiálu, odváděli: púllánici po 4 přadenech, čtvrtlánici po 3 přadenech, podsedníci po 2 přadenech a domkaři po 1 přadenu anebo po 3 kr za 1 přadeno. — Při změnách majitelů platili všichni usedlíci až do r. 1848 po 5% z hodnoty zděděného neb koupeného majetku. Z lesní pastvy odváděli usedlíci ročně 15 měřic staromoravských = 20 měřic rakouských; řezník ročně 10 funtů loje. — Výkupné hostince a všech svobodných polí v Topolné bylo vypočteno na 117 zl 37 $\frac{4}{30}$ kr roční splátky a 2352 zl 22 $\frac{2}{3}$ kr kapitálu. Výkupné svobodného pole p.č. 1509 činilo v roční splátce 5 $\frac{26}{30}$ kr a v kapitálu 1 zl 57 $\frac{1}{3}$ kr; parcely č. 556 v roční splátce 9 $\frac{10}{30}$ kr, v kapitálu 3 zl 6 $\frac{2}{3}$ kr; parcely čís. 699 v roční spl. 1 $\frac{14}{30}$ kr, v kapitálu 32 kr; parc. čís. 1506 v roční spl. 12 $\frac{8}{30}$ kr, v kapitálu 4 zl 5 $\frac{1}{3}$ kr.

Topolský dvůr byl povinnen odvésti faře v Bílovicích:

- a) rži 10 měřic staromorav., po 2 zl 10 kr = 21 zl 40 kr,
- b) ovsa 10 měřic staromorav. po 1 zl 8 kr = 11 zl 20 kr, v celkové hodnotě 33 zl, z čehož $\frac{2}{3}$ činily 22 zl roční splátky, násobené pak dvaceti = 440 zl kapitálu, který vrchnost i s úroky 14 zl 14 $\frac{1}{2}$ kr, celkem 454 zl 14 $\frac{1}{4}$ kr složila u berního úřadu. — Odškodné bylo v Topolné od púlláníků, čtvrtláníků a podsedníků vypočteno na roční splátku 853 zl 4 $\frac{2}{10}$ kr a kapitál na 17.061 zl 24 kr, z čehož usedlíci zaplatili 426 zl 32 $\frac{1}{10}$ kr roční splátky a 8.530 zl 42 kr kapitálu a druhou polovici země. Příklady: Púllán čís. 91 měl roční splátky 21 zl 13 $\frac{2}{10}$ kr, kapitálu 424 zl 24 kr se zemí na polovici; čtvrtlán čís. 97 měl roční spl. 10 zl 36 $\frac{6}{10}$ kr a kapitálu 212 zl 12 kr se zemí na polovici; podsedeček čís. 77 měl roč. spl. 2 zl 2 $\frac{6}{10}$ kr, kapitálu 40 zl 52 kr se zemí na polovici; podsedeček čís. 68 měl roč. spl. 41 $\frac{6}{10}$ kr, kapitálu 13 zl 52 kr se zemí a polovici.

Topolskou hospodu čís. 1 prodal František Antonín hrabě z Rotálu s 18 měřicemi pole; s fůrou sena s louky „Hoferská“ vedle panské Václavu Úředníčkovi za 600 zl rýnských v říjnu 1755. Hostinský měl věsti mravný katolický život i s čeledí, nesměl

přechovávat zlodějů, měl dávat pozor na oheň. Dědičné, činže platil do důchodu 30 zl rýnských ročně. Kdyby nebyl řádně platil, byl by se hostinec jinému prodal. Zemské daně usvolila se vrchnost hraditi sama. Na úvěr nesměl dávat nápojů výše než za 1 zl do roka. Kdyby táhlo krajem vojsko, měl volati na pomoc vrchnost. Při muzikách měl se řídit dle patentů. Prázdné sudy měl včas odváděti pivovaru. Šestiletý průměr vyčepovaného piva z let 1842–1847 činil 54 sudy 22 mázy po 2 zl 30 kr za sud. Víno mohl kupovat, kde chtěl a prodávat máz po 4 kr, nikoli laciněji. Na skladě musel mít vždy dobré pivo pod pokutou 1 zl 30 kr. V době od sv. Jiří do sv. Václava musel na každý sud piva odebrat 2 mázy kořalky, v jiné době dle smlouvy s majitelem palírny, nikdy méně. Z vědra vína platil 45 kr a ze sudu o 10 vědrech 7 zl 30 kr do důchodu.

Zdarma dostal 12 sáhů palivového, dřeva s robotním povozem. Požíval vrchnostenské, ochrany, začož byl povinen poskytnouti hraběti v záležitostech vrchnostenských 4 spřežení v roce se 4 nebo 2 koni na 2 míle cesty.

Výkupné bylo pro tento hostinec vypočteno takto: 1. Jeho povinnosti k vrchnosti: a) Dědičné činže 12 zl ročně; b) činže z nápojů 33 zl; c) za odvolací právo 3 zl; d) povinná příprěž v hodnotě 1 zl 18 kr; celková hodnota povinnosti činila 49 zl 18 kr. 2. Protipovinnost vrchnosti k němu: a) 12 sáhů dřeva v ceně 32 zl 36 $\frac{3}{10}$ kr, b) daňová náhrada za stavební materiál 2 zl; c) plat komíníkovi za čištění komínů 1 zl 22 kr; celková hodnota protipovinností byla 45 zl 18 kr. V peněžité hodnotě převyšovala povinnost hostinského vrchnostenskou protipovinnost o 4 zl, z čehož $\frac{2}{3}$ jsou 2 zl 40 kr jako roční splátka a dvacetinásobek této jest pak výkupný kapitál 53 zl 20 kr pro onen hostinec.

Dle výpisu z pozemkových knih z ledna 1897 měl velkostatek v Topolné ve 2 vložkách zapsaný též dům čís. 208 s 1 stavební parcelou, 2 zahradními, 8 polními, 3 lučními ve výměře 8 $\frac{1}{2}$ měrice, získaný kupem r. 1880 od Holuba za 1436 zl 95 kr bez břemen. Mimo to měl na Padělků 2 pastevní a 1 polní parcelu ve výměře 8 $\frac{1}{4}$ měrice, oddělené od hospody čís. 1 při jakémsi kupu Jiřím a Erantiškou Blahovými r. 1875 v kupní ceně 1800 zl.

Pastvisko Trávník.

Dne 28. září 1865 stalo se mezi Topolskými usedlíky a ředitelem Janem Dieblem v zastoupení velkostatku narovnání o výkupu pastevního práva Topolských na pastvisko Trávník a v lese „Luhu“.

Všichni občané topolští totiž, usedlí i domkaři, měli právo pasti svůj dobytek — koně, krávy, voly i vepře na pastevních parcelách čí. 1030, 1036, měřících 111 jiter 1435 sáhů = 336 měřic a na lesní parcele čí. 1032, měřící 190 jiter 1363 sáhů = 572½ měřic, začez však odváděli do důchodu napajedelského velkostatku, jako vlastníka oněch pozemků, ročně a) v hotových penězích 4 zl 19 kr v.m. nebo 1 zl 81 ⁶/₂₀ kr r. valuty; b) 20 měřic ovsu rak. míry; c) 15 slepic.

Vepřový dobytek mohli pásti na žaludech za zvláštní poplatek velkostatku. Velkostatek však měl též vymíněné právo pastvy svého hovězího a vepřového dobytka z Topolského dvora na parcele čí. 1030 a ovčí na ostatních parcelách, začez byl povinen dát občanům náhradou jinou pastvu.

Tyto právní poměry zakládaly se na výnosu c.k. místodržitelství z 22. května 1862, čí. 10.711 a po rekursu na výnosu ministerstva z 18. ledna 1863, čí. 19.902; pominuly pak výkupem a odstoupením půdy Topolským občanům usedlým i domkařům do vlastnictví: a) parcelních čísel 1030/a, 1032/a.b. výměry 89 jiter 884 sáhů — 268 ³/₄ měřic; pak příkopu parc. čí. 3290 výměry 1 jitra 1538 sáhů = 6 měřic do spoluvlastnictví obce i velkostatku, b) parc. čí. 1030/b výměry 66 jiter 1483 sáhů = 201 měřic do vlastnictví obce s výhradou cesty 3 sáhy široké a průhonu pastviskem parc. čí. 1030/b a 1030/a k příkopu parc. čí. 3290.

Obci však bylo ponecháno právo zříditi místo této cesty u tohoto průhonu jinou cestu a průhon rozšířením cestních parcel čísel 3244, 3245, 3247 na 3 sáhy směrem k příkopu čí. 3290.

Všichni občané v Topolné zavázali se solidárně zaplatiti napajedelskému velkostatku v 5 ročních lhůtách jako náhradu za škody a zaniklé užítky zrušením porovnání ze 17. května 1842 obnos 5.000 zl rak. čí., tedy po 1.000 zl vždy 1. ledna v letech 1867, 1868, 1869, 1870, 1871 a úrokovati je od 1. ledna 1866 obnosem 5%.

Vzájemné povinnosti mezi velkostatkem a občany pominuly 1. lednem 1866. Zůstaly však z minulého období některé resty jako: odsyp 100 měřic ovsu rak. m., slepic v ceně 12 zl r.m.; peněžitého platu 16 zl 38 kr r.m., které se usvolili Topolští zaplatiti s polovice 1. října 1866 a s polovice 1. října 1867.

Obec Topolná usvolila se též odevzdati napajedelskému velkostatku honitbu na zvěř do nájmu na 15 let po sobě jdoucích od 1. října 1865 do 30. září 1880 dle zákonných podmínek za ročních 50 zl r. m., které patřily rolnickému kotáru s výminkou dílu, připadajícího

velkostatku. Z pastevních parcel čís. 1030, 1032, 3278 podržel velkostatek celkem 639 měřic.

Celé hořejší ujednání bylo pak zapsáno do gruntovní knihy obce Topolné a do zemských desk v Brně napajedelského velkostatku.

R. 1872 usneslo se obecní zastupitelstvo v Topolné s usedlými a domkaři rozdělití obecní pastvisko výměry 272 jiter 1250 sáhů = 818 $\frac{1}{4}$ měřic mezi obec a usedlé s domkaři do vlastnictví. Toto usnesení schválil pak zemský výbor a dělení bylo provedeno za přítomnosti zástupce zemského výboru Štěpána Špally. ve funkci komisaře. Z toho byly vyloučeny gruntovní knihou již připsané pozemky jako $\frac{1}{2}$ měrice přidělené Antonínu Kaňovskému, dom. čís. 126 a pastevní parcely čís. 1030, 1031, 1032 výměry 200 jiter 793 sáhů = 601 $\frac{1}{2}$ měrice.

Ostatní části pastviska se rozdělily takto:

a) Po 569 sáhách = 1 měrice 130 m² přiděleno bylo hospodě čís. 1, pak 102 domkařům domov. čísel 8, 11, 15, 32, 39, 41 – 60, 62-67, 69, 74, 81, 88, 92, 100, 102 – 114, 127, 131 – 137, 139, 140, 142, 146 – 156, 158 – 160, 162, 166 – 175, 177 – 188, 191 – 194, 198, 199, 202, 203, 205 – 210, celkem 40 jiter 297 sáhů = 120 $\frac{1}{2}$ měrice, z pastevních parcel čís. 1030, 1032, 1039 na Dolním trávníku vedle podílu $\frac{1}{4}$ lánu Josefa Lapčíka dom. čís. 23;

b) po 1066 $\frac{3}{4}$ sáhách = 2 měřících do vlastnictví jako náhrada za právo k pasení na rozdělených pozemcích, měřících 9 jiter 533 sáhů = 28 měřic, mezi 14 podsedníků domov. čísel 4, 19, 26, 33, 36, 37, 38, 40, 61, 68, 73, 77, 94, 121;

c) 150 jiter 1563 sáhů = 453 měřic bylo rozděleno mezi 70 usedlých v Topolné a připsáno jim do vlastnictví a to: 1. 10 púlláníkům domov. čísel 10, 16, 25, 71, 76, 90, 91, 98, 101, 129; 2. 60 čtvrtláníkům domov. čís. 2, 3, 5, 6, 7, 9, 12/a, 12/b, 13, 14, 18, 20 – 24, 27 – 31, 34, 35, 70, 72, 75, 78, 80, 82 – 87, 89, 93, 96, 97, 99, 115 – 120, 122 – 126, 128, 130, 144, 145, 157, 161, 163, 165, 189, 190, 195, 196, 197, 200, 201. Celek byl rozdělen asi na 80 rovných dílů, z nichž 2 díly byly přiděleny každému púlláníku a 1 díl každému čtvrtláníku.

Ostatní pozemky byly připsány do vlastnictví obci Topolné a to:

a) stavební parcela čís. 171 s obecním domem dom. čís. 175, pak stavební parcely čís. 214 a 225 s pastouškami domov. čís. 138 a 141 v celkové výměře 109 sáhů;

b) polní parcely čís. 152, 716, 769, 770, 771, 787, 793, 794, 2954 ve výměře 2 jitra 1493 sáhů – 9 měřic;

c) luční parcely čís. 1033/a, 1033/b, 1081, 1320, ve výměře 18 jiter 569 sáhů = 55 měřic;

d) zahradní parc. čís. 3, 17, 23, 107/a, 198 ve výměře 399 sáhů = $\frac{3}{4}$ měřice;

e) pastvinné parc. č. 768, 1019, části z parcel čís. 1030 a 1032; pak parcely čís. 1781, 1033/b, 1789, 1926, 2025/a, 2248, 2270 v celkové výměře 11 jiter 1501 sáhů = 36 měřic;

f) neúrodné parcelní plochy čís. 723, 1018, 1786, 2324, 3222–3245, 3248–3277, 3279/a.b.c, 3280–3283/a, 3290 ve výměře 38 jiter 946 sáhů = 116 měřic. Celkem bylo obci knihovně připsáno 72 jiter 197; sáhů: = 216 $\frac{1}{4}$ měřic

Dočasněmu správci školy (nadučiteli), bylo knihovně zajištěno orné půdy: 2 jitra 82 sáhů = 6 měřic 300 m² na parcelách čís. 716/a,b, 768, 769, 770, 771, 794, 2954; zvoníku pak k bezplatnému užívání dána byla parcela čís. 793 o výměře 840 sáhů = 1 $\frac{3}{4}$ měřice a na stromovou školku parc čís. 152, měřící 304 sáhů = $\frac{3}{4}$ měřice.

Proti hořejšímu usnesení Topolských občanů z r. 1872 na rozdělení pastevní parcely čís. 1030/b výměry 201 měřice podal napajedelský velkostatek odvolání k morav. zem. sněmu, v němž tvrdil, že za vyrovnaní odstoupil obci ono pastvisko a louky v celkové výměře 268 $\frac{3}{4}$ měřice, vymíniv si, že pastevní parcela čís. 1030/b, měřící 201 měřici, nesmí se rozdělit, nýbrž knihovně zapsati obci Topolné jako tělesu takovému, aby měla zajištěný pramen příjmů.

Mimo to zreguloval velkostatek velkým nákladem potok Buravu a obec s velkostatkem se zavázali každý s polovice udržovati a čistiti jeho hráze. S jednotlivci bylo by obtížné jednání. Také udržování cest v této trati bylo by spojeno s nesnázemi, čímž by velkostatek byl značně poškozen. Zemský výbor nebyl prý oprávněn míchat se do soukromých záležitostí a zrušiti soukromou smlouvu.

Jelikož toto odvolání došlo do sněmu v den jeho závěru, nebylo projednáno, nýbrž vráceno zpět do Napajedel.

Teprv v lednu 1875 odpověděl velkostatku přece zem. hejtman Venclíček, že dle protokolů z 22. března a 30. dubna 1870 stalo se ono rozdělení pastviska se svolením okres. hejtmanství a za přítomnosti zástupce velkostatku Aloise Kršky, který vymínil pro obec z onoho pastviska 40 jiter = 120 měřic. A jelikož bylo i r. 1872 docíleno narovnání mezi zájemci, nemohl zemský výbor ono ujednání rušiti.

Obec Topolná užívala od nepaměti parcely čís. 1320/a,b,c v trati Nadávky o výměře 12 jiter 385 sáhů = 36 $\frac{3}{4}$ měřic z níž však daně a poplatky platil velkostatek. Proto domáhal se Bedřich hrabě Stockau r. 1878 žalobou u krajského soudu v Uh. Hradišti vrácení zaplacených daní

od 1. června 1666 do 1. ledna 1875 obnosem 352 zl 64 kr i s úroky.

Rekursy a jiná ujednání.

1. Do schůzí obecního zastupitelstva byl zástupce velkostatku ponejprv pozván 12. ledna 1887. A již r. 1888 podal týž zástupce odvolání proti obecním účtům za r. 1887, v nichž scházelo 74 příloh k účtovaným položkám, ze kterých 8 znělo na 10–127 zl.

2. R. 1887 usneslo se obecní zastupitelstvo vypůjčiti u Rolnické záložny na hypotéku 1200 zl, které r. 1885 vypůjčili na své jméno po 300 zl 4 členové výboru na zaplacení školního platu za r. 1884 a na zakoupení stříkačky. Obnos měl se splatiti v 10 ročních lhůtách bez přispění velkostatku proti tomu nebylo rekursu.

3. R. 1898 bylo podáno odvolání proti rozpočtu.

4. Dne 26. května 1905 bylo ujednáno mezi zástupcem velkostatku Ambrosem a starostou obce Horákem, aby cesta mezi Horními lukami a Koutem parc. čís. 3246, která byla původně na 2 vozy široká a kterou správa dvoru dala zorati, upravila se jako jednokolejná. Pojedou-li proti sobě dva vozy, vyhne jeden z nich na panské pole. Podél panského pole neměl se udělati žádný příkop.

5. Dne 7. prosince 1867 čís. 10239 byla odepsána velkostatku v Topolné ležící lesní parcela č. 1032 a a připsána městu Uh. Hradišti ve výměře 5 jiter 1400 sáhů = 18 měric.

6. Velkostatek Napajedla vzal na sebe závazek, zajištěný v zemských deskách pod čís. 75 pod datem 7. prosince 1867 čís. 19.239 na základě vyrovnaní z 25. dubna 1867, čís. 8226, po věčné časy čistiti a v čistotě udržovati vlastním nákladem potok Buravu, vedoucí lesem Kněžpolským – majetkem města Uh. Hradiště, zvláště hráze.

7. Řeka Březnice působila Topolským, Kněžpolským, Mistřickým a Včelarským povodněmi značné škody na polích. Za příčinu udával se malý prostor řečiště před jejím ústím. Proto se r. 1791 na podnět Uh. Hradištského magistrátu řečiště prohloubilo a rozšířilo. Při práci se shledalo, že Topolští a velkostatek sváděli asi 12 rourami a různými výkopy vodu z Březnice na své louky, čímž se v břehu, podporovaly trhliny, jimiž pak se valila voda na pole. Proto zakročilo Hradiště, aby tato závada byla odstraněna. R. 1794 bylo řečiště vycouděno a rozšířeno. Opětné čištění řečiště nastalo r. 1799. V letech 1824, 1832, 1846, 1848, 1854 byla opět Březnice regulována.

8. Dne 8. května 1910 usneslo se obecní zastupitelstvo v Topolné jménem a v zastoupení příští farní obce topolské, že pro aktivování samostatné duchovní správy v Topolné všechny ostatní se zřízením

a udržováním této duchovní správy spojené výlohy v posledním směru, zvláště útraty na udržování kostelních a farních budov, věcných potřeb a odměny pro kostelní zřízení, jakož i výlohy na sjednání a udržování vnitřního kostelního zařízení z vlastních prostředků svých příslušníků farní obec topolská sama ponese, aniž bude nutno se dovolávat příspěvků náboženské matice nebo jiného veřejného fondu. Velkostatek podal proti tomuto usnesení odpor, který však prý uvízl po delší dobu v kterémsi stolku místního činitele. Stavba kostela byla zahájena r. 1936.

Roku 1935 získali Topolští pro onen kostel louku výměry asi 5 měřic od sl. Anděly Spáčilové, bývalé hospodyně bilovského faráře.

9. V letech 1860–1863 byly ode dvora některé pozemky z Bukoviny pronajaty 4 lidem ve výměře 3 měrice za 19 zl 20 kr; v letech 1863–1866 dvěma lidem za ročních 7 zl 40 kr; v letech 1865–1871 pak 14 měřic 12 lidem z Topolné a Komárova za ročních 111 zl a parcely čís. 785, 794 ve výměře 6 měřic Janu Knotovi, Františku Knotovi a Frant. Krátkému z Topolné za 81 zl r. č.

16. Záhlinice.

V Záhlinicích byl dle seznamu z 20. července 1777 každý ze 16 půllánků povinen robotovati týdně dvojspre-žím 3 dny týdně, začez bylo mu vypočteno výkupné z tažné roboty na 1300 zl k.m., splatných ve 3 lhůtách a to: a) první třetinu měl splatit hotově do 14 dnů, b) druhou po srážkách peněžně zhodnocených práv půllánků proti vrchnosti do 2 let a c) třetí buď hotově od této doby do 6 let aneb s použitím dluhopisu, knihovně zajištěného.

Dle smlouvy ze 17. července 1777 dostával každý půlláník palivového dřeva proti odváděné činži 4 sáhy, čtvrtník 2 sáhy a podsedník 1½ sáhy, mimo to všechno potřebné stavební dřevo na střechy domů, chlévů, stodol a kůlen. Až po střechu měly býti všechny stavebniny z kamene anebo z cihel, poněvadž se jevil již značný úbytek dřeva. Jelikož bylo stavební dřevo záhlinským usedlíkům přikázáno v lesích vzdálených a dosti nepřístupných, byla tato úmluva dne 13. října 1780 tak změněna, že místo stavebního dřeva dostal půlláník 1½ sáhy palivového, tedy celkem 5½ sáhy; čtvrtník 1 sáhu, celkem 3 sáhy a podsedník ½ sáhy, celkem 2 sáhy palivového dřeva. Pro výkup zhodnotilo se půllánků 5 ½ sáhy dřeva, které si sám měl skáceti, zpracovati a dovézt, po 2 zl k. m. za sáhu, celkem na 11 zl k. m., jako 5%

úrok z kapitálu 220 zl, který pak byl odčítán od druhé třetiny výkupného t. j. 433 zl.

Místo 5% úrokování zbytku měl usedlík za každé nezaplacené sto zl robotovati na požádání vrchnostenského úřadu až do úplného splacení třemi koni 3 dny. Ostatní povinnosti, vyplývající z poddanského poměru, zůstaly i po r. 1848 nedotčeny. Zvlášť vymínila si tu vrchnost, aby dosavadních 13 dnů ruční roboty v roce jednou osobou k výpomoci při hospodářských jejích pracích v letních měsících od 1. července do konce září sice zůstalo, ale s 10hodinovou dobou pracovní a se započtením doby chůze do práce a z ní. V platnosti zůstala odměna 1 ½ funtu chleba na 1 den; robota však nesměla v téměř týdnu od těžce osoby déle trvati než 1 den.

Výkupné z tažné roboty u čtvrtlánika bylo odhadnuto na 650 zl k.m.; právo na dřevo bylo zhodnoceno na 6 zl jako 5% úrok z kapitálu 120 zl k.m. Ostatní podmínky byly stejné jako u půllánika. Při výkupu byla vzata v úvahu též činže za dřevo, u pololánika 1 zl 42 kr, u čtvrtlánika 51 kr. Samozřejmě zaniklo po r. 1848 právo na dřevo i povinnost platiti činži.

Dvanáct podsedníků robotovalo týdně po 2 dnech ručně, všichni 24 dnů; celkem v roce 1248 dnů, což bylo oceněno den po 10 kr na 208 zl k. m. jako 5 % úrok z kapitálu 4160 zl, z čehož připadlo na 1 podsedníka 346 zl; 4 domkaři robotovali po 26 dnech v roce a 13 domkařů po 13 dnech.

Již před rokem 1848 bylo provedeno několik jednotlivých výkupů z roboty, zejména r. 1838 u Frant Kojeckého, čís. 8; Josefa Kouřila, čís. 6; Jos. Samohýla, čís. 5; Jana Horáka, č. 13; Jos. Žurka, č. 28.

Původní týdenní robotní povinnost pololánika, stanovená na 3 dny dvěma koni, byla později změněna na 2 týdenní dny třemi koni v úhrnném ročním počtu 104 dnů proti odměně 1½ funtu chleba za den. Při výkupu pak jednotlivců hodnotil se jeden den tažné roboty po 1 zl 12 kr k.m. a 104 dny na 124 zl 41 kr, k čemuž připočteno bylo 13 dnů ruční roboty po 8 kr v hodnotě 1 zl 44 kr; hodnota celé roboty činila 126 zl 25 kr, což se pokládalo za 5% úrok z kapitálu 2528 zl 20 kr. Jelikož však robotní povinnost byla ve skutečnosti hodnocena jen na polovici tohoto kapitálu, bylo pro jednotlivce v té době stanoveno výkupné na 1340 zl k. m.

R. 1770 byl zbaven roboty 1 půlláník pro uloženou mu povinnost dovážeti pivo do Záhlinic z Napajedel, r. 1774 jiný pololáník pro konání dozoru při robotách.

Od r. 1792 konaly se smlouvy o pronájmu roboty nejdříve na 1 rok, pak i na více let, v Záhlinicích, Tlumačově, Otrokovicích a Kvítkovicích. Jedna taková smlouva v Záhlinicích byla vykonána 15. února 1795, kteráž pak 30. října 1810 byla mezi hraběnkou Kobenclovnou a mezi 15 půllániky, 1 čtvrtlánikem a 12 podsedníky obnovena s některými změnami. Touto smlouvou byli nájemci zbaveni veškeré jeté i pěší roboty, povinné dle robotního patentu, začez zaplatil každý půlláník za 156 ročních dvouspřežních, koňských robotních, dnů po 1 zl, celkem 156 zl k. m. a za 13 dnů ruční roboty od Jana do Václava po 20 kr = 6 zl 30 kr, celkem 162 zl 36 kr, každý čtvrtláník za 78 dnů v roce dvouspřežní roboty po 1 zl = 78 zl k.m., každý podsedník za 104 dny ruční roboty v roce po 30 kr = 52 zl k.m.

Kromě roboty měli Záhlinští do důchodní pokladny v Napajedlích odváděti původně též husy, kuřata a vejce, jejíž hodnota se asi roku 1780 připojila k dědičné činži, čímž stoupla tato z původních 45 zl 7 kr na 62 zl 29 $\frac{3}{4}$ kr. K ní přispívali: 16 pololáníků po 3 zl 12 $\frac{1}{4}$ kr = 51 zl 16 kr; 1 čtvrtláník po 1 zl 403 kr = 1 zl 40 $\frac{3}{4}$ kr; 12 podsedníků po 47 $\frac{3}{4}$ kr = 9 zl 35 kr.

Pro činži na dřevo zůstalo po r. 1780 jen 6 půlláníků, kteří platili po 1 zl 45 kr, a dostali po 5 $\frac{1}{2}$ sáhách paliv, dřeva, pak 12 podsedníků, platících po 26 kr, začez dostávali po 2 sáhách palivového dřeva.

Přediva odváděli usedlíci původně 113 funtů ročně; od r. 1777 odvedl každý půlláník z panského materiálu ročně po 4 přadenech; čtvrtláník po 3, podsedník po 2, domkař po 1 přadenu aneb po 3 kr za přadeno.

Z pastviska „Vrbovce“ odsypali celkem 14 měřic staromoravských = 37 $\frac{2}{8}$ měřic rakouských.

Povinností k faře byli Záhlinští zbaveni výkupem, takto vypočteným: a) za 3 $\frac{1}{2}$ kopy rži po 7 zl 30 kr = 26 zl 15 kr, b) za 3 $\frac{1}{2}$ kopy ovsa po 7 zl. 30 kr = 26 zl 15 kr, celkem 52 zl 30 kr; z toho $\frac{2}{3}$ činily 35 zl jako roční splátku či 5% úrok z výkupného kapitálu 700 zl, který byl složen hotově, u berního, úřadu.

Odškodné bylo pro půl- a čtvrtlániky, jakož i podsedníky vypočteno na 113 zl 44 $\frac{3}{10}$ kr v ročních splátkách a na 2274 zl 46 kr celkového kapitálu se zemí na polovici po 51 zl 22 $\frac{3}{10}$ kr v ročních splátkách a 1027 zl 23 kr v kapitálu. Příklady: Půllán čís. 5 měl roční spl. 7 zl 5 $\frac{3}{10}$ kr a kapitál 141 zl 46 kr; půllány čísla 4, 9, 10, 21, 27, 28, 31, 32, 36 měly každý roční splátky 12 zl 38 $\frac{4}{10}$ kr a kapitálu 32 zl 48 kr; půllán čís. 35 měl roční spl. 21 zl 56 $\frac{2}{10}$ kr a kapitál 438 zl 44 kr; čtvrtlán čís. 20 měl roční spl. 29 $\frac{2}{10}$ kr. kapitál 9 zl 44 kr; podsedník čís. 1 měl vypočteno

roční splátku na 4 zl 29 ²/₁₀ kr a kapitál 89 zl 44 kr, podobně podsedky čís. 2, 11, 18, 19, 22, 23, 24, 26, 29, 30, 34, všichni se zemí na polovici.

Hostinec v Záhlinicích čís. 38 s 5 měřicemi pole na Padělků na křížem byl 1. října 1766 prodán Frant. Neumannovi za 350 zl rýnských. Týž byl povinnen vésti i s rodinou a čeledí křesťansko-katolický mravní život a nesměl poskytovat přístřeší zlodějské chásce, vagabundům a podobným lidem. Měl dbáti o to, aby nedbalostí čeledě nevznikl oheň. Roční dědičné činže platil 16 zl rýnských ve čtvrtletních lhůtách po 4 zl. Vynechal-li by hostinský 3 lhůty platební nebo dostoupil-li by činžovní dluh 150 zl, měla vrchnost právo prodati hospodu jinému muži. Byl povinnen čepovati dobře uležené pivo obvyklé míry i kořalku z Napajedel. Na dluh nesměl dáti jednomu odběrateli více než za 1 zl v roce, jinak by platil pokutu 1 zl 30 kr. V 6letém průměru vyčepovalo se ročně 46 sudů, 1 vědro, 26 mázů piva. Kdyby vesníci táhlo vojsko, mohl úvěr překročiti 1 zl. Musel však v tomto případě požádati vrchnostenský úřad o pomoc. Sudy měl řádně ošetřovati, aby neplesnivěly; byly-li 2 neb 3 sudy prázdné, měl je ihned vrátiti do pivovaru. Víno nesměl laciněji prodávati než po 4 kr máz. Pod pokutou nesměl být bez kořalky, již byl povinnen odebírat v době od sv. Jiří do Václava 2 mázy ke každému sudu piva. Z každého vědra vína platil do důchodu 45 kr a z 10tivědrového sudu 7 zl 30 kr. Z vědra vína, prodaného cestujícím, platil 3 kr a ze sudu 30 kr. Všechny opravy hospody měl provésti svým nákladem. Vyhoří-li aneb jinak bude zničen, dodá mu vrchnost zdarma potřebné dřevo, kámen, vápno, robotní práci k dovozu. Vrchnost si vyhradila právo zpět koupiti hostinec. Pole nesmělo se od hostince oddělit. Vrchnost poskytla hostinskému včas potřeby svou ochranu a dala mu zdarma i s robotním dovozem 10 sáhů palivového dřeva z napajedelského lesního revíru.

Pro výkupné byly hostinskému Janu Teterovi r. 1848 zhodnoceny jeho povinnosti takto: a) dědičná činže obnosem 6 zl 24 kr; b) činže z vína obnosem 1 zl 30 kr; c) činže z piva a propinační právo obnosem 27 zl 38 kr; celková hodnota povinností činila 35 zl 32 kr. Protipovinnosti vrchnosti k němu pak ocenily se takto: a) stavební dřevo obnosem 54 kr; b) 10 sáhů paliv, dřeva po 2 zl 54 ¹/₂ kr obnosem 29 zl 5 kr; c) placení zemské daně obnosem 7 zl 3 ⁴/₁₀ kr; celková hodnota protipovinností vrchnostenských byla oceněna obnosem 37 zl 2 ⁴/₁₀ kr.

Pro nepatrný přebytek protipovinnosti odpadlo výkupné. Povinnost hostinského dáti hraběti v nutných potřebách v roce 4 přípraze na 2 míle pro výkupné se nepočítala, ani 5% laudemium.

Mlýn v Záhlinicích čís. 25 s 8 $\frac{3}{4}$ měrice pole prodal r. 1759 Frant Antonín Rotál se vším příslušenstvím svému poddanému Janu Pálkovi a jeho dědicům za 400 zl rýnských za těchto podmínek: a) Mlynář jest povinen platiti ročně dědičné činže do důchodu 100 zl v.m. po 25 zl čtvrtletně napřed. Nedodrží-li platy, vyhrazuje si vrchnost právo exekučního vymáhání; b) od semletí přineseného obilí může brati 16. mírku a zpropitné po 1 kr měrice; c) poddaným napajedelského panství má dát přednost před jinými; d) je povinen semlet všechno vrchnostenské a deputátní obilí na mouku, kaši, kroupy, šrot bez mírky a zpropitného a bez jakéhokoli odkladu; e) opravy dosavadního zařízení provede mlynář svým nákladem. Bude-li chtít zařídit něco nového, co tu v mlýně dosud není, musí si vyžádat dovolení vrchnosti. Slíbeno mu bylo potřebné dřevo za mírnou cenu a robotníci k opravě mlýnské stoky. Vyhoří-li mlýn, dostane zdarma dřevo z napajedelského lesa. Mlýn může volně odkazovati a prodávati; ale se svolením vrchnosti, má-li se dostati mlýn do cizích rukou. — V letech 1842–1847 semlelo se pro vrchnost a služebnictvo průměrně ročně 322 měřic v ceně 121 zl 42 kr. Vyčištění mlýnského potoka počítala vrchnost 20 dní v roce ruční roboty. R. 1850 prodal Jiří Stockau mlynáři Čeňkovi Daňkovi 6 měřic z Bařiny parc. čís. 337 po pravé straně potoka za 742 zl 42 kr.

Výkupné bylo mlynáři Daňkovi propočteno takto: a) dědičná činže ze mlýna v ceně 40 zl, b) mletí deputátní-ho obilí, šrotování sladu, dělání krup, kaše v hodnotě 19 zl 30 kr; celková hodnota povinností činila 59 zl 30 kr.

Vrchnostenské protipovinnosti ke mlýnu zhodnotily se takto: a) 40 dní na čištění mlýnského příkopu po 5 $\frac{1}{18}$ kr činilo obnos 3 zl 22 $\frac{2}{10}$ kr; b) stavební dříví v ceně 3 zl 37 $\frac{8}{10}$ kr; celková hodnota protipovinností činila obnos 7 zl. Povinnosti převýšily protipovinnost hodnotou 52 zl 30 kr, z čehož $\frac{2}{3}$ činily 35 zl jako roční splátku a dvacetinásobek pak byl výkupný kapitál 700 zl.

Výkupné mlýna, hostince, včelínu a domů č. 7, 28, obecního pastviska a pole č. 102 bylo vypočteno na roční spl. 46 zl 37 kr a na kapitál 932 zl 20 kr. Dle urbáře (= seznamu poplatků) z r. 1775 užívali poddaní Záhlinic panského pastviska o výměře 52 $\frac{1}{8}$ měrice, z něhož odsypali ročně 14 měřic morav. ovsa. Toto pastvisko mohla vrchnost odříci kdykoli. — Dle rustikálního (= selského) katastru měla obec

v majetku pastvisko „Obora“ před dvorem o výměře $19 \frac{7}{8}$ měřic a jiný kus, též. zvaný „Obora“ o 35 měřicích, z něhož odsýpala obec do Kroměříže 48 měřic ovsa. — Roční odsyp $19 \frac{7}{8}$ měřic ovsa byl z pastviny „Vrbovec“, která byla od r. 1821 zdaněna pro výměru 10 jiter 1048 sáhů = 32 měřic, z čehož bylo vrchnosti připsáno 1 jitro 1433 sáhů = 6 měřic, z nichž také platili daň. Vrbovec byl připsán obci se 27 měřicemi.

Včelí zahrada byla zřízena odprodejem kusu o 56 sáhách z panské zahrady při záhlin. dvoře dne 3. dubna 1775, začez se platila roční činže 45 kr v. m. (= 18 kr k.m.). Druhá včelí zahrada byla zřízena prodejem Vincenci Daňkovi č. 28 za ruční činži 2 zl 15 kr v.m. (= 54 kr k.m.).

Na dobu od r. 1811 do 1814 dala vrchnost Záhlinským do nájmu všechna svá pole při tamnějším dvoře ve výměře 442 měřic za podmínek, týkajících se zvláště hnojení: 1. Pře-vezme-li vrchnost po r. 1814 dvůr. s poli opět do své správy, bude každý pololáník povinen prodati jí po 3 kopách slámy režné, pšeničné a ječmenné, tedy 9 kop; čtvrtláník z toho polovici, tedy $4 \frac{1}{2}$ kopy, každý podsedník 3 kopy a to $\frac{1}{3}$ v listopadu a zbytek koncem prosince 1814, na stlaní pod dobytek v cenách smluvených r. 1795 t.j. za kopy 2 zl 30 kr. Polovici této kupní ceny zaúčtuje vrchnost koncem prosince 1814 a druhou polovici v květnu r. 1815, kdy usedlíci odvádějí své povinné platy. Režný snop nesměl vážit méně než 20 funtů, pšeničný 18 a ječmenný 16 funtů. 2. Aby byly budovy záhlinského dvora udržovány v dobrém stavu, jsou nájemci povinni prodati vrchnosti na jaře r. 1811 až 1814 za předem stanovené ceny 37 kop režné slámy o váze výše určené na krytí střech. Staré došky zůstaly obci na hnůj. Přebývajících své obilí mohli usedlíci složit do panských stodol; ručili však za způsobené škody. 3. Nájemného platili z 1 měrice ročně 10 zl rýnských a odsýpali 4 osminy čistého ječmene. Kromě tohoto nájemného a robotní činže neměla pak obec žádné jiné povinnosti k vrchnosti. 4. Vrchnost usvolila se platiti všechny říšské daně, krajské přírážky a dávky; cesty mezi panskými poli měla udržovati v pořádku obec.

I v pozdějších dobách byl dvůr pronajímán. V letech 1884–1899 měl dvorní budovy a část p.č. 295 (2 jitra 88 sáhů) v nájmu Fr. Skopalík za ročních 100 zl r.č., ostatní občané pak 135 jiter za 4800 zl

R. 1902 dostalo vodní družstvo v Záhlinicích od okresních hejtmanství v Holešově, Uh. Hradišti a Kroměříži povolení ku provedení zavodňování a odvodňování luk a pozemků v obcích Záhlinice, Chrástřany, Hulín a Kurovice ve spojení s čištěním odpad-

kových vod z tehdejšího rolnického akciového pivovaru se sladovnou v Záhlinicích dle schváleného projektu a určitých podmínek, mezi nimiž bylo i postavení jezu jeden metr nade dnem Rusavy, aby louky i při malém stavu vody v Rusavě mohly býti zavodňovány. Při vysokých vodách má se tento jez vždy otevřít.

17. Žlutavá.

Ve Žlutavě konali po r. 1777 ruční roboty: 28 podsedníků po 1 dnu týdně, 24 domkařů po 26 dnech a 71 domkařů po 13 dnech v roce. Do důchodní pokladny platili: 1. podsedníci až do r. 1848 při změnách majitelů 5% z hodnoty majetku schvalovacího poplatku; 2. dědičné činže původně 31 zl 56 kr; od r. 1760, kdy k ní byla připojena hodnota kuřat a vajec, 70 zl 9 kr; 3. dominikální polní činže 97 zl 50 kr a luční 5 zl 1 kr.; 4. činže na dřevo podsedníci po 35 kr, začez dostali po 2 sáhách dřeva; 5. přediva odváděli původně 76 funtů, od r. 1777 z panského materiálu podsedník, domkař i hofer po 1 přadenu aneb po 3 kr za 1 přadeno. 6. Z pastvy odsypali 46 měric staro-moravských ovsů; Bělovští z pastvíska „Třesný“ o 24 jitrech 929 sáhách odváděli 12 měric morav. = 16 měric rakouských ovsů.

Výkupné svobodných polí bylo vypočteno ve Žlutavě na 120 zl 52 $\frac{1}{10}$ kr ročních splátek a na 2417 zl 22 kr kapitálu; odškodné od podsedníků pak na 56 zl 39 $\frac{2}{10}$ kr ročních splátek a 1132 zl 4 kr kapitálu se zemí na polovici.

Ruční roboty podsedníků o 52 dnech v roce zhodnotila se každému po 4 zl 2 $\frac{7}{10}$ kr a všem o 1456 dnech v roce v ceně 113 zl 15 $\frac{6}{10}$ kr.

Příklady: Svobodná pole p.č. 172, 443 měla roční splátky po 6 $\frac{2}{5}$ kr a kapitál po 2 zl 8 kr. Svobodné pole p.č. 808 mělo roční splátku 5 $\frac{26}{30}$ kr a kapitál 1 zl 57 $\frac{1}{3}$ kr. Odškodné pro jednotlivé podsedníky bylo každému vypočteno po 2 zl 1 $\frac{4}{10}$ kr roční splátky a 40 zl 28 kr kapitálu se zemí na polovici.

Hostinec č. 85 byl nálezem o výkupném ze 17. dubna 1873, č. 5438 zbaven povinného odběru piva a kořalky z Napajedel proti odškodnému 75 zl.

I ve Žlutavě došlo k nějakému odvolání zástupce velkostatku proti jednání obecních činitelů. Pro rok 1890 dalo žlutavské obecní zastupitelstvo do rozpočtu položku 54 zl 74 kr za dodání povozů pro učitele náboženství. Zástupce velkostatku však odvolal se proti tomu k zemskému výboru, odvolávaje se na § 55 politického zem. zřízení: zemského zákona ze dne 14. prosince 1888, dle něhož s platností od 1. ledna

1889 se zrušuje závazek obcí o bezplatném dodání povozů učitelům náboženství. Zemský výbor však zamítl ono odvolání, jelikož nebylo dosud úředně rozhodnuto o náhradě učitelům za zrušené povozy.

Školní budova byla ve Žlutavě vystavěna již r. 1839 nákladem 864 zl 52 kr k. m. Dle účtu počítalo se za práce: a) zednické a pokrývačské 156 zl, b) tesařské 48 zl 20 kr; c) stolařské 22 zl; d) zámečnické a kovářské 23 zl 20 kr; e) sklenářské 26 zl 48 kr; f) různé jiné menší práce 8 zl; celkem 284 zl 28 kr.

Za materiál počítalo se: 1. za 20.000 pálených cihel po 8 zl za 1000 kusů 160 zl; 2. za 9379 tašek po 10 zl za 1000 kusů 93 zl 48 kr; 3. za 30 měřic vápna 18 zl; 4. za stavební dřevo z Bystřice 73 zl 58 kr, z Napajedel 49 zl 5 kr; 5. za desky 137 zl 24 kr; 6. za 6 kop latí z Bystřice 18 zl 12 kr; 7. za 75 kop hřebíků 12 zl 30 kr; 8. za 2 ½ kopy hřebíků do dveří 1 zl 6 kr; 9. za kroevní hřebíky 1 zl 32 kr; 10. za různé jiné materiálie 14 zl 29 kr. Kámen, nepálené cihly, písek, hlínu a dělnickou práci dala obec zdarma. Cena všeho materiálu byla tedy 580 zl 4 kr. Nová škola byla vystavěna r. 1892 nákladem 11.586 zl 93 kr. Představenstvo obce žádalo tu Baltazziho o příspěvek dle daně na zbudování drvářky a chléva při škole. Výmínečně bylo jejich žádosti částečně vyhověno, ale s připomínkou, že chlív do školy nepatří.

III. Složení půdy zemědělské i lesní a její rozdělení

1. Napajedla v letech 1755-1770.

R. 1846 byl k účelům vyvlastňovacím pořízen výpis o obcích, poddaných panství napajedelskému, z něhož dovídáme se o. Napajedlích z let 1755 – 1770: Městečko .Napajedla leží v rovině na řece Moravě; pole jsou částečně v rovině, částečně na četných, návrších. Proso pěstovali půllánici každý po $\frac{1}{4}$ měrice a čtvrtlánici každý po $\frac{1}{8}$ měrice; konopě každý půllánik po $\frac{3}{4}$ měrice a každý čtvrtlánik po $\frac{3}{8}$ měrice. Ostatní nepěstovali ani prosa ani konopí. V letech pak 1779 – 1784 pěstovalo se velmi mnoho zelí, pročež bývali ustanoveni zvláštní hlídači pro zelí. R. 1781 měl hlídač zelí v Napajedlích ročního platu 2 zl 23 kr. — Pole přeorávali třikrát čtyřspřežím a třetinu polí nechávali vždy úhorem. Na svých pastvinách a úhorech pásli dobytek. Svě obilí dováželi na trh do Zlína 1 míli cesty daleko. Prodejné věci se špatně doma ukládaly a opatrovaly. Předivo upotřebilo se jen pro nutnou domácí potřebu; podsedníci však je skupovali a prodávali. Palivové dřevo dostávali od vrchnosti, které zaň platili půl- a čtvrtlánici každý po 14 zl a zahradníci po 17 zl. Také provozovali zdaněný prodej tabáku. O chovu a zužitkování dobytka nezachovaly se doklady. Povožnictví neprovozoval nikdo. — Výnos dle výsevu zrna v prostředních letech bez vrchnostenského semena bral se v Napajedlích na 4 zrna. — Městečko, ležící na střední zemské cestě, neprovozovalo žádného obchodu. Mělo tehdy 4 výroční trhy: 1. dne 16. března; 2. o sv. Bartoloměji; 3. v pondělí po Všech svatých; 4. v pondělí po hromnicích. Týdenní trh býval v úterý, ale bez návštěvy; pouť se žádná nekonala.

Sedláci (půl- a čtvrtlánici) živil se z toho, co měli doma, nejvíce z obdělávání polí; ostatní lidé většinou z polní ruční práce. — Kdo měl vlastní vinice, čepoval sklizené víno od sv. Havla do sv. Martina. Z jiných nikdo vína neprodával. Ve 3 normálních letech vyčepovali celkem 6 sudů 3 vědra, tedy průměrně ročně 2 sudy 1 vědro z jednoroční sklizně. Po sv. Martině čepovala obec každého roku dle práva 1 sud vína, jehož výtěžek se pak věnoval k potřebě obce. Také je v onom výpise zmínka o nějakých profesionistech, jimž bylo navrženo roční zdanění 3 kr.

R. 1755 měl napajedelský farář na obdělávání 18 $\frac{1}{2}$ měrice polí, 1 $\frac{1}{2}$ dvojspřežné fúry louky; všichni poddaní v Napajedlích celkem. 2539 $\frac{3}{8}$

měřice polí, $42 \frac{1}{2}$ měrice zahrad, $6 \frac{1}{2}$ měrice čerstvých (= vykučovaných) polí; $6 \frac{3}{8}$ lučních polí, $30 \frac{1}{8}$ měrice vinic; luční trávy na 223 dvojspřežních fůr. Obec obdělávala $12 \frac{3}{8}$ měrice polí, měla $200 \frac{7}{8}$ měric pastvin, luční trávy na $7 \frac{1}{2}$ dvojspřežní fůry, výčep vína o 1 sudu, t.j. 10 věder.

Prespolní poddaní měli na Napajedelsku na obdělání $193 \frac{7}{8}$ měric polí. Sedlák – půlláník – měl všech polí, luk, vinic, ovocných zahrad celkem, 45–62 měric, čtvrt-láník 34–52 měric i s činžovnými panskými pozemky, pod-sedník 12–34 měric.

Celkový katastr pozemkový pro Napajedla uvádí se v kalkulační knize z let 1755–1770 na $8.332 \frac{1}{4}$ měrice a to: polí $4866 \frac{1}{4}$ měric, luk $1327 \frac{3}{4}$ měric, ozdobných zahrad 30 měric; ovocných, kuchyňských a včelích 251 měric, vinic $135 \frac{3}{4}$ měric, chmelnic $9 \frac{3}{4}$ měric, pastvin $1248 \frac{1}{4}$ měric, rybníků $36 \frac{1}{2}$ měric, mlází 3 měrice, lesů 424 měric. Z toho bylo: a) při dvoře Prusinky: polí $392 \frac{3}{4}$ měric, luk $10 \frac{3}{4}$ měric, pastvin $54 \frac{3}{4}$ měric, lesa $423 \frac{3}{4}$ měrice, celkem $933 \frac{3}{4}$ měric; b) při dvoře Napajedla: polí $253 \frac{3}{4}$ měrice, luk 122 měrice, ozdobné zahrady 30 měric, kuchyňské zahrady pro úředníky $2 \frac{1}{4}$ měrice, vinic 17 měric na Dubové; rybníků $1 \frac{3}{4}$ měrice (u zámku, dnes dům č. 74), pastvin $364 \frac{1}{2}$ měrice, mlází a křoviska $2 \frac{3}{4}$ měrice, celkem 794 měric

Ostatní území bylo přiděleno k užívání průmyslových panských podniků – palírně, mlýnu, panskému hostinci č. 65, – pak faráři a poddaným napajedelským i prespolním.

Mezi pozemky, jichž užívali poddaní, rozeznávaly se a) pozemky rustikální t. j. kontribučenské, státně zdaněné, b) pod panskou činží svobodně katastrované, jichž bylo $323 \frac{3}{4}$ měric polí a $56 \frac{1}{8}$ měric vinic, celkem $379 \frac{3}{4}$ měric; c) nekatastrované u 59 domkařů počtem $1422 \frac{3}{4}$ měric polí, $571 \frac{1}{4}$ měric luk, 140 měric ovocných zahrad, 62 měric vinic, $\frac{3}{4}$ měric včelích zahrad.

Dle kalkulační knihy o realitách panských i poddanských z r. 1770 počítala se 1 měrice výsevu dle moravské míry na sáhy, různé však dle polohy a účelu pozemků. Na 1 měrici vinic počítalo se 600 čtverečních sáhů; na 1 měrici poddanských polí v trati „Horní a Dolní padělky“, „Díly“ a na rybníky po 640 čtverečních sáhách; na 1 měrici činžovních panských polí, na louky, na zahrady ovocné, ozdobné a kuchyňské, pastviny, křoviny a lesy po 680 čtverečních sáhách; na 1 měrici pole za „Zmolou“ po 750 čtverečních sáhách.

Dle moravské rektifikace (= opravy) bylo v Napajedlích:

	r. 1755	r. 1770
půllánků	35,	34,
čtvrtlánků	12,	14,
podsedníků	75,	131,
domkařů	180,	124.

Z jednoho půllánika vznikli, do r. 1770 dva čtvrtlánici a 56 domkařů vzmohlo se na podsedníky.

Do roku 1770 nebylo domovních čísel, nýbrž jen čísla poddaných, označená ve spisech slovy: „Numerus der Massa“ = číslo massy.

2. Napajedla 1824; plodiny.

Městečko Napajedla, sídlo panství napajedelské vrchnosti, jsouc ohraničeno ve svém katastru na severu panským Dolním lesem a pozemky otrokovských poddaných, panským polem „Povinná“, na východě poli pohořelských poddaných „Padělkem“ a částečně panským lánem, na jihu pak panským Topolským lesem v Luhu a na západě halenkovskými a žlutavskými poli poddaných, zvlášť žlutavského Frant. Brázdila za Žleby, mělo r. 1824 celkem 400 obydlených domů a to 32 půllánů, 18 čtvrtlánů, 129 podsedků, 197 domkařských živností, mimo to řadu státních a vrchnostenských budov.

V okolí městečka ležely polnosti, louky, vinice, zahrady, pastviny a část panských lesů. Na polích pěstovali Napajedlané pšenici, rež, ječmen, oves, hrách, vikev, zemáky a konopí. Své plodiny vozili částečně do Holešova, nejvíce však po sjízdné, nově založené obchodní cestě do Zlína 2 míle daleko.

Tržní ceny ve Zlíně za dolnorakouskou měřici byly:

pšenice	3 zl 51 kr až 4 zl 24 kr,
rež	2 zl 18 kr až 2 zl 36 kr,
ječmen	1 zl 33 kr až 1 zl 45 kr,
oves	1 zl —
hrách	2 zl 27 kr
vika	1 zl 30 kr
zemáky	14 kr

Konopí a ovoce spotřebovalo se doma, neprodávalo se. Staré louky u Otrokovíc dávaly vesměs kyselé seno, ostatní kyselé i sladké. Sladké prodávalo se r. 1824 na místě cent po 1 zl 6 kr, kyselé po 40 kr. Otava sklízela se jen po vlhkém létě, protože většina luk,

poskytujících lepší trávu, ležela na výšinách, na nichž tráva vedrem zasychala.

Vinice rozkládaly se v trati: Pod Dubovou, Radovany, Stará hora; měly špatnou polohu a dávaly víno špatnější jakosti. Vědro vína prodalo se r. 1824 po 8 zl, 9 zl, 10 zl.

Prusinský les půl hodiny od obce dával dřevo tvrdé i měkké, 1 sáhu bukového dřeva po 4 zl a osykového po 2 zl.

Denní mzda muže i ženy r. 1824 beze stravy při polních pracích byla po 36 kr, při domácích pracích v zimě 30 kr; za potah platilo se denně 1 zl 30 kr.

K tahu užívalo se většinou volů, mimo to i koní. Pára koní stála 120 zl a postroj 30 zl. Týdně spotřebovali dva koni průměrně 2 měrice ovsu, 2 centy sena; vydržování čeledína stálo ročně 100 zl.

Roční vydržování koní počítalo se r. 1824 takto:

104 centy ovsu po 1 zl	104 zl — kr,
104 centy lepšího sena po 1 zl 12 kr	120 zl 48 kr,
vydržování čeledína	100 zl — kr,
upotřebením koní a postroje .	27 zl 30 kr.
Celkem počítalo se na páru koní ročně	352 zl 18 kr.

Napajedlané chovali malé koně; proto museli zapřahati 4 až 6 koní, protože v okolí převládá těžká jílovitá půda, které malí koni nezmohli.

3. Napajedla r. 1845.

Dle protokolu ze 3. listopadu 1845, sepsaného po uplynutí lhůty, nutné k podání stížností a námitek proti rozvrhu pro všeobecný katastr daňové obce Napajedla a podepsaného ředitelem panství Janem Dieblem, Jos. Balcárkem, místním soudcem a starostou, pak Fr. Stopkou, Fr. Nesrstou, Jos. Vrzalou poznamenává se o pozemcích v Napajedlích:

1. Pole 1. a 2. třídy v Napajedlích dávají o $\frac{1}{5}$ větší výnos než v Pohorelicích; 2. louky 1. třídy jsou rovno-cenné se spytihněvskými, babickými a malenovskými; v 2. třídě jsou o $\frac{2}{3}$ méně cenné než v 1. tř. a v 3. tř. o $\frac{1}{2}$ méně cenné než v 2. tř. 3. Vinice vykazují průměrný výnos s prostředními cenami; jsou většinou položeny na výšinách na půdě špatné jakosti, hraničící se 3. a 4. třídou polí. Jedno jitro vinic bylo prodáno průměrně za 100 zl k.m. 4. Pastviny se kladou na roveň s babickými a spytihněvskými; v 2. tř. jsou o $\frac{1}{2}$ méně cenné než v 1. tř.; ve 3. tř. jsou močálovitě, zakyslé a o $\frac{1}{2}$ méně cenné než v 2. třídě.
5. Pole s ovocnými stromy jsou stejné hodnoty jako pole stejné třídy.
6. Vysoký les v Napajedlích, jednotlivě se vyskytující, jest borový na

Makové v jedné třídě; dospívá v 60 letech k palivovému dřevu. Polohu má slunnou na mírném i příkrém svahu a půdu jílovou, spočívající na pískovci, obsahujícím železo. Borovice snadno se dobývají ze země. Vzorem je p.č. 4297 Jana Bělovského, č. 337. 7. Nízký les má 2 třídy, a) První třída jest v Prusinkách, jsouc ze $\frac{2}{3}$ osázena bílým bukem a dubem, z $\frac{1}{3}$ lipou a osykou, které dospívají ve 40 letech na palivové dřevo. Má polohu rovnou a mírně skloněnou různým směrem, půdu písčité jílovitou spočívající na pískovci, obsahujícím železo a vydanou vodním stržím. Vzorem jest panská p.č. 2995. b) Druhá třída má tytéž stromy jako prvá a něco olší dospívajících v 10 letech a osázených podél Moravy k různému upotřebení a pletivu. V půdě jest hlínovka, promíšená pískem. Výnosem jest 2. třída o $\frac{1}{2}$ méně cenná než 1. třída. Vzorem je panská parc. č. 2332.

4. Ostatní obce panství napajedelského.

a) Halenkovice a Eleonorovice r. 1755 — 1770.

Dle téhož výpisu z r. 1846 dovídáme se o Halenkovicích, že leží v panském pohoří s poli rozloženými na výšinách. Proso pěstovali v té době větší sedláci po $\frac{1}{8}$ a menší po půl osmině měrice, konopě větší sedláci po $\frac{1}{4}$ a menší po $\frac{1}{8}$ měrice. Pole přeorávali třikrát dvojspržením a třetinu nechávali úhorem. Dobytek pásli na svých úhorech a v panských lesích. Neprodávali ani obilí ani dřeva. Prodejné věci minuly se doma bez užitku. Předivo obstarávali si pro domácí potřebu většinou z nakoupeného zboží. Za palivové dřevo platili vrchnosti větší sedláci po 36 kr ročně, menší po 18 kr. Neprovozovali žádného povoz-nictví a neplatili ničeho z dobytka. — Výnos dle výsevu zrna bral se v prostředních letech beze srážky semene na 3 zrna.

Dle kalkulační knihy z r. 1769 počítalo se na 1 měřici poddanských kontribučních i činžovních polí po 800 čtver. sáhách.

Dle moravské rektifikace bylo v Halenkovicích celých podsedníků r. 1755 = 28 a roku 1769 = 28; půlpodsedníků 28 roku 1755 a 49 r. 1769; domkařů a kopaničářů 397 roku 1769; všech dohromady bylo 474.

Martin Kedra, celý podsedník užíval $7\frac{1}{2}$ měrice kontribučních polí, $10\frac{1}{2}$ měrice neprodejných činžovních polí, přidělených od vrchnosti a 4 měrice volných činžovních luk a $3\frac{3}{4}$ měrice ovocné zahrady, celkem $25\frac{3}{4}$ měrice.

Jura Gabrhelík, celý podsedník měl celkem 26 měřic pozemků.

Půlpodsedník Valenta Kašpárek užíval $4\frac{3}{4}$ měrice

kontribučních polí, $\frac{1}{2}$ měrice kontribuční zahrady, $\frac{5}{4}$ měrice neprodejných činžovních katastrovaných polí, $14\frac{1}{2}$ měrice volných nekatastrovaných činžovních polí, 4 měrice volných činžov. nekatastrovaných luk, $\frac{3}{4}$ měrice volných nekatastrovaných zahrad; celkem $30\frac{1}{4}$ měrice.

Půlpodsedník Martin Drmelka užíval $8\frac{1}{4}$ měrice kontrib. polí, $1\frac{1}{4}$ měrice kontrib. ovocných zahrad a $3\frac{1}{4}$ měrice činžovních neprodejných katastrovaných polí od vrchnosti; celkem 9 měric.

Domkař Pavel Ančinec měl 16 měric činžov. volných polí od vrchnosti, $1\frac{3}{4}$ měrice činžov. volných luk, $\frac{3}{4}$ měrice činžov. volných zahrad; celkem $18\frac{1}{2}$ měrice, počítá-li se 1 měrice po 800 čtver. sáhách, a $26\frac{1}{2}$ měrice, počítá-li se 1 měrice po 533 čtver. sáhách nynější doby.

Obec užívala $14\frac{1}{2}$ měrice pastvin mezi Kateřinami a Eleonorovicemi, $76\frac{1}{2}$ měrice pastvin „Nad panským včelí-nem.“ Panský hostinec měl $3\frac{1}{8}$ měrice polí činžov. volných na Kopánkách.

Vrchnost užívala 3568 měric lesů, $4\frac{1}{2}$ měrice polí, $25\frac{1}{8}$ měrice luk, $176\frac{1}{2}$ měrice pastvin.

Roku 1824 uvádí se ve zprávě, že Halenkovští dopravují své přírodní plodiny na trh do Hradiště po dobré, vždy sjízdné cestě 1 míli daleko. V okolí obce leží pole, louky, vinice, zahrady, pastviny a s jedné strany lesy. Na polích pěstovali toho času pšenici, rž, ječmen, oves, hrách, čočku, vikev, zemáky, konopí. Louky dávaly sladkou i kyselou travu; vinice byly špatné jakosti s chatrnou sklizní. R. 1824 bylo tu vědro vína prodáno po 7 až 9 zl. I víno bylo špatné jakosti a spotřebovalo se většinou doma. Dřevo bylo tvrdé i měkké a mívalo málo kupců, protože bývalo lacinější než jinde. Jedna sáha dřeva dubového i bukového stála 3 zl 30 kr v.m., a osykového 1 zl 45 kr. — Denní mzda muže (dělníka) byla po celý rok 30 kr, ženy 27 kr.

Pára koní vydělala v hospodářské práci denně 1 zl 30 kr, stála s postrojem 120 zl a spotřebovala týdně průměrně 2 měrice ovsa, $1\frac{1}{2}$ centu sena; vydržování čeledína se počítalo na 110 zl ročně.

Povaha půdy na Halenkovsku.

1. Dle klasifikačního protokolu z r. 1841 byla halenkovská pole rozdělena dle hodnoty a polohy na 3 třídy. Rozkládají se částečně na rovině, částečně na příkrých svazích pahrbků, se sklonem k východu a západu, vydaných při lijácích odplaveninám a výmolům; ornou půdu mají hlubokou s kyprým jílem, promíseným pískem a štěrkem; v 2. a 3. třídě spočívá na písku a propustném jílu nebo i na štěrku a kamení. Výnos v 2. tř. byl odhadnut o $\frac{1}{3}$ menší než v 1. třídě a v 3. třídě o $\frac{1}{3}$ menší než ve 2. třídě. Jako vzor 1. třídy uvedena byla parcela čís. 270 Antonína Gabrhele čís. 20; 1. třídy parc. čís. 2839 Jana Juřeny čís. 105; 3. třídy p. č. 1936 Anny Gabryšové, čís. 202.

Pšenice dařila se nejlépe v 1. třídě, méně v 2. a 3. třídě; mimo to ve všech třídách řez, ječmen, oves, zemáky, jetel, zeli, — konopí ve 2. a 3. třídě — s prostředním výnosem v obyčejných letech. Z polních tratí jmenují se tu: Záhumení, Kopaniny, Dolina, Dědinské díly, Lipový, Na chrástkách, Slačovy, Listový, Kašpary, Maková, Humna, Podhradská, Nadhradská, Zemanovy, Na horách, Kuchařiny, Diviny, Přední a zadní hory.

2. Vinice s příkrou polohou k jihu obrácenou a s půdou jílovou, promísenou kamením a vydanou hojným od-plaveninám při deštích byly roztroušeny v různých tratích. Pěstoval se většinou Rizling slabé jakosti, jdoucí málo na odbyt za nižší ceny. Jako vzor byla tu uvedena parcela čís. 129 Jana Gojiše č. 194.

3. Louky v 1. a 2. třídě byly dvousečné s půdou rovinnou, prosáklou četnými prameny a zavlažovanou potoky jimi protékajícími, hluboce humosní, místy se zakyslým jílem na propustném hlínovém podkladě. V 3. třídě jedno-sečné louky byly roztroušeny po výslunných svazích návrší s půdou hubenou, neúrodnou, vlhkou, promísenou jemným pískem a spočívající na písčném jílu neb kamení. Za vzor 1. třídy byla uvedena parcela čís. 924 Valentina Gabrhelíka č. 18; v 2. tř. p.č. 2032 Jana Kedry č. 120, v 3. tř. p.č. 1980 Valentina Juřeny č. 179. Trati v 1. třídě byly uvedeny: Maková, Dědinské díly; v 2. třídě mimo to Lipový, Kašpary, Dolina, Na horách, Na chrástkách.

4. Zahrady, ležící u domů, upotřebily se pro ovoce, píci, zřídka pro zeleninu; polohu měly rovinnou nebo mírně skloněnou k východu a západu, půdu s hlubokým mírně kyprým jílem na podkladě písčitého jílu. Ovoce i tráva spotřebovaly se doma. Za vzor byla uvedena p.čís. 265 Jos. Ančince čís. 21.

5. Pastviny poskytovaly sladkou travu a měly příkrou polohu, skloněnou k západu, půdu hubeného písčného jílu na podkladě jílu, smíchaného se štěrkem a kamením; za dešťů bývaly poškozovány hojnými výmoly. Z tratí jmenují se tu nejvíce Kašpary, Záhumenice, pak části skoro všech ostatních tratí. Za vzor uvedena byla p.č. 871, obecní.

6. Lesy dělily se na vysoké či hory a nízké, každý o 2 třídách. Vysoký byl porostlý borovicemi, v 1. třídě též smrky a modříny; stromy braly se na palivo, v 1. třídě v šedesáti letech též na slabší stavební dřevo. Poloha vysokého lesa byla mírná, slunná se sklonem na všechny strany a jeho půda s prostředně humosním jílem v 1. třídě a písčným. Ve 2. třídě spočívala na pískovcovém podkladě. Výnos 2. třídy hodnotil se o $\frac{1}{3}$ méně než. v 1. třídě. Prvá třída byla v trati

„Hrubé diviny“; 2. třída v trati „Dolina“; porůznu pak obě třídy v jiných tratích. Vzorem 1. třídy byla parcela č. 3483 Františka Marčíka č. 4 v Nové Vsi; v 2. třídě parcela č. 2147 Jana Čevory č. 110 v Halenkovicích.

7. Nízký les byl do $\frac{3}{4}$ porostlý červeným a bílým bukem, do $\frac{1}{4}$ osykou a břízou; dřeva jeho užívalo se na palivo a na slabší stavební práce pro poddané v 1. tř. v 50 letech, v 2. třídě ve 40 letech. Polohu měl nízký les skloněnou na všechny strany světové, půdu prostředně humosní se směsí písku a jílu na podkladě skalnatém nebo štěrkovém. Jako trati nízkého lesa byly t.č. uvedeny: Břeh, Mezi hradskou a Kudlovskou; za vzor kladla se parc. č. 3504 v 1. třídě. V 2. třídě našla se též půda železitě mourového jílu na pískovcovém podkladu. Výnos 2. třídy hodnotil se o $\frac{1}{2}$ menší než v 1. třídě.

8. Pole s ovocnými stromy byla v tratích: Humna, Diviny, Lipový, Zemanovy, Slačovy, Pod hradskou, Kašpary; jejich poloha byla skloněna k západu a půda jako na jiných polích v 2. třídě. Pěstovaly se tu jabloně, hrušky* švestky s užitkem pro nepříznivé klimatické poměry podřadným. Za vzor uváděla se parcela č. 3890 Kateřiny Grebeňové č. 233.

9. Pastviny s ovocnými stromy buď na úzkých pásech tratí neb na rozsáhlých pozemcích měly půdu jílovou, smíchanou se štěrkem nebo s mělkým písečným jílem na pískovcovém podkladu. Příkrá jejich poloha směřovala buď k severu nebo k západu. Byly posázeny švestkami nebo třešněmi, méně hruškami a jabloněmi. Za vzor byla uvedena parcela č. 2351 Jana Kedry č. 120.

b) Jankovice,

ležící mezi údolím, měly svá pole na prostředních výšinách. Větší sedláci pěstovali v letech 1755–1769 po $\frac{1}{8}$ měrice konopí, ostatní nic; pole přeorávali dvakrát trojspřežením a třetinu nechávali úhorem. Dobytek pásli na svých pastvinách a úhorech, obilí neprodávali a prodejné věci spotřebovali doma; ani přediva většinou neprovozovali. Za palivové dřevo platili vrchnosti větší sedláci po 1 zl ročně, malí po 18 kr. Z užitku dobytka odváděli polovici na kontribuci. Povožnictví rovněž neprovozovali. Výnos zrna dle výsevu bral se v prostředních letech beze srážky semene na 2 $\frac{1}{2}$ zrna.

Dle kalkulační knihy o realitách z r. 1769 počítalo se v Jankovicích na 1 měřici výsevu kontribučních polí dle moravské míry po 900 čtver. sáhách, na 1 měřici činžovních polí po 800 čtverečních

sáhách a na 1 měřici luk, pastvin, ovocných zahrad a lesů po 680 čtver. sáhách.

Dle moravské rektifikace bylo v Jankovicích celých podsedníků 19 roku 1755 a 8 roku 1769; půlpodsedníků 19 roku 1755 a 43 r. 1769, domkařů 6 roku 1769.

Celý podsedník Jakub Hlobil užíval $14\frac{3}{4}$ měrice kontri-bučních polí a 2 měrice ovocné zahrady; půlpodsedník Matěj Příkryl měl $6\frac{3}{4}$ měř. kontrib. polí a $1\frac{1}{4}$ měrice kontrib. ovocných zahrad: činžovních neprodejných polí, přidělených od vrchnosti, užíval $3\frac{1}{2}$ měrice a činžovních svobodných polí $4\frac{1}{2}$ měrice: úhrnem tedv $15\frac{3}{4}$ měrice.

Celý podsedník Matěj Prokeš užíval $12\frac{1}{4}$ měrice kontri-bučních polí, $1\frac{3}{4}$ měrice kontrib. ovocné zahrady, $8\frac{1}{2}$ měrice činžov. neprodejných polí od vrchnosti. Půlpodsedník Martin Kolařík měl v užívání $5\frac{1}{4}$ měrice kontrib. polí, 1 měrice kontrib. zahrady, $1\frac{3}{4}$ měrice činžov. polí od vrchnosti; úhrnem přes $8\frac{3}{4}$ měrice.

R. 1769 užívalo všech 8 celých podsedníků, 43 půlpodsedníků a 6 domkařů celkem 438 měřic kontrib. polí, 200 měřic neprodejných činžovních a $225\frac{1}{8}$ měřic volných činžovních polí od vrchnosti; 7 měřic zahrad. Vrchnost měla toho času v užívání $11\frac{3}{4}$ měrice luk, $96\frac{3}{4}$ měrice pastvin, 3019 $\frac{1}{2}$ měrice lesu.

Dle úřední zprávy z r. 1824 bylo v Jankovicích 53 podsedků, 57 domkařů, 1 myslivna a škola, tedy 112 domů. Na nákup svých potřeb chodili Jankovští 1 míli daleko do Uh. Hradiště; ničeho tam neodprodávali. Vůbec byly Jan-kovice považovány za nejchudší obec kraje, mající všechny pozemky mezi lesy na výšinách, těžce obdělavatelné a vydané za lijáků odplaveninám. Pěstovali tehdy Jankovští rež, oves, zemáky, něco ovoce. Kolem dědiny rozkládaly se louky, pole, zahrady a panské lesy. Louky dávaly sladké i kyselé seno, žádnou otavu; celková sklizeň byla skrovná. V lesích rostlo tvrdé i měkké dřevo, avšak nepřístupné a těžce ze země dobytelné; pročež mělo málo kupců a bylo laciné. Jedna sáha bukového i dubového dřeva byla po 3 zl, olšového a osykového po 1 zl 30 kr. Denní mzda dělníka (muže) byla beze stravy 2 zl, ženy 24 kr. K tahu se užívalo jen volů. Mzda za práci 1 páru volů byla 1 zl 15 kr.

Pára volů s postroji stála 80 zl; dva voli spotřebovali týdně dle rozpočtu Jankovských 18 snopů rezné slámy na sečku a $\frac{1}{2}$ centu sena; po dobu letních polních prací (od počátku dubna do konce října) asi po 30 týdnů přilepšovalo se volům půl měřicí viky nebo rži na šrot. Vyržování čeledína bylo rozpočteno na 80 zl ročně.

1. Dle klasifikačního protokolu z r. 1841 byla pole obce Jankovic rozdělena na 3 třídy. Většinou leží všechna pole na severní straně od dědiny po výšinách, skloněných k jihovýchodu v tratích: Kalvodky, Kamence, Rovná, Vršava, Kozinec, Paseky, Vinohrádky. Mají půdu prostředně hlubokého, hubeného písčitého jílu na podkladě jílu, smíšeného se štěrkem. Pole jsou obklopena lesy a vydána od-plaveninám za dešťů. Osévají se nejvíce rží a ovsem, méně pšenicí a ječmenem; úhor v 1. třídě upotřeboval se na jetel, zemáky, proso a zelí; v 2. třídě upotřebil se již méně. I v úrodných letech bývá užitek jen prostřední a v 2. třídě o $\frac{1}{2}$ menší než v 1. třídě. Pole třetí třídy leží většinou vysoko nebo na příkrých svazích se sklonem k severu a jihovýchodu blízko lesa, mají půdu hubenou s mělkým vyschlým jilem, promíchaným hrubým pískem a štěrkem na kamenitěm spodku a osévají se jen rží a ovsem. Jsou vydána hojněmu odplavení a severnímu větru. Třetí třída má výnos o $\frac{1}{3}$ menší než 2. Pole rozkládají se v tratích: Kozinec, Podsedky, Kalvodky, Za cesty, Za žleby, Kršle, Vinohrádky. Za vzor 1. třídy uvádí se parcela číslo 841 Josefa Strmenského čís. 61; 2. třídy parc. čís. 913 Františka Koleje, čís. 87; 3. třídy p. č. 860 Josefa Malenovského, č. 10S.

2. Louky v 1. a 2. třídě byly dvousečné, v 3. tř. jedno-sečné s půdou humosního jílu na písčitém jílu v 1. třídě; hluboce močálovitou s mělkým hubeným jilem na štěrku nebo na kamení v 2. třídě a se směsí suchého hubeného písku na pevném písku a jílu v 3. třídě. Rozkládají se v tratích: Kalvodky, Kamenná, Za cestou, Podsedky, Kršle, Za žleby. První a druhá třída bývá zaplavována mlýnským potokem. Všechny louky dávají sladkou píci. Vzory 1. třídy jsou parcela čís. 755 Frant. Oharka, č. 27; 2. třídy p. č. 648 obecní a 3. třídy p. č. 1095 Jos. Čermáka, č. 31. Jelikož jsou louky zvlášť 3. třídy, obklopeny stinnými lesy, jest trávník na nich hojně porostlý mechem. Výnos 2. třídy jest o $\frac{1}{3}$ menší než první třídy a 3. třídy pak o $\frac{3}{4}$ menší než 2. třídy.

3. Zahrady v Jankovicích leží u domů, majíce polohu buď rovinnou v údolí s propustným, hlubokým jilem v půdě, která se neustále zvyšuje naplavaným pískem, štěrkem i kamením nebo skloněnou na východních a západních svazích s hlinitou půdou na podkladě jílovém a kamenitěm. Poskytují ovoce a sladkou travu na píci. Za vzor byla uvedena parcela čís. 135 Jiřího Popelníka, č. 94.

4. Pastvina v trati Kozinec a částečně „Za cestou“ měla polohu vysokou s příkrým sklonem k západu, půdu mělkou, kyprou, písčitou, jilem promíchanou na štěrkovém podkladu; poskytuje sladkou píci.

Za vzor byla uvedena obecní parcela čís. 229.

5. Vysoký les s borovicemi a smrky v půdě hubené, málo humosně jílové na pískovcovém podkladě jest roztroušen po různých parcelách s mírným, většinou slunným svahem; rubá se v 60ti letech na palivové a slabší stavební dřevo. Za vzor byla uvedena panská parcela čís. 1175. Nízký les byl porostlý v 1. třídě do $\frac{2}{3}$ bílým a červeným bukem a do $\frac{1}{3}$ břízou a osykou; v 2. třídě bílým bukem jen do $\frac{1}{3}$ a břízou a osykou do $\frac{2}{3}$. Rubá se ve 40ti letech na palivové a slabší stavební dřevo. Poloha je ponejvíce stinná, v 1. třídě s mírným a v 2. tř. s příkrým sklonem; půda v 1. třídě je prostředně humosní na pískovci a v 2. třídě hubená se železitým mourem nebo kamenitá a písečno jílová na pískovci, obsahujícím železo. Výnos hodnotil se v 2. třídě o $\frac{1}{2}$ menší než v 1. třídě. Většinou lesem byly porostlé trati: Holý, Pasena, Rovná, částečně také jiné trati. Za vzor byla uvedena parcela č. 1118 v 1. třídě; p. č. 1169 v 2. třídě, obě panské.

6. Pole s ovocnými stromy velmi dobře prospívala v trati „Podsedky“ a částečně i v jiných tratích. Polohu i půdu měla tato pole stejnou jako jiná; v obou třídách pěstovaly se hrušky a švestky, jabloně mimo to v 1. a třešně v 2. třídě. Stromy tu trpěly velmi mrazy a hmyzem. Výnos ovoce byl slabší než zemních plodin. Za vzor 1. třídy byla uvedena parcela čís. 506 Martina Ostrčilíka č. 90 a 2. třídy parcela č. 789 Frant. Pecra, č. 27.

7. Pastvina s ovocnými stromy na úzkých pásech, stromy posázených, i na rozlehlých plochách s půdou mělce jílovitou, též kamením promíchanou na podkladě písčito jílovém měla příkrou polohu k západu, a poskytovala sladkou travu. Dařily se tu jabloně, třešně, švestky, poskytující větší užitek než pastva. Za vzor byla uvedena parcela č. 374 Martina Doubravy, čís. 54.

c) Košíky.

Obec Košíky, ležící i s poli v horách, preorávala v letech 1755—1770 svá pole dvakrát dvěma voly. Konopě sel každý po $\frac{1}{4}$ měřici a třetinu polí svých nechávali úhorem, na němž, jakož i v panských lesích pásli Košíčtí svůj dobytek. Obilí neprodávali a prodejně věci spotřebovali doma. Předivo upravovali si doma většinou z koupeného materiálu. Za palivové dřevo platil každý vrchnosti ročně po 1 zl 10 kr. Povožnictví nikdo neprovozoval ani z užítka dobytka ničeho neplatil. Výnos výsevu, zrna v prostředních letech bral se beze srážky semene na 2 $\frac{1}{2}$ zrna.

Dle kalkulační knihy o realitách z r. 1770 počítalo se na 1 měřici výsevu moravské míry v Košíkách po 900 čtver. sáhách u kontribučních polí, po 800 čtver. sáhách u činžovních polí od vrchnosti a po 680 čtver. sáhách u luk, pastvin, lesů a ovocných zahrad.

Dle moravské rektifikace bylo v Košíkách r. 1755 celých podsedníků 10 a r. 1770 jen 3, půlpodsedníků r. 1755 bylo, 14 a r. 1770 již 28; domkařů r. 1755 bylo 58 a r. 1770 též 58.

Celá podsedkyně vdova Calkinová užívala 10 měřic kontribučních polí, $6\frac{3}{4}$ měřice činžov. neprodejných a $13\frac{1}{8}$ měřice činžovních svobodných od vrchnosti; $2\frac{3}{4}$ měřice ovocných zahrad kontribučních, celkem všeho $32\frac{3}{4}$ měřice. — Celý podsedník Jura Škrabal užíval všeho $38\frac{3}{4}$ měřice; z toho jen $5\frac{1}{4}$ měřice kontribučních, ostatek vesměs činžovní.

Půlpodsedník Martin Pálka měl 5 měřic kontribučních polí, $4\frac{1}{8}$ měřice činžovních neprodejných, $4\frac{1}{4}$ měřice činžov. volných polí, $2\frac{1}{2}$ měřice kontrib. ovocné zahrady, celkem $15\frac{3}{4}$ měřice všeho. Martin Adamec, celý podsedník, měl všeho 27 měřic a Martin Remeš, půlpodsedník, 10 měřic všeho.

Domkaři počtem 58 měli vesměs činžovní pole. Valenta Karlčík užíval $5\frac{1}{2}$ měřice, Martin Tenčík 1 měřici, Ant. Hnátek $15\frac{1}{2}$ měřice. Obec měla v užívání $\frac{1}{8}$ měřice pole a $\frac{3}{4}$ měřice louky, pastvinu pod Rovnou, pod Vlčí jamou, Nad vesnicí Košíkami, začež odsýpala obilí. Košícký revírní k užíval $7\frac{3}{4}$ měřice kontribučních polí, $1\frac{1}{2}$ měřice kontribuční louky, $\frac{1}{8}$ měřice ovocné zahrady. Vrchnost měla v užívání $25\frac{1}{2}$ měřice polí, $300\frac{1}{4}$ měřice pastvin, 3244 měřice lesa. Mimo to měli někteří Košíčtí v užívání pozemky v sousedních obcích. — Celý košícký katastr, daný do užívání, měřil celkem $728\frac{1}{2}$ měřic polí, 217 měřic luk, 25 měřic ovocných zahrad, 300 měřic pastvin a 3244 měřic lesů.

R. 1824 bylo v Košíkách 30 podsedků, 58 domkařů, myslivna a škola, celkem 90 domů. Košíčtí nejezdili s plodi-nami na trh, protože sklizeň obilí onoho hornatého kraje nestačila ani pro domácí spotřebu. Na nákup chodili do Hradiště 1 míli daleko po cestě za mokra nesjízdné. Kolem dědiny rozkládají se pole, louky, zahrady, panské lesy; na polích pěstovali Košíčtí v té době řez, oves, zemáky; jiné plodiny se jim nedařily. Louky dávaly seno sladké i kyselé; více však kyselého než sladkého a všeho málo. Lidé žili většinou z nádenky a tržili něco za ovoce. Denní mzda nádeníka muže se stravou činila 30 kr, ženy 27 kr, 1 páru volů 1 zl 15 kr. K tahu užívalo se v hospodářství jen volů. Roční vydržování 1 páru volů s postroji počítalo se na 60—80 zl. K píci upotřebilo se týdně pro páru volů

$\frac{1}{2}$ centa sena, 15 snopů rezné slámy na sečku; v letní době (duben—říjen), kdy nastaly těžké práce, přilepšilo se vo-lům šrotem z $\frac{1}{2}$ měrice viky nebo rži. Vydržování čeledína bylo rozpočteno na 80 zl za rok. Celkovým výnosem rovnaly se Košíky Jankovicům a Salaši.

Dle protokolu o klasifikaci pozemků v Košíkách z r. 1841 byla

1. pole této obce rozdělena na 3 třídy. Hlavními plodinami byly tu réž a oves; v 1. a 2. třídě též něco pšenice a ječmene; úhor v 1. třídě upotřebil se na jetel, zemáky, konopí, zelí a proso; v 2. třídě jen částečně. Poloha polí v 1. třídě jest částečně vyvýšena, v 2. třídě většinou a v obou třídách k východu a západu příkře skloněna; v 3. třídě pak jest na nejvyšších bodech kopců na výslunných plochách se sklonem k severu a jihovýchodu. Půda skládá se z písčitého jílu málo humosního na podkladě jílu, promíchaného šterkem a kamením. Pole v blízkosti lesů, vydaná každoročním odplaveninám a výmolům a zvláště v 3. třídě účinkům severních větrů, dávají v 1. třídě i v úrodných letech prostřední úrodu, v 2. třídě o něco menší a v 3. třídě o $\frac{1}{3}$ menší než ve 2. třídě. Jako vzory byly uvedeny v 1. tř. parc. čís. 365 Jos. Tomáštika, čís. 32; v 2. tř. parc. čís. 603 Jos. Škrabala, čís. 35; ve 3. tř. parc. čís. 836 Jos. Martinka, čís. 3. Polní trati jmenují se: Kopec, Pod vlčí jamou, Košary, Vršava, Podsedky.

2. Louky byly. rozděleny na 3 třídy a rozkládají se v lesním údolí, zvaném „Šindelna“; 1. a 2. třída je v rovině a 3. třída na pahorcích a příkrých svazích, k východu obrácených v trati: „Podsedky“. První a druhá třída jsou dvousečné a často zaplavené mlýnským potokem, třetí třída jest jednosečná. Po sklizni otavy pase se na lukách 1. a 3. tř. vždy dobytek, v 2. třídě jen v suchém roce, jelikož 2. třída přímo u břehu potoka má půdu močalovitou. Píce z luk 1. a 3. třídy je sladká, z 2. třídy zakyslá. Půda v 1. třídě skládá se z hluboko propustného jílu, v 2. třídě mnohdy z nakyslé hlíny a v 3. tř. z mělkého písčitého jílu na šterkovém! podkladě. Výnos v 2. třídě jest o $\frac{1}{3}$ menší než v 2. třídě a ve 3. tř. tvoří jen $\frac{1}{5}$ z 2. třídy. Za vzor 1. třídy je uvedena parcela č. 919 Jana Bartoška, č. 20; v 2. tř. p. č. 864 Fr. Snopka, č. 48; v 3. tř. p. č. 1034 Frant. Škrabala, č. 33.

3. Zahrady o jedné třídě jsou u domů s polohou rovnou neb mírně skloněnou k východu a západu. Dávají nepatrný užitek ovoce a trávy, jelikož půda se skládá z písčitého jílu na kamenném podkladu. Vzorem je tu parc. čís. 73 Tomáše Šaňáka, č. 19.

4. Pastvina o jedné třídě na příkrých svazích trati Kopec a jiných k jihovýchodu a západu obrácených má mělkou půdu jílovou, smíšenou se šterkem na podkladě kamenitém neb skalnatém. Tráva jest sice sladká, ale řídká. Hojně jest porostlá křovím. Vzorem je obecní parc č. 103.

5. Košícký nízký les o 2 třídách byl v té době porostlý v 1. třídě do $\frac{3}{4}$ červeným a bílým bukem, v 2. třídě do $\frac{1}{3}$ bílým bukem a zbytek břízou a osykou. Prvá třída rubá se v 50ti letech a 2. ve 40ti letech na dřevo palivové a slabší stavební. Poloha první třídy lesní je většinou mírná, druhé částečně a zbytku lesa s příkrým stinným sklonem. Půdu má les v 1. třídě z prostředně humosního jílů, v 2. tř. z mělce písčitého jílů na pískovci, obsahujícím v 2. třídě železo. Výnos v 2. třídě jest o $\frac{1}{2}$ menší než v 1. třídě. Vzorem 1. třídy byla jmenována parc. č. 858 a v 2. tř. p. č. 859, obě panské. Les prostírá se nejvíce v trati: Kozinec, Komínky a různých jiných.

6. Pole a pastviny s ovocnými stromy mají půdu podobnou jako souhlasné třídy ostatních polí a pastvin. Byly posázeny řidce jabloněmi, hruškami, švestkami; v 2. třídě více třešněmi místo hrušek. Užitek z ovoce však býval nejistý a skrovný; větší z trávy. Za vzor 1. třídy pak byla uvedena parc. č. 665 Fr. Škrabala, č. 33; 2. třídy p. č. 572 Jana Študeníka, č. 83; pastviny p. č. 564 Josefa Lučana, č. 33.

7. Rubiska v pole proměněná ležela vysoko s příkrým sklonem k jihovýchodu, jsouce obklopena lesem. První rok osívala se rží a po 5 následujících let upotřebilo se jich k pasení na sladké travě. Půdu tvořil hrubopísečný jíl na podkladě kamenitého jílů. Výnos rží i pastvy byl skrovný.

d) Kudlovice.

Vesnice Kudlovice leží i s poli v horské krajině. V letech 1750–1770 pěstoval každý sedlák prosa po $\frac{1}{4}$ měřici, čtvrtláník po $\frac{1}{8}$ měřici, podsedník po $\frac{1}{4}$ měřici; konopí každý sedlák (= půlláník) po 1 měřici, čtvrtláník po $\frac{1}{2}$ měřici, podsedník po $\frac{1}{4}$ měřici. Kudlovští přeorávali pote třikrát čtyřspřežím a třetinu nechávali úhorem, na němž jakož i na pastvinách pásli svůj dobytek. Obilí neprodávali a prodejné věci spotřebovali doma. Předivo z vlastního materiálu upotřebili pro domácí spotřebu. Za palivové dřevo platil vrchnosti ročně půlláník po 1 zl 22 kr, čtvrtláník po 56 kr, podsedník po 27 $\frac{1}{2}$ kr. Z užítka dobytka odváděli čtvrtinu na kontribuci. Občas odváželi sůl z Napajedel do Hranic — Výnos dle výsevu zrna bral se v prostředních letech beze srážky semene na 4 zrna.

Dle kalkulační knihy o realitách z r. 1769 počítalo se na 1 měřici výsevu morav. míry dle povahy pozemků:

a) u vinic po 600 čtverečných sáhách; b) u polí v tratích „Díly za Hulicí“, Pod hradskéj, Pod cestou, Mezi cestami, u Suché Lípy, Nivy, u činžovních polí Za žleby, u svobodných polí kudlovských a různých křovin po 680 čtver. sáhách; c) u polí v tratích Dlouhý, Záhumenice, Krajiny, Nivky, Díly za Šenklosem po 640 čtver. sáhách; d) u luk, pastvin ovocných polí v „Zámezí“, v trati „Višňový“ po 750 čtver. sáhách. — Dle moravské rektifikace bylo v Kudlovicích r. 1755 sedláků 11 a r. 1769 již 10, čtvrtlánků r. 1755 bylo 10 a r. 1769 již 18, podsedníků! r. 1755 bylo 16 a r. 1769 již jen 4; domkařů 30 v obou dobách.

Sedlák (půlláník) Mikuláš Škrabal užíval $35 \frac{3}{4}$ měrice kontribučenských polí, 5 měric kontrib. luk, $\frac{1}{4}$ měrice kontrib. ovocné zahrady, $\frac{3}{4}$ měrice kontrib. vinic; celkem $41 \frac{3}{4}$ měrice všech pozemků. Sedlák Jos. Tomáščík užíval 34 měric kontrib. polí, $7 \frac{3}{4}$ měrice kontrib. luk, lvi měrice kontrib. ovocné zahrady, 1 měrici kontribučenských vinic, $9 \frac{1}{2}$ měric činžovních svobodných polí od vrchnosti, celkem $43 \frac{1}{2}$ měrice všech pozemků.

Čtvrtláník Jan Šumický měl v užívání $18 \frac{3}{4}$ měrice kontrib. polí, $4 \frac{1}{8}$ měrice kontrib. luk, $\frac{3}{4}$ měrice kontrib. ovocné zahrady, $3 \frac{1}{4}$ měrice činžov. svobodných polí od vrchnosti; celkem 27 měric.

Podsedník Jan Kubica užíval $16 \frac{3}{4}$ měrice kontrib. polí, $1 \frac{3}{4}$ měrice kontrib. luk, $\frac{1}{2}$ měrice kontrib. ovocné zahrady, 4 měrice činžovních svobodných polí; celkem $22 \frac{1}{4}$ měrice.

Domkař Pavel Bečica měl v užívání 8 měric činžovních svobodných polí a $1 \frac{1}{8}$ měrice činžovních svobodných vinic od vrchnosti, celkem $9 \frac{1}{8}$ měrice. — Domkař Jiří Koleja měl půl osminy měrice ovocné zahrady, činžovní, svobodné.

Svobodný dvůr „Pana Františka z Tumlířů“ v Kudlovicích měl v držení $96 \frac{3}{4}$ měrice kontribučenských polí, $4 \frac{3}{4}$ měrice kontrib. luk, $3 \frac{3}{4}$ měrice kontrib. ovocné zahrady, $1 \frac{1}{2}$ měrice kontrib. vinic a ještě nějaké jiné dvě louky; celkem 107 měric pozemků.

Jan Bednařík měl v užívání $1 \frac{1}{4}$ měrice vinohradu. Mimo to užívali Kudlovští některých pozemků, zvláště luk v Sušicích a jinde. — R. 1824 bylo v Kudlovicích 95 domov. čísel, a to: 10 pololánků, 18 čtvrtlánků, 4 podsedníci, 62 domkařů, 1 palírna. Svých plodin nevozili na trh; potřebné věci však doplňovali si nákupem v Uh. Hradišti. Kolem dědiny rozkládaly se pole, louky, vinice, pastviny, ovocné zahrady. Na polích pěstovali Kudlovští pšenici, řez, ječmen, oves, hrách, vikev, čočku, zemáky, zelí, konopí; při sklizni nebylo

však nikdy přebytku, vyjma ovoce v úrodných letech, které se též prodávalo. Putna jablek, hrušek a švestek prodávala se r. 1824 po 30 kr.

Pozemky, rozložené většinou na výšinách a na místech, trpících vodou, kladly se výnosem a povahou na roveň k traplickým. Lidé žili více z výdělku — formanek — než z polí. Louky dávají více sladkého sena, než kyselého. Poněvadž obyvatelé byli většinou povozníci, zkrmlili seno i otavu doma, takže na prodej nic nezůstalo. Vinice byly umístěny ve špatné poloze, pročež ani jakost vína nebyla nejlepší. Vědro vína v obci bylo r. 1824 prodáno za 7—8zl.

Denní mzda nádeníka — muže — při polních pracích o žních a senoseči beze stravy a pití byla 24 kr, ženy 21 kr.

K tahu užívalo se většinou koní. Denní mzda 1 potahu dvou koní při polních pracích počítala se po 1 zl 15 kr a kupní cena 1 koně po 80 zl, postroje po 10 zl; celkem stál tedy 1 kůň s postrojem 90 zl. Píce spotřebovala 1 pára koní průměrně za týden při letních i zimních pracích 2 měrice ovsu a 1 ½ centu sena. Roční vydržování čeledína bylo rozpočteno na 120 zl. Vinné keře nakupovala obec na Velehradsku a Kvasicku, 1000 kusů průměrně po 15 zl, sádru v Pruském Slezsku (Dörschel) 1 cent po 2 zl.

Dle protokolu o klasifikaci pozemků v Kudlovicích z r. 1841 byla 1. pole rozdělena ve 4 třídy. V prvních dvou třídách pěstovali Kudlovští pšenici, réž, ječmen a úhor upotřebili na jetel, zemáky, vikev, konopí, zelí v 1. tř. s dobrým výsledkem, v 2. pak o $\frac{1}{3}$ menším. V 3. a 4. třídě pěstovali réž a oves, na úhoru částečně jetel, zemáky, směsi s výsledkem v 3. třídě o $\frac{1}{3}$ menším než v 2. tř. a ve 4. pak o $\frac{1}{3}$ menším než v 3. třídě. V prvních dvou třídách jsou pole v rovině anebo na mírných svazích východního směru, v 3. a 4. třídě s příkrými sklony k různým stranám, ve 4. třídě mimo to hodně vzdálená; obojí pak jsou vydána účinkům severních větrů. — Půda v rovině a na mírných svazích jest složena z jemné, hluboko prorůstavší hlíny na stejném podkladě; na návrších z hlíny promíchané pískem na podkladě pevného písčitého nebo štěrkovitého jílu; v 3. tř. nalézá se méně propustný mělký jíl, promíchaný s pískem a štěrkem na podkladě štěrkovité vápenném neb hlinitě kamenném a ve 4. tř. hrubý štěrk na skále neb nepropustném jílu s hrubým štěrkem. Jako vzory byly uvedeny v 1. tř. parcely čís. 1444 Josefa Hubáčka, č. 41; v 2. třídě p. č. 3904 Frant. Vojtěška, č. 35; v 3. tř. p. č. 3827 Frant. Hanse, č. 53; ve 4. tř. p. č. 2650 Fr. Štěpánika, č. 83.

Louky o 2 třídách leží v rovině; 1. třída po pravé straně mlýnského potoka jankovického a 2. třída po obou jeho stranách

v Kudlovské dolině v trati Hůry, Křižánky, Zámezí, Bředsy, Kutiny, Díly pod: cestou. Jsou dobře zavodňovány, dokonce i zaplavovány, zvláště 2. třída, která vedle sladké píce má též hojně kyselé. Prvá třída má půdu hluboce jemně hlinitou, druhá písčité jílovou a zakysle hlinitou na hlinitém podkladě. Hodnota 2. tř. je o $\frac{1}{3}$ menší než v 1. třídě. Vzorem 1. třídě je p. č. 3187 Adama Drábka, č. 22; 2. třídy p. č. 1744, 1745 Matyáše Snopka, č. 48. Po otavách se pásli na lukách .dobytek.

Zahrady jsou u domů v rovině aneb s mírným sklonem k východu a západu; půdu mají z hlubokého, jemného propustného jílu na šterkovitém jílu. Pěstují se v nich ovocné stromy, tráva pro píci a pastvu. Plody spotřebovaly se doma. Za vzor byla uvedena p. č. 84 Fr. Škrabala č. 13.

Vinice s polohou na slunných, mírných i příkrých svazích k. jihu a východu obrácených měly půdu jílovou, promísenou pískem a šterkem na podkladě šterkovém a skalnatém. Pěstoval se Rizling a Lampart. Vzorem byla p. č. 2492 Jakuba Hanse čís. 27.

Pastviny o 3 třídách nalézaly se buď v rovině aneb na mírném sklonu k jihu v 1. třídě, na příkrém sklonu k západu a severu v 2. třídě a vysoko položené v 3. třídě. Měly půdu složenou z jílu, promíchaného hrubým pískem, na šterkovitém neb kamenitém podkladě. Trávu poskytovaly sladkou. Vzorem byla tu obecní parcela čís. 2044 v 1. třídě; panská p. č. 575 v 2. třídě; obecní p. č. 2245 v 3. třídě.

Pole s ovocnými stromy o jedné třídě byla roztroušena v několika tratích, nejvíce v Hradské, Panháji, Ohrazené. Měla půdu jako 3. tř. polí. Pěstovaly se jabloně, hrušky, švestky, třešně. Vzorem byla parcela čís. 2036 Jos. Škrabala, č. 25.

R. 1889 byla obec Kudlovice postižena velkým suchem; ve dnech 7. a 8. června 1891 zaplavila velká povodeň její louky; dne 14. srpna 1890 zuřil v obci tak prudký vítr, že shodil část štítu školní budovy a rozbil 21 okenních tabulí; dne 11. července 1892 zničila hrozná bouře s krupobitím, trvajícím 4 minuty, všechnu polní úrodu.

e) Kvítkovice.

V obci Kvítkovicích, ležících na rovině, pěstoval v letech 1755—1770 každý půlláník po $\frac{1}{4}$ měřici a čtvrt-láník po $\frac{1}{8}$ měřice, podsedník po půl osmině měřice prosa a konopí, půlláník po 1 měřici, čtvrtláník po $\frac{1}{2}$ měřici a podsedník po $\frac{1}{4}$ měřici. Svá pole přeorávali Kvítkovští třikrát čtyřspřežím a třetinu nechávali úhorem. Dobytek pásli na panských pastvinách, z nichž platili činži. Obilí své dováželi

na trh do Holešova 2 míle cesty; jiné prodejné věci minuly se doma bez užitku a předito z vlastního zboží upravovali pro domácí potřebu. Za palivové dřevo platil vrchnosti ročně každý půlláník po 1 zl 45 kr, čtvrt-láník po 52 ½ kr a podsedník po 35 kr. Dřeva neprodávali . ani povoznicí neprovozovali a z užitku dobytka neodváděli žádného poplatku. Výnos dle výsevu zrna bral se za 4 zrna.

Dle kalkulační knihy o realitách z r. 1770 počítalo se dle moravské míry na 1 měřici činžovních i kontribučních panských a poddanských polí, luk, ovocných zahrad, pastvin po 680 čtver. sáhách.

Dle moravské zemské rektifikace bylo v Kvítkovicích r. 1755 sedláků 24, r. 1770 pak 23; čtvrtlánků r. 1755 jen 2 a r. 1770 již 4; podsedníků r. 1755 i r. 1770 stále 3. Z 1 selské usedlosti vznikly 2 čtvrtlánské. Sedlák (půlláník) užíval 55 až 62 měřic polí, luk a ovocných zahrad; čtvrt-láník 31 neb 32 měřic a podsedník 25 až 27 měřic. Obci bylo přiděleno k užívání 10 ¼ měřice polí, 1 ¾ měřice luk a 244 ¾ měřice pastvin. — Kontribuční poddaní užívali 1392 ¾ měřice polí, 139 ½ měřice luk, 30 ½ měřice ovocných zahrad; činžovních svobod mimo to bylo: 4 ½ měřice polí, 5 ½ měřice luk, 5 ¼ měřice ovocných zahrad. Panská hospoda měla 11 ¾ měřice polí, 5 ½ měřice luk. — Svobodný panský dvůr užíval 148 1/8 měřice polí, 148 ¾ měřice luk, 1 ¾ měřice ovocné zahrady; malenovští příslušníci měli na Kvítkovsku 34 ¾ měřice luk. Celkem v katastru obce Kvít-kovic bylo užíváno 1557 měřic polí, 334 měřic luk, 37 ¼ měřic ovocných zahrad, 244 ¾ měřice pastvin. Mimo to měli Kvítkovští v užívání některé pozemky na Otrokovsku.

Mezi jmény poddaných vyskytují se v té době: Hložek, Lubal, Večeřa, Kopečný, Paták, Bureš, Mrva, Šivel, Kmuch, Malík, Krejča, Janoš, Machač, Zizka, Mikulašík, Hradil, Hrubča, Zobek, Skokan, Vymazal, Havránek, Račka, Ohnu-tek, Dědák, Pospíšil, Čabla, Hořínek, vdova Kleimková, Kazdík.

R. 1824 bylo v Kvítkovicích celkem 55 domů: 33 pololánů, 4 čtvrtlány, 3 podsedky, 22 domkařů, škola, 1 dům pro důstojníky, 1 starý dvůr. Své plodiny vozili Kvítkovští po obchodní, dosti dobré cestě v každé roční době a stále v dobrém stavu udržované na týdenní trh do Zlína půl druhé míle daleko. Na polích pěstovali Kvítkovští pšenici, réž, ječmen, oves, proso, hrách, čočku, vikev, zemáky, konopí, zelí. Tržní ceny obilnin ve Zlíně r. 1824 za 1 měřici dol. rak. míry byly: pšenice po 3 zl 51 kr až 4 zl 24 kr; réž po 2 zl 18 kr až 2 zl 36 kr; ječmen po 1 zl 33 kr až 1 zl 45 kr, oves po 1 zl. Ostatní plodiny pěstovaly se jen

pro domácí potřebu, nikoli na prodej. Výnosem kladeny Kvítkovice na roveň Pohořelicům. Louky dávaly seno i otavu kyselé i sladké chuti; jelikož však měli málo luk v obci, museli si seno pro svou potřebu přikupovat od vrchnosti. Denní mzda nádeníka — muže — byla bez rozdílu práce a času 30 kr, ženy 24 kr. Koňský dvojsprežní den se platil po 1 zl 30 kr. K tahu se užívalo většinou koní. Pára koní s postrojem stála 120 zl a spotřebovala týdně 1 ½ centu sena, 2 měrice ovsa. Vyržování čeledína stálo do roka 100 zl. — Pod hrách, viku a jetel hnojili sádrrou po 2 zl za 1 cent i s dopravou.

Dle klasifikačního protokolu z r. 1841 byla

1. pole v obci Kvítkovicích rozdělena ve 4 třídy, z nichž první dvě jsou většinou rozloženy na rovině nebo na mírném svahu a ostatní na návrších, vysazených účinkům severních větrů a prudkých dešťů. — Půda jejich se skládá z hlubokého, propustného jemného jílu na stejném, ale mrtvém podkladě nebo z prostředně hlubokého písčitého jílu na písčitém neb štěrkovém podkladě, v 3. a 4. třídě mnohdy též kamenitěm. Hlavními plodinami Kvítkovských v 1. a 2. tř. bývaly pšenice, réž, ječmen, oves, v 3. a 4. třídě réž a oves a mimo to jetel, konopí, zemáky. Trati polí nazývaly se: Padělky, Nad chmelínem, Nádavky, Kalaby, Stráně. Za vzor 1. třídy byla uvedena p. č. 954 Jana Krajče, čís. 7; 2. třídy p. č. 918 Jana Večeře, č. 28; 3. třídy p. č. 369 Ondřeje Vidláče, č. 25; 4. třídy p. č. 282 Petra Marače, č. 34. Výnos 2. třídy hodnotil se o $\frac{1}{3}$ méně než 1. třídy, 3. třídy o $\frac{1}{2}$ méně než 2. třídy a 4. tř. o $\frac{1}{2}$ méně než 3. třídy.

2. Louky o 3 třídách, rozložené na rovině u Dřevnice, bývaly často zavodňovány a zaplaveny. Jejich půda u řeky jest hluboko naplavená hlína na. hlinitém podkladě, v 2. a 3. třídě slabší na štěrkovitěm podkladě. Na lukách 3. třídy objevují se místa močálovitá se zakyslou pící; ostatní tráva jest vesměs sladká. Za vzor byla r. 1841 uvedena v 1. třídě parcela čís. 1254 Jos. Lacigy, č. 16; v 2. třídě p. č. 1201 Fr. Hradila, č. 29 a v 3. tř. p. č. 1068 Tomáše Goiše, č. 22. Louky jsou dvousečné, jen v 2. tř. v suchém roce jednosečné.

3. Zahrady u domů byly málo osázeny ovocnými stromy, většinou sloužily za pastvu domácímu dobytku. Mají půdu složenou z jílu, promíchaného s prasinicí. Za vzor byla uvedena p. č. 17 při čís. 18.

4. Pastvina o 2 třídách prostírala se v 1. tř. na rovině a v 2. tř. o něco výše k východu. Prvá třída bývala za lijáků často zaplavena a druhá v suchém roce neposkytla žádné pastvy. První třída měla půdu z naplaveného jílu na hlíně a 2. třída z těžké hlíny. Pastvina dávala sladkou pící. Za vzor v 1. třídě byla uvedena p. č. 1178, v 2. tř.

p. č. 1478, obě obecní.

5. Les prostírá se v trati Kalaby, nehodící se na pole; jest porostlý borovicemi a má půdu složenou z hlíny s hrubým šterkem na kamenitém podkladě. Za vzor byla uvedena p. č. 773 Mikuláše Korvasa, č. 10.

f) Otrokovice.

V Otrokovících, ležících i s poli na rovině, pěstovali v letech 1755–1770 púllánici prosa po $\frac{1}{4}$ měřici, pod-sedníci po půl osmině měrice, konopí púllánici po 1 měřici a podsedníci po $\frac{1}{4}$ měřici. Svá pole přeorávali třikrát čtyřspřežím a třetinu polí nechávali úhorem. Dobytek pásli na svých pastvinách a v panských lesích. Své obilí vozili do Holešova 1 $\frac{1}{2}$ míle cesty a do Zlína 1 míli cesty. Prodejné věci minuly se doma bez užitku. Předivo z vlastního zboží užilo se k domácí potřebě. Za palivové dřevo platili ročně vrchnosti půl- i čtvrtlánici po 1 zl 45 kr, podsedníci po 12 kr. Povožnictví nikdo neprovozoval, dřeva neprodával ani z užitku dobytka ničeho neodváděl. Výnos dle výsevu zrna v prostředních letech bral se na 4 $\frac{1}{2}$ zrna.

Dle kalkulační knihy o realitách panských i poddanských z r. 1770, zpracované inženýrem Ludvíkem Richtrem, počítalo se dle moravské míry na 1 měřici polí a rybníků po 640 čtver. sáhách, luk, pastvin, lesů a ovocných zahrad po 680 čtver. sáhách. Dle moravské zemské rektifikace bylo v Otrokovících r. 1755 sedláků 18 a r. 1770 již 16; čtvrtlánků r. 1755 nic, r. 1770 pak 4; podsedníků r. 1755 bylo 22 a r. 1770 též 22. Ze 2 sedláků vznikli do r. 1770 čtyři čtvrtlánici. Mimo to bylo r. 1770 na obecním pozemku 17 domkařů a na panském 14.

Sedlák Václ. Citovský užíval 56 $\frac{1}{2}$ měrice polí, 4 $\frac{1}{2}$ měrice luk a 9 měric ovocných zahrad; všeho 70 měric Jan Nespal měl všeho 66 $\frac{1}{4}$ měrice; Tomáš Ševčík 63 $\frac{3}{4}$ měrice. Čtvrtláník Matouš Marčík užíval 28 $\frac{1}{4}$ měrice polí, 1 $\frac{3}{4}$ měrice luk, $\frac{3}{4}$ měrice ovocné zahrady; všeho 30 $\frac{3}{4}$ měrice. Jura Kotásek všeho 30 měric. Podsedníci měli většinou 12 nebo 13 měric pole, jeden až 21 měric a jeden pouze 11 měric; luk $\frac{1}{2}$ až 2 měrice, ovocných zahrad 2 neb 3 měrice, jeden až 4 měrice a jeden 5 měric.

Na panské půdě spočíval též a) panský hostinec s 29 $\frac{3}{4}$ měřicemi polí, 5 $\frac{3}{4}$ měřicemi luk, 1 $\frac{1}{2}$ měřicí ovocné zahrady, celkem s 37 $\frac{1}{2}$ měřicí pozemků; b) mlýn s 10 měřicemi polí, 1 $\frac{3}{4}$ měřicemi luk, 4 $\frac{1}{2}$ měřicí ovocné zahrady, celkem se 16 $\frac{1}{2}$ měřicí pozemků. Mimo to patřilo palírně 24 $\frac{1}{2}$ měric luk. Celkem bylo v Otrokovících v užívání 2176 $\frac{1}{8}$ měrice polí, 576 měric luk, 167 $\frac{3}{4}$ měrice ovocných zahrad, 644 $\frac{3}{4}$ měrice pastvin, 634 měric rybníků, 806 měric lesa. Z toho

patřilo vrchnosti 661 $\frac{3}{4}$ měrice polí, 251 $\frac{1}{8}$ měrice luk, 634 měric rybníků, 793 $\frac{1}{8}$ měric lesa. — Kontribuční poddaní užívali celkem 1385 $\frac{1}{2}$ měrice polí, 91 $\frac{1}{4}$ měrice luk, 61 $\frac{3}{4}$ měrice ovocné zahrady, 99 $\frac{3}{4}$ měrice pastvin. Malenovští kon-tribučníci měli v Otrokovicích v užívání měrice polí, 139 měric luk, 123 $\frac{1}{4}$ měrice pastvin. Mimo to bylo tu 3 $\frac{3}{4}$ měrice činžovních polí, 6 měric luk, 14 $\frac{1}{2}$ měrice ovocných zahrad. Někteří otrokovští občané užívali z kvítkovského katastru celkem 8 měric ovocných zahrad, ze sazovského 56 $\frac{1}{8}$ měrice luk.

Mezi sedláky té doby nalézají se jména: Sobek, Šivel, Navrátil, Prokop, Kadelčík, Maňásek, Ševčík, Kudela, Vymazal, Mrázek, Kupunec, Urban, Kudelák, Dostálek, Koval, Válek, Kubíček, Kotásek. Mezi podsedníky: Vacula, Havlík, Oharek, Komárek, Klhůsek, Maňas, Ševčík, Nesrsta, Vlček, Pekárek, Kulíšek, Dudík, Malina, Žabička, Machula, Procházka, Hradil, Gojiš, Kotásek, Citovský, Horňák, Cyprián.

R. 1824 bylo v Otrokovicích celkem 126 obydlených domů, z nich 11 pololánů, 14 čtvrtlánů, 22 podsedků, 72 dom-kařů, 1 škola, 1 panský dvůr, 1 myslivna, 1 dům pro důstojníky, 1 hostinec a 2 mlýny. Své plodiny vozili Otrokovští stále ještě do Holešova a do Zlína po dobré sjízdné cestě. Dědina byla obklopena poli, lukami a některými panskými lesy. Na polích pěstovali pšenici, réž, ječmen, oves, zemáky, víkev, konopí; louky dávaly většinou sladké seno i otavu, něco kyselého. Všechno seno i otavu spotřebovali sami, poněvadž museli chovat mnoho koní pro robotní povinnosti a měli málo luk. Dřevo bylo dražší než na horách, protože přicházelo mnoho kupců z okolních obcí. Jedna sáha osykového a olšového dřeva stála 2 zl, dubového a bukového 4 zl. Denní mzda nádeníka — muže — beze stravy při každé práci a v každém čase byla 30 kr, ženy 24 kr. K tahu užívali většinou koní; denní mzda koňského dvojspreží byla 1 zl 30 kr; 1 pára koní stála 130 zl i s postrojem a spotřebovala týdně 2 měrice ovsa, 1 $\frac{1}{2}$ centa sena; na čeledína počítalo se do roka 100 zl.

1. Dle klasifikačního protokolu z r. 1841 byla 1. pole na Otrokovsku rozdělena na 3 třídy. V jejich půdě nalézá se hluboko propustný jíl a hlína, míchaná s pískem a šterkem; jsou většinou na rovině, částečně na svazích kopců. Pole druhé a třetí třídy měly v té době mnohé mokřiny, které se v mokřém roce nedaly ani obdělati. Proto hodnota 2. třídy cenila se o $\frac{1}{3}$ méně než 1. třídy a hodnota 3. tř. o $\frac{1}{2}$ méně než 2. tř. Z 1 jitra 2. třídy sklídilo se o 6 měric méně než v 1. třídě. Otrokovští pěstovali všechny obilniny, proso, konopí, oko-

paniny; v 3. třídě z obilnin jen réž a oves. Polní trati na Otrokovsku vzpomínají se: Kučovanina, U boží muky, Pastvisko, Dolní chrást, Ulehla, Svárovský, Chrást, Hložek, Široký, Úzký, Díly, Nadmostky, Havráanky, Chrustovče, Kamence, Podjařičem, Padělky, Trna, Zbele, Buňov, Pusta. Jako vzory byly uvedeny: v 1. třídě p. č. 503 Jana Citovského, č. 45; v 2. tř. p. č. 937 Fr. Goíše, č. 37; v 3. tř. p. č. 1475 Cyrila Válka, č. 34.

2. Louky o 3 třídách ležely většinou na rovině u Dřevnice, která je též zavlažovala. Půda jejich obsahuje v 1. třídě hlubokou dobrou hlínu, v 2. třídě těžkou nepropustnou a v 3. tř. tuhou místy zakyslou. Píce z obou sečí jest sladká, jen v 3. třídě místy zakyslá. Jako vzory byly uvedeny: parcely čís. 2222 Jana Mrázka, č. 12 v 1. třídě; p. č. 376 Ant. Brázdila č. 64 v 2. tř.; p. č. 1436 Prokopa Sobka, č. 52 v 3. třídě. Rozdíl hodnoty každé nižší třídy proti předcházející jest o 1/3 menší.

3. Zahrady o 1 třídě jsou při domech; mají v půdě jíl, smíšený s pískem a štěrkem a slouží většinou k získávání trávy pro píce. Stromů bylo v nich málo; ovoce spotřebovali doma; za vzor byla uvedena p. č. 59 Bartoloměje Kotáska.

4 Pastviny o 3 třídách prostíraly se na rovině a částečně na svahu; měly půdu písčitou, s trochou jílu v 1. třídě; v 2 tř. bylo hojně mokřin a bahnisk na kamenitém podkladu. Druhá třída byla o 1/2 méně hodnotná než 1. a 3. tř. o 1/2 méně než 2. třída. Za vzory byly uvedeny obecní p. č. 637 v 1. třídě a obecní p. č. 1455 v 2. třídě; v 3. tř. panská p. č. 447.

5. Les o 4 třídách na rovině neb mírném svahu, porostlý dubem, bukem, olší, jilmem, vrbou, topolem rubá se v 1. třídě v Drahlově a Hranečném v 30ti letech, v 2. třídě v Lazích ve 40ti letech, v 3. třídě ve 20ti letech na palivo a řemeslné práce, ve 4. třídě na Bahňáku v 10ti letech na pletivo a na otýpky. Půda je hluboko hlinitá s pískem na nepropustné hlíně v 1. a 3. třídě, na železookrovém jílu ve 2. třídě a na bahnitě hlíně ve 4. třídě. Všechny tyto lesy jsou vydány hojným záplavám. Jako vzory byly uvedeny v 1. třídě p. č. 428, v 2. třídě p. č. 1393, v 3. tř. p. č. 437, ve 4. tř. p. č. 433.

g) Sazovice.

Obec Sazovice, ležící na rovině, má svá pole na výšinách. V letech 1755—1770 pěstovali půllánici konopí po 1/2 měřici, čtvrtlánici po 1/4 měřici a domkaři po 1/8 měřici. Svá pole preorávali Sazovští třikrát čtyřspřežím a třetinu nechávali úhorem, na němž jakož i na pastvinách pásli dobytek. Své obilí vozili do Holešova 1 1/4 míle cesty. Prodejné věci minuly se doma bez užitku a předito upravovali z vlastního zboží k domácím potřebě. Za palivové dřevo platili vrchnosti ročně půllánici a čtvrtlánici každý po 35 kr, domkaři po 17 1/2 kr.

Nikdo neprovozoval povoznictví, ani neprodával dřeva, ani z užitku dobytka poplatku neodváděl. Výnos osevu zrna bral se na 4 zrna.

Dle kalkulační knihy o realitách z r. 1770 počítalo se dle morav. míry na 1 měřici výsevu panských polí i kontribučních poddanských polí, luk, ovocných zahrad, pastvin a lesů po 680 čtver. sáhách; u kontribučních polí v trati „Dílce od hranic, Díly pod hranicí, Díly v zadním poli“ po 750 čtver. sáhách. R. 1755 bylo v Sazovicích 11 sedláků (půllánků) a r. 1770 již 9; čtvrtlánici r. 1755 byli 4, r. 1770 již 8; podsedníků 8 v roce 1755 i 1770. Dva sedláci přeměnili se do r. 1770 na 4 čtvrtlániky. Farář z Mysločovic užíval $2\frac{1}{2}$ měřice pole. Vrchnost měla v užívání $46\frac{1}{4}$ měřice rybníků a $155\frac{1}{2}$ měřice lesa. Obec užívala $76\frac{1}{8}$ měřice činžovních pastvin; poddaní pak kontribučních: $982\frac{3}{4}$ měřice polí, $28\frac{3}{4}$ měřice luk, $24\frac{3}{4}$ měřice ovocných zahrad, 205 měřice pastvin, $7\frac{3}{4}$ měřice lesa a louku na Otrokovsku. Celková výměra užitého katastru v Sazovicích činila $982\frac{3}{4}$ měřice polí, $28\frac{3}{4}$ měřice luk, $24\frac{1}{8}$ měřice ovocných zahrad, $279\frac{1}{4}$ měřice pastvin, $46\frac{1}{4}$ měřice rybníků, $163\frac{1}{8}$ měřice lesa. V seznamu jmen poddaných z r. 1750–1770 vyskytují se jména: Cvik, Šesták, Kliment, Pospíšil, Chmel, Hradil, Velíšek, Nečekal, Hotař, Krupek, Krutil, Slavík, Dadák, Doležal, Ulmann, Šipavý, Žák, Gazdík, Struček, Řiška, Kotásek, Konupka, Laciga, Strunka. — R. 1824 bylo v Sazovicích celkem 49 obydlených domovních čísel: 7 pololánů, 12 čtvrtlánů, 8 podsedků, 20 domkařských živností, 1 mlýn, 1 panský dvůr. Své plodiny vozili Sazovští na trh do Holešova po cestě dosti špatné, složené z těžkého jílu a za mokrého počasí nesjízdné. Dědinu obklopovaly polnostmi, na kterých se pěstovala pšenice, réž, ječmen, oves, hrách, čočka, vikev, zemáky, konopí; pak louky, poskytující seno i otavu jakosti sladké i kyselé, a část panských lesů.

Tržní holešovské ceny byly: r. 1824: za 1 měřici dol. rak. míry: pšenice po 4 zl 24 kr až 5 zl 10 kr, réž po 2 zl 25 kr — 2 zl 39 kr, ječmen po 1 zl 29 kr — 1 zl 46 kr, oves po-1 zl 9 kr — 1 zl 19 kr, proso po 2 zl 45 kr — 3 zl 20 kr, hrách po 2 zl 45 kr — 3 zl 12 kr, čočka po 4 zl 16 kr — 4 zl 25 kr, zemáky po 12 kr, 13 kr, 14 kr. Ostatní plodiny spotřebovaly se doma. Kyselé trávy na luhách bylo více než sladké, která se dávala jen hovězímu dobytku. Jeden cent kyselého sena prodával se po 42 kr, kyselé otavy po 30 kr. Jedna sáha dubového dřeva stála 3 zl 30 kr, osykového a lipového 1 zl 45 kr.

Denní mzda dělníka — muže — o žních beze stravy byla 30 kr, při zimním mláčení 24 kr; ženy bez rozdílu práce a doby 24 kr. K tahu užívalo se většinou koní; potah 2 koní při hospodářských pracích platil se denně vždy po 1 zl 30 kr. Pára koní s postroji stála 140 zl a spotřebovala při krmení týdně $1\frac{1}{2}$ centu sena, 1 měřici ovsu; vydržování čeledína bylo rozpočteno na 120 zl ročně. Roční náklad na 1 páru koní počítal se tedy: a) 101 měřice ovsu po 1 zl 14 kr = 139 zl 34

kr; b) 78 centů sena po 42 kr = 54 zl 36 kr; c) čeledín = 120 zl; d) 10% umoření = 14%; úhrnem = 318 zl 10 kr, což děleno 300 činí 1 zl 30 kr jako cenu domácího potahu za 1 den. Mnozí pěstovali již třetí rok také jetel. Nákupem semene jetelového, jehož 1 cent v Holešově stál 24 zl, a sádky na hnojení, jejíž cent v Lipníku stál 1 zl 30 kr, dovoz 2 zl, zvětšil se náklad obdělávání polí.

Dle klasif. protokolu z r. 1841 byly pozemky rozděleny v Sazovicích takto:

1. Pole o 3 třídách rozkládají se většinou na mírných svazích se sklonem k východu, západu neb jihu, jen v 3. tř. s polohou příkřejší u lesa, kde jsou vydána větším odplaveninám za dešťů. Půda je prostředně hluboká, kyprá, promíchaná jílem a prasnicí na podkladě písčitém neb štěrkovém a v 3. tř. kamenitým. Hlavními plodinami jsou pšenice, réž, oves; pak proso, konopí, jetel, hrách, čočka, zemáky; v 3. tř. jen réž a oves; zemáky a jetel se skrovnou úrodou. Druhá třída má hodnotu o $\frac{1}{3}$ menší než 1. tř. a 3. o $\frac{1}{2}$ menší než 1. tř. Trati polní jsou: Padělky, Za chaloupky, Čtvrtky, Klíny, Bukovina, Nivy, Pod Bukovinou, Za. Bukovinou, Hrabůvky, Dílce pod Hájem, Mesla, Bařinky, Rokyta. Vzorem 1. tř. je p. č. 1093 Vavřince Vlčka č. 39; v 2. tř. p. č. 738 Fr. Šestáka, č. 11; v 3. tř. p. č. 448 Jos. Nečekala, č. 32.

2. Louky o 3 třídách dvousečné v 1. tř. dávají sladkou píci, v 2. tř. míchanou a v 3. tř. jen kyselou. Leží v rovině přiměřeně vlhké s půdou hluboce silně hlinitou na písčito hlinitém podkladu. Za lijáků jsou hnojeny polní prstí. Druhá tř. je mokřejší než 1. s močály a se zakyslou hlinou na nepropustném hlinitém spodku. Louky 3. tř. jsou částečně mezi poli v trati Vrbůvky, Klíny s hojnými močály, hluboko vlhké se zakyslou hlinou, nehodící se na pole.

Vzorem v 1. tř. jest p.č. 125 Jana Ženátka, č. 8; v 2. tř. p. č. 563 Jana Pálky, č. 2; v 3. tř. p. č. 638 Jos. Velíška, č. 10.

3. Zahrady O jedné třídě leží při domech v rovině neb na mírných svazích. Májí půdu z mělkého, kyprého písčitého jílu na štěrkovém podkladě. Ovocné stromy jabloně, hrušky a švestky na východní straně požárem uhořely a se západní strany ovoce spotřebuje se doma. Trávy užívá se za píci a k pastvě. Vzorem je p. č. 31 Jos. Ve-líška, č. 10.

4. Pastviny o 3 třídách jsou buď v rovinném údolí u potoka s břehy porostlými vrbami nebo na stráních s příkrými svahy prorostlými břízami, vrbami a různým křovím. Půda skládá se z naplaveného prostředně hlubokého jílu na štěrkovitém kamenitém spodku. Stráně jsou vydány za dešťů výmolům. Hodnota 2. třídy činí $\frac{1}{2}$ z 1. tř. a 3. tř. $\frac{1}{4}$ z 2. třídy. Vzorem v 1. tř. je p. č. 819, obecní; v 2. tř. p. č. 1014 obecní; v 3. tř. p. č. 398 obecní. Trati jsou: Vrbůvky, Bařinky,

Rokyta, Záhumenice, Padělky za Bohuvnicou, Díly pod Hájem, a pod Bokuvinou. Píce jest sladká.

5. Vysoký les o jedné třídě, posázený borovicemi, rubá se v 60 letech na palivo, má mírný slunný sklon, půdu z hubeného železookrového jíl na stejném podkladě. Vzorem je p. č. 964 Ant. Hrušky, č. 33. Trati: Díly pod Lazema a Dílce.

6. Nízký les jest do $\frac{2}{3}$ posázen bílým bukem a dubem, do $\frac{1}{3}$ osykou, břízou; rubá se ve 40ti letech na palivo; má mírný svah; v půdě je málo humosní jíl na pískovci, obsahujícím železo. Vzorem je p. č. 1017 obecní. Trať: Laze.

h) Spytihněv.

Obec Spytihněv, ležící v rovině, má pole některá na návrších. V letech 1755–1770 pěstoval každý půlláník prosa po $\frac{1}{4}$ měřici a podsedník po $\frac{1}{8}$ měřice; konopí půlláník po 1 měřici a podsedník po $\frac{1}{8}$ měřice. Svá pole přeorávali Spytihněvští třikrát trojspřežím a třetinu nechávali úhorem, na němž jakož i na pastvinách pásli dobytek. Vypěstované obilí dováželi do Zlína 1 $\frac{1}{2}$ míle cesty. Prodejné věci spotřebovaly se v domácnosti, rovněž předivo z vlastního materiálu. Za palivové dřevo platili půllánici vrchnosti ročně každý 1 zl 10 kr a podsedníci po 36 kr. Z užitku dobytka odváděli polovici na kontribuci. Výnos výsevu zrna bral se v prostředních letech beze srážky semena na 4 $\frac{1}{2}$ zrna. Dle moravské míry počítala se na 1 měřici vinic 600 čtver. sáhů, na 1 měřici některých polních tratí po 640 čtver. sáhách, jiných tratí po 750 a luk, ovocných zahrad a pastvin po 680 čtver. sáhách.

Dle morav. rektifikace bylo r. 1755 sedláků 24 a r. 1770 jen 17, čtvrtlánků r. 1770 bylo 14, podsedníků v obou letech 29, domkařů r. 1770 bylo 11. Ze 7 sedláků vzniklo do r. 1770 již 14 čtvrtlánků.

Sedlák užíval 41 až 52 měřic polí, 2–11 měřic luk, $\frac{1}{2}$ až 2 měřice ovocných zahrad, $\frac{1}{2}$, až 2 $\frac{3}{4}$ měřice vinic.

Vrchnostenský dvůr v Halenkovicích měl v užívání 518 $\frac{3}{4}$ měřice polí, 121 $\frac{1}{4}$ měřice luk, 3 $\frac{1}{2}$ měřice ovocné zahrady, 120 měřic pastvin, spytihněvská panská hospoda 5 $\frac{1}{2}$ měřice polí, 10 $\frac{3}{4}$ měřice luk; halenkovská hospoda 4 $\frac{1}{2}$ měřice polí a 1 $\frac{3}{4}$ měřice luk; fara ve Spytihněvi 65 $\frac{1}{8}$ měřic polí, 1 $\frac{1}{4}$ měřice ovocné zahrady. R. 1770 měli spytihněvští poddaní v užívání a) pod kontribucí celkem 1516 měřic polí, 322 $\frac{1}{2}$ měřic luk, 31 $\frac{3}{4}$ měřic ovocných zahrad, 44 $\frac{3}{4}$ měřice vinic, 506 $\frac{1}{2}$ měřice pastvin; 81 $\frac{3}{4}$ měřice leželo ladem; b) pod peněžitou činží, odváděnou desíti různými poddanými vrchnosti, 278 $\frac{3}{4}$ měřice polí, 208 $\frac{1}{2}$ měřice luk, 80 $\frac{1}{2}$ měřice vinic.

Mezi spytihněvskými občany vyskytují se r. 1770 jména: Škára, Dědák, Hanák, Marhold, Sámek, Čechmánek, Vacula, Kotlaba, Krátký, Tomáščík, Šimčík, Polášek, Kratek, Čapuch, Kovář, Hrdina, Večeřa, Fosek, Bečica, Zapletal, Valenta, Křupa, Adamec, Vašina, Halašek, Polášek, Juřica, Zálesák, Škrabal, Vavřinec, Lapčík, Daniel, Bazala, Šimčák, Škrabálek.

Pozemky pod peněžitou činží propůjčila vrchnost poddaným k užívání, aby prý zvýšila jejich vyživovací zdroje, které však zůstávaly stále její držbou. Dle urbáře platilo se z nich ročně 139 zl 37 kr a to a) o sv. Jiří z ovocných zahrad 55 zl 17 kr; b) o sv. Václavu z nových rubisk v pole proměněných 22 zl 30 kr, z ovocných zahrad 57 zl 14 kr a z luk 4 zl 35 kr. — V pozdější době byla poddaným ponechána volnost nakládati s užitkem a byly založeny pozemkové knihy, do nichž byli zapisováni majitelé oněch realit, jejich zatížení břemeny, odvádění činže a při změnách majitelů povinné placení 5% laudemia (schvalovacího poplatku) do důchodu. Tato činže i laudemium byly pak započteny do výkupu z poddanského poměru.

Vinice. R. 1770 užívali Spytihněvští 80 1/2 měřice panských vinic v Duchoncích, v Horách, v Boží, z nichž vrchnost dostávala roční desátek, mimo to na ochutnání 3 hrozny z každé vinice v ceně 1 kr v. m. za hrozen aneb peněžitou jejich hodnotu, což činilo při 160 vinných parcelách úhrnem 8 zl. V září 1820 žádali Spytihněvští vinaři hraběnkou Kobenclovnu, aby jim bylo dovoleno platit z vinic jen peněžitou činží, nikoli — jako dosud — z jedněch peněžitou a z jiných naturálie. Bylo povoleno platit ročně 32 zl 15 kr. k. m.

V trati „Dlouhé borovini“ nebo „Boží“ měli vinice majitelé domovních čísel 27, 16, 21, 31, 79, 89, 110, 111, 96, 118, 123; platili místo desátku peněžitě činže 6 až 14 kr.

V Duchoncích a) Na horách měli vinice z Pohořelic majitelé domovních čísel 23, 28, 46, 108, 110; ze Spyti-hněvě domovní čísla 7, 56, 70, 72; 8, 26, 57, 35, 44, 60, 73, 98, 109, 117, 116; z Babic 42, 56, 78; platili z vinic ročně 6—50 kr. .b) V Hrubých Duchoncích měli vinice Napaje-dlané domovních čísel: 3, 4, 6, 8, 9, 13, 16, 18, 19, 21.. 28—31, 35, 37, 40, 43-46, 49, 51, 52, 54, 57, 59-61, 63, 64., 70, 73, 74, 76, 82, 83, 85, 90, 94, 95, 97, 99—101, 105, 108-110, 114, 116, 118, 119, 121, 123, 222, 251, 350, 400; Babičtí dom. čís. 2, 16, 30, 63, 104, 57, 97, 33, 34, 30, 41, 40, 51, 58, 12, 83, 105, 108, 118; každý platil roční činže 6—37 kr. c) Na Dolinách 6 majitelů dom. čís. 41, 70, 76, 96, 97, 105 ze Spytihněvě platilo roční činže každý 2—13 kr.

V archivu zámeckém zachoval se výkaz všech majitelů vinic ve Spytihněvi ze 24. září 1820 se zachovalou pečeti: „Pečeť — Obecní Dědini — Spytinova“ z roku 1687

Dle výkazu z 31. října 1808 sklídilo se ve Spytihněvi z vinic toho roku celkem 19 sudů, 8 věder, 20 mázů vína, z nichž bylo odvedeno desátku 1 sud, 9 věder, 34 mázy. Vědro se počítalo po 10 zl. Výkaz byl podepsán pud-mistrem, Tomášem Marholtem, fojtem Janem Tomáštkem, úředním Ant. Vavřínkem. Nejvíce ze všech 104 vinařů sklídil t. r. Jos. Nedabílek, čís. 99 a to 1 sud, 4 vědra, z čehož odvedl desátku 1 vědro, 16 mázů v ceně 14 zl. — Sklizených celkem 19 sudů 8 věder čili 198 věder po 10 zl mělo cenu 1980 zl, z čehož desátý díl byl 198 zl 30 kr.

Za rok 1786 sklídilo 60 vinařů 2 sudy, 9 věder a 15 mázů vína, z čehož odvedli desátku 2 vědra 37 mázů v ceně 9 zl 47 kr; nejvíce Jan Večeřa sklídil 1 vědro, 20 mázů.

R. 1792 sklídilo 142 vinařů 96 věder, 24 mázů vína, z čehož odvedli desátku 9 věder 26 $\frac{1}{2}$ mázu v ceně 32 zl 12 kr. Nejvíce dostal z vinice Martin Večeřa — 2 vědra, 5 mázů.

R. 1824 bylo ve Spytihněvi 125 obytných domů a to: 1 hostinec, 1 škola, 1 fara, 1 panský dvůr, 1 obecní dům, 15 půllánů, 18 čtvrtlánů, 29 podsedků, 58 domkařských živností. Své plodiny vozili na trh do Uh. Hradiště 1 míli daleko po cestě vždy sjízdné. Dědina byla obklopena poli, lukami, zahradami a vinicemi. Na polích pěstovali pšenici, réž, ječmen, oves, hrách; čočku, vikev, zelí, zemáky, konopí a proso, kterému však se na spytihněvských pozemcích velmi dobře nedařilo, protože je pěstovali Spytihněvští jen pro domácí potřebu, podobně hrách, čočku, konopí a vikev. Zemákům sice se dobře dařilo, přece však se méně pěstovaly. Tržní ceny r. 1824 v Uh. Hradišti byly za 1 měrici rak. m.: pšenice 3 zl 56 $\frac{1}{4}$ kr až 4 zl 6 kr; réž 2 zl 11 kr až 2 zl 21 $\frac{2}{3}$ kr; ječmen 1 zl 25 $\frac{3}{4}$ kr až 1 zl 30 kr; oves 1 zl 3 $\frac{2}{4}$ kr až 1 zl 8 kr. Jedna kopa zelí pěkných velkých hlávek prodala se po 1 zl a drobnějších po 45 kr. Výnosem byl Spytihněv kladen na roveň Nové Vsi kvasického panství.

Louky dávaly sladké i kyselé seno, rovněž otavu, což každého roku Spytihněvští odprodávali, protože louky měli v držení většinou domkaři, kteří neměli dosti dobytka pro zkrmení sklizeného krmiva. Jeden cent sladkého sena pro--dával se po 1 zl, otavy po 30 kr; jeden cent kyselého sena po 45 kr, otavy po 27 kr. Ovoce spotřebovalo se doma; vína pěstoval se jen 1 druh a to nejšpatnější, jehož vědro prodalo se r. 1824 po 7 $\frac{1}{2}$ — 8 $\frac{2}{4}$ zl. Spotřebovalo se také většinou doma.

Denní mzda dělníka — muže — v létě i v zimě byla 30 kr, ženy 27 kr. K tahu užívalo se většinou koní; mzda 1 dvouspřeží při hospodářské práci hodnotila se po 1 zl 15 kr; práce koní s postrojem stála 125 zl a spotřebovala týdně 1 $\frac{1}{2}$ centu sena, 2 měrice ovsu; vydržování čeledína se stravou a mzdou bylo rozpočteno na 120 zl.

Počítala-li se hodnota spotřebovaného ovsa na 114 zl 20 kr, sena 58 zl 30 kr, vydržování čeledína 120 zl a 20% na úmor, stála pára koní do roka 305 zl 24 kr.

1. Dle klasifikačního protokolu z r. 1841 byla 1. pole ve Spytihněvi rozdělena ve 4 třídy. V prvních dvou třídách pěstovali Spytihněvští pšenici, réž, ječmen, jetel, zemáky, konopí, směsku, hrách, zelí; v druhých dvou réž, oves, částečně jetel, zemáky. Na panských polích 1. třídy dařila se též burgyně (řepa). Pole rozkládají se na výslunné rovině, na mírných svazích k východu a západu obrácených, i na příkrých stráních se sklonem k severu a západu, blízko dědiny i hodně vzdáleně od ní. Půdu tvoří hluboký kyprý jíl, spočívající na jílu, smíchaném s pískem, nebo mělký kyprý jíl s podkladem písčitého neb šterkového jílu, nebo jíl promíchaný kamením na podkladě nepropustném kamenitém. Pole trpí z části povodněmi řeky Moravy a přítoků, z části výmoly za prudkých lijáků a z části mlhami a mrazy v pozdním jaře. Polní trati jsou: Újezdy, Milíkové, Zápotočí, Záhonce, Kalavice, Podmočiny, Olšíky, Mošiny, Díly, Mezi cesty, Slačovy, Báchory, Čtvrtky, Záhumenice, Němeča, Hrušovy, Navrchovany, Nad vinohrady, Duchonice, Vinohrádky, Kamence, Hliniště, Gergele, Zadní ohrady. Hodnota 2. třídy jest o $\frac{1}{3}$ menší než 1. tř., 3. o $\frac{1}{3}$ menší než 2. a 4. tř. o $\frac{1}{3}$ menší než 3. tř. Za vzor 1. tř. byla uvedena p. č. 426 Jana Bureše, č. 51, v 2. třídě p. č. 130 Jana Vavříňka, č. 2; v 3. tř. p. č. 1344 Fr. Muže, č. 10 a ve 4. tř. p. č. 1144 Ambrože Samka, č. 102.

2. Louky o 3 třídách, dvousečné, se sladkou pící jsou v rovině u řeky Moravy a trpí záplavami nebo v suchých letech nedostatkem píce, dávající sklizeň jen jednou v roce. Jejich půda je složena z humosního hlubokého jílu na písčitém podkladě nebo je většinou písčitá na šterku. Luční trati jsou jmenovány: Báchory, Hrušovy, Padělky, trpící poněkud větším vlhkem a močály, pročež míchá se tu též kyselá tráva. Jako vzory byly uvedeny: p. č. 2899 Jos. Škrabala, č. 9 v 1. tř.; p. č. 2403 Jos. Dědák, č. 7 v 2. tř.; p. č. 2750 Fr. Nedabílka, č. 6 v 3. tř. Hodnotou uvádí se 2. tř. o $\frac{2}{5}$ slabší než 1. tř. a 3. tř. o $\frac{1}{2}$ slabší než 2. tř.

3. Zahrady jsou o jedné třídě u domů, na rovině a k východu obrácené. Mají silnou, hluboce jílovou půdu na písčitém podkladě a upotřebí se jich na ovoce, pastvu i pící. Vše se v tehdejší době spotřebovalo doma. Za vzor byla uvedena p. č. 71 Fr. Varmuže, čís. 10.

4. Vinohrady o jedné třídě jsou na mírných i příkrých svazích se sklonem k východu a jihovýchodu, s půdou kyprého jemného a hlubokého jílu, někde šterkem promíchaného na šterkovém podkladě. Dávaly v té době vína vesměs slabé jakosti, pročež se

odbývalo velmi nesnadno a jen za mírné ceny. Jako vinné trati uváděly se: Gergele, Duchonce, Boží, Vinohrádky, Slačovy, Čtvrtky. Za vzor kladla se p. č. 1700 Bernarda Čechmánka č. 13.

5. Pastviny o 3 třídách byly na rovině i mírném a příkrém svahu, majíce půdu z propustného mělkého jílu nebo písčitého hubeného na stejném i kamenitém a šterkovém podkladě. V rovině u Moravy trpěly povodněmi, na svazích výmoly a dávaly sladkou píci, místy však velmi slabou. Vzorem byla obecní p. č. 862. Pastevní trati se jmenovaly: Kalovice, Nemuža, Rybníky, Dolní louky, Záhumenice, Hlinišť, Slačovy, Báchory a j.

6. Pole s ovocnými stromy byly většinou sádky, přidělené k vinicím, s hlubokým jemným jílem v půdě na písčném spodku a skloněné k jihu.

7. Louky s ovocnými stromy byly na rovině, majíce v půdě propustný jíl na písčito jílovém spodku; dávaly sladkou travu. Na obou pozemcích bývaly vysázeny jabloně, hrušky, švestky a na polích též třešně. Vzorem polí se stromy byla parcela čís. 1544 Ant. Kolečkáře, č. 109 a na lukách parcela čís. 2889 Fr. Dědáků č. 94.

ch) Sušice.

Obec Sušice leží v rovině a má pole na malých návrších. V letech 1755–1770 pěstoval každý púlláník prosa po $\frac{1}{8}$ měrice, podsedník 4. díl z $\frac{1}{8}$ měrice; konopí púlláník po 1 měrici a podsedník po $\frac{3}{8}$ měrice. Obdělávání polí (= přeorávka), úhorování, pastva, prodej obilí a spotřeba prodejních věcí a přediva, dovoz solí z Napajedel do Hranic a výnos zrna byly stejné jako v obci Kudlovicích. Za palivové, dřevo platil každý podsedník vrchnosti ročně po 27 $\frac{1}{2}$ kr a púlláník po 1 zl 12 kr. Z užítku dobytka odváděla se polovice na kontribuci. "

Na 1 měrici výsevu kontribučních polí panských i poddanských u sedláků, při lukách, ovocných zahradách a pastvinách počítala se po 680 čtver. sáhách; při Nivkách u podsedníků a při polích pod panskou činží po 750 čtver. sáhách.

V téže době bývalo v Sušicích 15 domkařů, 12 podsedníků a 4 sedláci. Panský dvůr užíval 346 $\frac{3}{4}$ měrice polí, 18 $\frac{3}{4}$ měrice luk, 1 $\frac{3}{4}$ měrice ovocné zahrady, 28 měric pastvin; mlynář Jan Karásek měl v užívání 5 $\frac{1}{2}$ měrice polí, 1 $\frac{3}{4}$ měrice luk, 3 $\frac{1}{2}$ měrice ovocné zahrady. Mlýn byl o 3 chodech. Poddaní užívali kontribučenských a) polí 198 $\frac{3}{4}$ měric, b) luk 36 $\frac{1}{2}$ měrice, c) ovocných zahrad 12 $\frac{3}{4}$ měrice d) pastvin 102 $\frac{1}{2}$ měrice; pod vrchnostenskou činží a) polí 4 $\frac{3}{4}$ měrice, b) luk 1 $\frac{3}{4}$ měrice. Mimo to užívali sedláci i podsedníci luk z katastru

obcí Košík a Kudlovic. Obec Sušice měla v užívání $1\frac{3}{4}$ měrice polí a $93\frac{1}{8}$ měrice pastvin. Celkem bylo v katastru Sušic polí $554\frac{1}{2}$ měrice, luk 58 měric, ovocných zahrad $18\frac{1}{2}$ měrice, pastvin $223\frac{3}{4}$ měrice.

Dle měření z r. 1770 bylo v Sušicích v držení poddaných na panských pozemcích $4\frac{5}{8}$ měric polí, $1\frac{4}{8}$ měrice ovocných zahrad, z nichž se platilo do důchodu ročně dědičné činže 4 zl. Mnozí Sušičtí měli pole i na Kudlovsku. Jako v jiných obcích, i zde ponechala jim vrchnost tyto pozemky za „mírnou prý činži“, aby si rozmnožili pramen své výživy; zůstaly však majetkem vrchnosti i dále. Později dala jim vrchnost ony pozemky k volnému nakládání s užitkem: když pak byly založeny pozemkové knihy, byly do nich zapsány se všemi právy i břemeny. Při změnách majitelů odváděli do důchodu 5% laudemia.

Berní obec Sušice, hraničící na severu s kudlovskými poli poddaných, na jihu s huštěnovskými, na východě s babickými a na západě s traplickými poli, měla r. 1824 celkem 32 domovních čísel a to: 4 pololány, 12 podsedků, 14 domkařských usedlostí, 1 dědičný vykoupený mlýn, panský dvůr. Dědina byla obklopena poli, něco lukami, zahradami, pastvinami. Plodiny své vozili Sušičtí na trh do Uh. Hradiště $\frac{1}{2}$ míle vzdáleného po cestě stále sjízdné. Pěstovali pšenici, réž, ječmen, oves, hrách, čočku, vikev, zemáky, konopí a zelí.

Tržní ceny sušických plodin za 1 měrici rak. m. r. 1824 byly:

pšenice	3 zl 56 $\frac{1}{4}$ kr	až 4 zl 6 kr
réž	2 zl 11 kr	až 2 zl 21 $\frac{2}{3}$ kr,
ječmen	1 zl 25 $\frac{3}{4}$ kr	až 1 zl 30 $\frac{2}{4}$ kr,
oves	3 $\frac{2}{4}$ kr	až 1 zl 8 kr.

Hrách byl v obci prodán měrice po 2 zl, zemáky po 11 kr domácím i přespólním lidem. Čočka pěstovala se jen pro domácí potřebu a vikev pro koně jako zelené krmivo. Konopě a zelí též jen pro domácí potřebu. Výnosem rovnaly se Sušice Traplicím velehradského panstvu

Ovoce dařilo se jen v úrodných letech, jinak ho bylo poskrovnu. Putna jablek, hrušek i švestek byla r. 1824 prodána po 30 kr.

Louky dávaly seno kyselé, špatnější jakosti pro koně; hovězímu dobytku museli kupovat lepší v jiných obcích. Jakostí sena rovnají se Sušice Jalubí.

Denní mzda nádeníka muže při polní práci byla 30 kr, ženy 29 kr beze stravy. V zimě při lesní práci dostávali muži po 30 kr.

K tahu užívali koní. Denní mzda potahu 2 koní při hospodářství byla 1 zl 30 kr. Pára koní k tahu stála 90 zl, postroj 10 zl, celkem tedy 100 zl. K týdennímu krmení páry koní bylo třeba 2 měřic ovsa, 1 ½ centu sena a vydržování čeledína vyžadovalo nákladu ročního 110 zl, což bylo dražší než v jiných obcích, poněvadž pro velkou robotní povinnost bylo nutno přilepšovat čeledínům hotovými penězi a nlem.

1. Dle klasifikačního protokolu za r. 1841 byla v Sušicích 1. pole rozdělena na 3 třídy, dávající v první třídě dobrou úrodu pšenice, rži, ječmene, pak jetele, zemáků, konopí, směsky, zelí a hrachu; v 2. třídě o ¼ menší žen rži, ovsa, ječmene, zemáků, jetele, směsky, konopí než v 1. tř. a v 3. tř. o ½ menší ovsa a rži než v 2. třídě. Poloha polí jest rovná neb mírně skloněná a jen v 3. tř. příkřejší. V půdě je hluboký jemný jíl na písčitém jílu nebo méně hluboký písek na písčitém, štěrkovém podkladě nebo na skále. Za vzor v 1. třídě byla uvedena p. č. 406 Fr. Kučery, č. 27; v 2. tř. parcela č. 140 Fr. Škrabálka, čís. 5; v 3. tř. p. č. 300 Jana Soustala, č. 24. Polní trati jsou: Díly, Pod kopci, Rybník, Záhumenice, Nad loukou, Na nivách. Na Rybníku trpěly pozemky vlhkem a záplavami.

2. Louky o 2 třídách jsou v 1. třídě dvousečné, ve 2. tř. jednosečné. Půda 1. třídy má zakyslou hlínu na hlinitém podkladě a dává kyselou píci; v 2. třídě je neúrodný, kyprý, hluboký jíl na písčitém spodku, dávající sladkou píci. Hodnotou jest 2. tř. za 1. třídou o 1/6. Vzorem v 1. tř. je obecní parcela čís. 151 a v 2. tř. p. č. 380 Fr. Zicha, č. 28.

3. Zahrady jsou o jedné třídě, u domů, rovné polohy neb s mírným sklonem, s půdou hlubokého jemného jílu na kamenitém jílu. Užívá se jich k pěstování ovoce, zeleniny a pastvy.

4. Vinice o jedné třídě byla založena na části pastviny parcely čís. 2/a se sklonem k jihu a s propustným písčitým jílem v půdě na štěrkovitém podkladě; dávala víno slabé jakosti. Za vzor byla uvedena panská parcela čís. 2/a.

5. Pastviny byly kusy pozemků, které se nedaly upo-třebiti k jiným účelům; měly půdu ze suchého písčitého jílu na štěrkovitém spodku a šířily se buď v rovině nebo na svazích, dávající sladkou, ale skrovnou píci. Za vzor byly uvedeny obecní parcely čís. 152 a 36.

i) Šarovy.

Dle kalkulační knihy o realitách v obci Šarovech z r. 1770 počítalo se dle moravské míry na 1 měřici výsevu polí, luk, ovocných zahrad a lesů po 680 čtver. sáhách. V té době bylo v obci 13 podsedníků a 8 domkařů. V užívání bylo v této obci celkem 267 měřic polí, 66 měřic luk, 13 ¾ měřice ovocných zahrad, 506 ¼ měřice lesa,

z čehož panských polí bylo $13 \frac{3}{4}$ měřice, luk $1 \frac{1}{4}$ měřice, lesů $506 \frac{1}{4}$ měřice. Ke mlýnu o 3 chodech patřilo $7 \frac{1}{2}$ měřice polí, poddaným 255 měřic polí, $64 \frac{3}{4}$ měřice luk, $12 \frac{1}{8}$ měřice ovoc. zahrad.

Celá obec spočívala bezprostředně na vrchnostenských pozemcích; v katastrech nečinilo se o ní pražádné zmínky, nýbrž jen v dominikální (panské) fasi, zvláště v jejích činžovních rubrikách, dle nichž byla obec Šarovy zatížena roční činží ze dřeva obnosem 7 zl, za který dostávali Šarované své palivové i stavební dřevo: podobně jako v jiných obcích.

R. 1824 bylo v Šarovech, ležících mezi Komárovem, Březolupy a Bohuslavicemi, celkem 46 obytných domů a to 13 podsedků a 33 domkařských živností. Své plodiny dováželi na trh do Uh. Hradiště $1 \frac{1}{2}$ míle daleko, po cestě dosti dobré s výjimkou mokrých zim. Dědina byla obklopena poli, lukami, zahradami a částečně panskými lesy. Na svých polích pěstovali Šarovští pšenici, réž, oves, hrách, vikev, zemáky, zelí, konopí, nikoli však ječmen, jemuž se tam; dobře nedařilo. Ostatní plodiny pěstovali r. 1824 jen pro domácí spotřebu, pouze ovsa poněkud více, protože ho mohli nabízet i též k prodeji. — Obvyklé druhy ovoce spotřebovaly se většinou doma, něco málo se též doma odprodalo a to jedna putna jablek a hrušek po 24 kr, švestek po 30 kr. Louky poskytovaly trávu sladkou i kyselou; nestačila však ani k domácí spotřebě, musila se přikupovati. — Jedna sáha dubového a bukového dřeva byla po 3 zl, osykového a olšového :po 1 zl 30 kr.

Denní mzda nádeníka — muže — o žních a v lese se stravou počítala se po 30 kr, ženy po 24 kr. K tahu užívali jen volů. Mzda potahu při hospodářství platila se po 1 zl 15 kr denně. Pára volů i s postrojem opatřila se za 80 zl a spotřebovala týdně ke krmení $\frac{1}{2}$ centa sena, 15 snopů rezné slámy na sečku: v letní době od 1. dubna do konce října (po 30 týdnů) přilepšovalo se volům týdně po $\frac{1}{2}$ měřici váhy nebo rži na šrot. Vydřžování čeledína se stravou a mzdou stálo ročně 90 zl.

1. Dle klasifikačního protokolu z r. 1841 byla 1. pole v Šarovech rozdělena na 3 třídy a dávala v úrodných letech prostřední sklizeň hlavních plodin rži a ovsa, též vedlejších plodin: zemáků, prosa, konopí, zelí. V 3. třídě byla skrovnější sklizeň. Poloha polí, skloněná k západu a k východu, má půdu z hlubokého písčitého jílu na štěrkovém podkladě. Pro příkrou svou polohu trpí pole za lijáků výmoly a odplavením ornice. Sklizeň jařin bývá o něco lepší než ozimin. Za vzory byly uvedeny v třídě 1. parcela č. 172 Jana Čechmánka, č. 22; v 2. třídě p. č. 353 Jana Ondráška, č. 41; v 3. tř. p. č. 216 Pavla Dohnala, č. 18. Polní trati se jmenují: Hlubočky, Paseky, Losky, Kopaniny.

2. Louky o jedné třídě, ležící při Březnici, se zakyslým jílem na nepropustném podkladě, dávají míchanou píci a jsou dvojsečné. Vzorem byla parcela č. 44 Fabiána Su-kupa, č. 13.

3. Zahrady o 1 třídě, u domů, na příkrých svazích jsou posázeny skrovně hruškami a švestkami, jichž užitek bývá jednou za 6–7 let poněkud vydatnějším. Jakost a složení půdy jsou stejný jako u polí 2. třídy. Vzorem byla parcela č. 97 Jana Čechmánka, č. 22.

4. Pastvina o jedné třídě se sklonem k západu a východu, trpící výmoly dávala sladkou píci. Jednotlivě stojící břízy dávaly listí pro nouzovou píci, k čemuž se tyto stromy také pěstovaly. Půda obsahovala hluboký sice, ale mdlý jíl. Za vzor byla uvedena panská parcela č. 158. Trati pastvinné jmenovaly se Losky, Hlubočky, Kopaniny.

5. Šarovský nízký les o 1 třídě na parcele č. 164 byl porostlý břízami a buky, jednotlivě borovicemi; má mírný svah k západu, půdu z hlubokého jílu, promíchaného pískem na stejném podkladě. Rubává se ve 40 letech a měří 87 jiter 916 sáhů.

6. Pole s ovocnými stromy, posázená švestkami, mají mírný sklon k východu, půdu jako pole v 2. třídě; ovoce, sklizené každého 6.–7. roku spotřebuje se doma čerstvé nebo sušené. Vzorem byla parcela č. 180 Matyáše Ondráše, č. 16. Trati jmenovaly se Paseky, Kopaniny.

7. Pastviny s ovocnými stromy byly v té době v oněch částech polí, které bývají nejvíce vydány výmolům za dešťů. Půdu mají stejnou jako 3. třída polí, dávají sladkou píci a užitek z ovoce jako při polích. Jsou v trati.: Losky, Paseky; vzorem byla parcela č. 134 Matěje Ondráše, č. 16.

Panský les na Šarovsku byl poznenáhlu kučován a proměňován v pole, která vrchnost pronajímala poddaným. Tak r. 1822–1831 pronajala 70 lidem 68 $\frac{1}{2}$ měrice kučoviska za roční nájemné 137 zl r. m. a za odsyp ovsa. V dalších letech se nájemné zvyšovalo. V letech 1859–1865 činilo již 277 zl 50 kr r. m.

R. 1864 měl napajedelský statek na Šarovsku celkem 63 $\frac{1}{2}$ měrice polí, 1 měřicí pole se stromy, 377 měřic lesa, 4 měřice pastvin, úhrnem 441 měřic pozemků. Avšak pole i lesy vynášely mu málo; byly vzdáleny od středu panství, dřevě bylo špatnější jakosti a půda hodí se lépe pro polní hospodářské kultury než pro lesní. Proto umínil si hrabě již r. 1865 zbaviti se těchto pozemků odprodejem. Tak roku 1869 byly 34 Šarovským odprodány z polní trati Kopaniny parcely č. 371, 373, 374, 355, 357. V říjnu 1882 byly rozparcelovány lesní parcely 164, 165, 166, 235, 247, 256, 260 ve výměře 377 měřic a prodány 48 lidem ze Šarova, něco z Nedachlebic, Bohuslavic a Lhoty

po 120 zl za jito. (40 zl za 1 měřici.) Rubání lesa a odevzdávání jeho novým majitelům provádělo se v pětiletých sériích po 25 jitrech (= 75 měřicích) ročně; podobně též splátky z celkové kupní ceny 15.158 zl 62 kr vždy 1. listopadu v pěti letech.

j) Tlumačov.

Tlumačov v letech 1755–1770 ležel v rovině mezi močály; pole jeho rozkládala se částečně na rovině, částečně na výšinách. Prosa pěstoval tenkrát každý půlláník po $\frac{1}{4}$ měřici, čtvrtláník po $\frac{1}{8}$ měřice a podsedník po $\frac{1}{2}$ osmině měřice; konopí pak půllánici po $1\frac{1}{2}$ měřici, čtvrtlánici po $\frac{3}{4}$ měřice, podsedníci po $\frac{1}{2}$ měřici. Svá pole přeorávali třikrát čtyřspřežením a třetinu nechávali úhorem, na němž jakož i na pastvinách pásávali svůj dobytek. Své sklizené obilí dováželi do Holešova 1 míly cesty; prodejné věci minuly se doma bez užitku; za palivové dřevo platili půllánici vrchnosti ročně po 1 zl 45 kr, čtvrtlánici po 52 $\frac{1}{2}$ kr, podsedníci po 35 kr. Výnos dle výsevu zrna bral se v prostředních letech beze srážky semene na 4 $\frac{1}{2}$ zrna. — Dle kalkulační knihy o realitách v Tlumačově z r. 1770 počítalo se dle moravské míry na 1 měřici výsevu kontribučních i činžovních polí panských i poddaných a rybníků po 640 sáhách čtver.; na louky, pastviny, bažantnice, ovocné zahrady a lesy po 680 čtver. sáhách. — Dle moravské rektifikace bylo v Tlumačově r. 1755 sedláků 25, r. 1770 jen 23; čtvrtláníků 4 r. 1755 a 8 r. 1770; podsedníků v obou dobách 57; domkařů r. 1770 pak 40. — Sedlák měl v užívání všech pozemků 62 $\frac{3}{4}$ až 69 měřic, v čemž 4–5 měřic zahrady.

Čtvrtláník užíval všeho 33–34 $\frac{1}{2}$ měřice; v tom 3–4 měřice zahrady. Podsedník všeho, měl 14 $\frac{1}{2}$ – 17 $\frac{1}{4}$ měřice, v tom $\frac{3}{4}$ – 1 $\frac{1}{4}$ měřice zahrady nebo žádnou.

Faráři bylo přiděleno k užívání 11 $\frac{3}{4}$ měřice polí, 8 $\frac{1}{8}$ měřice luk, 1 $\frac{1}{8}$ měřice ovocné zahrady, celkem 20 $\frac{3}{4}$ měřice a kostelu ještě 11 $\frac{1}{4}$ měřice polí. Panský hostinský Václav Horníček užíval 37 $\frac{3}{4}$ měřice polí, $\frac{3}{4}$ měřice luk, 6 $\frac{1}{4}$ měřice ovocné zahrady, celkem 44 $\frac{3}{4}$ měřice. Mlynář Kristián Válec měl 29 $\frac{3}{4}$ měřice polí, $\frac{3}{4}$ měřice luk, 11 $\frac{1}{2}$ měřice ovocné zahrady, celkem 42 měřic. Mlýn měl 4 chody. Obec užívala 15 $\frac{1}{2}$ měřice polí, 26 $\frac{1}{2}$ měřice luk, 331 $\frac{1}{8}$ měřice pastvin, všeho 373 $\frac{1}{8}$ měřice. R. 1770 měřil celý pozemkový, katastr obce Tlumačova: 3333 $\frac{1}{2}$ měřic polí, 307 $\frac{1}{2}$ měřic luk, 226 $\frac{1}{2}$ měřice ovocných zahrad, 685 $\frac{3}{4}$ měřic rybníků, 507 $\frac{1}{2}$ měřice pastvin a 1572 $\frac{1}{4}$ měřice lesa; z toho měla v držení vrchnost 825 $\frac{3}{4}$ měřice polí, 128 $\frac{3}{4}$ měřice luk, 18 měřic ovocných zahrad, 685 $\frac{3}{4}$ měřice rybníků, 176 $\frac{1}{4}$ měřice pastvin a 1572 $\frac{1}{4}$ měřice lesa.

R. 1824 mělo městečko Tlumačov 163 obytných domů a to: 19 půllánů, 16 čtvrtlánů, 57 podsedků, 64 domkařských živností, 1 faru, 1 školu, 1 hostinec, 1 palírnu, 1 mlýn, 1 obecní dům a 1 panský dvůr.

Své plodiny vozili Tlumačovští částečně do Kroměříže, nejvíce však po dosti špatné cestě, většinou po ní, horské, kamenité do Holešova 4 míle daleko.

Na polích pěstovali rolníci pšenici, réž, ječmen, oves, hrách, viku, zeli, zemáky a konopí. Povahou, vlastnostmi polí byl Tlumačov na roveň kladen Mysločovicím na Holešovsku. Louky dávaly travu sladkou i kyselou, více však kyselé. Jedna sáha dubového dřeva cenila se po 3 zl 45 kr, osykového a lipového po 1 zl 52 kr a borového stavebního po 4 zl 30 kr. Nádeník muž dostal denní mzdy beze stravy 30 kr, žena 27 kr. K tahu užívalo se většinou koní. Pára koní s postrojem opatřila se za 140 zl, vydělala potahem denně 1 zl 30 kr a spotřebovala týdně 2 měrice ovsa, 1 ½ centu sena; čeledín stál ročně 120 zl. Tržní ceny v Kroměříži r. 1824 byly po 1 měřici: pšenice 4 zl 25 kr — 5 zl 10 kr; rži 2 zl 20 kr - 2 zl 35 kr; ječmene 1 zl 25 kr — 1 zl 35 kr; ovsa 1 zl 5 kr — 1 zl 15 kr; hrachu 2 zl 30 kr až 2 zl 55 kr; vikve 2 zl 25 kr — 2 zl 40 kr; zemáků 40 kr až 50 kr, cent sladkého sena 40 kr — 50 kr; cent otavy 25 kr — 35 kr; kopa zeli 1 zl 15 kr — 1 zl 40 kr.

Dle klasifikačního protokolu z r. 1846 byla v Tlumačově 1. pole rozdělena na 4 třídy. V 1. třídě mají půdu z hlubokého tmavohnědého jemného jílu na stejném, ale mrtvém podkladě, v 2. třídě z prostředně hlubokého jílu, promíchaného pískem a drobným šterkem na podkladě písčitém neb jílovém; v 3. a 4. třídě jest v půdě málo hluboký hubený jíl s pískem, šterkem a kamením na podkladě pískovém, šterkovém i kamenitém. Polohou jsou prvě dvě třídy rozloženými rovině neb na svazích s mírným slunným sklonem k západu a k východu, pole 3. a 4. třídy jsou vyvýšena, některá u lesů a bývají vydána za dešťů odpalveninám. Hlavními plodinami prvých dvou tříd jsou pšenice, réž, ječmen, oves a vedlejšími na úhoru pěstovanými jetel, zemáky, konopí, len, hrách, vikev, zeli, vesměs s dobrým výsledkem; 2. třída však dává z 1 jitra o 2 měrice méně než 1. třída. V 3. třídě daří se jen réž, oves, ječmen, méně pšenice; na úhoru zemáky, jetel, proso s prostřední sklizní, ve 4. třídě réž, oves, na úhoru něco jetele se skrovnou úrodou. Třetí třída hodnotí se o $\frac{1}{3}$ méně než 2. třída a 4. tř. o $\frac{1}{3}$ méně než 1. třída. Za vzor 1. třídy byla uvedena parcela č. 1285 Fr. Kopčila, č. 107; 2. třídy p. č. 2926 Martina Kopčila, č. 108; 3. třídy p. č. 2791 Martina Cypriána, č. 5; 4. třídy p. č. 2826 Jana Kulendy, č. 8. Polní trati jsou: Díly za branou, Hrubý lůžky, Sedlské díly, Díly za humny, Shnilé padělky, Krocany, Kopanky, Padělky na Slivoťíně, Malé dílce, Malé luky, Padělky za trávníkem, Padělky za Bažantnicí, Díly od rybníka, Díly za humny a jiné.

Louky o 3 třídách jsou dvousečné, na rovině, ozářené sluncem, často zaplavované řekou; v 1. třídě mají půdu z hlubokého písčitého jílu na jílovém podkladě; v 2. třídě jest zakyslý železo obsahující jíl na nepropustné hlíně a v 3. třídě zakyslá, slatinná močály prostoupená půda. První třída dává píci sladkou, druhá míchanou a třetí kyselou.

Za vzor byla v 1. třídě uvedena parcela č. 3163 Fr. Matuly č. 18; v 2. třídě p. č. 525 Fr. Gajdy, č. 70; v 3. tř. obecní p. č. 408. Luční trati se jmenují: Dolní a Horní louky, Tlumačovský rybník, Potok, Zábrání.

Zahrady o jedné třídě jsou u domů, na rovině a na výsluní; mají v půdě hluboký humosní písčité jíl. Pěstuje se v nich ovoce, tráva, zelenina, také zelí, konopí, len, okopaniny. Za vzor byla uvedena parcela čís. 73 Cyrila Obdržálka, č. 102.

Pastviny o 3 třídách rozkládaly se v rovině přiměřeně vlhké a dávaly v 1. třídě na hustém drnu, v 2. a 3. tř. na řídkém drnu sladkou píci. Půdu měly v 1. třídě z hlubokého jemného jílu na hlinitém jílu a v 2. a 3. třídě písčitou na štěrkovém podkladě. Druhá třída hodnotila se o $\frac{1}{3}$ méně než 1. tř. a 3. tř. o $\frac{1}{4}$ méně než 2. tř. Za vzor byla uvedena v 1. tř. obecní p. č. 2605, v 2. tř. obecní p. č. 2371, v 3. tř. obecní p. č. 3038. Pastevní trati byly; Trávník, Hrabůvka, Pod háji, Kaláby, Půlles, Hostínek.

Vysoký les o 2 třídách je porostlý v 1. třídě borovicí, modřínem, duby, smrky, v 2. tř. osykou, lipami. Má půdu z prostředně humosního železookrového jílu na pískovci, obsahujícím železo. Panské parcely čísla 2851 a 2849 byly uvedeny za vzory. Hodnota 2. třídy je o $\frac{1}{3}$ menší než 1. třídy. Prvá třída rubala se v 80ti a 2. tř. v 60ti letech na palivové a slabší stavební dřevo. Trati tohoto lesa byly: Malé a Velké Hrabůvky.

Nízký les o 4 třídách je porostlý jilmem, dubem, osykou, olší, bukem, vrbou a rozkládá se v rovině u řeky Moravy i na svazích kopců s mírným sklonem na všechny strany; má půdu složenou z humosní naplavené hluboké hlíny na stejném podkladě nebo z hlubokého humosního jílu, smíšeného s pískem na skalnatém podkladě. Bývá často zaplavován vodou i kry ledovými. Rubá se v 35ti letech na palivové i řemeslné dřevo. Vzory jsou: p. č. 3128 v 1. tř.; 1838 v 2. tř.; 2016 v 3. tř. Trati: Bažantnice, Půlles, Hrubý kout, Ouzký, Chrást, Hejk, Hrubý padělky, Malá Hrabůvka, Tlumačovský rybník, Dolní Loučky. Trať Skály tvoří 4. třídu a má půdu z kamenitého jílu na skále nebo z nepropustné hlíny s mokřinami. Sloužila více k honům.

k) Topolná.

Obec Topolná, ležící v rovině proti pohoří, má pole většinou na malém návrší. V letech 1755–1770 pěstovali půllánici každý po $\frac{1}{4}$ měřici prosa, čtvrtlánici po $\frac{1}{8}$ měřice; konopí půllánici po $1\frac{1}{4}$ měřice, čtvrtlánici po $\frac{3}{4}$ měřice. Podsedníci ani prosa ani konopí nepěstovali. Pole svá třikrát přeorávali čtyřspřežením; třetinu nechávali úhorem, na němž jakož i na pastvinách pásli svůj dobytek. Své obilí vozili do Zlína $1\frac{1}{2}$ míle cesty daleko; prodejně věci opatřily

se doma prostředně; za palivové dřevo platili púllánici vrchnosti ročně po 1 zl 10 kr; čtvrtlánici po 52 kr a podsedníci po 36 kr. Z užitku dobytka zapravovali $\frac{1}{4}$ kontribuce. Povožnictví neprovozovali žádného. Výnos dle výsevu zrna bral se v Topolné v prostředním roce beze srážky semene na 4 zrna. — Dle kalkulační knihy o realitách z r. 1755 až 1770 počítalo se na 1 měřici panských i poddanských kontribučních polí 640 čtver. sáhů; na Burovech, Osíčném, lukách, ovocných zahradách, pastvinách a lesích po 680 čtver. sáhách. — Dle rektifikační listiny moravské bylo v Topolné r. 1755 púlláníků 31 a r. 1770 jen 25; čtvrtláníků r. 1755 bylo 23 a r. 1770 již 35; podsedníků r. 1755 i 1770 bylo 14; domkařů r. 1770 pak 31. R. 1755 obdělávali poddaní 1445 $\frac{1}{4}$ měřice polí, 23 $\frac{1}{2}$ měřice ovocných zahrad, 10 $\frac{5}{8}$ měřice lučních polí a luk na 129 dvojsprežních fůr luční trávy. Obec užívala 91 $\frac{1}{4}$ měřice pastvin. Púlláník užíval 48—59 $\frac{1}{2}$ měřice všech pozemků, čtvrtláník 27 $\frac{3}{4}$ — 31 měřic, podsedník 5—9 $\frac{1}{4}$ měřice.

Příklady. Púlláník Jan Neušil užíval r. 1770 kontribučenských polí 40 $\frac{3}{4}$ měřice, kontrib. louky 6 $\frac{1}{2}$ měřice, ovocné zahrady $\frac{3}{4}$ měřice; celkem 48 měřic; čtvrtláník Jura Kožušník: kontribučních polí 23 $\frac{1}{4}$ měřice, kontrib. luk 3 $\frac{1}{2}$ měřice, činžovních polí 2 $\frac{1}{2}$ měřice, činžov. louky 1 $\frac{1}{2}$ měřice, ovocné zahrady $\frac{1}{2}$ měřice, celkem 31 $\frac{1}{4}$ měřice. Podsedník Martin Mikoška měl v užívání kontribučního pole $\frac{1}{4}$ měřice, kontrib. louky $\frac{1}{2}$ měřice, činžov. pole 3 $\frac{1}{2}$ měřice, činžovní louky $\frac{1}{2}$ měřice, ovocné zahrady $\frac{1}{2}$ měřice, celkem 5 $\frac{1}{4}$ měřice. Podsedník Václav Rozsypálek měl 9 $\frac{1}{2}$ měřice činžovního pole.

Topolský katastr měřil v té době celkem 2513 $\frac{3}{4}$ měřic polí, 576 $\frac{3}{4}$ měřic luk, 141 $\frac{1}{8}$ měřic ovoc. zahrady, 1022 $\frac{1}{8}$ měřic pastvin, 815 $\frac{1}{4}$ měřice lesa.

Vrchnost z toho užívala 384 $\frac{3}{4}$ měřic polí, 109 měřic luk, 2 $\frac{1}{8}$ měřice ovocné zahrady, 63 $\frac{1}{4}$ měřice pastvin, 815 $\frac{1}{4}$ měřice lesa.

Poddaní měli: a) kontribučních polí 1856 $\frac{1}{4}$ měřice, kontribučních luk 309 měřic, kontribučních ovocných zahrad 70 $\frac{3}{4}$ měřic, pastvin 479 $\frac{1}{2}$ měřice; b) činžovních polí 255 $\frac{1}{4}$ měřice, činžovních luk 121 $\frac{1}{2}$ měřice, činžovních ovocných zahrad 1 $\frac{1}{8}$ měřice. Panská hospoda měla 7 $\frac{3}{4}$ měřice polí, 3 $\frac{3}{4}$ měřice luk, 3 $\frac{1}{8}$ měřice ovocné zahrady. Obec Topolná užívala 8 $\frac{3}{4}$ měřice polí, 4 měřice luk a 479 $\frac{1}{2}$ měřice pastvin, celkem 492 $\frac{1}{4}$ měřice.

Dle měření a mapování z r. 1770 bylo v Topolné na panských pozemcích 225 měřic polí, 121 měřic luk a 1 měřice ovocné zahrady v užívání poddaných, z nichž tito platili roční činže celkem 193 zl 2 kr.

Následkem nových přidělů a kučovisek upravila se tato činže v pozdějších dobách takto: a) z ovocné zahrady 34 zl 8 kr; b) z rubisk, upravených na pole 21 zl 36 kr; c) z nových rubisk 136 zl 4 kr; celkem 202 zl 43 kr, což potrvало až do r. 1848.

Tyto pozemky byly — dle vrchnostenského úředního sdělení — dány poddaným, aby si zvýšily své příjmy; zůstaly však nadále majetkem vrchnosti. Později byly jim dány do volného užívání a byly pak pořízeny zvláštní knihy, do kterých byly jim. připsány i s břemeny, t.j. s činží a laudemem 5% při změnách majitelů.

Dle zprávy z 1. října 1782 bylo 44 usedlým v Topolné prodáno 22 měřic polí Bukoviny u lesa na území topolském, z nichž platili kromě kupní ceny též roční činži 6 kr a 5% laudemia při změnách majitelů. (Laudemium = poplatek za schválení nového majitele.) R. 1814 byly polnosti Bukovinského dvora rozprodány 112 majitelům. Zvláštní seznam z r. 1827 vykazuje 109 měřic Bukoviny mezi 93 majiteli z Topolné, Komárova, Šarov, Březolup, kteří platili roční činže, z 1 měrice každý 1 zl 30 kr.

Dle licitačního protokolu ze 12. října 1825 bylo několik odlehklých a vzdálených panských pozemků v Topolné rozprodáno, z nichž pak platili roční činže 166 zl 1 kr a 5% laudemia. Vzdálené kusy polí byly nejdříve pronajímány a pak odprodány, poněvadž hnojení bylo obtížné a bez hnojení nevynášely. Dle listiny z r. 1799 nebyla prý Bukovina hnojena po 40 let. R. 1799 mělo se 120 měřic Bukoviny propachtovat topolským podsedníkům, kteříž beztak měli málo polí.

Dle komisionelního protokolu, sepsaného 12. července 1777 následkem nějaké stížnosti, užívala obec Topolná lesní pastviny v panském lese Luh u době, kdy pozemky nebyly ještě zakoupeny, k pasení hovězího dobytka s dobyt看m Topolského dvora, začož odváděla obec roční činže 15 kuřat, 20 měřic ovsa, hotově 4 zl 19 kr. Později byl však les prohlášen za majetek panský a obec neměla již práva k němu.

Ve svatební smlouvě z 1. září 1825 Jana Rozsypálka, podsedníka v Topolné, připomíná se ve staré Komárovské hoře vinohrad.

Dle zachovalého popisu Kopanin topolských pod Bukovinou a luk při dědině ležících, vybíral topolský hajný z těchto pozemků platy a odváděl je do napajedelského důchodu a to od starodávna do r. 1760 desátek ze pšenice, rži, ječmene, ovsa a od r. 1760 byl desátek proměněn v peněžitý plat po 36 kr z 1 měrice výsevku, odváděný do důchodu o sv. Václavě. Dle toho platilo:

184 majitelů ze 155 měřic Starých kopanin celkem	94 zl 50 kr
14 majitelů ze 25 měřic Nových kopanin celkem	15 zl 11 kr
23 majitelů ze 7 měřic Pod strání celkem	7 zl 34 kr
132 majitelů ze 45 měřic luk Kučovanin	27 zl 11 kr
40 majitelů z 18 měřic luk u Konopného	11 zl 49 kr
8 majitelů ze 3 měřic luk za Bezedným	1 zl 42 kr
38 majitelů 10 měřic luk Burovy	6 zl 5 kr

69 majitelů ze	40 měřic luk Čepnice za lesem	23 zl 59 kr
2 majitelé z	<u>20 měřic</u> role Rusatiny	<u>2 zl 20 kr</u>
	323 měřic	190 zl 43 kr

Kupní smlouvou z 25. září 1869 rozprodala se parcela čís. 2954/i-m Bukoviny mezi občany jako: a) Prokop Andrýsek z Březolup čís. 13 parcely čís. 2954 d 1066 sáhů = 2 měrice za 289 zl; b) Tomáš Adamovský, Březolupy čís. 49, parcel. čís. 2954 c, 524 sáhů = 1 měrice za 141 zl; c) Jan Fráňa, Komárov čís. 57, parc. čís. 2954 b, 584 sáhů = přes 1 měřici za 160 zl; d) Čeněk Hubáček, Březolupy čís. 116, parc. čís. 954 a, 1066 sáhů = 2 měrice, za 299 zl. Celá parcela měřila 6 měřic a stržilo se za ni 889 zl r. č.

Listem z 25. ledna 1884 povolilo okresní hejtmanství v Uh. Hradišti na základě komisionelního jednání ze 27., 28. dubna a 4. května 1883 a ve smyslu § 2. lesního zákona ze 3. prosince 1852 vyrubati les na parcelách čís. 1032 a 1032/1 ve výměře 139 jiter 443 sáhů čtverečných = 448 měřic v Topolné a proměnití jej v pole. Část oné plochy měla se ponechati i nadále lesní kultuře. Bude-li třeba nějakých vodních staveb na ochranu vykučovaných částí, bude nutno vyžádati si k tomu dříve povolení politického úřadu ve smyslu § 42. vodního zákona z 28. srpna 1870.

Roku 1866 odstoupila vrchnost obci Topolné k zaokrouhlení pozemků 27 jiter 646 sáhů = 82 $\frac{1}{4}$ měrice a obec statku zase 19 jiter 637 sáhů = 58 $\frac{1}{4}$ měrice.

Dne 8. března 1896 byla mezi obcí Topolnou a správou velkostatku, vlastně napajedelského cukrovaru, učiněna smlouva v příčině mostní váhy, zřízené r. 1893 k přijímání řepy u dvora na obecním pozemku, parc. čís. 3283. Zároveň bylo ujednáno, jak upravití příjezd k oné váze. Cukrovar se zavázal udržovati v dobrém stavu váhu i příjezd, aniž si bude činiti nárok na vlastnictví plochy oné parcely.

Obec Topolná, hraničící na severu s poli napajedel-ských poddaných (na Nivě), na jihu s bilovskými pozemky „Pod duby“, na východě s březolupskými poli poddaných, na západě se spytinovskými a babickými obecními poli, měla r. 1824 obytných domů 174 čísel a to: 18 pololánů, 49 čtvrtlánů, 14 podsedků, 88 domkařských živností, 1 hostinec, 1 školu, 1 byt pro důstojníky, 1 myslivnu a 1 panský dvůr.

Své plodiny vozili Topolští po špatné polní těžké hlinité cestě na trhy do Uh. Hradiště 1 míli daleko. Dědina, obklopená poli, lukami a částečně lesy, pěstovala pšenici, réž, ječmen, oves, hrách, vikev, proso, zemáky, zelí, konopí. Tržní ceny v Hradišti pro Topolnou jsou podobné jako ve Spytlíněvi a Sušicích.

Proso prodalo se 1 měrice po 2 zl až 2 zl 30 kr, zemáky 1 měrice po 12 kr až 14 kr. Hrách, vikev, zelí, konopí, spotřebovaly se doma; více se jich nepěstovalo než pro domácí spotřebu.

Polohou a vlastnostmi půdy staví se Topolná na roveň k Březolupům.

Louky dávají většinou sladké seno, něco kyselého, podobně též otavu.

1 cent sladkého sena prodával se po 1 zl 6 kr, otavy po 30 kr; 1 cent kyselého sena prodával se po 45 kr, otavy po 24 kr. 1 sáha bukového a dubového dřeva prodala se po 3 zl 45 kr, 1 sáha osykového a olšového dřeva prodala se po 1 zl 50 kr. Denní mzda nádeníka muže v každé práci bvla 30 kr, denní mzda nádenice ženy v každé práci byla 27 kr.

K tahu užívalo se většinou koní; 1 pára koní stála i s postrojem 140 zl a spotřebovala týdně 2 měrice ovsu, 1 ½ centu sena; vydržování čeledína se mzdou vyžadovalo ročního nákladu 120 zl.

Roční náklad na 1 páru koní činil tedy:

104 měrice ovsu po 1 zl. 6 kr	114 zl 24 kr,
78 centů kyselého sena po 45 kr	58 zl 30 kr,
náklad na čeledína	120 zl — kr,
10% umoření	<u>14 zl — kr.</u>
celkem	306 zl 54 kr.

Dělíme-li 306 zl 54 kr 300, dostaneme denní cenu 1 potahu obnosem 1 zl 1 kr.

Dle klasifikačního protokolu o realitách v Topolné z r. 1841 byla:

1. pole v této obci rozdělena na 3 třídy. Hlavními plodinami 1. a 2. třídy byla pšenice, réž, ječmen, konopí, zemáky, jetel, zelí s dobrou sklizní a v 3. třídě réž, oves, zemáky a jetel se skrovnou sklizní. Pole jsou buď na rovině nebo na svazích mírných pahorků se sklonem k západu neb k východu. Jejich půda se skládá z hlubokého jílu, mírně promíchaného pískem na stejném, ale mrtvém podkladě nebo z hluboké, těžké, vlhké hlíny na nepropustném nebo šterkovém spodku, v kterémžto případě trpí mokrem a odplavováním prsti za dešťů. Mimo to trati na Burovech jsou vydány nepříznivým účinkům severních větrů. Jiné polní trati jsou: Padělky, Horní louky, Dolní díly, Kopaniny, Strašov. Za vzor v 1. tř. byla uvedena parcela č. 635 Lukáše Lapčíka č. 101; v 2. tř. p. č. 423 Ant. Lapčíka č. 5; ve 3. tř. p. č. 755 Tomáše Hrdiny č. 10.

2. Louky o 2. třídách jsou dvousečné se sladkou pící, jen v 2. třídě s míchanou, poněvadž je tu několik močálovitých míst na zakyslé hlíně. Leží v rovině poblíž potoka Březnice, který je často

zaplavuje. Jejich půda se skládá z hlubokého humosního jílu na písčitéhlinitém spodku. Tráva je hustá. Luční trati jsou: Svárovce, Zadní Kučovaniny, Nebozítky, Nadávky, Zábřeží, Padělky, Nežadovy; za vzory byly uvedeny: v 1. tř. parcela čís. 1040 Tomáše Hrdiny č. 21; v 2. tř. parcela čís. 1565 Lukáše Lapčíka č. 101.

3. Zahrady o 2 třídách jsou u domů osázené jabloněmi, hruškami, švestkami, třešněmi a travou pro pastvu. Ovoce v té době spotřebovalo se vesměs doma. Leží na rovině na: straně jižní, západní a východní; mají v 1. tř. půdu hlubokého a v 2. třídě prostředního jílu štěrkového na písčitém spodku. Za vzor v 1. tř. byla uvedena parcela čís. 128, 129 Ant. Hoferka čís. 145, ve 2. tř. parcela čís. 61 Jos. Andrásky č. 80.

4. Pastviny o 2 třídách, v rovině, v souvislosti ležící, s půdou prostředně hlubokého, písčitého, vyschlého jílu na pískovém spodku, promíchaném štěrkem měly v 1. tř. sladkou, v 2. tř. míchanou píci, jelikož 2. tř. měla několik močalovitých míst na zakyslé hlíně. Drn byl hustý. Vzory byly v 1. tř. parc. č. 1030 b a v 2. tř. parc. č. 1030 a, obě obecní.

5. Nízký les o 2 třídách, porostlý bílým bukem, dubem, břízou, osykou, vrbou, jilmem, olší, rozkládal se v 1. třídě v trati „Bukovina“ s mírným sklonem k východu a v 2. třídě na rovině při řece Moravě. Jeho půda byla z prostředně humosního jílu na jílovém spodku, obsahujícím železo a v 2. tř. místy z nakyslé močalovité hlíny. V 1. tř. rubal se ve 40ti letech, v 2. třídě ve 30ti na palivo a slabší stavební práce. Les u Moravy byl vydán hojným záplavám a zbahnění. V 1. tř. byla vzorem parcela č. 3110 a v 2. třídě parcela čís. 1032 b, obě panské. Druhá třída podléhala, služebnosti pastvy obecního dobytka.

1) Záhlinice.

Obec Záhlinice leží v rovině. V letech 1755–1770 pěstovali půllánici každý po 1 měřici prosa i konopí, čtvrtlánici po ½ měřici a podsedníci po ¼ měřici. Svá pole přeorávali třikrát čtyřspřežím a třetinu nechávali úhorem, jehož užívali jako v jiných obcích buď na pastvu nebo k pěstování vedlejších plodin. Obilí dováželi na trh do Holešova 1 míli cesty. Prodejné věci minuly se doma bez valného užitku a předivo z vlastního materiálu užíli k domácí potřebě. Za palivové dřevo platili vrchnosti půllánici po 2 zl, čtvrtlánici po 1 zl a podsedníci po 30 kr. Z užitku dobytka neodváděli žádného, poplatku a neprovozovali povoznictví. Výnos dle Výsevu zrna bral se v prostředních letech beze srážky semene na 4 ½ zrna.

Dle kalkulační knihy o realitách v Záhlinicích z r. 1770 počítalo se dle moravské míry na 1 měřici výsevu kontri-bučenských polí panských i poddanských po 640 čtver. sáhách; luk, ovocných- zahrad

a pastvin po 680 čtver. sáhách.

Dle moravské rektifikace bylo v Záhlinicích r. 1755 i 1770 sedláků 16, čtvrtlánů 1, podsedníků 12, domkaři 4. Sedlák užíval 59—61 měřic všech pozemků, čtvrtlán 31 $\frac{3}{4}$ měřice a podsedník 11 $\frac{1}{4}$ až 12 $\frac{1}{4}$ měřice. Josef Kračina měl 59 $\frac{1}{2}$ měřice kontribučenských polí a 2 měřice zahrady. Podsedník Jan Pomališ měl 11 $\frac{3}{4}$ měřice kontribučenských polí a $\frac{1}{2}$ měřice ovocné zahrady. Panská hospoda (Pavel Petera) měla přiděleno. 4 $\frac{3}{4}$ měřice kontribučenských polí; panský mlýn (Jos. Pálka) 5 $\frac{3}{4}$ měřice kontribučenských polí. Obec užívala 19 měřic polí a 72 $\frac{1}{2}$ měřice pastvin. Všichni poddaní — 16 sedláků, 1 čtvrtlán, 12 podsedníků, 4 domkaři — užívali 1129 $\frac{1}{4}$ měřice kontribučenských polí, 23 $\frac{1}{4}$ měřice kontrib. ovocných zahrad, 72 $\frac{1}{2}$ měřice pastvin; při panském dvoře bylo 379 $\frac{1}{2}$ měřice polí, 4 $\frac{1}{8}$ měřice ovocné zahrady, 16 $\frac{1}{8}$ měřice pastvin, 12 $\frac{1}{8}$ měřice mlází. Celý pak katastr zabíral 1519 měřic kontribučenských polí, 27 $\frac{1}{2}$ měřice ovocných zahrad, 88 $\frac{1}{2}$ měřice pastvin a 12 $\frac{1}{8}$ měřice mlází.

Obec Záhlinice, hraničící na severu s panským hulínským rybníkem, na jihu s tlumačovskými a na východě s kurovic-kými poli poddaných, na západě pak s panským lesem „Olší“, měla r. 1824 obytných domů 50 čísel a to: 16 púllánů, 1 čtvrtlán, 12 podsedků, 17 domkářských živností, 1 panský dvůr, 1 mlýn, 1 hostinec a 1 školu.

V okolí rozložená pole poskytovala pšenici, rž, ječmen, oves, proso, vikev, zelí, zemáky, konopí a louky pak sladké i kyselé seno. Luk měli málo. Své plodiny vozili po cestě dosti špatné na trh do Holešova. Tržní ceny byly tytéž jako u sazovských plodin. Proso prodávalo se po 2 zl 45 kr až 3 zl 20 kr, hrách po 2 zl 45 kr až 3 zl 12 kr, čočka po 4 zl 16 kr až 4 zl 25 kr. Ostatních plodin pěstovalo se jen tolik, co se doma spotřebovalo.

Povahou a vlastnostmi půdy i výnosem rovnají se Záhlinice Kurovicům.

Denní mzda nádeníka muže počítala se při každé práci a v každé době na 30 kr, ženy 27 kr.

K tahu chovali Záhliničtí silné koně, jichž pára i s postrojem stála 140 zl, 150 zl, 160 zl a týdně spotřebovala 2 měřice ovsa a 1 $\frac{1}{2}$ centu sena. Vydržování čeledína se mzdou stálo ročně 130 zl.

Dle klasifikačního protokolu o realitách z r. 1841 byla v Záhlinicích:

1. Pole rozdělena na 3 třídy. V půdě dobře vyhnojené dávala vydatnou sklizeň pšenice, ječmene, rži, konopí, jetele, zemáků, vikve, prosa, zelí; v 3. třídě však méně pšenice, více ovsa. Pole rozkládají se v rovině na výsluní, část 3. třídy na výšinách s mírným sklonem k severu a západu a mají půdu z hluboce humosního jílu, obsahující

všechny součásti, potřebné k vývoji všech plodin a dobře zpracovatelnou za každého počasí, na podkladě písčito-jílovém. Část polí má v půdě mělký jíl míchaný s pískem na šter-kovitém a písčitém jílu neb na písčité hlíně. Vzory byly uvedeny: v 1. třídě parcela čís. 248 Fr. Kundery čís. 35, v 2. třídě parcela čís. 409 Jos. Bureše čís. 31, v 3. třídě parcela čís. 572 Fr. Skopalíka čís. 21. Polní trati se jmenovaly: Padělky, Příčky, Díly za křížem, Díly nad Bařinou, Podhájí, Řady, Očenáše, Nové díly, Úzký, Slivotín. Druhá třída dala z 1 jitra o 3 měrice méně než 1. třída.

2. Louky o 1 třídě, dvousečné, dávaly kyselou píci a šířily se při potoku Rusatině s hlubokými, vlhkými, močálovitými místy, majíce v půdě prostředně hlubokou za-kyslou hlínu na nepropustném slatinném spodku a řídkou travu. Za vzor byla uvedena parcela čís. 87 Fr. Sobka č. 3.

3. Zahrady jsou u domů, na slunné rovině; mají půdu z hlubokého silně humosního jílu na písčitém jílu. Byly posázeny jabloněmi, hruškami, švestkami a dávaly sladkou travu. Vzorem byla parcela čís. 25 Jos. Sindrského č. 5.

4. Pastviny o 2 třídách byly na suché rovině neb na příkrém svahu, měly půdu z prostředně hlubokého písčitého jílu na šterkovitém spodku a dávaly sladkou píci. Vzorem byla parcela čís. 7 v 1. třídě a parcela čís. 847 v 2. třídě, obě obecní.

m) Žlutavá.

Obec Žlutavá, ležící na kopci a mající i svá pole na výšinách, pěstovala v letech 1755–1770 konopí většími podsedníky po $\frac{1}{2}$ měrice a menšími po $\frac{1}{4}$ měrice. Svá pole preorávali dvakrát volským čtyřspřezím; větší podsedníci nechávali třetinu úhorem, menší ničeho. Dobytek pásli na svých polích, zvláště na úhorech a v panských lesích. Obilí neprodávali a prodejné věci povalovaly a minuly se doma bez užitku. Předivo upravovali Žlutavští pro domácí potřebu ze zboží doma nakoupeného. Za palivové dřevo platil každý Žlutavák vrchnosti ročně 20 kr. Z dobytka neodváděli poplatku, ani povoznictví žádného neprovozovali. Výnos dle výsevu zrna bral se na 3 $\frac{1}{2}$ zrna. — Dle kalkulační knihy o realitách z roku 1770 počítalo se ve Žlutavě dle morav. míry na 1 měrice výsevu poddanských kontribučních i činžovních polí po 750 čtver. sáhách; luk, ovocných zahrad, pastvin, lesů po 680 čtver. sáhách.

Dle moravské rektifikace bylo ve Žlutavě r. 1755 i 1770 podsedníků 28, z nichž někteří užívali 8 měric, jiní 20 $\frac{1}{2}$ až 29 $\frac{1}{4}$ měrice. Jura Mihal měl 3 $\frac{3}{4}$ měrice kontribučenských polí, $\frac{1}{8}$ měrice kontrib. ovocné zahrady; 21 $\frac{3}{4}$ měrice činžovních svobodných polí, 3 $\frac{1}{2}$ měrice činžovních svobodných luk; celkem 29 $\frac{1}{8}$ měrice. Josef

Paseka měl v užívání $4 \frac{3}{4}$ měrice kontribučenských polí, $\frac{1}{4}$ měrice kontrib. ovocné zahrady, $1 \frac{3}{4}$ měrice činžovního katastrovaného pole, $1 \frac{1}{4}$ měrice činžovní nekastrované louky; celkem 8 měric. Úhrnem 28 podsedníků a 47 domkářů ve Žlutavě užívali: $963 \frac{3}{4}$ měrice polí, $89 \frac{3}{4}$ měric luk, $16 \frac{3}{4}$ měric ovocné zahrady, $33 \frac{1}{2}$ měrice pastvin; v tom bylo: kontribučenských polí $118 \frac{3}{4}$ měrice, činžovních katastrovaných polí $87 \frac{1}{2}$ měrice; činžovních nekatasírovaných polí $757 \frac{3}{4}$ měrice; činžovních nekatasírovaných luk $89 \frac{3}{4}$ měrice, činžovních nekatasírovaných ovocných zahrad $4 \frac{1}{2}$ měrice, kontribučenských ovocných zahrad $12 \frac{1}{8}$ měrice. Obec užívala $1 \frac{1}{8}$ měrice louky, $2 \frac{3}{4}$ měrice ovocné zahrady, $33 \frac{1}{2}$ měrice pastvin. Obec Bělov z kvasického panství užívala na Žlutavsku dle smlouvy $77 \frac{3}{4}$ měrice pastvin, Napajedlané $40 \frac{3}{4}$ měrice polí. Vrchnost měla v užívání $73 \frac{1}{8}$ měrice pastvin a $1696 \frac{3}{4}$ měrice lesa.

Dle měření a mapování z r. 1770 bylo ve Žlutavě na vrchnostenských pozemcích 757 měric nezakastrovaných polí, 89 měric luk, 4 měrice ovocných zahrad, jichž poddaní pouze užívali za roční činži 97 zl 54 kr, odváděnou dojdůvodu; jinak byly tyto pozemky stále majetkem vrchnosti. Když byly později založeny pozemkové knihy, byly poddaným tyto pozemky dány k volnému užívání a zapsány do nich v jich prospěch i s příslušným zatížením, začež platili pak vedle dědičné činže i 5% laudemia při každé změně majitele. — R. 1797 bylo Žlutavským postoupeno vrchností 96 jiter 955 sáhů = 289 měric rak. míry pozemku a to u vesnice Trávník, kopec křovím porostlý, pod ním ležící část lesa Kobilisko, Kozinec, Suchá, Plalnica, s povinnostmi, aby celé toto pastvisko ohradili plotem a plot v dobrém stavu udržovali. Za to odsypali ročně 61 měric ovsa a platili hotově 5 zl činže ročně. Jos. Bartoník, domkař č. 1 platil z 1 měrice roční činže 10 kr; Jan Železník, podsedník čís. 3, z $11 \frac{3}{4}$ měrice platil 165 kr.

Žlutavá hraničí na severu s bělovskými lukami poddaných, na jihu s napajedelskými poli poddaných, na východě s otrokovskou pastvinou, na západě s halenkovskými panskými lesy a s poli Nové Vsi, měla r. 1824 obytných domů 118 čísel a to: 28 podsedků, 89 domkařských živností, 1 školu. Vesnice je obklopena poli, na nichž se pěstovaly plodiny: pšenice, réž, ječmen, oves, hrách, vikev, konopí, zemáky; pak lukami, z nichž sklízela se kyselá špatná tráva na seno i otavu; zahradami a panskými lesy. Přebytků na prodej nebylo, spíše muselo se již o žních přikupovat, poněvadž zásoby brzy vyšly. Své zásoby kupovali v nejbližším městě Kroměříži, kam vedla $1 \frac{1}{2}$ míle daleká, většinou kamenitá cesta.

Koní nechovali, pročež museli své kyselé seno prodávati a každého roku přikoupiti sladkého v Napajedlích pro svůj hovězí dobytek.

Seno prodávalo se po 30 kr cent a otava po 24 kr; putna jablek po 24 kr, hrušek po 24 kr, švestek po, 50 kr, 1 sáha dubového a bukového dřeva po 3 zl 45 kr, osykového po 1 zl 50 kr.

Denní mzda muže v létě byla 30 kr, v zimě 24 kr, ženy v každé době 24 kr.

K tahu užívali jen volů, jichž pára stála i s postrojem 60 zl, denní mzda při práci 1 zl 25 kr; při krmení spotřebovali 2 voli týdně sladkého sena $\frac{1}{2}$ centu, 15 snopů rezné slámy na sečku, k čemuž při letní práci od 1. dubna do 31. října (30 týdnů) přidalo se týdně jako přilepšení $\frac{1}{2}$ měrice rži nebo viky na šrot. Vydržování čeledína stálo ročně 80 zl.

Žlutavá náleží tedy k horským krajům, nevystačujíc s vlastní sklizní.

Dle klasifikačního protokolu o realitách z r. 1841 byla v obci Žlutavě:

1. Pole rozdělena na 3 třídy. Jsou na příkrých i mírných svazích, v poloze sedlovité s mírnými sklony k západu a východu, zřídka na rovině. Jejich půda jest složena z prostředně hlubokého, kypřého, písčitého jílu nebo míchaného se štěrkem i kamením na podkladě mrtvého neb štěrkového jílu, písku, štěrku, kamení neb i na skále. Prst sahá nehlouběji na 25–30 cm. Hlavními plodinami na těchto polích jsou pšenice, réž, ječmen, oves, v menším pak rozsahu jetel, zemáky, vikev, v úrodných letech s dosti dobrou sklizní, neb jen réž, oves, něco ječmene, zemáky s nepatrným užitekem, jelikož půdy trpí na mnoha místech výmoly a odplaveninami za dešťů a účinky severních větrů. Za vzory byly uvedeny pare. č. 1494 Jana Železníka č. 5 v 1. třídě; parc. čís. 1082 Martina Kučery č. 29 v 2. třídě. Polní trati se jmenují: Třesný, Želízka, Kopaniny, Uhliska, Soudný, Kopánky. Hodnota 2. třídy byla oceněna o $\frac{1}{3}$ méně než 1. třídy a hodnota 3. třídy o $\frac{1}{2}$ méně než 2. třídy.

2. Louky o 3 třídách jsou v 1. a 2. třídě dvojsečné s míchanou pící a v 3. třídě jednosečné se sladkou pící. Rozkládají se na rovině u řeky Moravy v trati Třesný a u potoka Čechovica v trati Želízka, částečně též na příkrých svazích kopců. V Třesném je půda hluboko hlinitá, promíchaná naplaveným pískem s kopců, v Želízkách je tuhá, nakyslá hlína, nepropustná na písčitém neb štěrkovém jílu. Jsou vydány záplavám a místy plazí se mech. V 1. třídě jest vzorem parcela čís. 719 Pavla Mihala čís. 54; v 2. třídě parcela čís. 873 Jiřího Smýkala č. 4; v 3. třídě parcela čís. 1182 Václava Železníka č. 7.

3. Zahrady o jedné třídě jsou u domů na rovině neb mírných svazích k východu a západu skloněných; v půdě mají hlubokou hlínu, promíchanou pískem na kamenitém spodku. Hlavním

výtěžkem jsou jabloně, hrušky, švestky a tráva pro domácí spotřebu. Vzorem je parcela č. 260 Ant. Zimáka č. 64.

4. Vinice byly na 3 parcelách na vysoké rovině v trati Kopaniny a Uhliska. V půdě měly písčité propustný jíl na štěrkovém jílu. Víno bylo slabé jakosti, nemělo ani odbytu. Byly posázeny ryzlinkem a lambartem. Vzorem byla parcela č. 1135 Frant. Brázdila č. 6.

5. Pastviny o 2 třídách na rovině u Moravy s několika hlubšími místy v Tresném nebo na svazích kopců, porostlé březovým křovím, poskytovaly sladkou píci. Jejich půda byla písčitá, promíchaná jílem na pevném jílovém spodku, promíchaném štěrkem nebo na kamenitěm a skalnatěm podkladě. Vzorem byla parcela č. 730 obce Bělova a parcela č. 731 v 1. třídě, pak obecní parcela č. 772 v 2. třídě.

6. Nízký les o 2 třídách byl posázen hojně bílým a červeným bukem, pak břízou, osykou, lipou a něco borovicí; rubal se ve 40 letech na palivové dřevo. Rozkládá se na mírných i příkrých svazích všech směrů; jeho půda skládá se z prostředně humosního jílu v Tresném nebo hubeného železoslatinného jílu na pískovci, obsahujícím železo v Hrubé planině, Kurbařici. Za vzory byly uvedeny panské parcely č. 754 a 1013.

7. Pole s ovocnými stromy o 1 třídě byla v trati; Kopaniny, Kopánky, Želízka, Uhliska, Soudný. Byla posázena jabloněmi, hruškami, třešněmi a rovnala se půdou, polohou i užitím 2. třídě polí. Za vzor byla uvedena parcela č. 1195 Jana Paseky č. 4.

8. Pastviny s ovocnými stromy o jedné třídě v úzkých pásech i na rozlezlých plochách, na mírných i příkrých svazích k jihu neb k východu obrácených, měly půdu buď mělce jílovou, promíchanou štěrkem nebo písčitou na pevném jílu, promíchaném štěrkem. Z řídké trávy dávaly sladkou píci sice, ale slabý užitek. Stromy byly jabloně a hrušky se skrovným užitkem. Vzorem byla parcela č. 604 Tomáše Bittnera.

5. Výpisy z poplatkového rozvrhu pro všeobecný katastr r. 1845 z 11 kolem ležících berních okresů s 42 – 49 obcemi.

Z roku 1845 zachovala se statistika všech druhů pozemků, rozdělených na místní třídy jednotlivých obcí s celkovou jich výměrou. Jsou to výpisy z poplatkového rozvrhu pro všeobecný katastr r. 1845 z 11 okolních berních obvodů s 42–49 obcemi, vypracovaných za příčinou požadavků a stížností proti rozvrhu na základě patentu ze 23. prosince 1817 § 16 a nejvyššího nařízení dle cirkuláře.

Ve zdejším kraji bylo v tuto dobu 11 berních obvodů. Byly to: 1. Bílovice s Březolupy; 2. Buchlovice jen pro obec Salaš; 3. Holešov pro

obce: Machová, Mysločovice, Ho-stišov, Miškovec; 4. Uh. Hradiště (zemský statek) pro obce: Kněžpol, Mistřice, Včeraly; 5. Kroměříž pro obce: Chrástřany, Hulín město, Žabinek, předměstí Hulína; 6. Kurovice na panství Holešova pro obec Kurovice; 7. Kvasice pro obce: Kvasice, Bělov, Kostelany, Lubná, Nová Ves, Vrbka; 8. Malenovice pro obce: Malenovice, Bohuslavice, Komárov, Velká Lhota, Malá Lhota, Oldřichovice, Pohořelice, Tečovice; 9. Napajedla pro obce: Napajedla, Otrokovice, Halenkovice, Jankovice, Sazovice, Šarovy, Sušice, Košíky, Kudlovice, Kvítkovice, Tlumačov, Záhlinice, Splytihněv, Topolná, Žlutavá; 10. Strílky pro obec Roštín; 11. Velehrad pro obce: Velehrad, Babice, Huštěnovice, Jalubí a Traplice.

V bílovském katastru dělily se pozemky v tu dobu:

Pozemky	Místní třídy	Výměra	Čistý výnos
1. Pole	4	1606 měrice	3899 zl 48 $\frac{3}{4}$ kr
2. Louky	3	207 $\frac{1}{2}$	842 zl 56 kr
3. Vinice	2	14	27 zl 34 $\frac{3}{4}$ kr
4. Zahrady	1	57	275 zl 2 $\frac{3}{4}$ kr
5. Pastviska	3	241	423 zl 39 $\frac{1}{4}$ kr
6. Vysoký les	1	23	13 zl $\frac{1}{2}$ kr
7. Nízký les	1	682	492 zl 16 $\frac{1}{2}$ kr
8. Pole s ovoc. stromy	1	6 $\frac{3}{4}$	26 zl 57 $\frac{1}{4}$ kr
9. Louky s ovoc stromy	1	4 $\frac{1}{2}$	21 zl 58 $\frac{1}{2}$ kr
10. Pastviska s užitkovým dřevem	1	73	48 z144 $\frac{1}{2}$ kr
11. Stavební plocha		31	82 zl 34 $\frac{1}{2}$ kr

Celková užitková plocha měřila 2946 $\frac{1}{2}$ měrice a měla čistý výnos 6154 zl 34 $\frac{1}{2}$ kr: neplodná plocha měřila 77 měric.

V katastru Březolup dělily se pozemky:

Pozemky	Místní třídy	Výměra	Čistý výnos
1. Pole	4	3663 $\frac{1}{4}$ měř.	6322 zl 26 $\frac{3}{4}$ kr
2. Louky	3	358	1227 zl 30 kr
3. Vinice	2	81	221 zl 22 $\frac{1}{4}$ kr
4.. Zahrady	1	102 $\frac{1}{2}$	426 zl 29 $\frac{1}{2}$ kr
5. Pastviska	3	636 $\frac{1}{4}$	372 zl 25 $\frac{1}{2}$ kr
6. Nízký les	2	1785	1148 zl 273 $\frac{3}{4}$ kr
7. Louky se stromy	1	26	104 zl 52 $\frac{3}{4}$ kr
8. Pastviny s užitk. dřevem	1	622	518 zl 11 $\frac{3}{4}$ kr
9. Stavební plocha	—	32	84 zl 22 kr
10. Vysoký les	2	744	518 zl 9 $\frac{3}{4}$ kr

Užitková plocha celkem 8049 měřic, čistý výnos 10944 zl 17 3/4 kr. Neplodná plocha měla výměry 195 měřic.

Obec Salaš měla své pozemky rozděleny:

Pozemky	Místní třídy	Výměra	Čistý výnos
1. Pole	2	285 měřic	469 zl 36 kr
2. Louky	1	36 ½	74 zl 51 kr
5. Zahrady	1	69 ¼	138 zl 35 kr
4. Pastviny	1	138	68 zl 48 kr
5. Vysoký, les	2	3744	2439 zl 37 kr
6. Nízký les	3	4992	3098 zl 1 kr
7. Stavební plocha	—	7	6 zl 49 kr

Užitková plocha celkem 9265 měřic; čistý výnos 6296 zl 17 kr. Neplodná plocha celkem 78 měřic.

Obec Komárov měla své pozemky rozděleny:

Pozemky	Místní třídy	Výměra	Čistý výnos
1. Pole	3	787 měřic	786 zl 19 kr
2. Louky	2	118	210 zl 11 ½ kr
3. Vinice	2	41	135 zl 22 kr
4. Zahrady	1	50	113 zl 33 kr
5. Pastviny	2	247	81 zl 54 kr
6. Vysoký les	1	300	116 zl 39 kr
7. Nízký les	2	2213	1398 zl 46 kr
8. Pole s ovoc. stromy	1	57 ½	111 zl 26 kr
9. Pastviny s ovocnými stromy	1	36	31 zl 15 kr
10. Stavební plocha	—	11	15 zl 14 ¼ kr

Užitková plocha celkem 3860 měřic, čistý výnos 3000 zl 43 1/2 kr. Neplodné plochy bylo 56 měřic.

Obec Pohořelice měla své pozemky rozděleny:

Pozemky	Místní třídy	Výměra	Čistý výnos
1. Pole	3	1586 měřic	3082 zl 5 kr
2. Louky	2	156	285 zl 18 kr
3. Vinice	2	116	346 zl 1 kr
4. Zahrady	1	53	234 zl 50 kr
5. Pastvina	2	454	196 zl 1 kr
6. Vysoký les	2	254	178 zl 53 kr
7. Nízký les	1	169	108 zl 4 kr
8. Pole s ovoc stromy	1	85	325 zl 52 kr
9. Pastvina s ov. stromy	1	91	152 zl 16 kr
10. Stavební plocha	—	25	66 zl 58 kr

Užitková plocha celkem 2989 měřic, čistý výnos 4976 zl 20 kr.
Neplodná plocha 73 měřic

Obec Velehrad měla své pozemky rozděleny:

Pozemky	Místní třídy	Výměra	Čistý výnos
1. Pole	3	1870 měřic	6589 zl – kr
2. Louky	3	461	2261 zl 15 kr
3. Vinice	1	18	92 zl – kr
4. Zahrady	1	130	750 zl 50 kr
5. Pastviny	1	456 ¼	1039 zl 33 kr
6. Vysoký les	3	3305	2616 zl 36 kr
7. Nízký les	4	6065	5185 zl 45 kr
8. Pastviny s ov. stromy	1	54	219 zl – kr
9. Stavební plocha	–	35	134 zl – kr

Užitková plocha celkem 12394 měřic, čistý výnos 18889 zl.
Neplodná plocha 161 měřic.

Obec Napajedla měla své pozemky rozděleny:

Pozemky	Místní třídy	Výměra	Čistý výnos
1. Pole	4	6296 měřic	22 662 zl 59 kr
2. Louky	3	1824	9 207 zl 35 kr
3. Vinice	1	112	473 zl 53 kr
4. Zahrady	2	219	1 715 zl 4 kr
5. Pastviny	4	1400	4 474 zl 40 kr
6. Vysoký les	I	63	27 zl 58 kr
7. Nízký les	2	577	364 zl 56 kr
8. Pole s ovoc. stromy	1	102 ½	546 zl 17 kr
9. Louky s ovoc. stromy	1	43	235 zl 18 kr
10. Stavební plocha	–	100	398 zl 23 kr

Užitková plocha celkem 10.736 měřic, čistý výnos 40.107 zl 5 kr.
Neplodná plocha 759 měřic.

Obec Otrokovice měla své pozemky rozděleny:

Pozemky	Místní třídy	Výměra	Čistý výnos
1. Pole	3	3420 měřic	14885 zl 21 kr
2. Louky	3	931	4194 zl 47 kr
3. Zahrady	1	86	490 zl 13 kr
4. Pastviny	3	622	1890 zl 47 kr
5. Nízký les	4	862	563 zl 49 kr
6. Stavební plocha	–	36	166 zl 46 kr

Užitková plocha celkem 5.957 měřic, čistý výnos 22.191 zl 44 kr.
Neplodná plocha 356 měřic.

Obec Sazovice měla své pozemky rozděleny:

Pozemky	Místní třídy	Výměra	Čistý výnos
1. Pole	3	1193 měřic	3 148 zl 16 kr
2. Louky	3	129	522 zl 25 kr
3. Zahrady	1	10	45 zl 34 kr
4. Pastviny	3	375	598 zl 18 kr
5. Vysoký les	1	27	11 zl 20 kr
6. Nízký les	1	190	116 zl 27 kr
7. Stavební plocha	—	13	35 zl 31 kr

Užitková plocha celkem 1.937 měřic, čistý výnos 4.477 zl 54 kr.
Neplodná plocha 50 měřic.

Obec Šarovy měla své pozemky rozděleny:

Pozemky	Místní třídy	Výměra	Čistý výnos
1. Pole	3	466 měřic	519 zl 26 kr
2. Louky	1	50	100 zl 19 kr
3. Zahrady	1	10	60 zl 7 kr
4. Pastviny	1	209	75 zl 24 kr
5. Nízký les	1	269	138zl 39 kr
6. Pole s ovoc. stromy	1	13	24zl 9 kr
7. Pastviny s ovoc. stromy	1	9	11zl 43 kr
8. Stavební plocha	—	6	6zl 6 kr

Užitková plocha celkem 1.032 měřic, čistý výnos 936 zl 35 kr.
Neplodná plocha 32 měřic

Obec Sušice měla své pozemky rozděleny:

Pozemky	Místní třídy	Výměra	Čistý výnos
1. Pole	3	896 měřic	2941 zl 24 kr
2. Louky	2	18	73 zl 47 kr
3. Vinice	1	3	13 zl 25 kr
3. Zahrady	1	24 ½	112 zl 13 kr
4. Pastviny	2	37	47 zl 52 kr
6. Stavební plocha	—	9	31 zl 31 kr

Užitková plocha celkem 987 měřic, čistý výnos 3220 zl 14 kr.
Neplodná plocha 37 měřic.

Obec Košíky měla své pozemky rozděleny:

Pozemky	Místní třídy	Výměra	Čistý výnos
1. Pole	3	766 měřic	1495 zl 6 kr
2. Louky	3	265	529 zl - kr
3. Zahrady	1	46	145 zl 12 kr
4. Pastviny	1	269	239 zl 1 kr
5. Nízký les	2	3544	2244 zl 18 kr
6. Pole s ovoc. stromy	2	280	811 zl 11 kr

7. Pastviny s ovoc. stromy	1	29	60 zl	9 kr
8. Rybníčná pole	1	26	20 zl	8 kr
9. Stavební plocha	—	13	27zl	8 kr

Užitková plocha celkem 5238 měřic, čistý výnos 5571 zl 17 kr.
Neplodná plocha 77 měřic.

Obec Kudlovice měla své pozemky rozděleny:

Pozemky	Místní třídy	Výměra	Čistý výnos
1. Pole	4	2716 měřic	6103 zl 18 kr
2. Louky	2	201	643 zl 46 kr
3. Vinice	1	258	1316 zl 9 kr
4. Zahrady	1	35	151 zl 33 kr
5. Pastviny	3	516	665 zl 59 kr
6. Pole s ovoc. stromy	1	86	379 zl 47 kr
7. Stavební plocha	—	18	59 zl 55 kr

Užitková plocha celkem 3830 měřic, čistý výnos 9320 zl 24 kr.
Neplodná plocha 219 měřic.

Obec Kvítkovice měla své pozemky rozděleny:

Pozemky	Místní třídy	Výměra	Čistý výnos
1. Pole	4	1714 měřic	6293 zl - kr
2. Louky	3	378	1730 zl 52 kr
3. Zahrady	1	43	237 zl 27 kr
4. Pastviny	2	430	1333 zl 7 kr
5. Vysoký les	1	87	36 zl 28 kr
6. Stavební plocha	—	15	62 zl 23 kr

Užitková plocha celkem 2667 měřic, čistý výnos 9693 zl 18 kr.
Neplodná plocha 63 měřic.

Obec Topolná měla své pozemky rozděleny:

Pozemky	Místní třídy	Výměra	Čistý výnos
1. Pole	4	2964 měřic	10165 zl 35 kr
2. Louky	3	651	3387 zl 32 kr
3. Zahrady	2	69	385 zl 57 kr
4. Pastviny	3	740	3036 zl 3 kr
5. Nízký les	2	845	561 zl 41 kr
6. Stavební plocha	—	37	141 zl 9 kr

Užitková plocha celkem 5306 měřic, čistý výnos 17677 zl 59 kr.
Neplodná plocha 119 měřic.

Obec Halenkovice měla své pozemky rozděleny:

Pozemky	Místní třídy	Výměra	Čistý výnos
1. Pole	3	3300 měřic	6880 zl - kr
2. Louky	3	402	841 zl - kr
3. Vinice	1	57	239 zl 5 kr.
4. Zahrady	1	100	332 zl 39 kr
5. Pastviny	1	899	519 zl 45 kr
6. Vysoký les	2	260	125 zl 20 kr
7. Nízký les	2	4326	2870 zl 8 kr
8. Pole s ovoc. stromy	1	149	423 zl 25 kr
9. Pastviny s ovoc. stromy	1	78	108 zl 29 kr
10. Stavební plocha	—	46	107zl 55 kr

Užitková plocha celkem 9617 měřic, čistý výnos 12478 zl 46 kr.
Neplodná plocha 261měřic.

Obec Jankovice měla své pozemky rozděleny:

Pozemky	Místní třídy	Výměra	Čistý výnos
1. Pole	3	1194 měřic	2303 zl 16 kr
2. Louky	3	204	425 zl 31 kr
4. Zahrady	1	71	218 zl 17 kr
5. Pastviny	1	251	222 zl 48 kr
6. Vysoký les	1	167	55 zl 34 kr
7. Nízký les	2	3513	2098 zl 31 kr
8. Pole s ovoc. stromy	2	249	721 zl 57 kr
9. Pastviny s ovoc. stromy	1	39	83 zl 23 kr
10. Stavební plocha	—	24	44 zl 48 kr

Užitková plocha celkem 5.712- měřic, čistý výnos 6.173. zl 16 kr.
Neplodná plochá 166 měřic.

Obec Spytihněv měla své pozemky rozděleny:

Pozemky	Místní třídy	Výměra	Čistý výnos
1. Pole	4	3244 měřic	10170 zl 41 kr
2. Louky	3	971	3979 zl 41 kr
3. Vinice	1	118	498 zl 51 kr
4. Zahrady	1	54	254 zl 44 kr
5. Pastviny	3	797	2772 zl 32 kr
6. Pole s ovoc. stromy	1	20	89 zl 23 kr
7. Louky s ovoc. stromy	1	22	108 zl -
8. Stavební plocha	—	37	155 zl 12 kr

Užitková plocha celkem 5263 měřic, čistý výnos 18029 zl 7 kr.
Neplodná plochá 460 měřic.

Obec Tlumačov měla své pozemky rozděleny:

Pozemky	Místní třídy	Výměra	Čistý výnos
1. Pole	4	4402 měřic	18294 zl 26 kr
2. Louky	3	1338	6330 zl 4 kr
3. Zahrady	1	118	720 zl 12 kr
4. Pastviny	3	981	3520 zl 26 kr
5. Vysoký les	1	196	147 zl 52 kr
6. Nízký les	4	936	994 zl 1 kr
7. Stavební plocha	—	52	266 zl 3 kr

Užitková plocha celkem 8026 měřic, čistý výnos 30273 zl 6 kr.
Neplodná plochá 247 měřic.

Obec Záhlinice měla své pozemky rozděleny:

Pozemky	Místní třídy	Výměra	Čistý výnos
1. Pole	3	1774 měřic	8138 zl 50 kr
2. Louky	1	11	43 zl 4 kr
3. Zahrady	1	34	208 zl 55 kr
4. Pastviny	2	118	406 zl 28 kr
7. Stavební plocha	—	18	76 zl 58 kr

Užitková plocha celkem 1955 měřic, čistý výnos 8874 zl 18 kr.
Neplodná plochá 53 měřic.

Obec Žlutavá měla své pozemky rozděleny:

Pozemky	Místní třídy	Výměra	Čistý výnos
1. Pole	3	1530 měřic	2929 zl 40 kr
2. Louky	3	217	846 zl 58 kr
3. Zahrady	1	28	93 zl 55 kr
4. Pastviny	2	402	740 zl 51 kr
6. Nízký les	2	1680	1053 zl 41 kr
6. Pole s ovoc. stromy	1	91	307 zl 34 kr
7. Pastviny s ovoc. stromy	1	13	27 zl 8 kr
7. Stavební plocha	—	15	34 zl 27 kr

Užitková plocha celkem 3976 měřic, čistý výnos 6034 zl 12 kr.
Neplodná plochá 101 měřic

6. Roztřídění pozemku ve třídy, způsobené dle složení a povahy půdy, jakož i úrodností r. 1880/81 za účelem zdanění.

A. Pole byla rozdělena na 8 tříd:

I. třída s čistým výnosem 24 zl 50 kr r.m. z 1 jitra po 1600 sáh. Půda, pohodlně obdělávatelná, plodící plodiny velmi dobré jakosti, zvláště výbornou pšenici, réž a dobrý ječmen, skládá se: a) z naplavené, humósní, kypré hlíny, s ornici 12–18 palců do hloubky s propustným spodkem v bezvadné poloze; aneb b) z humosního jílu s ornici 8–12 palců do hloubky s propustným spodkem, v rovině a mírně skloněné poloze.

Jako vzory této třídy jsou uvedeny polní parcely s jílovou půdou: a) v Tečovicích č. 1063/a,b o výměře 15 jiter 509 sáhů, b) v Malenovicích farní pole čis. 1416 o výměře 4 j. 1194 sáhů c) v Babicích: čis. 1561 o výměře 1 j. 920 sáhů, patřící v té době Janu Gabrielovi, dom. čis. 59.

II. třída s čistým výnosem 19 zl 50 kr z 1 jitra. Půda v poloze rovinné neb mírně skloněné skládá se a) z humosního, spojitelného jílu, má ornici 8–12 palců hlubokou a spodek šterkový neb hlinitý; aneb b) z hu-mosní hlíny až do 12 palců i hloubky se spodkem hlinitým a se stopami váznoucího vlhka; aneb c) z dobře vyhnojeného a trochu písčitého jílu s ornici 8–12 palců do hloubky a podkladem jílu, obsahujícího poněkud více písku.

Jako vzory II. třídy, uvádějí se: a) v Napajedlích p. č. 1456 v Dílech za humny o výměře 9 jiter 668 sáhů Josefa Šebestíka, č. 64 a jiných usedlíků, s půdou jílovité hlíny s přimíšeným pískem. Je na rovině a plodí dobrou pšenici, výbornou réž a ječmen; b) ve Spytihněvi p. č. 205 v Zahánce o výměře 758 sáhů Frant. Matěje, č. 145, s půdou silného humosního a jemným pískem promíšeného jílu, s ornici 6–8 palců a písčité jílovým spodkem. c) Velko-statkářská polní p. č. 1775 v Padělkách o výměře 7 jiter 375 sáhů, s půdou silně jílovitě hlinitou i ve spodku, s ornici 12–16 palců; d) v Kvítkovicích p. č. 918, v Tlumačově p. č. 1577.

III. třída s čistým výnosem 15 zl 50 kr a půdou: a) velmi humosního vápenitého jílu; obsahujícího písek, s ornici až 8 palců hlubokou, s podkladem částečně jílovitě pískovým, částečně jílovitě šterkovým, prostupným, na rovině neb návrší; nebo b) velmi silně jílovitě hlinitou na stejném podkladě do 8 palců hluboko, anebo c) hu-mosní spojitelné hlíny do hloubky 8 palců, s podkladem ne zcela propustným s polohou poněkud prohloubenou.

Jako vzory III. třídy jsou uvedeny: a) v Pohořelících statkáře Šternberka p. č. 150 na Záhumenci o výměře 9 jiter 327 sáhů s půdou

silného humosního jílu, s ornici do hloubky 8–12 palců, s jílovitě hlinitým spodkem, v rovinné a mírně skloněné poloze. Plodí prostředně dobrou pšenici a dobrou réž; b) v Otrokovicích p. č. 512 v trati „U boží muky“ o výměře 1 j. 258 sáhů; c) v Babicích p. č. 1182/2 v „Horách“ o výměře 1 j. 2 sáhy; d) v Tlumačově p. č. 2968 v Hrubých Padělkách o výměře 1362 sáhů.

IV. třída čistým výnosem 12 zl. Půda a) v poloze pahorkovitě skládá se z hlinitého jílu s ornici 6–8 palců do hloubky a má propustný spodek hlinitý s kusy břidlice, někdy těž jílový a hlinitý; b) v poloze rovinné neb mírně skloněné obsahuje písčité lesklý jíl s ornici do 6–8 palců a písčité spodek.

Jako vzory uvádějí se: a) v Topolné p. č. 2467 v „Nad mezí“ o výměře 7 jiter 1170 sáhů. s půdou povrchní i spodkovou, složenou z lehké jílové, spojitelné hlíny, a s ornici do 6–8 palců, je to majetek velkostatku; b) v Halenkovicích, p. č. 270 v Záhlenicích o výměře 1 jitra 1303 sáhů při domov. čís. 20; c) ve Žlutavě p. č. 281 při čís. 58; v Pohořelcích p. č. 691 v trati „U zahrady“ o výměře 1 j. 234 sáhů, při čís. 67.

V. třída s čistým výnosem 8 zl 75 kr v poloze poněkud prohloubené, kopcovité, s mírným skloněním a s ornici do 4–6 palců. Půda skládá se a) z jílové hlíny s hlinitým spodkem; b) ze spojitelné hlíny s těžko propustným spodkem; c) z jílu promíchaného kamením. Obdělávání jest namáhavější a nákladnější; plodí pšenici, réž, ječmen, oves a okopaniny.

Jako vzory jsou uvedeny: a) ve Žlutavě p. č. 920 o výměře 1 j. 584 sáhů při dom. čís. 6 s půdou jílově, šterkovitě hlinitou a břidlicově hlinitým spodkem; b) v Tlumačově p. č. 1780 o výměře 1 j. 62 sáhů při dom. čís. 83 s půdou jílově hlinitou.

VI. třída s čistým výnosem 6 zl 25 kr v pahorkatých, vyvýšených krajinách s ornici do 3–6 palců a s nesnadně, nákladně zpravitelnou půdou.

Půda je složena a) ze šterkovitého jílu, majícího ve spodku větší množství šterku; b) nebo z břidlové hlíny (lupku) se spodkem tuhé, někdy nepropustné hlíny. Jako vzory jsou uvedeny: a) v Halenkovicích p. č. 1916/a, b, v Zemanovech o výměře 1 j. 972 sáhů při čís. 219; b) ve Žlutavě p. č. 594 v Kopaninách o výměře 2 j. 918 sáhů Valentina Beránka; c) ve Spytihněvi p. č. 1407 o výměře 1 j. 877 s. při dom. č. 22; v Kvítkovicích p. č. 606 o výměře 3 j. 953 sáhů, panské pole „Koraly“ v trati „Stráně“; v Pohořelcích p. č. 810 o výměře 40 j. 164 sáhů v trati „Bůravy“, panské pole; v Otrokovicích p. č. 1489 o výměře 1140 sáhů v Padělkách při dom. č. 12.

VII. třída s čistým výnosem 4 zl 50 kr, v hornatých obcích na vyvýšeninách a na pokraji lesů vyšších pahorkatin. Půda skládá se a)

z břidličné hlíny s kamením na kamenitém spodku s ornici do hloubky 4 palců; b) ze šterkovitého a kamenitého jílu na stejném podkladě v Na-pajedlích v trati „Nad Slaným“; c) z jílovité těžké hlíny v rovinné poloze ve Bzenci v trati „Sudniska“, v Písku v trati „Padělky“ a „Nivky.“

Jako vzory uvádějí se: a) v Napajedlích p. č. 4093 o výměře 3 j. 732 sáhů „nad Slaným“ Frant Filly, č. 300; d) v Halenkovicích p. č. 1375/a,b, o výměře 1 j. 1436 sáhů v trati „Pod Hradským“ Jos. Zapletala p. č. 194.

VIII. třída s čistým výnosem 2 zl 50 kr. Pole této třídy vyskytují se jen v malých kusech v hornatých krajinách, na pokraji, lesů, daleko od obydlí; dávají skrovný výnos rži, ovsa a jsou nesnadně, nákladně obdělávatelné pro nerovnou vysokou polohu.

Půda skládá se a) ze slabě spojitelného, suchého, velmi málo humosního písku, nebo b) z chudého, jemně písčného jílu se šterkem a kamením; nebo c) z celistvého chudě humosního jílu s břidlicí; d) z tuhé nepropustné hlíny na stejném spodku v každé kategorii.

Vzory nejsou uvedeny; není jich v kraji.

B. Louky byly rozděleny na 7 tříd.

I. třída s čistým výnosem 27 zl 50 kr, v nížinách v poloze rovné neb prohloubené, vedle řek a potoků, ročně zaplavované a schopné zavodnění. Půda skládá se z humosní, naplavené hlíny neb humosního jílu. Z 1 jitra sklídí se až 36 centů sena a 24 centů otavy. V našem kraji nejsou louky tohoto druhu uvedeny.

II. třída s čistým výnosem 27 zl, s humosní naplavenou hlínou nebo jílem v půdě, v nížinách při řekách; dávají však méně sladkého sena než I. třída.

Jako vzory uvádějí se: a) v Napajedlích p. č. 3614/15 v Títeži o výměře 2 j. 1338 sáhů s půdou humosní naplavené, jílovité hlíny na stejném podkladě, ale s jemnější směsí písku, s ornici do 12–18 palců hluboko. Je to farní majetek; b) v Huštěnovicích p. č. 1463 výměry 500 sáhů Martina Kučery v Jalubí, s půdou jako farní louky v Napajedlích; c) ve Spytihněvi p. č. 2873 výměry 13 jiter 994 sáhů, s půdou jako farní v Napajedlích. Jest to majetek obecní.

III. třída s čistým výnosem 18 zl, s půdou, složenou z humosní naplavené hlíny nebo jílu, v poloze rovinné, mnohdy prohloubené v nížinách při řekách a potocích. Pro větší množství jemné pískové směsi bývají buď příliš suché nebo v hlubině zase vlhčí.

Dávají: a) až 24 centů sladkého sena a až 16 centů sladké otavy; b) až 27 centů míchaného sena, a až 18 centů mích. otavy; c) až 30 centů kyselého sena, a až 20 centů kyselé otavy z 1 jitra.

Jako vzory uvádějí se: a) v Napajedlích p. č. 4661 výměry 2 j. 1046 sáhů v trati „Za zámkem“ Leop. Dadáka. Půda je složena z jílovité naplavené hlíny, s ornici 8–12 palců do hloubky; je na rovině a trochu suchá; b) v Sazovicích p. č. 263 výměry 20 jiter 1071 sáhů; v Rybníku (Čtvrtkách) s ornici do 2–18 palců hluboko: dříve byla panská, nyní rozdělena mezi rolníky.

IV. třída s čistým výnosem 14 zl 50 kr, v poloze nížinné také při řekách a potocích; pro časté záplavy zanášejí se pískem, což zeslabuje výnos sklizně. V půdě je naplavená hlína neb jíl s menším humosem než v III. třídě.

Dávají po 1 jitře: až 21 centů sladkého sena a 12 centů sladké otavy, až 24 centů míchaného sena a 16 centů míchané otavy, až 27 centů kyselého sena a 18 centů kyselé otavy. Vzory z kraje nejsou uvedeny.

V. třída s čistým výnosem 11 zl. Louky této třídy jsou též dvousečné a bývají buď vydány případným častějším škodlivým záplavám za větších dešťů nebo pro písčité jílovou půdu příliš suché aneb v močálovitých hlubinách zase příliš vlhké.

Dávají po 1 jitře: až 21 centů dobrého sena a 10 centů sladké otavy, až 24 centů míchaného sena a 12 centů míchané otavy, až 27 centů slabšího sena a 14 centů kyselé otavy. Otava nebývá jistá.

Vzory nejsou udány.

VI. třída s čistým výnosem 7 zl. 25 kr. Louky jsou jednosečné, v poloze nerovné, kopcovité, korytovité, někdy rovné mezi poli:

Půda je složena z hlíny a jílu na šterkovitém podkladě v pahorkatinách, pohořích a v lesních roklích s ornici 4–6 palců. Dávají až 24 centů dobrého sena.

Jako vzory uvádějí se: a) v Košíkách p. č. 1035 výměry 1178 sáhů v Šindelně, při dom. čís. 88 v Kudlovicích; b) v Halenkovicích p. č. 1296/1, 1296/2, 1296/3 výměry 1 j. 450 sáhů při čísle 5, 237, 193.

VII. třída s čistým výnosem 3 zl 70 kr. Louky tyto jsou menších rozměrů, jednosečné polní louky v poloze nerovné, kopcovité nebo na způsob koryta. V půdě břidlicovité hlína, nebo jíl se spodkem více nebo méně kamenitým. Jsou jen v hornatých krajinách a ojedinelé v pahorkatinách. Dávají z jitra až 15 centů sladkého sena.

Vzory nejsou uvedeny.

C. Zahrady byly rozděleny na 6 tříd.

I. třída s čistým výnosem 27 zl 50 kr. Patří sem ovocné a zelinářské zahrady ve městech Bzenci, Veselí a jiných, poskytující lepší zeleninu a ušlechtilé ovoce pro obchod. Jejich půda jest složena ze silné, kypré, humosní hlíny a silného, humosního hlubokého jílu.

Jejich výnos jest o $\frac{1}{10}$ vyšší než v nejlepší polní třídě a stejný jako na nejlepších lukách v okrese.

Jako vzory jsou uvedeny: a) v Babicích p. č. 136 výměry 1586 sáhů při dom. čís. 6 s ornici 12–18 palců do hloubky; b) v Malenovicích p. č. 151 výměry 1087 sáhů při čís. 27.

II. třída s výnosem 23 zl, s půdou silného humosního naplaveného jílu i ve spodku. I do II. tř. patří ovocné a zelinářské zahrady.

Jako vzory jsou uvedeny: a) v Napajedlích p. č. 453 výměry 602 sáhy při dom. čís. 132 Jos. Bureše, s ornici 8–12 palců; b) ve Spytihněvi p. č. 69 výměry 467 sáhů při dom. č. 8.

III. třída s čistým výnosem 18 zl. Ovocné a zelinářské zahrady této třídy mají silnou, jílovitě hlinitou půdu na povrchu i ve spodku s ornici 8–12 palců do hloubky. Jako vzory jsou uvedeny: a) v Kudlovicích p. č. 44 výměry 812 sáhů při dom. čís. 9; b) v Malenovicích, p. č. 82 výměry 1 j. 7880 sáhů, panská zahrada.

IV. třída s čistým výnosem 14 zl 50 kr. Patří sem ovocné zahrady v pahorkatině, z nichž hlavním výtěžkem jest tráva. Mělká jejich půda skládá se z jílu nebo z hlíny s drobným kamením. Výtěžkem rovnají se nejlepšímu poli v místě. Jako vzory jsou uvedeny: a) v Jankovicích p. č. 124 při dom. č. 101 s hlubokým, silným šterkovým jílem na povrchu i ve spodku (alluvium) a s ornici 6–8 palců; b) ve Žlutavě p. č. 284 výměry 385 sáhů při čís. 58, se silnou jílovou hlinou s kamením i ve spodku.

V. třída s čistým výnosem 11 zl. Patří sem zahrady, zřízené většinou pro výtěžek trávy, méně jen ovoce v obcích, ležících v předhoří a prostředního pohoří. Dle poměrů klimatických bývá též menší osazení ovocnými stromy a menší výtěžek trávy než ve IV. třídě. Ale výtěžkem vyrovnají se opět nejlepším polím místa. Jako vzory uvádějí se v Košíkách p. č. 27 výměry 780 sáhů při č. 37 Jana Kolaříka. V půdě je dosti silný šterkový jíl i ve spodku. Ornice 4–6 palců.

VI. třída s čistým výnosem 7 zl 25 kr Zahrady, zařazené do této nejnižší jakostní třídy pro svou polohu, povahu půdy a osazení ovocnými stromy vyskytují se jen v horských obcích. Hlavním užitkem z nich jest tráva, jelikož ovocným stromům nesvědčí ani jejich místní poloha ani podnebí. Výtěžkem rovnají se též nejlepším polím místa. Vzory nejsou uvedeny.

U zahrad jsou nejrozšířenější třída, II., pak. III. a IV. Třídy I., V. a VI. nemají značného rozšíření.

IV. Způsob hospodaření na panství.

1. Hejtmani.

O způsobu hospodaření v 18. a na začátku 19. století poučí čtenáře stať o některých hejtmanech za hraběnky Terezy Kobenclovny Janu Svobodovi, hejtmanu svého panství, určila hraběnka po 24tileté službě r. 1803 doživotní pensi obnosem 1000 zl v. m. a vdově po něm 500 zl; po 31 letech věrné služby přidala mu r. 1810 do pense 500 zl, čímž dosáhl jeho pensijní požadavek 1500 zl v. m. = 864 zl k. m. Když pak po 32tileté službě skutečně odcházel do výslužby, poněvadž nechtěl sloužiti pod nově ustanoveným hospodářským inspektorem, přidala mu hraběnka 500 zl, čímž dosáhla jeho pense 2000 zl v. m. = 964 zl 10 kr k. m. Ale již r. 1817 počalo se mu vypláceti místo 964 zl 10 kr k. m. jen 400 zl k. m., pročež podal v dubnu 1817 žalobu k zemskému soudu za doplatek 3366 zl i s úroky a za přiznání pense 2000 zl r. m. = 964 zl 10 kr k. m. Spor urovnal se po dobrém.

Když r. 1805 hrozilo nebezpečí příchodu Francouzů do Napajedel a nepřátelské nějaké revise, dostal Svoboda od vrchnosti rozkaz opatřiti co nejvíce peněz jednak pro hraběnku, která se chystala na cestu z Napajedel, jednak pro každý případ oné nepřátelské revise. Svoboda vyhověl a přidal do pokladny důchodu ještě svých vlastních 2200 zl s vědomím hraběnky, což mu však bylo zapřeno. Francouzi nepřišli a hraběnka neodjela. Následovala opět žaloba a opět vyrovnání dohodou. — Dne 25. září 1817 psal Svoboda z Hustopeče do Napajedel faráři Fr. Bergrovi, že má dle pozemkové knihy v Napajedlích na kopci Makové svobodné pole o výměře 6 měříc r. m., které koupil před lety pro nějaký pokus. Jelikož ho však nemůže více užívat, daruje jej napajedelskému fondu chudých a posílá mu o tom darovací listinu dvojmo s prosbou, aby z lásky k bližnímu zařídil: 1. aby tato listina byla zapsána do pozemkové knihy; 2. aby se rozdělilo pole ve směru s kopce dolů na více dílů, rozprodalo za velmi mírných podmínek a nějak obdělalo. Vysázel prý tam s velkým nákladem mnoho ovocných stromů a udělal si plán, jak učiniti půdu výnosnou a úrodnou; v tom stavu pak ji chtěl rozprodati. Jelikož však osud jinak rozhodl, obává se, že tam nebude již ani jediného stromu. Přece však přiložil k dopisu svůj plán, zda by se ho mohlo užiti. Plocha k jihu a jihovýchodu ležící hodila prý by se nejlépe na vinici. Doufá, že kupní cena nebude vysoká, jelikož kupci kromě daní a vrchnostenské činže budou muset platit i činži ústavu

chudých, umístěnému v domě čís. 213. Zmíněné pole bylo osázeno 60 ořechy a 800 švestkami a rozděleno na 11 dílů, veřejná dražba byla ustanovena na den 25. června 1825, k níž však nikdo koupě chtivý se nedostavil, pročež ho vrchnost užívala k pastvě ovcí a přikoupila k němu r. 1852 ještě parcely čís. 4293, 4298, 4450.

Po Svobodovi nastoupil 1. května 1811 Pokorný, jenž byl vyličen jako člověk, který s podřízenými nepěkně jednal, ukládal jim práce nepovinné, přenášel na ně zodpovědnost za věci, jemu patřící a mnohé suspendoval bez příčiny, pročež někteří vyšší úředníci raději odešli. Byl prohlášen jako nepokojný, pánovitý a nesnášenlivý duch, který stále musí být zaměstnán, pročež také začal něco proti purkrabímu Viktorinovi. — V Napajedlích byl totiž dne 15. listopadu t. r. hon na zajíce. Všichni se nerozprodali, pročež nabídl se hostinský odebrati je kus po 6 zl, budou-li robotní fúrou dopraveni do Kroměříže; zprávu o dohodě v této věci ze 17. listopadu (sobota) doneslo děvče purkrabímu teprv o 10. hodině v noci. Purkrabí pak poukazoval na to, že v této pozdní době nemůže sehnati ve vesnici robotního povozu, nýbrž teprv dne následujícího neb i později (v úterý). Jelikož nedostal odpovědi, činil přípravy pro neděli dne 18. listopadu. Zatím byl v Kroměříži již 16. listopadu hon a zajíci rozprodáni po 4 zl kus, což způsobilo v Napajedlích mnoho zlé krve.

V letech 1811, 1812 i dalších byly u zaměstnanců shledány různé přehmaty s dřevem v lese, činěny také denunciace, z nichž mnohé nedaly se prokázati. Pokorného neměli v lásce nejen zaměstnanci, ale ani hraběnka Koben-clovna pro jeho nesnášenlivou, neúprimnou a pánovitou povahu.

Tak listem z 10. května 1812 vytkla mu všeliké nespravedlivosti a nesrovnalosti v úřadování. Tázala se ho mezi jiným, jestli stav dobytka je takový, aby se mohlo pole řádně pohnojiti, zda by nebylo lépe a užitečněji pronajati část polí. V jedné své zprávě mluvil prý o úspoře slámy, což pokládal za svou zásluhu. Tu však mu dokazovala paní, že buď byl dostatek slámy z minulého roku nebo jí vůbec nebylo, pročež nemístným šetřením slámou více škody způsobil než užitku. Také prý se chvátil, že ovce byly o 1 měsíc později připuštěny, čímž ušetřil 600 centů sena. Nepochválil se však, že lacinějším prodejem slabších jehňat a méně cenné vlny způsobil jí značnější škodu. Osvojoval prý si zásluhu, že docílil mezi úředníky jednoty a svornosti; zapomněl však, že loni sám se hašteřil s purkrabím a na něho bez příčiny žaloval. Sama prý se přesvědčila, že roboty začíná o 1 až 1 ½ hodiny později, než je určeno.

Vozil tašky do Kudlovic a dal pokrýti jimi střechu; brzy však nato vozil je zpět do Napajedel. Není to plýtvání penězi a robotou, které jiným zaměstnancům vytýká? Někteří robotníci mají prý po sv. Jiřím delší dobu robotovat, což se však neděje. V Buňově byla pozdě na podzim vystavěna zeď s vraty; do jara však se vše rozpadlo. K doзору při oné stavbě poslal úředníka, kterého sám vylicil jako nejšpatnějšího. Toto vše viděla paní vlastní oči; co se teprv děje, čeho ona nevidí? — R. 1812 rozhodla se hraběnka zmenšiti počet zaměstnanů a zlepšiti i požitky zbylých.

R. 1813 podal Pokorný k zemskému soudu morav. slez. stížnost, v níž uvádí, že byl hejtmanem v Hrotovicích, kamž byla mu poslána nabídka na místo hejtmana v Napajedlích s ujištěním, že tam nebude nikomu podřízeným než samé paní hraběnce, pročež dav výpověď z dosavadního místa přijal nové. Leč postranními vlivy byly mu stěžovány obchodní práce a zmenšena též poslušnost nižšího zaměstnanectva, čímž se ocitl v nepříznivém světle u paní hraběnky. Následkem toho byl 1. července 1812 suspendován s platností od 1. srpna.

Právní zástupce dr. Fessel vyjednal s oběma stranami, že hraběnka upustí sice od pense pro Pokorného, ale zajistí mu obligaci na 8.000 zl a 12 robotních fůr ku přesídlení do Kroměříže a že mu vydá doporučující vysvědčení, doplatek hotových peněz a akcidence z vlny ovčí, třeba ještě neprodané z r. 1812. Když byl Pokorný 1. května 1811 přijat jako splnomocněný hejtman na napajedelské panství, byly mu stanoveny tyto roční příjmy: 1. hotově 3.000 zl; 2. 20 sudů piva; 3. 2 centy sladu; 4. 12 džberů soli; 5. 24 měřic pšenice; 6. 50 měřic rži; 7. 20 měřic ječmene; 8. 20 měřic ovsa; 9. 18. měřic kuchyňského zboží (= zeleniny); 10, 40 sáhů palivového dřeva. 11. akci-dence 5 kr ze zlatky z prodané vlny, z hovězího dobytka, prodaných ovčí, 3 kr z 1 měrice prodaného ječmene a dřeva; 12. cestovného mimo obvod měl dostat denně 6 zl.

Na svou obhajobu uvedl Pokorný, že odstranil z úřadování mnohé v něm zahnížděné nepořádky; upravil v Napajedlích i Topolné kravské: chlévy, aby byly světlými a vzdušnými a aby mohla hnojůvka odtékat. V Halenkovicích a Sušicích upravil dvory, aby se krávy nemusely po kolena brodit blátem a močůvkou při svém odchodu z chléva. V Topolné a Otrokovicích neměl hovězí dobytek dostatek pitné vody, pročež musel pít močůvku, většinou louží, z čehož pocházely četné nemoci. Pokorný prý odstranil tento nedostatek. Někde musel se dobytek hnáti v zimě i v létě daleko k pitné vodě; tam byly zbudovány v poli studně a byla vedena odtud

voda do dvora. Soli bylo určeno pro ovce i hovězí dobytek 6 funtů pro 100 kusů měsíčně, aniž kdo dozíral, dostane-li dobytek onu sůl; obyčejně ji vůbec nedostal. Pokorný nařídil dávat 12 funtů soli pro 100 kusů ovcí měsíčně; kravám, dvouletým jalovicím a býkům po 1 funtu, mladším po ½ funtu měsíčně pod dozorem úředníkovým. – Hnoje nebylo prý dostatek, protože dobytek byl po celé léto na pastvisku nebo stál volně (bez stlaní) ve chlěvě. Pro špatné a pozdní obdělávání polí, bývala sklizeň obilí poměrně špatnější než s polí poddaných. I výnos sena býval špatnější, zvláště r. 1812 pro sucho; louky se nezavlažovaly. Zelené píce se na Napajedelsku málo pěstovalo, protože dal Pokorný některé pastviny zorat a oset jetelí. – Ječmen, určený pro telata, spotřeboval švýcar a jeho žena pro svá prasata, jež mohl chovat v neomezeném počtu. Chov telat však švýcar zanedbával ve prospěch krav, z nichž měl sám větší užitek než z telat, která také dříve odstavoval, než měl. Tu nařídil Pokorný pro telata 6 týdnů k pití u krávy, nato pak hned odstavit do zvláštního oddělení.

Ani při dodávkách dřeva obcím nebylo dozoru a kontroly. Hajní a lesní adjunkti měli vykázaný kusy lesa, z nichž prodávali dřevo pro sebe.

Z hořejšího vyličení je tedy vidno, že na panství nebylo vše v pořádku, a že Pokorný chtěl tu napravit mnohé nepořádky, které shledal; počínal si však mnohdy netaktně, pánovitě, čemuž asi dosavadní zaměstnanci nebyli zvyklí. Mnozí byli v chybě větší neb menší, cítili se pak dotčenými neprávem, ale i právem. Vzniklo pak vzájemné nedorozumění, osočování, podezřívání, křivda, žaloby a konečně odstranění jeho osoby, čímž zase on se cítil poškozeným, protože žaloval o náhradu.

Po Pokorném přišel za hejtmána Trauer a Pokorný se vrátil do Hrotovic. Jakmile dostal Trauer r. 1819 zprávu o pensijním zajištění, ochabl a nejevil více oné dbalosti a čilosti v práci, jako dříve, protože byl propuštěn. Pense však byla povolena jen pro něho a děti po 1. a 2. ženě, nikoli pro 3. ženu. On však se dovolával žalobou pense i pro 3. ženu a děti z 3. manželství. Soud r. 1820 rozhodl, že paní hraběnka je mu povinna dáti ročních 600 zl pensijních požitků z milosti a po jeho smrti každému dítěti z 1. manželství až do plnoletosti ročně po 100 zl beze srážky. Ostatní mu soud zamítl. Téhož r. 1820 nastoupil Trauer službu jako purkrabí v Zábřehu.

2. Průměrná sklizeň v letech 1821 - 1823

Osévalo se: 1. pšenicí 728 měřic a sklídilo se na celém panství průměrně ročně v těchto 3 letech 1123 kop 59 snopů a v zrně 3688 měřic přední pšenice a 351 měřic střední; 2. rží oselo se 773 měřic a sklídilo 1049 kop 13 snopů, v zrně 4382 měřic přední, 7 měřic prostřední; 3. ječmenem bylo oseto 832 měřic, jehož se sklídilo 1162 kop 8 snopů, v zrně 3629 měřic předního, 363 měřic prostředního; 4. ovšem oselo se 208 měřic a sklídilo se ho 158 kop 16 snopů, v zrně 2635 měřic předního a 4 měřice prostředního; 5. hrachu naselo se po 123 měřicích a sklídilo se 223 kop 38 snopů, zrna 475 měřic předního a 20 měřic prostředního; 6. prosem oselo se 28 měřic a sklídilo se ho 138 kop 13. snopů, v zrně 527 měřic předního a 47 měřic prostředního; 7. bobu naselo se 11 měřic a sklídilo 16 kop 12 snopů, v zrně 46 měřic; 8. vikou oselo se 38 měřic a sklídilo se jí 47 kop 7 snopů v zrně 73 měřic.

Z celkové sklizně bylo přiděleno deputátníkům průměrně ročně: 1. pšenice 409 měřic přední a 5 měřic prostřední; 2. rži 1550 měřic přední a 19 měřic prostřední; 3. ječmene 206 měřic; 4. ovsa 148 měřic; 5. hrachu 156 měřic; 6. prosa 166 měřic

Mnoho obilí spotřebovalo se mimo to na slad, pro koně, tažné voly, ovce, na robotní chléb, na mletí, hlídačům hrachu, dozorcům při mlácení a k jiným účelům hospodářským. Celkem bylo v hospodářství průměrně ročně spotřeováno: 1. pšenice 1640 měřic a zbylo jí 2047 měřic; 2. rži 2977 měřic a zbylo 1404 měřic; 3. ječmene 1721 měřic a zbylo 1907 měřic; 4. ovsa 2837, nezbylo, ale scházelo 202 měřice; 5. hrachu 342 měřice, zbylo 133 měřice; 6. prosa 246 měřic, zbylo 280 měřic; 7. bobu 46 měřic, nezbylo nic; 8. viky 68 měřic, zbylo 5 měřic

Cena všeho zbylého zrna počítala se na 23.331 z^l 37 kr. Přední pšenice prodávala se 1 měrice po 5 z^l 10 kr; prostřední po 1 z^l 2 kr; réž po 4, z^l 15 kr; přední ječmen 1 měrice po 2 z^l 45 kr, prostřední po 30 kr; hrách po 2 z^l 30 kr; přední proso po 3. z^l, prostřední po 30 kr; vika po 57 kr.

Piva vyrobilo se průměrně ročně 861 sudů 1 vědro, z čehož pro deputát, fundace, různé dary a věnování odpadlo 328 sudů 1 vědro v roce, takže zůstalo na prodej 533 sudů po 21 z^l 20 kr = 11.367 z^l 4 kr. Připočte-li se k tomu vybíraná pivní činže 200 z^l, činil výtěžek z piva 11.567 z^l 4 kr. Odpočítají-li se pak od celkového výtěžku 11.567 z^l 4 kr výlohy za chmel, výčepné a daně obnosem 5.689 z^l 40 kr, zbývá čistý výnos průměrné jednorocní výroby piva z onoho období 5877 z^l 24 kr.

Čistý výnos z dřeva v onom tříletém období po odpočtu dřeva deputátního a jinde v hospodářství užitého činil 10.382 zl 23 kr.

3. Pokusy ku zlepšení výnosu z hospodářství.

Za nové majitelky panství napajedelského Františky hraběnky Fünfkirchen, provdané 23. ledna 1825 za rytmisfra Klimenta říšského hraběte z Kesselstattu, byl povolán dvorní rada vévodství Modeny Jiří Keller, aby zrevidoval celé hospodářství a podal o něm svůj úsudek, po případě návrhy na jeho zlepšení. Týž pak ve svých pokynech a radách vrchní správě panství napajedelského zdůraznil přede vším jiným, aby po odstupujícím vrchním úředníku byl vždy vybírán za jeho nástupce, kdo by ho mohl plně nahraditi, aby nevznikla zvlášť ve vedení obchodních záležitostí žádná mezera, ani pokles obchodu. Nebude-li možno najiti a získati takového člověka, bude nutno oddělití právní záležitosti od politických, zaříditi zvláštní vedení pozemkových knih a jmenovati pro správu hospodářství zvláštního správce. Vrchní dozor pak nade všemi má vykoná-vati vrchní úředník, t.j. hejtman, který má míti přehled celého hospodářství a vykoná-vati vrchní inspekci nad stavem ovcí a jiného dobytka, řídití právní a kancelářské záležitosti, kontrolovati příjmy i lesní úřad, pouka-zovati vydání ve všech rubrikách, řídití úvěrní záležitosti a býti vůbec hlavou všeho. Purkrabí má obstará-vati pod hejtmanovým dozorem všechna hospodářská odvětví, záležitosti hovězího dobytka i ovcí, robotu, má míti v patrnosti všechen hospodářský inventář, řídití stavební i zemědělské záležitosti. K výpomoci bude mu dán hospodářský správce a 1 písař. — V hejtmanově kanceláři obstarají písařské práce knihvedoucí, písař úřední a kancelářský. Kontrola nad zemědělskými záležitostmi svěří se rozděleně mezi několik úředníků. Důchodní povede se svým písařem úřední a sirotčí pokladnu, příjem a odvádění daní a činží. Lesní správce má pod dozorem i a v dorozumění hejtmana obstará-vati s myslivci a hajnými, sobě podřízenými, lesní obchody. Služebnictvo však neradí Keller na panství rozmnožovati, poněvadž jest již značně zatíženo. Výsledky výmlatu, vyjma oves, ho neuspokojily; výsledek zemědělství shledal podprostředním a u pšenice špatným. Z dobytka největší užitek poskytovaly ovce; jinak hlavním užtkem dobytka hovězího i ovčího byl dle jeho názoru hnůj.

Ani pivovar se svým ročním ziskem z roku 1824 v obnosu 5440 zl ho neuspokojil. Hrubý jeho příjem byl 16.740 zl, vydání však za ječmen na slad, chmel, daně, deputáty ve výši 286 sudů pro vařiče, pomocníky a jiné, palivové dřevo činilo 11.300 zl.

Také navrhoval Keller, aby se zavedlo povinné podávání měsíčních zpráv o stavu hospodářství, o podzimním a jarním obdělávání polí a hnojení setí jetele, řádném rozdělení polí pro jednotlivé plodiny o sklizni sena a otavy, o výmlatu a prodeji obilí, o stavu dobytka, vlny a o tržbě z těchto předmětů, podobně o způsobu zlepšování lesní kultury, kácení stromů, o prodeji dřeva, o zásobách piva. a vína. Konečně žádal, aby všechna tržba i všechny nákupy byly doloženy řádnými účty a bilancemi. — Aby se probudil u zaměstnanců větší zájem a snaha po větším zisku z jednotlivých hospodářských odvětví, navrhl Keller akcenci 3 kr z každé zlatky tržby za prodané produkty příslušných odvětví, kterouž by hradil v některých případech kupitel v jiných důchodní pokladna. — I roku 1826, kdy obilí velmi málo sypalo, vytýkal odborník neúčelnost obdělávání polí při dvorech napajedelského panství, jevící se v setí 3 druhů obilnin po sobě na temže poli, což prý nesnese s dobrým výsledkem ani nejbohatší hu-mosní pole.

V důsledku Kellerových pokynů a návrhů z ledna 1825 nařídil pak v listopadu t.r. hrabě z Kesselstattu jako spolumajitel napajedelského panství: 1. aby koncem každého měsíce byl sestaven a jemu předložen řádný výkaz všech platů pozemkových, soudních, laudemí a různých poplatků a aby byly též řádně vybírány a do důchodní pokladny odváděny; 2. aby se opatrně zacházelo se sklem v obydlích a stájích, jelikož se v těchto místnostech vykazovaly každého roku značné práce; 3. jelikož drábi a ovčáci chovali 20 i více kusů vepřového dobytka, nařídil hrabě: a) aby ovčáci prusinští, terezovští, sušičtí chovali každý jen 1 plemenci a 2 selata; napajedelští, halenkovští, otrokovští, buňovští po 1 plemenci a 3 selatech, na Skalách 1 plemenci a 4 selata; b) každý dráb 1 plemenci a 2 selata. Bylo těmto zaměstnancům dovoleno chovati plemence, aby si mohli odchovati potřebná prasátka, jichž nadbytek však musel se po naléhnutí ihned odstraniti. Jinak měla, se ihned zabaviti ve prospěch ústavu pro chudé a ještě byl dotýčný chovatel potrestán.

Lesním zaměstnancům zvýšil od 1. ledna 1826 služební platy: vrchnímu lesmistru na 200 zl v. m.; lesnímu a stavebnímu písaři na 40 zl v. m.; lesnímu adjunktovi na 90 zl; košickému revírníku na 170 zl v. m.; adjunktům: otrokovskému, tlumačovskému, žlutavskému, jankovickému, košickému a halenkovskému každému po 90 zl v. m. Příjmy ostatních se neměnily. Také předepsal pro lesní zaměstnance zvláštní stejnokroj. V únoru 1826 žádal hrabě ředitele Čížka, aby se postaral o zvětšení příjmů z lesa, jelikož značně poklesla cena obilí a vlny, pročež je nutno hledati nových zdrojů příjmů. Jelikož byl téhož roku rozmnožen chov ovcí, jichž se 2. ledna naléhlo 1300 jehňat,

použilo se r. 1826 pro zimní krmení ponejprv jetele, jimž bylo oseto 600 měřic.

R. 1826 přišlo se též na některé defraudace, způsobené lesními adjunkty Marklem a Hovorkou v Jankovicích, a Halenkovští si stěžovali na škody způsobené zvěří, což však neodpovídalo pravdě. Spoléhalo na značné odškodné, jakého se jim nedávno již dostalo.

Důchody z mýta v Napajedlích byly pronajaty Janu Hanákovi za 107 zl a v Otrokovicích Josefu Rybovi za 202 zl. Obchodní právo měla v Napajedlích až do r. 1826 jen vrchnost; tohoto roku postoupila je domu čis. 92 a jeho kupci Neumannu, pročež nikdo jiný neměl práva v Napajedlích obchodovati. Když pak jakýsi cizí kramář porušil toto právo, byl odsouzen zaplatiti Neumannu ročně 30 zl odškodného. Podobně stěžoval si panský pekař Příbenský r. 1827, že malenovský pekař roznáší v Napajedlích po domech pečivo. Hrabě pak nařídil pátrati po něm a zabaviti mu zboží.

R. 1827 byl rozmnožen počet ovcí na 6000 kusů, pročež naléhal hrabě již r. 1826, aby se snažila správa statku zlepšiti stav luk, zvláště též z té příčiny, že se očekávalo suché léto, jelikož na horách bylo t. r. dle různých zpráv málo sněhu nebo nic. Tato obava přiměla hraběte též ke stížnosti na různá břemena, zvláště naturalii pro příbuzenstvo a k přemýšlení, jak tomu odpomoci. Rovněž stěžoval si hrabě na vlažnost v placení svých poddaných, mezi nimiž měl nedoplatků na 20.000 zl, jimiž mohl by mnoho poplatiti, kdyby v pořádku platili. — R. 1826 vzpomíná se v Napajedlích sklenářsky mistr Valenta a koželuh Křištof Pinkalský, který kupuje kože-lužnu, nabízel za ni 2400 zl ve stříbře (20 kusů do 1 zl), splatných na třikrát a to: hned 800 zl, po roce 800 zl, po 2 letech 800 zl; roční činže měl platit 20 zl ve stříbře, 5% laudemia a zavázal se převzítí břemena na tomto domě váznoucí.

Také pivovar byl r. 1826 pronajat za 3561 zl, následkem čehož byl propuštěn ze služby sládek Kirchner, jemuž však vrchnost z milosti ponechala deputát do konce r. 1826. R. 1828 byl pronajat na 3 roky Wutkemmu za 2600 zl k. m.

R. 1827 poukázal hrabě tlumačovskému ovčáku ročního platu 36 zl v. m. a jeho čeledínovi 24 zl; deputátního sena pro 1 krávu 7 centů; a slámy 1 kopu; pšenice 6 měřic, rži 24 měřic, ječmene 4 měřice, zeleniny 6 měřic, dřeva 10 sáhů, pole na konopě $\frac{3}{4}$ měřice, 2 kopy hlávek zelí. Hrabě z Kesselstattu zemřel 21. července 1828, načež byl jmenován poručníkem dětí a splnomocněným správcem panství bratr vdovy hraběnky Otto z Fünfkirchen, kterýž pokračoval dle příkladu svého předchůdce v různých opravách směru hospodářského. Tak 25. srpna 1828 nařídil, aby všichni holubi i s holubníky, umístění v panských domech, byli do 8 dnů odstraněni, poněvadž jich bylo

velmi mnoho a působili značné škody. — V říjnu 1828 onemocnělo v Tlumačově ve dvoře velkým západem 51 kusů hovězího dobytka, z nichž pošlo ve 2 dnech 49 kusů. Pitvou shledalo se, že slezina byla 4 krát větší a černá; vnitřnosti byly zaníceny, srdce, mozek a plíce s černými skvrnami.

Podobné prudké zanícení všech tělesných ústrojů stihlo též dobytek dvora v Topolné. Po této katastrofě následovala velká desinfekce. Všechno dřevěné ve chlévech muselo se řádně ohoblovati a očistiti; prahy u dveří, putýnky a podobné odstranili a jinými nahraditi; i omítka zdí se obnovila. V únoru r. 1829 vytkl Fünfkirchen správě velkostatku vady v účtování, týkajícím se chovu dobytka, nedostatek péče o potřebnou píce a její náhradu, aby dobytek přečkal zimu ve zdraví a v dobrém stavu. Také upozornil na malý výnos z vlny, protože nebyly ovce řádně krmeny; mnoho jich také toho roku pohynulo. Při dodávce sena ovčákovi počítala se v dřívějších letech robotní fůra po 7 centech sena, nyní najednou po 8, ač na fůře nepřibýlo; tím byl dobytek zkrácen ve skutečnosti o 2044 centů sena a ovčák poznal teprv ke konci krmení, že mu schází hojně sena, pročež musil ovčím umálit. Toto špatnější krmení po lepším však dobytku velmi uškodilo. Též vytýkal hrabě správě svého panství, že lacino (po 2 zl) odprodala 30 kop hrachoviny, hodící se za píce pro ovce; podobně zemáky, sázené vlastně na píce pro dobytek. Proto zakázal další prodávání nutné píce.

Také v cihelně prováděly se nějaké nesprávnosti. Tak 26. ledna 1829 udal lesmistr Frant Koller, že zednický a zároveň cihlářský mistr spálí více dřeva při pálení cihel, než je určeno a že bednář Jos. Pech nepodává výkazů o dodaném mu dřevě k bednářským pracím. Že je odcizuje, toho prý jest důkazem, že při přijímání inventáře objevily se 2 sudy desetivědrové bez čísla a že zdejšímu hodináři byl nabídnut sud 22tivědrový k prodeji, který měl již od r. 1819 ve sklepe u vinohradu na Dubové zhotovený z jarošovského obchodního dřeva. Na geometra pak udal Koller, že z panského pastviska odepsal 250 měříc a připsal je obci k jejímu pastvisku. V červenci 1829 nařídil úředníkům konati měsíční schůze, na nichž mají se přečísti všecky pokyny a podání hraběte, o čemž má se sepsati protokol. Zároveň nařídil přísnou mlčenlivost mimo kancelář. — Jak si vážila vrchnost svědomitých a pilných úředníků, vidno z případu úředního písaře Cáska, který byl pro nějaký přestupek v srpnu 1828 propuštěn, jemuž však pro neobyčejnou svědomitost a pílí byla udělena milost a trest z rozkazu hraběnky prominut.

Z úředníků vzpomíná se r. 1828 lesní písař a potom revírník Fr. Drápal ve Žlutavě; Fr. Ochotský jako revírník nejdříve ve Žlutavě, potom v Topolné, myslivec Jan Kapitán, daný z Topolné na pensi s povinností vykonávat nějakou dozorčí úlohu v Kudlovské dolině.

Pro rok 1854 Jiří hrabě Stockau projektoval tento stav ovcí:

1. Starých matek 2500 kusů, z nich 5 % =	225 kusů braku;
2 letých matek	400 kusů;
1 letých matek	<u>450 kusů;</u>
celkem	3350 kusů; z nich odpočítá se
asi 225 kusů braku a zbude	3125 kusů chovných.
2. Starých skopců 400 kusů; z nich 20 % braku = 80 kusů,	
2 letých skopců	120 kusů,
1 letých skopců	<u>140 kusů;</u>
celkem	660 kusů.
3. Beranů pro skok 50 kusů, 3 letých 15, 2 letých 25, jednoletých 40,	
všech 130 kusů.	

Všech ovcí dohromady projektoval pro rok 1854 okrouhle na 4015 kusů, z nich 1000 kusů počítal na jehňata, a to: 450 kusů pro nastávající matky, 50 kusů pro berany, 200 pro skopce, 300 pro brak. Ode všech pak očekával Jiří výnos vlny:

1. od 2350 matek po 1 $\frac{3}{4}$ funtu =	4113 funtů,
2. od 800 jehňat po $\frac{1}{2}$ funtu =	400 funtů,
3. od 660 skopců po 2 funt. =	1320 funtů,
4. od 130 beranů po 2 $\frac{1}{4}$ funtu =	<u>292 funtů;</u>
celkem	6125 funtů vlny.

V listu z 23. února 1864 stěžoval si hrabě, že r. 1863 ztratil plicní chorobou 30 nejlepších krav. Zároveň dal úředníkům návod, jak si mají počínati při odchovu dobrých plemeníků. Hlavní důraz kladl tu Jiří na to, aby býk i kráva pocházeli z plemenic, bohatých mlékem, pěkné postavy i barvy. Žádal též, aby každý kus měl na rozích vypálením vyznačený svůj původ a aby se pořídily pro býky, krávy a telata zvláštní registry. R. 1870 vytýkal hrabě Bedřich Stockau halenkovskému správci Rabenseifnerovi, že stále chová staré, těžké, mrzácké tažné voly a že jich dosud nenahradil mladými a silnými kusy; dále proč prý vydržuje v Halenkovicích noční hlídače.

R. 1864 vytěžilo se a) z ovcí na celém panství: 1. za vlnu 9620 zl 1 kr; 2. za prodané ovce 2195 zl 80 kr; 3. za ovčí kožišinu 123 zl 5 kr; celkem 11.938 zl 86 kr; b) z hovězího dobytka: 1. za mléko 1811 zl 80 kr; 2. za prodaný dobytek 3052 zl 72 kr; 3. za kůže 152 zl; celkem 5016 zl 52 kr; c) z krmného dobytka: 1. za prodaných 24 kusů 3635 zl; 2. za přikoupených 24 kusů vydalo se 2400 zl; získalo se 1235 zl.

R. 1874 vytýkalo se správci Erlachovi v Halenkovicích, že výsledek váhy volů v Sušicích neodpovídá množství spotřebovaného krmiva; místo přírůstku na váze jevil se značný schodek, čehož příčinou prý je buď defraudace šrotu a řepkových koláčů nebo nepořádek v krmení.

4. Živelní nehody a jinak způsobené škody na panství a v okolí.

1. V srpnu r. 1811 stěžovali si Otrokovští a Kvítkovští vrchnímu panství na vojsko zde ubytované, že je „připraví do velkého nedostatku a chudoby“; chléb jim přidělený vojáci většinou prodávají; co se jim předloží k jídlu, nechťejí jisti. Vymýšlejí prý věci, kterých není a které se jim nemohou dát. Proto žádali poddaní, aby byli vojáků zbaveni.

2. V lednu r. 1812 byl v okolí Holiče a Strážnice velký mor dobytka, proti čemuž bylo učiněno opatření i v tomto kraji.

3. R.1825 vyhořel v Záhlinicích dvůr, čímž byla způsobena škoda 9941 zl.

4. R.1826 protřhl se na řece Moravě splav, čímž vznikla škoda 3799 zl.

5. R.1827 utřhl se kus moravního mostu v Napajedlích a způsobil škodu 2567 zl 50 kr.

6. R.1828 pohynulo dobytčím morem celkem 95 kusů v Tlumačově a mnoho též v Topolné; způsobená škoda činila 15.680 zl.

7. R.1829 pohynulo na panství 1307 ovcí v ceně kus po 6 zl.

8. R.1830 byl stržen celý moravní most a dva mosty na řece Dřevnici, čímž vznikla škoda 9810 zl 32 kr a 812 zl, celkem 10.622 zl 32 kr; také vyhořela stodola v Otrokovcích, čímž poškozeno bylo panství v obnosu 1080 zl.

9. R.1831 pohynulo na panství v Napajedlích 52 kusů hovězího dobytka po 120 zl v ceně 6240 zl; povodní bylo zničeno mnoho trávy na lukách a. celá sklizeň otavy v ceně 10.827 zl.

10. R.1832 byla kroupami způsobena dvoru v Otrokovcích škoda 2508 zl 57 kr a vyhořel dvůr Skály v ceně 6941 zl 3 kr.

Dřevěný most přes Moravu u Napajedel počal se stavěti za hraběnky Kohenclovny r. 1804; jelikož však vznikla r. 1805 válka mezi Rakouskem a Francií, byl dodělán teprv r. 1807. Na pravém břehu řeky byl vložen do kamenného mostního pilíře pamětní spis, jehož opis se nalézá v museu, oddělení zámeckého archivu; na levém břehu byl do kamene vtesán rok 1807. Nepřátelské postavení vojska Francouzů sahalo po bitvě u Slavkova až po onen nový most a nově vybudovaná jeho část měla podlehnout požáru, kdyby sami francouzští vojáci nebyli za rychlého přispění domácího lidu udusili oheň. Také Rusové, spojenec Rakouska, došli až k Napajedlům, po 5. prosinci však odešli do Ruska. Od bratislavského míru požívala

Morava sice klidu, ale byla dlouho zatížena značnými vojsky, poněvadž musela se pro válku, vzniklou mezi Rakouskem a Pruskem, vydržovati velká neutrální armáda v území Slezska – Pruska. Těmito válečnými událostmi rozmnožily se papírové peníze a zvučné mince zmenšily se do té míry, že bankocetle klesly v hodnotě o 100%; následkem toho vše podražilo. Pšenice stála po 1 měřici 8–9 zl; réž po 5-6 zl; kopa slámy 6–10 zl; vědro vína 10–30 zl; sáha dřeva 5–8 zl. Denní mzda zedníka a tesaře byla 45 kr – 1 zl.

R. 1892 byl zbudován přes řeku Moravu nynější železný most a r. 1936 železobetonový přes odlehčovací kanál. Oběma pilíři z r. 1804 až 1807 se nehýbalo; jen se utvrdily a lépe zajistily proti ledům a vlnám vodním, pročež pamětní list z 1. října 1807 a s podpisy guvernéra Moravy Prokopa hraběte Lažanského, krajského hejtmána z Hradiště Jana Katzera, šlechtice z Lindenhaimu jako koadjutora arcibiskupství olomouckého, zůstal v pilíři, jakož i označení r. 1807 na kameni pilíře na levém břehu.

11. R.1867 stěžoval si ředitel panství Diebl, že nemůže zaplatiti ihned poplatek z pozůstalosti po Jiřím 20.737 zl 88 kr, jelikož zmrzla v červenci r. 1866 všechna réž ve květu, ryps do 2/3 a všechno ovoce, čímž byla úroda toho roku úplně zničena. Mimo to zahynulo v letech 1865–1866 mnoho dobytka souchotinami, čímž vznikla škoda 12.000 zl a při průchodu velkých vojenských armád Prusů v červenci 1866 územím panství způsobena byla škoda 14.023 zl.

12. R.1863 vyhořelo v Napajedlích 33 usedlých, mnozí i se stodolami. Na jejich žádost poukázal jim hrabě 300 zl k rozdělení mezi nejpotřebnější, mimo to ze zásob kamene každému 3 sáhy po 4 zl r. m. s 1 ročním úvěrem na stavbu stodol; z nově nalámaného kamene $\frac{1}{2}$ i celou sáhu, stačí-li zásoba, po 4 zl pro vlastní potřebu, kterou měl vyšetřiti lesmistr a důchodní úřad pak poukázati. Dále měl každý dostati zatím 500 cihel a pokud zásoba vystačí, ještě dalších 500 cihel po 11 zl za 1000 kusů s 1 ročním úvěrem. Také byla jim slíbena zásoba 20.000 křídlic po 12 zl za 1000 kusů s 1 ročním úvěrem. Hrabě však žádal starostu, aby upozornil občany, aby nedělali cihel u mlýnského potoka, že by musel proti nim zakročiti. Ale v prosinci 1864 stěžoval si hrabě na bezohlednost Napajedlanů vůči němu, že neuznávají všech jeho dobrodiní, která jim kdy různými způsoby, peněžitými i naturálními podporami, půjčkami a jinak prokázal. Proto od 1. ledna 1865 odepřel zdejším chudým podporu 5 sáhů palivového dřeva a 29 zl měsíční dávky.

5. Mlékařství v letech 1850-1878.

Též mlékařství bylo uznáno málo výnosným, ač se pronajímalo. Smlouvou mezi hospodářskou správou a Václavem Macenauem z Napajedel bylo tomuto pronajato zužitkování mléka od 39 krav napajedelského dvora na 2 roky od 11. října 1830 do 30. července 1832. Nájemce měl pečovat o náležité krmení, čištění a chov dobytka, ku kterémuž účelu bylo mu poukázáno pro zimní krmení (15. říjen – 20. květen) pro každou krávu 9 metr. centů sena neb otavy, 3 kopy různé slámy na krmení i stláni a různé odpadky pro zlepšení krmiva z vrchnostenských stodol v Napajedlích, pokud možno též v Prusinkách a Otrokovicích. Místo sena byl povinnen přijati v téže hodnotě okopaniny – zemáky a řepu. Pro letní krmení 15 krav (od 20. května do 15. října) dostal denně dvousprežní fůru zelené píce; v nepříznivé době musel se spokojiti jiným mu vykázaným krmivem. K sečení jetele měl kromě čeledě též ruční robot-níky přikázány; dovoz však musel si obstarati sám vlastním kravským potahem. Bylo mu přiděleno 10 měřic pole a to 8 měřic na zeli a 2 měrice na konopě, z čehož měl vrchnosti odvésti ročně 40 kop nejlepších hlávek zeli; listí a košťály zelové upotřebil ke krmení. K obdělání onoho pole dostal ročně 30 ručních robotníka. Potřebné světlo do chlévů měl si sám opatřiti. Mohl si chovati 3 prasnice s 18 selaty, ale na vlastní píci a uzavřené. Více prasat nesměl míti pod trestem konfiskace. Vyjma hus mohl chovati všechnu drůbež, pro niž dostal z obilního úřadu 20 měřic pozadku, začez však musel vrchnosti ročně odvésti bezplatně 6 krocánů, 10 kachen, 16 kapounů, 40 slepic a 8 kop vajec

Nájemce mlékařství dostal též přiděl deputátu, patřícího drábům a to: 40 zl v. m. v hotovosti, 2 sudy piva, 7 centů sena, 1 kopu slámy, 4 měrice pšenice, 16 měřic rži, 4 měrice ječmene, 3 měrice kuchyňských potřeb (koření, zeleniny a jiné), 20 sáhu dřeva na výrobu sýra a ku všem pracím měl dovoleno užití dvorské čeledě; zato byl povinen konati službu dozorce při robotách.

Každé onemocnění dobytka byl povinnen ihned ohlásiti; vrchnosti měl pak každého roku odvésti 8 centů vytopeného másla za běžnou cenu; dle potřeby též žádané množství smetany 1 máz po 20 kr v. m., nadojeného mléka 1 máz po 6 kr, sbíraného 1 máz po 4 kr; smetanu a mléko také dle potřeby pro úředníky za stejnou cenu; nerozpuštěné máslo (= putru) týdně 1 funt po 24 kr, ale jen na požádání a ne více než 1 funt.

Nájemného platil do důchodu z každé krávy ročně 20 zl k. m. ve stříbrných 20 krejcarech — po 3 kusech do 1 zlatky — a to čtvrtročně. Telata zůstala majetkem vrchnosti a měla se nechati u krávy bezplatně po 14 dní, určená k odstavení však delší dobu dle rozhodnutí hospodářské správy. Pro odstavené tele dostal nájemce 1 ½ měrice ovsa nebo pozadku, 4 funty soli a potřebné seno. Když pak odevzdal odstavené tele, odpustilo se mu měsíční nájemné z 1 dojnice v obnosu 1 zl 40 kr k. m. Do nápoje pro odstavené tele dostal mimo to jako přídavek 2 mázy pšenice. Sůl pro krávu potřebnou musil si však sám obstarati. Na počátku nájemného období složil kaucí 240 zl k. m.

R. 1835 pronajala vrchnost napajedelská zužitkování mléka v napajedelském dvoře ze 24 dojných krav Ant. Němcovi na 3 roky a to od 1. října 1835 do 30. září 1838 s poznámkou, že vrchnost ponechává si právo rozmnožiti počet dojnic, z nichž užitek bude nájemce též moci brát, nebo zmenšiti neb i zrušiti bez námitek nájem. Z dodaných jalovic účtoval se poplatek ode dne otelení. Ke krmení dodaného hovězího dobytka dostal nájemce pro zimní dobu od 15. října do 20. května pro každou krávu 11 centů sena nebo otavy a 3 kopy různé slámy, které se mělo užiti i ku stlaní. Za každou kopu obilí, uloženého do stodoly, počítalo se nájemci 40 otýpek slámy nebo 3 centy sena neb otavy a místo jedné části sena neb otavy pěstované okopaniny ve dvojnásobné váze, mimo to všechny plevy z obilí, uloženého v napajedelském dvoře a v Prusinkách.

Pro letní krmení od 20. května do 15. října dostal nájemce na 15 kusů krav denně 1 dvojspřežní vůzu jetele neb jiné zelené píce, v nedostatku zeleného krmiva přídavek sena. K sečení zelené píce byly nájemci povoleny robotní síly; dovoz měl si obstarati sám, ku kterémuž účelu mohl si v letní době zaopatřiti a chovati 2 kusy tažného dobytka při vrchnostenské zelené píci bez nároku na peněžitý příspěvek neb zrnitou píci. Na zimní období zbavil se onoho dobytka. Všechny ostatní práce při krmení a ošetřování dobytka obstaral si nájemce čeledí, mu přikázanou.

Každého roku dostal nájemce 12 provázkových měřic dobře vyhnojeného a zpracovaného pozemku, z nichž 8 měřic osázal zelím, 2 měrice konopím, 2 měrice řepou — burgyní, k nimž potřebné semeno a rostliny sám si měl obstarati. K potřebným pracím těchto plodin dostal 36 robotních dnů. Případnou více práci musel si nájemce sám obstarati. Ze sklizně byl povinen odevzdati vrchnosti 50 kop nejpěknějších zelných hlávek. Ostatní hlávky mohl nájemce pro sebe upotřebiti; jen listí, košťály a hlouby a řepu odevzdal vrchnosti ke krmení dobytka. Různé rekvi-sity do chlévů — světlo, kosa, trávníce a jiné — musel si sám opatřiti.

Nájemci bylo dovoleno chovati si 2 prasnice a 18 selat v uzavřených chlévech vlastní pící — kromě pastvy — a různou drůbež vyjma husy, k čemuž dostal ročně 20 měric pozadkového obilí. Zato byl povinen odevzdati vrchnosti ročně na její žádost bezplatně 6 krocanů, 10 kachen, 16 kapounů, 40 kuřat, 8 kop vajec.

K vytápění obydlí, krbu společného pro sebe a dvorskou čeleď, pak k přípravě syra dostal nájemce 30 sáhů palivového dřeva i s dovozem.

Nájemci bylo též ponecháno zužitkování telat z chovaných jím krav, z nichž však třetinu odvedl vrchnosti. Telata určená pro vrchnost musil pak 6 týdnů živiti mlékem dojníc, potom ještě po 6 měsíců je ošetřovati, k čemuž dostal na 1 kus po 1 4/8 měrice ovsa neb prostředního ječmene ku sešrotování, 4 funty soli a potřebné seno; pro matky pak 2 měrice prostřední pšenice na mouku do nápoje v době telení. Vůbec dostalo se mu potřebné píce k výživě telat, vyměřené vrchnostenským úřadem.

Telata vybral si vrchnostenský úřad. Nemohl-li nájemce odvésti potřebný počet telat, dal vrchnosti za ně peněžitou náhradu dle běžné ceny. — Jednou týdně měl nájemce z vlastní zásoby dáti vrchnostenskému dobytku pod úředním dotazem sůl a to každému, býku 12 lotů, každé dojnici a dvouleté jalovici 8 lotů a jednoroční jalovici 4 loty.

Povinného bezplatného odvádění naturálií byl tento nájemce sprostěn; měl však přispěti k deputátu v běžných cenách: tukem po 42 kr v. m. a máslem po 56 kr za funt; smetanou po 30 kr, nesebraným mlékem po 6 kr a sebraným po 3 kr v. m. za máz, vše v dobré hodnotě.

Nájemného pak platil nájemce do důchodu hotově v penězích z každé krávy ročně 20 zl k. m. ve stříbrných dvacetnících — 3 kusy do zlatky — a to ve čtvrtročních lhůtách. — K ošetřování dobytka měl nájemce k výpomoci pastýře krav a služky, jímž byl pak povinen bezplatně dáti: pastýři 15 funtů a každé služce 10 funtů mastného. — Povinností nájemcovou bylo pečovati o ošetřování dobytka, čistotu ve dvoře i u dobytka, o zaměstnání a mravné chování lidí mu svěřených a ihned ohlásiti každé onemocnění dobytka. Kdykoli byl dvůr uzavřen pro dobytčí nemoc, měl nájemce pečovati, aby nikdo ani do dvora ani z něho nechodil. Jinak zaplatil 2 zl k. m pokuty. V nutných hospodářských případech měl se nájemce též zúčastniti roboty bez odměny. Z vrchnostenského majetku nesměl nikomu nic darovati ani si cokoli přivlastniti. Jinak musil nahraditi škodu a nájem se zrušil. Všechn inventář v obydlí měl udržovati v pořádku a také tak jej zase odvésti. Pro jistotu toho složil kauce 240 zl k. m.

Podobná smlouva o nájmu zužitkování mléka ze dvora v Tlumačově o 30 kravách byla učiněna s Jos. Andrýskem na dobu od 1. října 1844 do 30. září 1847. Týž složil kaucí 340 zl k. m. Vážilo-li tele pro vrchnost přes 120 funtů, dostal nájemce z důchodu za každý funt po 10 kr v. m. — Dne 16. září 1852 najal ono zužitkování mléka dvora v Tlumačově s 35 dojnícemi na 1 rok Petr Kantner. Vincenc Kantner měl tento nájem ze dvora v Halenkovicích s 35 dojnícemi na dobu od 1. října 1853 do září 1855, složiv kaucí 320 zl k. m. V Topolné s 30 dojnícemi vzpomíná se v době 1844—1850 nájemce Karel Hanák s kaucí 300 zl k. m., v Záhlinicích s 20 dojnícemi v letech 1849—1852

Ign. Doležal, v Sušicích se 24 dojnícemi v letech 1835—1838 Ant. Klíma s kaucí 160 zl k. m. Sušický Klíma dostal přiděl 6 měřic pole na zeli, konopí a řepu burgyni s 18 robotnými dny a 18 sáhů palivového dřeva s dovozem. Sečení píce musel si však sám obstarati. Směl si chovati 2 prasnice, 12 selat a různou drůbež, pro niž dostal 10 měřic pozadku. Vrchnosti měl bezplatně odvésti ročně 25 kop zelných hlávek, 3 krocany, 5 kachen, 8 kapounů, 20 kuřat, 4 kopy vajec. Mimo to byl povinen dozíratí při hospodářských zařízeních, aby všechny práce byly řádně a včas k užítku vrchnosti provedeny, podávati potřebné výkazy, starati se, aby nebylo robotních opomenutí, nedbalosti a zpronevěř. Za to dostal roční odměny 2 sudy piva, 4 měrice pšenice a 12 měřic rži.

Podobným způsobem bylo pronajímáno zužitkování mléka z jednotlivých dvorů až do r. 1861. Tehdy bylo smlouvou ze 30. září 1861 prodejem přenecháno mléko, nadojené z krav napajedelského dvora Eduardu Fádrusovi na dobu od 1. listopadu 1861 do 31. října 1862 při kaucí 336 zl r. m. Po každém dojení dodávalo se mu denně mléko, pod dozorem odměřené cejchovanou měrou, za něž platil do důchodu koncem každého měsíce za máz po 5 $\frac{1}{4}$ kr r. m. Krmení se konalo obvyklým způsobem a Fádrus měl jen dohlížeti, aby se provádělo správně, aby všecken dobytek byl chován v čistotě, pokud se týče stlaní, aby se telata chovala dle předpisů a aby se na dvoře a ve chlévech zachovával přesný pořádek, aby se vše konalo v pořádku, bez nedbalosti a zpronevěry a za odměnu. Ku pomoci měl též pastýře krav a dvorské služby. — V odměnu dostal Klíma bezplatný byt, sklep na mléko, chlév pro 2 prasnice a 12 selat, 16 sáhů měkkého palivového dřeva, 3 měrice dobře vyhnojeného a obdělaného pole na konopě a kukuřici. Vrchnosti měl dodávati potřebné maslo, smetanu a mléko dobré jakosti v běžných cenách, podobné úředníkům jejich deputátní mléčné výrobky: přepuštěné maslo po 50 kr, nerozpuštěné (putru) po 31 $\frac{3}{4}$ kr, smetanu po 26 $\frac{1}{4}$ kr, sbírané po 3 $\frac{1}{4}$ kr.

Mléko ze dvorů Halenkovic a Skal bylo smlouvou z 1. října 1861 zaprodáno C. Varhánkovi ve Vídni na dobu od 1. října 1861 do 30. března 1862 s povinností odebrati z oněch dvorů všechno mléko do 250 mázů po 6 kr r. m. Odběr mléka dál se jednou, dvakrát i třikrát denně dle toho, jak se mohl Varhánek zařídit k jeho zpracování. Varhánek dodal cejchované nádoby a složil v 5% cenných papírech kauci 500 zl. Vyúčtování konalo se sice každého měsíce, platilo se však předem vždy 1. a 15. příslušného měsíce po 150 zl. Tato smlouva byla pak prodloužena o rok od 1. října 1862 do 30. září 1863; máz mléka však platil se místo dosavadních 6 kr jen po 5 kr.

Mimo to byla 2. června 1861 učiněna smlouva s Josefem Weiszem o prodeji nevypuštěného másla a tvarohu z halenkovského dvora, jíž zavázal se Weisz odebrati každou středu všechno zde vyrobené máslo funt po 36 kr a tvaroh funt po 5 kr při hotovém placení, s výhradou onoho, množství, které ředitelství potřebovalo pro sebe. Do důchodu složil 20 zl zálohy, která měla propadnouti, kdyby Weisz zboží neodebral. Mezi nájemci a kupujícími užitkového mléka a jeho výrobků jmenují se v archivních zápisech Ed. Fádrus; Jos. Weisz ze Bzence; Kašpar Antonín, Jan a Václav Macenaurovi; Jan Albert; Vincenc a Petr Kantnerovi; Ant. Klíma, Ant. Němec, Jos. Andryšek, Ign. Doležel, Karel Haniák.

R. 1878 bylo nerozpuštěné máslo dodáváno vrchnosti v běžné ceně 1 kg po 1 zl, smetana po 31 kr, nesbírané mléko po 7 kr, sbírané po 3 ½ kr za 1 litr; úředníkům pak nerozpuštěné máslo 1 kg po 98 kr, smetana po 32 kr, nesbírané mléko po 7 kr, sbírané po 4 kr za 1 litr.

Severní dráha dopravovala ono mléko z Napajedel do Vídně zrychleným nákladním vlakem za poplatek 100 kr za celní cent a prázdné láhve zpět za poplatek 50 kr za celní cent.

Přes všechna opatrnostní opatření musel hrabě Bedřich Stockau r. 1866 podati žalobu na Josefa Hissbergra ve Vídni pro 648 zl 70 kr za odebrané mléko od 1. října 1865 do 30. června 1866, načež se usvolil žalovaný spláceti dluh ¼ letně po 50 zl s 5% úroků.

Dle výkazu z 2. prosince 1838 byl vypočítán roční užitek od 25 krav na 1633 zl 15 kr a od jedné krávy na 65 zl 19 kr. Na jejich výživu, chov s telaty, výrobu hnoje na obdělání polností počítalo se vydání 2564 zl 45 kr, tedy o 931 zl 30 kr méně, než se stržilo od 25 krav, což činilo při 1 krávě ztrátu 37 zl 12 kr. Výroba hnoje byla tu pokládána za břemeno.

Dle jiného výkazu z 13. prosince 1838 o užítku od 250 ovcí celé-

ho panství napajedelského — 100 matek, 75 beranů, 75 jehňat — činil celkový roční příjem 1987 zl 30 kr, vydání 1712 zl 30 kr, tedy roční užitek ze všech ovcí 275 zl a z 1 kusu 1 zl 6 kr.

Hnoje nadělalo 25 krav při výše naznačeném krmení 1865 centů po $2\frac{3}{10}$ zl v ceně 4290 zl; 250 ovcí pak 968 centů po $1\frac{1}{4}$ zl v ceně 960 zl; od toho nutno však odpočítati za letní pastvu a seno v době deštivého počasí 197 zl, pročež zbývá hnoje od 250 ovcí v ceně 863 zl.

Dle výkazu z 1. srpna 1852 činil při 40 kravách roční příjem 1390 zl 33 kr, vydání 411 zl; zisk při 40 kravách byl tedy 979 zl 33 kr a od 1 krávy již 24 zl 37 kr.

6. Návrhy pro zlepšení polního hospodářství.

I v polním hospodářství byly zahájeny snahy po racionelnějším hospodaření. V červenci 1856 načrtl hrabě Jiří plán pro obdělávání polí, rozdělený na 6 let. V 1. roce žádal celé pole pohnojiti, jednu polovici pak nechati úhorem a druhou oseti směsí a hrachem. V 2. roce mělo se celé pole oseti pšenicí nebo rží, do níž zasela se na jaře jetelina, která pak měla zůstat po celý 3. rok, načež následovala ve 4. roce po polovici řepa a po polovici zemáky. Pod řepu pohnojilo se buď na podzim nebo na jaře dvouletým kompostem hlíny. V 5. roce nasel se ječmen a v 6. oves. R. 1858 žádal hrabě Jiří Stockau, aby každé hospodářské odvětví bylo tak zařízeno, by bylo samo pro sebe ucelené, od jiných neodvislé, pročež měly se všechny pozemky — pole a louky — účelně rozdělit a přiřčeniti příslušným odborům. V prosinci 1859 vytkl hrabě řediteli panství Dieblovi a purkrabímu Cronthálovi, že turnus obhospodařování polí napajedelského panství byl sice již několikrát měněn, ale výsledek neodpovídá požadavkům naň kladeným. Má-li řepa vyhověti množství a jakostí, je nutno vypěstovali 100.000 — 120.000 metrických centů řepy, k čemuž musí se věnovati 1000 — 1200 měric polí. Řepa nesmí se pěstovati v čerstvě hnojené půdě, ale v silné a hluboko zorané. Mezi zimními a letními plodinami má se zachovávat jakýsi správný poměr. Pšenici žádá set do čerstvě hnojené půdy. Obilninám zimním a letním — jest věnovati $\frac{1}{2}$ všech pozemků, $\frac{1}{5}$ pak pěstování jetele a zeleného krmiva. Hrabě navrhl tu sedmiletý turnus ve střídání plodin: 1. První rok v lepších půdách pšenice; v slabších a písčinych réž; 2. druhý rok v lepších půdách řepa; v horší, hornaté deputátní zemáky; 3. třetí rok ječmen s jetelem; 4. čtvrtý rok jetel; v 2. seči zorá se polovina jeteliště; 5. v pátém roce oseje se pole kukuřicí na krmivo a deputátními konopěmi nebo též lucerkou; 6. v šestém roce následuje réž nebo v lepších půdách pšenice; 7. v 7. roce konečně oves.

R. 1860 radil hrabě úředníkům, jak se má řepa dobý-vatí a okrajovati, aby se nepoškodila šťáva, jelikož si cukrovar stále stěžoval zvlášť na panskou řepu v příčině značné ztráty šťávy, udané v %.

R 1869 nařídil hrabě Bedřich Stockau svému důchod-nímu, aby zavedl na panství pro každé jeho hospodářské odvětví zvláštní pevně vázané knihy. 1. Journal pro peníze; 2. hlavní knihu pro peníze, do nichž pak se měly pečlivě zapisovati v každém odvětví: — a) důchodu, b) zemědělského oddělení v Napajedlích. c): zemědělského oddělení v Otrokovicích, d) lesního úřadu, e) stavebního úřadu, — příjmy a vydání, uzavřítí pak účty koncem každého měsíce a konečně vykázáti celkový stav pokladny.

Účty cukrovaru a pivovaru byly přiděleny důchodnímu již r. 1866. Také nařídil hrabě svým úředníkům konati povinné schůze každé ¼ roku a dal jim návod, jak vésti v knihách účtování, aby bylo co nejpřehlednější a podalo v každé chvíli jasný obraz o stavu celkového jmění.

Hrabě si stěžoval, že jest čím dále tím větší potíž o sekáče, kteří kladou též značné požadavky. Proto se odhodlal poříditi žací a mlátící stroje, které byly již v té době v Anglii zavedeny a u nás také se již zaváděly.

R. 1869 jednalo se o zalesnění pastviny Kalvárie o 14 měřících a posázení tohoto kopce borovicemi a smřčky; bylo však rozhodnuto nechati stromky ještě 1 rok ve školce.

Aby nabyl majitel panství lepšího přehledu o celém svém majetku, pověřil r. 1870 hlavní pokladnu jako centrálu podniku k propočtům kapitálových hodnot, ročních výnosů všech větví odvětví hospodářských a průmyslových, jakož i jiných příjmů, týkajících se hlavní pokladny, pak potřeb majitele, jeho domácnosti, apanáží, pensí, meliorací a úroků z dluhů.

Jelikož mu však toto zařízení přece ještě nevyhovělo, nařídil hrabě r. 1875 otevřítí při hlavní pokladně účet jmění aktivního a pasivního: a) pro zemědělské odvětví, b) pro lesní odvětví, c) pro pivovar, d) pro cukrovar, e) pro cihelnu; zároveň sdělil tu instrukce, jak nutno si počínati, aby byl z knih viditelný přehled všeho majetku. Všechna odvětví měla pak sdělití hlavní pokladně vždy do 30. června své roční výnosy a duchovní úřad nesměl bez schválení hraběte Bedřicha vyplatiti žádného účtu přes 50 zl. Další změny v účetnictví byly provedeny ještě za Baltazziho. Tu byly r. 1907 spojeny všechny pokladny: lesní, cihelny, důchodu, hlavní, nemocenská — vyjma pivovaru a hřebčince — v rukou účetního Beneše. — R. 1912 spojil se pivovar napajedelský s jarošovským akciovým pivovarem. Předsedy akciové společnosti pivovarní byli pak p. p. Ignác Braun, Josef Braun,

Ludvík Braun. Zaměstnanci napajedelského pivovaru byli propuštěni s pěknými sice vysvědčeními o pílí, odborných znalostech, nacházení se s zákazníky, úřady a s představenými; v soukromých dopisech však jim zaslanych byla mnohým vyslovena nelibost, že zklamali v důvěře v ně kladené.

Za hraběte Bedřicha Stockau udává se při zdejším, velkostatku: 1. stavební plochy 21 jiter 545 sáhů čtver.; 2. polí 2694 jiter 412 sáhů; 3. luk 548 jiter 1394 sáhů; 4. zahrad 50 jiter 563 sáhů; 5. lesů 5369 jiter 69 sáhů; 6. cest 77 jiter 815 sáhů, 7. vod 57 jiter 1599, sáhů čtverečných. Všechna jeho plocha měřila 8884 jitra 648 sáhů čtver. s čistým výnosem 59.435 zl 82 kr (1 jitro = 3 měrice).

Povaha půdy jest různého složení. V Tlumačově a v Topolné je výborné alluvium, ve vyšších polohách střídá se hluboký jíl s pískovcem a hlinitý jíl promíchaný částečně s kamenitým podkladem. Na mnohých místech nalézá se pískovec v mocných vrstvách. Kraj jest na západě a východě obklopen pohořím, na jihu a severu otevřen, pročež jsou tu různé podnební poměry. O složení půdy v jiných osadách panství viz stať „Roztřídění pozemků ve třídy“.

Celá hospodářská plocha byla rozdělena na dvory: a) Otrokovice, Skály, Terezov, Buňov; b) Napajedla, Prusinky, Topolná; c) Halenkovice, Sušice, Rovná. Dvory: Tlumačov, Záhlinice, Kvítkovice a některé oddělené menší kusy pozemků ve výměře 813 jiter 359 sáhů s čistým výnosem 11.002 zl 47 kr byly pronajaty.

Lesní plocha s čistým výnosem 16.485 zl 47 kr byla rozdělena v revíry: Tlumačov, Topolná, Žlutavá, Halenkovice, Košíky, Jankovice.

— Asi 38 jiter 81 sáhů plochy s čistým výnosem 288 zl 88 kr bylo užito na sklad řepy a k jinému účelu. — V lese byly 4 kamenné lomy, které od r. 1883 byly zákonně pokládány za živnost, pročež v srpnu 1888 vyzýval hejtman Kramerius správu velkostatku, aby přihlásila do 8 dnů lámání kamene jako živnost.

Na polích pěstovala se za Bedřicha cukrovka, řepka, pšenice, ječmen, rž, oves, bob; z dobytka chovalo se bernské hovězí plemeno a oksfordské ovce. Les dával výborné duby a buky.

Vedoucí úřady na panství byly: 1. Správa velkostatku s důchodním Ludv. Rittrem v čele; 2. hospodářská správa s vrchním správcem Ant. Janáčkem v čele; 3. lesní správa s nadlesním Jos. Očenáškem v čele; 4. ředitelství cukrovaru s ředitelem Jul. Sukupem; 5. správa pivovaru s Rud. Grosmanem v čele.

7. Ukázky střídavého setí plodin v letech 1840—1846.

Třída	Topolná					Napajedla				Košíky			
	1. rok pšenice $\frac{1}{10}$ ječmen $\frac{1}{10}$	2. rok rěž $\frac{1}{10}$	3. rok hrách $\frac{1}{10}$ vika $\frac{1}{10}$ zeměky $\frac{1}{10}$ konopi $\frac{1}{10}$ jetel $\frac{1}{10}$	4. rok $\frac{1}{10}$ $\frac{1}{10}$ $\frac{1}{10}$ $\frac{1}{10}$ $\frac{1}{10}$		1. rok pšenice $\frac{1}{10}$ ječmen $\frac{1}{10}$	2. rok rěž $\frac{1}{10}$	3. rok hrách $\frac{1}{10}$ vika $\frac{1}{10}$ proso $\frac{1}{10}$ zeměky $\frac{1}{10}$ konopi $\frac{1}{10}$ jetel $\frac{1}{10}$		1. rok pšenice $\frac{1}{10}$ rěž $\frac{1}{10}$	2. rok ječmen	3. rok rěž	4. rok hrách $\frac{1}{10}$ vika $\frac{1}{10}$ zeměky $\frac{1}{10}$ konopi $\frac{1}{10}$ jetel $\frac{1}{10}$
I.													
II.	pšenice $\frac{1}{10}$ ječmen $\frac{1}{10}$	rěž $\frac{1}{10}$ oves $\frac{1}{10}$	hrách $\frac{1}{10}$ vika $\frac{1}{10}$ zeměky $\frac{1}{10}$ konopi $\frac{1}{10}$ jetel $\frac{1}{10}$	$\frac{1}{10}$ $\frac{1}{10}$ $\frac{1}{10}$ $\frac{1}{10}$ $\frac{1}{10}$									
III.	pšenice $\frac{1}{10}$ ječmen $\frac{1}{10}$	rěž $\frac{1}{10}$ oves $\frac{1}{10}$	hrách $\frac{1}{10}$ vika $\frac{1}{10}$ zeměky $\frac{1}{10}$ konopi $\frac{1}{10}$ jetel $\frac{1}{10}$	$\frac{1}{10}$ $\frac{1}{10}$ $\frac{1}{10}$ $\frac{1}{10}$ $\frac{1}{10}$									
IV.	pšenice $\frac{1}{10}$ rěž $\frac{1}{10}$	ječmen $\frac{1}{10}$ oves $\frac{1}{10}$	hrách $\frac{1}{10}$ vika $\frac{1}{10}$ zeměky $\frac{1}{10}$ konopi $\frac{1}{10}$ jetel $\frac{1}{10}$	$\frac{1}{10}$ $\frac{1}{10}$ $\frac{1}{10}$ $\frac{1}{10}$ $\frac{1}{10}$									

Rozvrh setby na 4 roky měly obce: Topolná, Spyřihněv, Sušice, Košíky, Jankovice, Halenkovice, Žlutavá, Kudlovce, Kvítkovice, Otrokovice, Záhlavice; na 3 roky: Napajedla, Sazovice, Tlumačov.

8. Plán setby na polích, navržený pro rok 1869.

Plodiny	Napařádla	Toporná	Hledenkovice	Sušice	Rovná	Celkem
Pšenice zimní	—	42 m. 15 s.	40 m. — s.	30 m. — s.	—	112 m. 15 s.
Rež zimní	111 m. 24 s.	79 m. 19 s.	108 m. 14 s.	36 m. — s.	72 m. — s.	406 m. 57 s.
Oves	82 m. 31 s.	52 m. 13 s.	70 m. — s.	58 m. 26 s.	78 m. 12 s.	340 m. 82 s.
Řepa	192 m. 20 s.	130 m. 20 s.	180 m. 1 s.	127 m. 17 s.	—	629 m. 58 s.
Řepka	—	—	29 m. 2 s.	32 m. 7 s.	—	61 m. 9 s.
Kukuřice na krmivo	6 m. — s.	—	24 m. 24 s.	—	—	30 m. 24 s.
Ječmen	207 m. 8 s.	89 m. 25 s.	159 m. 20 s.	80 m. — s.	—	535 m. 53 s.
Vikev	—	—	—	—	26 m. — s.	26 m. — s.
Zemský deput.	42 m. 26 s.	—	30 m. — s.	38 m. 19 s.	7 m. — s.	117 m. 45 s.
Jetel červená	73 m. — s.	50 m. — s.	148 m. — s.	80 m. — s.	39 m. — s.	390 m. — s.
řihor	21 m. — s.	—	—	—	—	21 m. — s.
Lucerka	92 m. 24 s.	56 m. 10 s.	90 m. — s.	53 m. 22 s.	57 m. 18 s.	328 m. 84 s.
Celkem	826 m. 135 s.	498 m. 102 s.	878 m. 61 s.	534 m. 91 s.	259 m. 30 s.	2995 m. 427 s.

9. Ukázka sklizně slámy a zrna z r. 1870/71.

Plodiny	Měřic pudy	Kop slámy	Průměr kop po 1 měřici	Měřic zrna	Průměr zrna po měřici země	Průměr z 1 kopy
Pšenice	147 m. 14 s.	361 kop 45 snopů	2 kopy 27 snopů	1053 měřic 19 mířek	7 měřic 4 mázy	2 m. 29 mířek
Rěž	769 " 12 "	1247 " 16 "	1 " 38 "	6678 " 17 "	8 " 2 "	5 " 11 "
Ječmen	1312 " 17 "	2348 " 37 "	1 " 47 "	13.376 " 8 "	10 " 6 "	5 " 22 "
Oves	851 " 9 "	1160 " 57 "	1 " 22 "	9694 " 19 "	11 " 12 "	8 " 11 "
Proso	3 " — "	2 " 30 "	" 50 "	6 " — "	2 " — "	2 " 10 "
Hrách	63 " 24 "	149 " 21 "	2 " 20 "	258 " 24 "	4 " 2 "	1 " 25 "
Bob	46 " — "	99 " — "	2 " 9 "	386 " 24 "	8 " 13 "	3 " 29 "
Celkem	3191 m. 73 s.	5369 kop 46 snopů		31.454 měřic 15 mířek		

V. Panské domy a podniky v Napajedlích.

Vrchnost napajedelská měla na svém panství několik výdělečných podniků a jiných různých domů.

V Napajedlích byly to:

1. **Mlýn** o 12 mlecích zařízeních, s vodní pilou na řezání prken, s olejnou, domovní čísla 117 a 118, s loukou za Moravou výměry 4 jitra 1178 sáhů — roku 1850 připomíná se u toho mlýna 12 jiter 34 sáhů = $36 \frac{3}{4}$ měřic pozemků —, zapsaný v napajedelské pozemkové knize pod značkou „Thom. I. fol. 200—204“; ponejprv byl prodán za Marie Terezie hraběnce Kobenclovny, rozené Monte l'Abate, dne 13. března 1788 Karlu Görlichovi z Malenovic za 1460 zl, které měl složit do důchodní pokladny a) 1. dubna 1788 dvě stě zl; b) 20. června 1788 dvě stě šedesát zl; c) 30. září téhož roku 1000 zl se 4% úroky. Pole však od mlýna nesměl nijakým způsobem oddělit.

Další podmínky tohoto prodeje byly: a) Mlynář byl povinen platit do důchodní pokladny čtvrtletně napřed po 500 zl ročně dědičné činže 2000 zl; b) pořezat vrchnosti všechny klády, při čemž byl mu počítán 1 řez za část krejcaru. Rozšíří-li později vrchnost pilu svým nákladem, byl mlynáři slíben při kládě delší než 3 sáhy za řez celý 1 kr. Provede-li mlynář řezání sám bez robotníků, bylo mu slíbeno 24 kr za kládu. Dělnickou práci vykonávali totiž mlynářovi obyčejně robotníci anebo dostal k tomu účelu 8 kr k. m. za kládu. Pro výkup z robotního a poddanského poměru byl mu vypočítán roční průměr 803 řezy z let 1842—1847 s náhradou 144 zl 32 $\frac{1}{2}$ kr. c) Mlynář byl povinen bezplatně rozšrotovati slad pro všechny várky piva, začez dostal z každé várky $\frac{1}{2}$ vědra piva pro sebe a $\frac{1}{2}$ vědra pro své pomocníky. V letech 1842—1847 bylo průměrně ročně 54 várek piva, k čemuž bylo sešrotováno 3059 měřic sladu v hodnotě 591 zl 55 kr. Proto pro výkup vzato v úvahu 13 sudů, 2 vědra, 20 mázů piva v ceně 327 zl. d) Mlynář měl semleti vrchnosti všechno obilí, též zaměstnancům jejím a čeledi dvoru bez jakékoli náhrady peněžité neb naturálií (mírek obilí, mouky), což mu pro výkup bylo rozpočteno průměrně z let 1842—1847 i se šrotováním na 1936 měřic v ceně 729 zl $\frac{3}{4}$ kr. Mlynář měl předepsáno, kolik každého druhu mouky mělo se z 1 měrice odevzdati. Příklad: Z 1 měrice pšenice: $\frac{1}{8}$ nejjemnější mouky (vyrážky), $\frac{3}{8}$ žemličkové, $\frac{3}{8}$ prostřední mouky, $\frac{1}{8}$ černé a otrub. Ke mletí měl připouštětí přede všemi jinými napajedelské poddané dle pořadí, jak kdo přišel. e) Též byl povinen semleti do palírny k pálení lihu potřebný šrot za náhradu 1 kr z 1 měrice. f) Vrchnost ponechala si právo schvalovati změny majitelů,

začež platili příbuzní (potomci) 75 zl laudemia a ostatní 10% z kupní neb odhadnuté ceny, mimo to jiné poplatky z přípisu. g) Dle smlouvy ze 6. června 1788 měl mlynář každého roku vždy v měsíci září zaplatiti řediteli panství 3 dukáty jako odškodné pro hospodářského úředníka, což do výkupu bylo mu započítáno v ceně 13 zl 30 kr k. m.

Smlouvou ze 24. ledna 1797 zavázala se vrchnost zříditi u mlýna 3 dřevěné mosty a udržovati je v pořádku, začež měl mlynář platiti roční činže 30 zl. Mimo to zavázala se vrchnost k těmto povinnostem; a) Zříditi a v pořádku udržovati splav, hráze, náhony a žleby. b) Dovážeti potřebné mlýnské kameny, mlynářem zakoupené, ze vzdálenosti 6 mil dvakrát do roka čtyřspřežními koňskými robotními potahy, což započteno bylo na 6 dní. c) Trhlíny mlýnské stoky a menší poškození splavu měl si opravit mlynář sám svým nákladem, větší opravy slíbila vykonati vrchnost. Nebude-li mlynář, moci mlet v čas povodní, měl slíbenou slevu 80 zl z roční činže 2000 zl na 1920 zl. Nebude-li moci mlet při opravách, nemá nároku na slevu nebo odškodnění, d) Vrchnost zavázala se dodati a dovésti mlynáři každého roku bezplatně 8 kusů červených a 12 bílých buků, 4 silnější jilmy, 2 fůry slabšího jilmového dřeva na oblouky k lopatám a 32 kop lopat, které si zpracuje v lese mlynář ze dřeva, vlastním nákladem poraženého i rozštípaného. Všechny odpadky z toho dřeva měly však zůstatí vrchnosti. Také zavázala se vrchnost dodati mlynáři kmen stromu na hřidel, který si však musel sám upravit. Neměla-li však vrchnost k tomu způsobilého dřeva, odškodnila mlynáře deseti zlatými a obstarala mu dopravu toho dřeva ze vzdálenosti až 10 mil. Dle potřeby a možnosti dostal mlynář proti hotovému placení 8 dubových čtyřpalcových fošen po 1 zl 30 kr, 8 dubových dvoupalcových fošen po 45 kr a 40 sáhů palivového dřeva po 45 kr ze vzdálenosti 1 míle. Musel si je však sám dát porazit a dovézt. — Do výkupu z poddanské povinnosti bylo mu dřevo započteno v ceně 212 zl 56 kr k. m. a dovoz dřeva jedním čtyřspřežím jako 38 dvojspřežních koňských robot. e) Dosavadní i budoucí zemské daně a poplatky ze mlýna a pozemků usvolila se platit vrchnost, což při výkupu bylo započítáno v roční ceně 172 zl 1 kr. f) Dle dodatečné smlouvy ze 27. ledna 1797 zavázala se vrchnost udržovati v dobrém stavu 3 mosty, vedoucí přes mlýnskou stoku Morávku u mlýna, lávku u náhonu a kůlničku nad mostem. — Pro výkup z poddanství byly předměty, ke mlýnu patřící, moravní splav, 3 mosty přes Morávku, náhony ke mlýnu a k pile, hráze rozpočteny na 3873 zl 33 ¼ kr, oprava mlýnského potoka a jeho hrází v průměru z let 1842 — 1847 na ročních 310 zl.

2. Lihovar — palírna — čís. 183 byl dle smlouvy z 28. října 1801 prodán Marku Knöpfelmacherovi se vším příslušenstvím za 6000 zl rýnských a 4. března 1835 Ignácem Hamburgem, poručníkem dětí po Isáku Steinerovi, familiantu z Lipníka a po Rézi Steinerové — vdově — se souhlasem poručnického soudu Davidu Hermanovi, familiantu z Lipníka i se dřevěnou stodolou, sklepem, nářadím a nádobím, jakož i všemi břemeny a právy, zvlášť s právem nálevu kořalky v hostincích napajedelského panství v obcích: Napajedlích, Kvítkovicích, Otrokovcích, Sazovicích, Spytihněvi, Halenkovicích, Žlutavě, Topolné, Šarovech za 16.400 zl k. m., t. j. 41.000 zl r. m. Kupující David Herman se zavázal přesně zachovávat povinnosti, vážnouce na palírně oproti vrchnosti, původním kupem z 28. října 1801 zajištěné a záležející v odvádění různých poplatků do důchodní pokladny: jako akcidence 10% z kupní ceny a jiné. David Herman Grünbaum měl za manželku Lisettu, rozenou Haasovou, za jejíž věno koupil palírnu.

Dne 6. února 1848 byla v knihách zapsána pozměňovací smlouva: a) Dle původní smlouvy měl lihovarník platit roční činže 1600 zl rýnských ve čtvrtletních lhůtách. Poněvadž však vrchnost zřídila nové palírny v Tlumačově a v Kudlovicích, snížila napajedelskému lihovarníku jeho činži o 375 zl na ročních 1225 zl, což později, bylo ve smyslu finančního patentu ještě sníženo na 1047 zl a dle pozměňovací smlouvy ze 3. února 1848 byla dědičná činže úplně zrušena. — b) Vrchnost vyhradila si právo schvalovati nebo odmítnouti nového majitele, nevyhoví-li v ohledu mravním nebo platebním. Každý nový příbuzný majitel měl do důchodu zaplatit 5% z hodnoty, ostatní 10% lau-demia (= schvalovacího poplatku), c) Majitel palírny byl povinen přenechat vrchnosti všechn hnůj, zpracovaný po 7 měsících třiceti voly. Zato dostal od vrchnosti 200 centů sena po 45 kr, 50 měric ovsa po 45 kr, 20 kop rezné slámy k výrobě hnoje, 180 ručních robotních dnů anebo 22 zl 24 kr a od 1. listopadu do konce května 6 robotníků týdně. Bude-li robot zrušena nebo zmenšena, slíbila mu vrchnost za každou ruční robotu 8 kr a ročně 22 zl 24 kr náhrady. Na úvěr směl lihovarník prodati nejvýše do 2 zl v roce a musel se varovati lichvy; státní daně platil pa-lírník. Rozdělí nebo pronajme-li vrchnost louky, dá palír-níkovi místo sena oves ve stejné hodnotě. R. 1847 bylo na jaře odvezeno na panská pole 400 fůr hnoje a r. 1844 na Podluží 360 dvojsprežních fůr z palírny. Dne 8. července 1849 byl dům palírny odhadnut na 32.551 zl 17 kr k. m. — d) Za každého žida z 15 vesnic, odebírajícího a prodávajícího s povolením, vrchnosti kořalku z napaje-delské palírny, musel palírník

zaplatit roční činže po 10 zl. Po vzniku palírny v Tlumačově: a) Kudlovicích bylo těch. vesnic jen 11. e) Palírník se zavázal platiti řediteli vrchnostenskému ročně 4 dukáty (– 14 zl k. m.) hospodářské-akcidence, pokládané za část činže, které se mu do výkupu. započítaly.

Naproti tomu zavázala se vrchnost; a) udržovati v dobrém stavu vodovod, vedoucí do palírny a stávající již. žlab za palírnou. b) Podle pozměňovací úmluvy měl palírník dostati z každých 100 věder piva, vyrobeného v na-pajedelském pivovaru, 2 měrice r. m. výtlačku, jichž 109 měric počítalo se za 36 zl 20 kr víd. měny. V letech 1842–1847 vyrobilo se v Napajedlích ročně průměrně 5439 $2/3$ věder piva. c) Napajedelský mlynář měl mu semleti všechno zrno, potřebné k výrobě kořalky a k výkrmu dobytka za náhradu 1 kr z měrice. d) Komíny palírny vymetal zdarma, kominář, placený vrchností.

Velkostatek měl výhradní právo zřizovati palírny a vyráběti lihoviny v celém obvodu svého napajedelského panství. Zrušením poměru poddanského byl však onoho práva zbaven, pročež nálezem o odškodném ze 14. června 1872. čís. 294 a ze 23. července 1872, čís. 7.178 bylo mu přiznáno odškodné obnosem 729 zl 9 kr r m.

3. Zájezdny hostinec čís. 65 byl prodán veřejnou dražbou 31. srpna 1814 s platností od 1. října 1814 nejvíce podávajícímu Antonínu Schreiterovi za 12.210 zl v. m., splatných ve třech lhůtách po 4070 zl a to: a) hned, b) 31. prosince 1814 s 5% úroky ze zbytku od 1. října 1814, c) 30. června 1815 také s úroky ze zbytku od 1. října 1814 a s předkupním právem pro vrchnost. Patřily k němu 2 kusy polí o výměře 30 měric které se nesměly od hostince nikdy oddělit. Hostinský. byl povinen zaplatiti vrchnosti ve 4 ročních lhůtách po 152 zl 37 $1/2$ kr obnos 610 zl 30 kr, což je 5% z kupní ceny. Mohl čepovati svá vlastní vína, ale pravá, potom napajedelské pivo a kořalku,, které si musil dát dovézt svým nákladem. Kdyby čepoval jiné pivo a jinou kořalku, stihla by ho pokuta 10 říšských tolarů. Vrchnost si vyhradila právo zříditi vlastní vinárnu a druhou hospodu, bude-li Morava učiněna splavnou anebo povede-li Napajedly pošta. Opravy a daně musil majitel sám zapravovati. Dosavadnímu vrchnostenskému hostinskému měl majitel poskytnouti byt až do 31. prosince 1815 za roční nájemné 402 zl. Při změnách majitelů zaplatili pak příbuzní potomci 5% a cizí nástupci 10% z hodnoty laudemia.

Dne 20. září 1835 koupil a 8. října převzal hostinec čís. 65 Karel Marušík za 12.500 zl k. m. i s poli; jelikož však vrchnost činila nové, dosud nezvyklé podmínky při kupu, odstoupil Marušík od kupu, načež se hostinec opět pronajímal. V letech 1835–1838 byl jeho nájemcem Jeroným Khün za ročních 660 zl k. m., který mimo to

musel do důchodu odváděti dědičné činže 244 zl 12 kr k. m.; v letech 1839–1840 Antonín Úředníček, po jeho smrti 1840–1842 bratr Kašpar Úředníček. R. 1843 zamýšlela opět vrchnost prodati hostinec, poněvadž nemohla dosíci vyššího nájemného, jelikož hostince při drahách již upadaly. Smlouvou z 10. července 1846 byl tento hostinec s 10 jitry 1248 sáhami (33 měřicemi) prodán Janu Dublovi za 10.000 zl k. m. za podmínek: 1. Hostinský bude platit roční činže 244 zl 12 kr; 2. bude nalévat jen napajedelské pivo a bude jím vždy řádně zásoben; 3. bude odebírat kořalku z napajedelské palírny, kteréžto právo bylo již smlouvou z 28. října 1801 postoupeno majiteli palírny; 4. hostinský mohl pasti voly, hnané Napajedly a tu přenocovavší, na louce za mostem o výměře 3 měrice. (Nyní od r. 1936 je v těch místech odlehčovací kanál s betonovým mostem, nová silnice a) k nádraží, b) k Fatře, c) ke Žlutavě, d) podniky tovární a obytné domy Fatry.) 5. Každý nový majitel měl platit 5% z hodnoty majetku do důchodu.

Do výkupu hostince z poddanského poměru byl mu započítán roční průměr výčepu z let 1842–1847, což činilo 79 sudů 8 mázů a výkupné činilo celkem 3522 zl 40 kr.

Zájezdni hospody bývaly rozsáhlé, namnoze patrové stavby; v patře bývaly pokoje pro přenocování formanů. Více však přenocovávali formani v hospodských místnostech, kde dlouho do noci panoval hlučný až divoký život. Do prostranného dvora byla vrata vjezdná a výjezdná, uprostřed něho kůlna pro vozy a rozsáhlé konírny.

V přízemních místnostech bývalého zájezdního hostince jsou po převratě zřizovány obchodní místnosti a) pro papírnictví a knihařskou dílnu Karla Nesrsty, b) pro holičskou dílnu Antonína Bartka, c) r. 1936 pro drobné zboží střižné Tomáščíkové, d) pro řeznictví a uzenářství Roubala, e) stavební kancelář architekta Ochotského.

Dle výkazu ze 12. a 30. dubna 1866 bylo v Napajedlích již 10 hostinců, které za dobu od 1. ledna do 12. dubna 1866 vykázaly příjem z piva:

1. Nájemce	v lázních	383 zl 20 kr.
2. Hostinec	Přerovského	244 zl — kr,
3.	Charuzy	112 zl 80 kr,
4.	obecní	228 zl — kr,
5.	Havránkův	88 l — kr
6.	Hrubanův	148 zl — kr,
7.	Kedrušův č. 63	718 zl 40 kr,
8.	Kohnův v Žerotínově ulici	278 zl — kr,
9.	Plesníkův	84 zl — kr,
10.	Poláškův č. 65	737 zl 60 kr,
	celkem	3022 zl — kr.

Pivovar vykázal za tu dobu čistého výnosu 9319 zl 72 kr. Hostinec č. 65 byl nálezem z 15. listopadu 1870 č. 5738 zbaven povinného odběru piva a kořalky z Napajedel proti odškodnému 300 zl.

4. **Panská pekárna** v domě čís. 212 se zahradou byla dle původního kupu ze 12. prosince 1760 prodána hrabětem Frant. Rotálem Františku Procházkovi za 300 zl rýnských za těchto podmínek: a) Majitel zaplatí ročně dědičné činže 40 zl; b) noví majitelé příbuzní zaplatí do důchodní pokladny 2% laudemia z hodnoty majetku a ostatní 5% nebo 5 kr ze zlatky. Poslední zápis kupu novému majiteli byl zapsán dne 8. července 1846 za cenu 1710 zl k. m. Roku 1850 připomíná se František Janiš jako majitel oné pekárny. Pro případ špatného pečiva a neplacení kupní ceny a jiných poplatků vyhradila si vrchnost právo zrušiti prodej a učiniti s pekárnou jiné opatření. Kdyby utrpěla časem pekárna nějakou poruchu bez viny kupitele, zavázala se vrchnost dodati mu k opravě potřebné dřevo, cihly, kámen, vápno zdarma i s dovozem. Obvyklé opravy měl prováděti svým nákladem.

5. **Panská koželužna čís. 104** se zahradou a dílnou, byla původně prodána 2. února 1773 a později dne 25. října 1826 Kryštofu Pinkalskému za 2400 zl k. m. za těchto podmínek: a) Majitel zaplatí roční dědičné činže do důchodní pokladny 20 zl k. m.; b) při každé změně majitele 5% z hodnoty podniku laudemia.

6. Domy:

a) Dům číslo 92 byl smlouvou ze 6. května 1812 i se zahradou a s jakýmsi židovským obchodním skladištěm čís. 225 (Judenkramladenhaus) prodán vrchností Janu Maštalířovi za podmínek: a) Majitel zaplatí vrchnosti roční dědičné činže 100 zl; b) při každé změně majitele 5% hodnoty domu schvalovacího poplatku. Dne 26.

května 1848 koupil onen dům Jan Sedláček za 4000 zl k. m. a zaplatil 200 zl laudemia. Pro výkup z poddanského poměru započítal se z tohoto obnosu 25. díl t. j. 8 zl k. m.

b) Dům číslo 214 se zahradou byl 1. ledna 1777 prodán hraběnkou Marií Monte l'Abate Večeřovi s povinností pla-fiti při každé změně majitele 5% laudemia. Dne 17. ledna 1846 byl dům prodán za 800 zl k. m., z čehož bylo zapláceno 40 zl poplatku schvalovacího. R. 1850 byla jeho majitelem Marie Pinkalská.

c) Dům číslo 216 se zahradou o výměře 392 sáhy (3/4 měrice), byl dle smlouvy ze 30. října 1812 odprodán s podmínkou platu 5% laudemia a obvyklých poplatků z přípisu. Zahradou, dvorem a domem vede vodovod, který majitel musí trpěti a nutné jeho opravy také povolit proti náhradě škody na budově, dvoře a zahradě; nesmí však upotřebiti vody. R. 1850 byl jeho majitelem Karel Hanák.

d) Dům číslo 223, od něhož propustila vrchnost 2. ledna 1812 stavební místo se zahradou s podmínkou, že majitel bude z toho platit do důchodní pokladny roční činže 12 zl v. m.

e) Podobně byly odprodány části stavebního místa od domu číslo 411 v únoru 1828 Františku Pragrovi, který pak platil roční činže 1 zl 30 kr a robotoval 26 dní, z čehož při výkupu 13 dní bez náhrady odpadlo. Laudemia při změnách platil majitel 10%.

f) Roku 1834 bylo odprodáno stavební místo Janu Kudlíkovi pro dům číslo 414, z něhož pak platil roční činže 2 zl 30 kr a robotoval 26 dní. Při změnách majitele platili příbuzní 5%, cizí 10% laudemia a 1 kr akcidence z různého zboží. R. 1850 měl týž dům Michal Smola. Do výkupu bylo započítáno 13 dní roboty.

g) Také na Kapli bylo dle robotního seznamu z 20. června 1777 vystavěno na panském pozemku několik domků jako: domovní číslo 76, v němž bydlel Frant. Kifl a Jos. Bártek; čís. 78 Marie Bedrošové; čís. 79 vdovy Cápové, čís. 80 Handlových dětí; čís. 81 Jiřího Štancla; čís. 82 Josefa Seltnera a vdovy Kočárové; čís. 83 Pavla Ochotské-ho. Číslo 79 a 80 robotovala ročně po 39 dnech a platila po 1 zl 30 kr činže; čísla 78, 81, 83 robotovala též po 39 dnech, čísla 76, 82 po 13 dnech. Při změnách majitelů platili každý z nich 5% laudemia. Do výkupu odpadlo každému domkaři bez náhrady 13 dní roboty. Dům čís. 80 na Kapli byl při regulaci zbořen a číslo převedeno do jiné ulice.

Mimo to byly na panském pozemku vystavěny domky: R. 1828 čís. 413; r. 1834 čísla 416, 417 Jana Ranofreje a čís. 418; roku 1839 čís. 423. Tito domkaři konali ruční roboty 26 dní v roce; platili roční činže 2 zl 30 kr a laudemia 5% příbuzní a 10% cizí; 1 kr akcidence z 1 kopy různého zboží. Do výkupu odpadlo každému také 13 dní bez náhra-

dy. Jiní domkaři, mající svá obydlí na panské půdě, platili domovní činže 1 zl 30 kr; 1 zl 10 kr; 1 zl; 40 kr; 30 kr 20 kr.

7. O **lázních** je delší pojednání v „Dějínách Napajedel a nejbližšího okolí“. Zde připojuji doplněk, získaný z archivu zámeckého: V letech 1841–1844. byly lázně i s výčepem pronajaty Janu Háníkovi z Napajedel za roční nájemné 240 zl k. m. s podmínkou, aby řádně připravoval lázeňské koupele, udržoval všude čistotu a pořádek aby za 1 koupel požadoval 6 kr k m., za ručník 3 kr v. m.; méně mohl žádati, ale ne více. Směl také nalévatí víno, koupené kdekoli, pivo však jen napajedelské. Bylo mu pohroženo pokutou 2 zl k odškodnění vrchnosti, bude-li přistižen bez piva. V odměnu dostal výčepné ze sudu, přiznané jiným hostinským. Taneční zábavy směl pořádati jen s povolením vrchnosti, aby nebyli hosté vyrušováni. I palivové dřevo museli nájemci lázní brátí od vrchnosti za pevné ceny a sami si je dovéztí. — R. 1843 postoupil Háník lázně Kašparu Richterovi z Napajedel, poněvadž přijal jiné zaměstnání mimo Napajedla. Týž tu vytrval do r. 1847, načež byl nájemcem lázní Kašpar Úředníček do r. 1850 a pak Josef Klegr z Prostějova, který měl již také kuželnu a louku p. č. 4160 výměry 2 jiter a platil ročního nájemného 300 zl; dne 16. listopadu 1853 předal nájem Ant. Benešovi. V letech 1856–1865 byl nájemcem lázní, výčepu s kuželnou a louky p. č. 4160 Frant. Hruban z Moštěnice za roční nájemné s počátku 280 zl k. m., od r. 1859 za 200 zl a od r. 1862 již jen za 160 zl. K dřívějším podmínkám připojila vrchnost závazek nájemce, že jí odstoupí místnosti, kterých bude časem potřebovati k rozšíření cukrovaru. — Ve studni, zbudované asi r. 1930 nalézá se železitá voda.

8. Též o **cukrovaru** je pojednáno v „Dějínách Napajedel“. Zde podávám doplněk z archivu zámeckého a z novějších událostí.

Cukrovar v Napajedlích byl zřízen hrabětem Jiřím Stockau r. 1837 na podnět českých kavalírů, zejména knížete Oettingena Wallenštejna, který již od r. 1834 měl cukrovar „Königsaal“ pod vedením dirigenta dra Kodweise, jednoho z nejzdatnějších. průkopníků cukrovarství té doby. Dr. Kodweis převzal pak vrchní řízení napaj. cukrovaru a vycvičil k funkci prvního vedoucího téhož cukrovaru Aloise Sukupa, kterýž však zůstal v té hodnosti jen 3 roky; po něm spravoval podnik po 10 let Jiří Beckal (snad Běhal?), potom po 23 let P. C. Schiedeck a od r. 1873 po 25 let Julius Sukup, syn Aloisův.

R. 1849 50 byla zavedena 1. daň z cukru; r. 1854–55 byly činěny pokusy s vypařováním vodní parou místo dosavadního nad otevřeným ohněm a r. 1859 byl postaven 1. parní stroji čímž ihned se zvýšilo denní zpracování řepy na 500 metr. centů a v dalších 20 letech

na 1000 centů. I výroba cukru stoupla z původních 3,5% na 7,6%. Až do r. 1873 užívalo se při zpracování řepy lisu, odtud difuze; r. 1873 bylo zanecháno též výroby bílého cukru a byl vyráběn jen surový. R. 1888/89 byla zvýšena denní výroba na 3000 metr. centů a r. 1892 již na 4000 centů.

Do r. 1898, tedy za 61 let svého trvání odvedl napajedelský cukrovar státních daní 2,828.063,05 zl, služebních požitků a mzdy dělníkům 1,372.587,19 zl, rolníkům za řepu 7,862.235,43 zl, průmysl strojnický a stavební spotřeboval 1,127.070,63.zl, za stavební materiál vydáno 1,713.153,55 zl dodavatelům spodia, kyselin, papíru, gumového zboží, řemenů, vápna a jiného zboží 1,047.017,13 zl.. K tomu nutno připočísti odpadky na píci, počítané průměrně 1 metr. cent po 1,026 zl.

S úroky a různými provisemi činí kapitál, vyplacenv za 61 let do zdejšího kraje 32,000.000 zl.

Dnem 2. prosince 1886 počala společnost cukrovarů pod firmou „Aristides a Marie Bultazzi, spolumajitelé napajedelského velkostatku“. K podpisům byl oprávněn Aristides Bultazzi a prokuristou byl jmenován ředitel statku Julius Sukup.

Hrabě Jiří, chtěje povzbuditi své úřednictvo k větší činnosti v pěstování řepy, nařídil r. 1857, aby každá hospodářská správa a) napajedelská, b) otrokovská odvedla v příštím roce nejméně 25.000 centů řepy do cukrovaru a pohrozil, že nebude se vypláceti toho roku žádná akci-dence, nebude-li toho minima dosaženo. Vyhoví-li tomuto požadavku, vyplatí se do 25.000 centů odvedené řepy po $\frac{1}{4}$ kr z každého centu a nad 25.000 centů po 3 kr z centu, což pak se rozdělí mezi zaměstnance dle klíče, udaného hrabětem. Po r. 1858 zvýšil Jiří minimum odvedené řepy do cukrovaru pro výplatu akcidence na 40.000 centů a slíbil odměnu 2 $\frac{3}{16}$ kr z centu; odvede-li se přes 40.000 centů bude vyplacena odměna po 5 $\frac{1}{4}$ kr z centu.

Roku 1870 sklídilo se řepy po 1 měřici průměrně: v Napajedlích 81 centů, v Topolné 123 centů, v Halenkovicích 92, v Sušicích 99, v Otrokovcích 82, v Buňově 67, v Terezově 84, ve Skalách 57, v Tlumačově 81 centů. Ze všech dvorů s 1236 měřicemi polí celkem sklídilo se 106.600 centů a průměrně na celém panství z 1 měřice 84 centů.

R. 1895 byl za správce Frant. Novotného v Otrokovcích učiněn pokus se setbou 18 různých druhů řepy v trati

„Kučovánina“, z nichž podle výpočtů onoho správce nejlépe se osvědčila „Wohanka“ která byla nejbohatší cukrem a dala, po měřici nejméně 75 metr. centů. „Topolské matky“ vynesly v Otrokovcích po měřici 56,5 metr. centů; v Topolné však dle výkazu topolského správ

ce Schindlera osvědčil se týž druh jako nejlepší, dav po měřici brutto 70 centů a netto 66 ½ centů.

Nejhorším druhem pokusné řepy v Topolné byla „Mette specialita“, která tam vynesla po měřici brutto 46,6 centů, kdežto v Otrokovcích v trati „Kout“ po měřici 66,2 centů.

Také byly činěny pokusy se zpracováním řepy v cukrovarech. Mezi jinými patří sem. také zvláštní osvědčený postup se syrupem, vymyšlený Hafnerem ze Sokolnic, jemuž museli zaměstnanci podepsati revers, že uchovají týž postup v tajnosti. Jinak by byli povinni odškodniti Hafnera dle jeho přání. Hafner pak seznámil s tímto postupem též svého přítele Sukupa. — K r. 1900 zaznamenal si napa-jedelský cukrovar 10 povodní a to: 6. a 26. ledna, 8. a 22. února, 2. a 28. března, 8. dubna, 6. května, 9. července, 9. prosince, kterými byly všechny jámy pro odpadky a kal cukrovaru zaplaveny a desinfikovány. V kampani 1900/1 bylo z obcí s 246,62 ha odevzdáno 177.547,30 metr. centů řepy (po 1 ha 187,56 centů) a s panských polí se 484,72 ha pak 121.145,27 centů (po 1 ha 249,92 centů). V kampani 1901/2 bylo odevzdáno z obcí s 887,84 ha celkem 191.493,40 centů řepy (po 1 ha 215-65 centů); s panských pozemků se 471,24 ha dovezlo se 153.883,32 centů (po 1 ha 333,45 centů).

Dne 28. června 1902 byl cukrovar v Napajedlích, čís. 407 na p. č. 650/1 prodán se vším vnitřním zařízením — parními kotly a stroji, transmisami, pohonnými stroji, různými aparáty a s náradím, se zařízením laboratoří a kanceláří, se všemi právy a povinnostmi - k cukrovaru patřící vážný domek čís. 578 na parc. čís. 650/2, koňská stáj čís. 588, zámečnická dílna č. 579 na parc. č. 652, různé stavby na parcelách 7697, 770, 771, 779, 780, 781, pak parcely č. 4160, 4784, 4185, cestné parcely čís. 6391/1, 6391/2, dům čís. 346 se zahradou a základními a některými jinými zaměřovanými k celku cukrovaru — za obnos 650.000 K rak. m. fě Vykoukal, Kořán a Soukal, cukrovar v Napajedlích. Nato byl cukrovar se všemi příslušnými parcelami a budovami vymazán ze zemských desek a zapsán do pozemkových knih napajedelského okresu. Tím přestala existovati dosavadní fa: A. a M. Baltazzische Zuckerfabrik, Napajedel = A. a M. Baltazzich cukrovar, Napajedla, pod kterou byla zapsána tato veřejná společnost, počínající 2. prosince 1886.

Společnost Vykoukal, Kořán a Soukal prodali r. 1904 cukrovar „Společnosti cukrovníků“, - Proskowetz v Kvasicích, řád Augustiánů, May ve Starém Městě —, která s ním hospodařila až do r. 1931 pod firmou „Napajedelský cukrovar, společnost s o. r. v Napajedlích“; tu byla v něm zastavena práce pro úpadek

cukrovarnictví v republice následkem ztráty cizozemských odbytišť pro cukr. R. 1932 koupil cukrovar tento Baťa za 500.000 Kč a postoupil jej r. 1935 společnosti „Fatra“ pro, výrobu plynových masek k potřebě státu. — Arci fa Baťa je tu největším akcionářem.

Na prostorech a místech rozbořených cukrovarních budov, bývalých bahnisk a žump pro výkaly a odpady cukrovarní staví Fatra od léta 1935, tovární podniky pro výrobu masek a obytné domy pro své zaměstnance. Aby Morava nezaplavovala těchto stavení, jest rozšířeno její řečiště „odlehčovacím kanálem“, přes nějž zbudován r. 1936 nový betonový most, zbudována nová a vyšší silnice, k nádraží, ke Žlutavě a k Fatře.

9. Při této stati o cukrovaru nemohu opomenout zmíniti se též o cukrovaru v Rimnicích na Holešovsku, poněvadž má jakési spojení s napajedelským. Smlouvou z 20. července 1840 dovolila totiž hraběnka Barbora z Vrbna, rozená hraběnka Erdödy, dáma palácová a řádu hvězdového kříže, majitelka holešovského panství, hraběti Jiřímu Stockau zříditi v obci Rimnicích, ležících na panství holešovském, cukrovar s provozem na dobu deseti let od 1. října 1841 do 30. září 1851. K tomuto účelu věnovala majitelka bezplatně zámeček, část nedalekého pivovaru a ovocnou zahradu pro ukládání řepy. Po deseti letech měl Stockau budovy odevzdati v dobrém stavu. Mohl dle potřeby přistavěti též jiné budovy, které však po uplynutí smlouvy měl nájemce na žádost majitelky svým nákladem odstraniti. Jinak zavázala se majitelka dáti mu za upotřebený materiál náhradu v nákupní ceně. Jen zábradlí nesměla porušiti. Potřebné opravy (adaptace) mohl hrabě dáti již od 1. května 1841 prováděti. Majitelka se usvolila opravovati a v dobrém stavu udržovati střechu po dobu nájmu, kdežto jiné stavební přestavby měl na starosti nájemce. Nově zřízená okna mohl si hrabě po uplynutí nájmu vzíti nebo je nechati majitelce za mírnou náhradu. Pojistné premie usvolili se platiti oba s polovice, daně sám Stockau. Vnitřní zařízení mělo zůstatí majetkem hraběte. Dále bylo smluveno, aby se na Holešovsku oselo řepou 400 měřic doln. rak. míry a všechna sklizeň aby se odvezla do cukrovaru v Rimnicích. Semeno řepné slíbil dáti Stockau. Správa holešovského panství měla v době od 25. září do 5. listopadu dovéztí všechnu řádně očištěnou řepu svým nákladem do cukrovaru; jen skrajky mohla si nechati. Pro vážení řepy byly opatřeny decimální váhy nákladem obou stran. Za cent řepy, dopravené do cukrovaru, platilo se 15 kr k. m. Řízky zůstaly hraběti; odpady, sloužící k hnojení, případly bezplatně k dobru holešovské správě, která se zavázala dodatí do cukrovaru ročně nejméně 500 sáhů smíšeného dřeva po 9 zl víd. m. Stockau však se zavázal odebrati toho dřeva v téže ceně až

500 sáhů. Také zavázala se holešovská správa dodatí do cukrovaru všechnu slámu, potřebnou na stlaní tažným volům; hnůj však jí připadl k..dobru. Všechny povinné platy usvolil se Stockau vyrovnávati 1. července.

Úprava budov na cukrovar v Rimnicích stála 21.291 zl 43 kr a vnitřní zařízení 53.483 zl 16 kr, celkem tedy 4774 zl 59 kr k. m. Také v Čelechovicích u Prostějova byl již r. 1840 cukrovar, ale s dokonalejší výrobou než v Napajedlích. V Napajedlích i v Rimnicích totiž nevyrábělo se nic parou; všechno vaření a vypařování dělo se nad otevřeným, ohněm, což působilo chuť cukru nečistou, nepříjemnou. Vytlačování lisem konalo se jen lidskýma rukama, což výrobu zdražovalo. Žentour uváděli v pohyb tažní voli, kteří velkou námahou při této práci ztráceli na hodnotě.

Holešovské panství odvedlo v kampani 1845/6 do cukrovaru 19.845 centů 35 funtů. Záhlínice z Napajedelska 4.622 centů 60 funtů, různí dodavatelé. 128 centů, celkem 24.595 centů 95 funtů řepy. Nejvíce odvezeno bylo řepy v období 1847/8 = 40.752 centů; v následujícím však roce 1848/9 již jen 28.213 centů. Pachtovní období vypršelo r. 1851.

10. Krátké pojednání o **pivovaru** je v Dějinách Napajedel. Zde následuje delší stať, zpracovaná na základě materiálu, získaného v archivu zámeckém: Původně měl pivovar své sklepy v cihelně, prodané nyní Kratochvílovi; pro ležák pak byl v pozdější době zřízen nový sklep se 2 ledovnamí ve skále pod terasou zámku čis. 265. Staré sklepy byly ještě prohloubeny. Pivovar býval pronajímán. Když se pronajímal na dobu od 1. října 1826 do konce září 1829 se vším příslušenstvím, musel se každý zájemce před dražbou vykázati úředním vysvědčením o mravnosti a majetku, israelita mimo to důkazem, že náleží k některé moravské židovské obci a že byl ženat s dovolením zemského úřadu. Nejvíce nabídl tu Frant. Wotke z Hranic, sládek ve Vizovicích, a to 3516 zl.

V lednu 1835 uvažovalo se, zda by nebylo lépe, aby převzala pivovar vrchnost do své režie. Shledalo se, že v posledních 3 letech se vyčepovalo průměrně ročně 446 sudů piva po 26 zl .40 kr, v ceně 11.893 zl 20 kr; za kvasnice stržilo se průměrně ročně 600 zl, pročež činila průměrná roční tržba 12.493 zl 20 kr. Mláto připadlo nájemci lihovaru. — Spotřební daň ze 446 sudů po 7 zl 30 kr činila 3345 zl; odsyp ječmene po 1% měrice na 1 sud činil 780 ½ měrice po 3 zl 30 kr, úhrnem 2731 zl 45 kr; 223 funtů chmele po 1 zl 15 kr = 278 zl 45 kr; 55 6/8 sáhů dřeva po 6 zl 50 kr = 380 zl 57 ½ kr; mzda výčepníkovi za 1 sud po 30 kr činila 223 zl; odměna sládkovi 533 zl; pomocníkům pivovarským 138 zl, bednáři 86 zl; 8 6/8 sáhů dřeva na sladování

ječmene po 6 zl 50 kr = 52 zl 57 ½ kr; pivo pro mlynáře a jiné deputátníky, 60 sudů po 16 zl činilo 960 zl. Vydání úhrnem vyžadovalo 8729 z 1 25 kr; zůstal tedy čistý průměrný výnos 376.3 zl 55 kr. — Jelikož r. 1835 změnily se ceny některých předmětů ve prospěch pivovaru, usuzovalo se, že by i jeho výnos se zvýšil o 818 zl 15 kr na celkových 4582 zl 10 kr. — Nájemného dostávala vrchnost ročně 6000 zl, za prodané plodiny (ječmen, chmel a jiné) 3948 zl; činil tedy celkový roční příjem 9948 zl a různé výlohy pak 6652 zl; čistý výnos tedy 3296 z 1. Přece byl pivovar i na dále pronajímán. V letech 1837 až 1847 měl jej v nájmu Ignác Hamburger za ročních 2700 zl k. m. Byl zařízen na 25 sudů a patřil k němu též zájezdný hostinec o 1 poschodí se zahradou a 30 měřicemi polí a luk. R. 1847 upraven byl pivovar na provoz s použitím páry a hrabě Jiří Stockau přijal za sládka pivovaru s použitím páry k výrobě piva Frant. Bergra, jehož příjmy pak byly: měsíční hotovost 36 zl k. m., zařízený byt, palivové dřevo, světlo v měsíčních dávkách, 10 sudů piva ročně. Zvýší-li se jeho přičiněním výnos pivovaru, měl slíbeno i zlepšení příjmů. Od této doby měla tedy vrchnost pivovar ve své režii. R. 1847 bylo pivovaru přiděleno pole Bělcov o 5 měřících, hraničící s rybníčnou loukou pode mlýnem „Bakoš“ a bylo pronajato za ročních 34 zl k. m. Samuelu Wolfovi z Holešova. Kvasnice byly pronajímány r. 1847 máz Ia jakosti po 45 kr, IIa jakosti po 35 kr v. m. a r. 1849 máz po 10 1/3 kr. Obec Záhlínice odebrala 29 věder kvasnic, za něž odsypala vrchnosti 25 měřic pšenice po 8 zl v. m. v ceně 200 zl, čímž hodnota kvasnic byla vyrovnána. Roku 1865 dal Jiří Stockau celý pivovar znovu přestavěti. Ze starého pivovaru zůstalo jen jednopatrové obydlí pro sládka a lékaře, bednárna s obydlím, sýpka; vše ostatní bylo rozbouráno a znovu vystavěno a novým zařízením opatřeno nákladem 70.000 zl.

V letech 1888 a 1889 zahájila vrchnost napajedelská opět jednání různými inserty ve 2 vídeňských a v 1 pražském listě o pronájmu pivovaru a dvorů pod otrokovskou správou. Uchazečů bylo tu mnoho; mezi nimi i E. Čečovička z Vídně a Brauni v Jarošově, kteří však seznavše podmínky odřekli další jednání. Hlavní podmínkou bylo, aby nájemce všechnu řepu, získanou s polí pronajatých dvorů odvedl do napajedelského cukrovaru. Pivovar se sladovnou a dvěma dvojitými hvozdy, sušárnou a přiměřenými humny, byl zařízen na várku 72 hl a na výrobu 16.000 hl ležáku a stáčeného piva, sladovna na 100 vagonů sladu. Polí se pronajímalo 1200 jiter = 3600 měřic.

Firma pivovaru byla zapsána v obchodním rejstříku jazykem německým; když pak r. 1899 ucházela se jeho správa u poštovního spořitelního úřadu o složenky také s českým textem, bylo ji poštovním úřadem sděleno, aby se dala do obchodního rejstříku zapsati také česky.

Až do r. 1912 byl pivovar veden v ceně 1,000.000 K; téhož roku prodali jej manželé Baltazziovi akc. sp. pivovaru v Jarošově za 2500 kusů akcií v ceně 555.100 K, čímž zmenšena byla kapitálová hodnota pivovaru o 444.900 K. R. 1914 ovdověla majitelka pí M. Baltazzi, kteráž pak pod nátlakem, konaným r. 1918 pro upisování válečných půjček, odprodala tyto akcie za 769.587 K 50 h válečných půjček a to: 220.000 K nominální rakouské válečné půjčky, 191.000 K nom. uherské válečné půjčky; zbytek 373.437 K uložila na úroky. Válečné půjčky však se znehodnotily a tak zůstal majitelce z celého pivovaru jen zbytek 373.437 K, uložený na úroky.

Když se jednalo o prodej pivovaru, učinil tehdejší starosta Frant. Čejka s radními Josefem Konečným, Kaj. Klevelandem, Jos. Vrzalou pokus, zda by nebylo možno koupiti pivovar prostřednictvím některé české banky. K jednání v tomto smyslu dal jim majitel Baltazzi lhůtu 24 hodin; banka však potřebovala aspoň 1 týden. Tím myšlenka ta byla pochována.

Na konec uvádím zde výkaz výtěžku z láhvového piva z r. 1873.

Prodejní cena 1 vědra 12% ležáku byla	6 zl — kr
Výrobní výlohy 1 v. 12% ležáku činily	5 zl 06 kr.
Zisk z 1 vědra byl tedy	— zl 94 kr.
Z 1 vědra stočilo se však 80 polovič. lahví po 12 kr =	9 zl 60 kr.
Cena 1 vědra piva byla	6 zl — kr
Výlohy s úpravou 80 lahví	1 zl 99 kr
Cena 80 lahví piva byla tedy	7 zl 99 kr.
Zisk při 80 lahvích	1 zl 61 kr,

t. j. o 67 kr větší než při 1 vědře, což činilo do roka při 149.850 lahvích o 1254 zl 99 kr více než při prodeji věder piva.

11. **Panská cihelna** v Napajedlích byla již na počátku 19. století v provozu, o čemž svědčí cihly, označené rokem 1818, na které se přišlo při bourání starého rožního domu čis. 229, kde dnes stojí jednopatrový Ulmanův dům, a cihly, označené rokem 1824, nalezené při bourání domu čis. 87, kde dnes vypíná se dvoupatrová budova městské spořitelny. Ve zdech tohoto domu, dříve panského, byly nalezeny též cihly mnohem menší než obvyklé. Původní cihelna byla malých rozměrů, s ručním zpracováním a vytápěná dřevem.

R. 1863 byly v její jižní straně zřízeny pivovarské sklepy, do nichž se volskými povozy dováželo pivo na uskladnění z pivovaru a

z nichž pak vycházelo do širého okolí i do Vídně pověstné napajedelské pivo. V dřívější době ukládalo se stáčené pivo do lázeňského sklepa u Slanice a ležák do sklepů ve skále pod zámek. – R. 1887 byla zřízena první kruhovka, ale topilo se pořád ještě dřevem a pracovalo ručně. R. 1910/11 byla postavena druhá kruhovka ve velkých nynějších rozměrech. Již r. 1896 bylo zavedeno parní zařízení se stroji a řetězovým převodem cihel s místa na místo. Zřízením druhé kruhovky byly pivovarské sklepy odsouzeny k zániku.

Již r. 1884 byly opraveny a rozšířeny pece na cihly a drenáže, byly též postaveny nové kůlny na sušení. R. 1910 vykázala cihelna na příjmu 64.540,89 K a to: a) za cihly 59.877,63 K, b) za křidlici 2378,35 K; c) za drenáže 1159,10 K; d) za různý materiál 1125,81 K. Vydání pak činilo 51.986,10 K a čistý zisk 12.554,79 K R. 1921 měla cihelna nepříznivou konjunkturu: zdražené uhlí, zvýšené mzdy, menší zaměstnání, zvláště stavební, zvýšenou tedy režii a pokles cen. Stagnace stavebního podnikání způsobila nahromadění materiálu v parní pile a v cihelně v ceně 700.000 Kč. Majitelka chtěla si odpomoci odprodejem některých částí velkostatku na zaplacení daní. Pozemkový úřad však nedovolil odprodej dvorů, protože byla nucena přestat platit daně a úroky Hypoteční bance. Posléze výnosem zem. morav. finančního ředitelství z 15. října 1922, č. 29893/VII bylo jí k podané žádosti povoleno spláceti daňové nedoplatky za roky 1920, 1921, 1922 (daní: pozemkové, činžovní, výdělkové, z příjmů, válečných zisků, úroky z prodlení) v obnosu 2,113.713 Kč 76 h, měsíčně po 20.000 Kč, než jí bude umožněno odprodati část realit nebo než dostane svou pohledávku od napajedelského cukrovaru. – Posléze byla cihelna prodána fě Kratochvil.

Kromě nynější Kratochvílovy (dříve panské) cihelny jest v Napajedlích ještě cihelna stavitele Dostála, kterou od Šindelbauma (Schönbauma) koupila správa velkostatku, aby se zbavila konkurence; po převratě pak prodala ji staviteli Aloisu Dostálovi. V měsíci listopadu 1936 přišlo se při kopání hlíny a písku na rozhraní žluté hlíny (spraše) 11 metrů hluboké a na povrchu začínajícího pískoviště ve 12tém metru hloubky, tedy na rozhraní aluvia a diluvia na kosti předvěkého nosorožce, jehož stáří odhadují geologové na 100.000 let a jenž se umístí jako vzácná památka v napajedelském museu.

Dne 29. června 1865 usneslo se obecní zastupitelstvo zbudovati obecním nákladem na obecním pozemku, získaném záměnou polní

parcely čís. 5007 o výměře 1456 sáhů = $2\frac{3}{4}$ měřice Jos. Kifla s obecní parcelou čís. 2767 o 1 jitru 880 sáhů = $3\frac{3}{4}$ měřice obecní cihelny, z níž cihly dle usnesení z 30. června t. r. se měly prodávati 1000 kusů po 9 zl místním lidem a po 11 zl cizím, r. 1872 pak po 16 zl místním a po 17 zl cizím; tašky 1000 kusů po 15 zl domácím a po 16 zl cizím. Správcem cihelny byl zvolen Jos. Šebestík. Dle usnesení z r. 1868 přispěli na vydání cihelny půllánici každý po 8 zl, čtvrtlánici po 6 zl, podsedníci po 4 zl, domkaři po 2 zl, celkem všichni obnosem 1484 zl. Také bylo usneseno, aby tato cihelna zůstala i na dále obecním majetkem. Tento dodatek byl však později v protokole škrtnut jiným inkoustem, což pak mělo za následek různé neshody a spory.

V březnu r. 1868 byl zvolen účetním cihelny Ant. Lubinka, jemuž byla v dubnu usnesena nějaká odměna. R. 1873 bylo znovu a pevně rozhodnuto, že cihelna má zůstatí obecním majetkem. Až do r. 1875 byla vedena v režii obce, ale se ztrátami, pročež byla dána do pronájmu.

Dne 23. března 1875 usneslo se obecní zastupitelstvo vrátiti příspěvek 1484 zl půl- a čtyrtláníkům, podsedníkům a domkařům, proti čemuž však podal velkostatek odpor.

R. 1881 nabídla se správa velkostatku najmouti pro sebe obecní cihelnu za roční nájemné 60 zl na řadu let s podmínkou volného upotřebení, aby se totiž zbavila konkurenta.

Dnes jest to prostor pro umístění cikánské kolonie.

12. **Zámek**, vystavěný ve slohu italském v letech 1764— 1769 na skalnaté výšině v jižní části města, hledí průčelím k západu a dvěma křídly i vchodem a hlavním schodištěm k východu, v kterémžto směru jest také balkon, podjezd na čtyřech kamenných sloupech, pak klenutí s kamennou dlažbou a halustrádou, posléze na jižní straně ještě jeden balkon. Od zámku k východu prostírá se park výměry 19 jiter 720 sáhů čtverečných.

Celý zámek je vystaven z tvrdého materiálu se třemi sklepními prostory; přízemní místnosti jsou klenuté, stropy v 1. a 2. poschodí palachové. V přízemí nalézá se hlavní schodiště s dřevěnými schody a se dvěma odpočívadly, 15 obytných místností, 2 předsíně, vrátnice, 5 pokoje pro sluhy, velká kuchyň, kuchyň pro kávu, místnost pro mytí nádobí, 2 špižírny. V levém křídle nalézá se velké polokruhovitě schodiště, dokola chodbou opatřené, mosaikou dlážděné a 4 záchody.

V I. poschodí je umístěno 16 pokojů, velký okrouhlý sál, sahající výškou až přes 2. poschodí, 1 předsál, chodba dokola, 1 předsíň, 1 pokoj pro myslivce a kaple, sahající do 2. poschodí. V 2. poschodí vpravo i vlevo sálu je 18 pokojů, 5 předsíně, kaple, chodba

dokola, 2 malé kuchyně na žehlení, 2 velké šatny, 4 záchody. R. 1876, kdy byla zjišťována hodnota celého panství napajedelského, byl zámek oceněn na 95.200 zl.

K zámku náležela celá řada vedlejších budov jako: 1. Konírny v pravé části parku proti zámku, rovněž z tvrdého materiálu s prostřední nástavbou a sedlárnou vlevo, hůrou pro seno; vpravo od hlavního vchodu byla předsíň a prádelna; stáje pro 8 jízdeckých, 8 kočárových a 10 chovných koní s emailovými mušlemi na krmení, vozovna, velká komora pro sedla a postroj se skleněnými dveřmi. Nad prostřední budovou jsou 4 pokoje, k nimž vedou z přízemí schody. 2. Prádelna měla 4 pokoje, předsíň, místo na praní, kuchyni, 2 komory a vodovod. 3. Vedle prádelny nalézalo se obydlí pro zahradníka s předsíní, třemi pokoji, kuchyní, špižárnou, drvárnou, s kravínem a komorou pro píci, se schody na hůry, dvěma krmíky. 4. Vrátnice u vjezdu do zámku z tvrdého materiálu, pokrytá papírem, má předsíň, 1 pokoj, kuchyň, komůrku a záchod. 5. Sklep zámecký a magacína pod terasou ve skále severně od zámku je klenut cihlami. 6. Studně (pumpa) pod zámkem na severní straně ve skále. 7. Vrátnice zámecké zahrady při východu z ní směrem jižním vedle bývalého dvoru s nadstavbou má předsíň, 1 pokoj, kuchyni, komoru, chodbu, drváрку, záchod, schody na hůru. 8. Tyrolský dům dřevěný jednoposchodový má velkou místnost pro zahradní potřeby, komoru pro zahřívání v přízemí i v poschodí a jest kryt papírem. 9. Skleník proti koňským stájím a sedlárně z tvrdého materiálu má 2 komory na zahřívání, 2 komory na rekvisity, drváрку a záchod. 10. Ananasovník z tvrdého materiálu měl 2 komory na vyhřívání, pokoj pro zahradního pomocníka, komoru pro rekvisity, drváрку. 11. Žimní převýchozna proti . ananasovníku z tvrdého materiálu má komoru na ohřívání. 12. Pařeniště; 13. ananasovní pěstitelna; 14. tři cementové basiny v zahradě s rourou vodovodu. 15. Vodní nádržka v horní části zahrady, je vycementována a má potrubí vodovodu od řeky Moravy v délce 600 sáhů. 16. Studně na pitnou vodu v horním díle zahrady je vyzděna kamením, má dřevěné kolo i hřídel, řetěz šokovém. 17. Zahradní plot.

Zámek se všemi vedlejšími budovami byl r. 1876 oceněn na 166.900 zl.

13. Budovy úřední a pronajaté v ceně 49.800 zl.

1. **Starý zámek**, jednoposchodová budova čís. 74, vedle pivovaru u okresní silnice jest zbudován z tvrdého materiálu. R. 1876 byly v přízemí sýpky na obilí; jinde byly kanceláře, obydlí pro důchodního, pokoje pro služebné posly; z přízemí do poschodí vedly a vedou dosud schody z dubových fošen. 2. **Další část budovy, čís. 75**, od r. 1898 dvouposchodové, jest pronajata: v dolních místnostech

s četným sklepením a klenutím obchodníkům a pro účely věznice, v 1. a 2. poschodí státu pro úřady soudní a berní. Čís. 74 jest dnes majetkem notáře Felixe Talpy a čís. 75 olom. arcibiskupství. 3. Vedle byla **jednopošchodová budova č. 87** s klenutou jatkou a s obydlím pro úředníky. Při bourání r. 1936 pro novostavbu městské spořitelny našla se ve zdech přízemí většinou tlučenice bláta s kamením větším i menším. Jinde objevily se cihly s rokem 1823 a malé pálené cihly. Ve vykopané hlíně našly se porůznu pohozené peníze z doby husitské. 4. Jiné obydlí pro úředníky byl jednopošchodový domek na Kapli, zv. **Pazderna**; dnes jest jeho majitelkou Šimková.

14. **Hospodářské dvory:** 1. Napajedelský dvůr za zámkem a zahradou směrem k jihu obsahoval obydlí nájemce mléka z tvrdého materiálu s komorou pro sýr, se 2 sklepy na mléko, s příslušnými obytnými pokoji, s místnostmi pro různé zásoby, chlévy pro krávy, obydlí dozorce dvoru, drůbežárnu, holubník, myslivcovy chlévy pro dobytek, dozorcův kravín s komorou na píce, chlév pro telata, kůlnu na vozy a nářadí, drvářky, konírny pro 18 koní, kůlny na ovoce, upravené hnojiště, dlážděný dvůr, pumpu na močůvku, vodovod ze zámecké kuchyňské zahrady, zdí kolem dvoru. 2. Prusinský dvůr, podobně zařízený jako napajedelský. 3. Jiné dvory: topolský, halenkovský, sušický, Rovná, otrokovský, tlumačovský, záhli-nický, Buňov, Terezov, Skály. Hodnota všech dvorů oceněna byla na 263.166 zl.

15. **Kaple s hrobkou** na napajedelském hřbitově s hlavním vchodem a portálem řeckého slohu.

16. **Lesní budovy** byly oceněny obnosem 18.020 zl. Byly to: a) myslivny: v Topolné, v Jankovicích, Košíkách, Halenkovicích, Žlutavě; b) hájovny: v dolině Halenkovské, Kudlovské, ve Žlutavě, v Prusinkách.

17. K panským podnikům náležela též **mýta** s vybíranými příspěvky na úhradu výloh, vzniklých stavbou a udržováním mostů při veřejných cestách. Avšak záhy vrchnost mýtné domky i s mýtnými příspěvky pronajímala různým jednotlivcům. R. 1838–1839 pronajala v Napajedlích mýto u moravního mostu a v Otrokovcích u Dřevnice Fr. Ventrubovi z Uh. Hradiště za ročních 3412 zl k. m., v letech 1839–1842 měl otrokovské mýto čís. 150 v nájmu Jan Dula z Uh. Hradiště za ročních 1802 zl k. m., v letech 1850–1853 napajedelské pak Leopold Singer za 2312 zl k. m. a v letech 1859–1862 týž za 2400 zl r. m.; v letech pak 1862–1865 obě mýta za 2230 zl. V letech 1865–1868 měli obě mýta v nájmu za ročních 2280 zl r. m. Samuel a Rosalie Wolfovi. V letech 1868–1877 měla obě mýta Anna Roubíčková, v posledních 3 letech za ročních 2427 zl. Také mýtný domek u palírny čís. 401 byl r. 1854 dán do nájmu Josefu Beraníkovi a

Kateřině Sotorníkové za ročních 30 zl. Tento domek o výměře 7 čtver. sáhů koupila 2. ledna 1865 Fanny Grunbaumová, rozená Hauferová, za 1400 zl.

18. V místech bývalého napajedelského dvoru vznikl **hřebčín**. Vynikající totiž sportovník Aristides Baltazzi, manžel Marie Stockauové, jejíž otec hrabě Bedřich Stockau byl známým chovatelem výtečných polokrevních koní a bernského skotu, z něhož se vyvinulo plémě bernsko-hanácké, počal r. 1886 zakládati na napajedelském velkostatku hřebčín, věnovaný pouze chovu anglického plnokrevníka, aby sloužil k udržování a zlepšení chovu polo-krevníka, nevyhnutelně potřebného pro zemský chov. Aristides Baltazzi zamýšlel vybudovati velký podnik toho druhu. Mimo středisko v Napajedlích byly zřízeny filiálky v Otrokovicích: Menšov, Les, Skály a r. 1910 v trati Pěném jižně od města Napajedel pro odchov hříbat. K tomuto účelu bylo věnováno 120 ha pastvin. — Jelikož výkony plnokrevných koní z napajedelského hřebčínu na domácích i cizozemských závodech byly znamenité, snažil se Aristides Baltazzi zvelebovati hřebčín co do rozsahu i jakosti materiálu. Prvním plemeníkem hřebčínu r. 1886 byl výtečný hřebec Kisbér, který zvítězil r. 1878 po dvakrát: v Anglii a v Paříži. Zakoupením pak hřebce Matchboxe za 200.000 zlatých, nastala napajedelskému hřebčínu doba velkého rozmachu. Týž se stal otcem výborných dostihových koní, kteří se osvědčili v chovu plnokrevníka i v chovu zemském. Po roku 1925 zdárně působili v Napajedlích hřebci Ossiána a Simson, jichž produkty spěchaly od vítězství k vítězství.

Chovných klisen bylo s počátku jen 12; znenáhla jich přibývalo, až dosáhly čísla 70. V posledních předválečných letech bylo v hřebčíně napajedelském v době hřeбенí a připouštění 150—200 klisen a porodů 100—120 ročně. Ze zdravotních důvodů byla r. 1908 zřízena úplně izolovaně umístěná porodnice, mající 4 boxy. Vdova Marie Baltazziová vzala si za úkol udržeti dílo svého manžela na výši a přinášela pro existenci hřebčínu každou oběť i tehdy, když v posledních 8 letech nebyl již podnikem aktivním. Odchovaná hříbata byla každoročně prodávána ve veřejné dražbě, konané v první polovici, června v letech 1888—1927 v zámeckém parku v Napajedlích, kamž sjížděli se vzdálení hosté a docházeli i místní obyvatelé a kde také koncertovala vojenská hudba. Když pak následkem většího zhodnocení čsl. koruny poklesla účast cizinců na dražbě a tím i výtěžek, konala se od r. 1928 dražba v Karlových Varech. Neutěšené finanční poměry přinutily majitelku r. 1929 k odprodeji pozemků, zrušení filiálek v Otrokovicích a r. 1931 k odprodeji všeho chovného materiálu a k pronájmu hřebčínu v Napajedlích s filiálkou v Pěném ministerstvu zemědělství, čímž podnik byl ještě zachován. — K značnému rozkvětu hřebčínu přispěl kromě obětí majitele též jeho

ředitel a zvěrolékař dr. Eduard Gerža, který přes 30 let s neobyčejnou láskou a energií uplatňoval tu své neobyčejné odborné znalosti, požívaje neomezené důvěry svého zaměstnavatele.. Po dlouhé bolestné nemoci zemřel v 67. roce svého věku dne 28. dubna 1936 a pochován jest v Otrokovicích.

Největší počet prodaných hříbat činil 40 kusů r. 1904, kdy bylo strženo 342.600 K, 35 kusů r. 1914 s tržbou 421.200 K, 33 kusů r. 1902 s tržbou 240.200 K. Průměrně nejdražše prodalo se 1 hříbě r. 1918 za 33.572 K z 29 prodaných; roku 1921 za 78.565 Kč z 23 kusů; nejladněji bylo prodáno 1 hříbě r. 1894 za 2524 K z 25 kusů, r. 1897 za 3.266 K ze 33 kusů.

Největší výhry při dostizích dosáhlo se r. 1913 K 990.820, r. 1918 Kč 1,006.639, r. 1917 K 866.923; nejmenší r. 1890 K 17.122.

19. **Dům číslo 75** darovala hraběnka Kobenclovna r. 1807 svobodné paní Šrotové, rozené Sellenbergové; ale r. 1808 koupila jej zpět od ní za 10.000 zl i se stáji a zahradou u pivovaru. Právo nálevu pálených lihovin bylo s povolením okres. hejtmanství 10. srpna 1883 přeneseno z domu čís. 75 na dům čís. 72 a jeho majitele kupce Jos. Sedláčka za roční nájemné 12 zl, kterému správa statku r. 1883 tento dům přenechala.

20. **Zámecká zahrada.** Z let 1857 – 1863 zachovaly se v archivu výkazy o užití chlévského hnoje v pařeništích a jiných zahradních podnicích, odkudž vypařený vracel se do dvora k dalšímu upotřebení. Roku 1861 byla zahrada oplotněna, pařeniště zasklena a roku 1862 vyzděna pro lepší zeleninu a květiny; také byly zřízeny ovocné školky, jízďárna nákladem 1000 zl, ananasový domek pro 300 rostlin s předsíní a komorou pro zahřívání a pracovnu v zimě. Také byla zbudována nádržka s vodotryskem nákladem 702 zl, do níž byly v červenci 1865 dány zlaté rybičky.

Hledala se pak vhodná místa pramenité vody ke zřízení nádržky (studně) pro vodovod do zámecké kuchyně, stájů a pivovaru. K tomu byl povolán nějaký proutkař abbé Richard, který našel taková místa na Kalvárii: a) v poli nad potokem, b) 7 sáhů od plotu zahrady, c) u cesty ke kostelu, d) v zahradě nad rybníkem blízko zdi, která mimo jiná označil za nejdůležitější.

V letech 1862 – 1865 byly zámecké skleníky doplněny 233 kusy kamelií, 100 kusy rhododendronu, 300 kusy asa-belky, 4 kusy oranží, 40 kusy oleandrů, 50 liliemi 1000 fuksiemi, 3000 pelargoniemi a 700 kusy jiných rostlin.

Značná péče byla věnována též ovocnářství. R. 1866 bylo vysázeno na Prusinkách ve dvoře sušickém a halen-kovském celkem 435 jabloní, na Kamenci napajedelském 25 hrušek, v Halenkovicích na

aleji, v zahradě, u cesty . k lesu 599 švestek a na aleji 500 ořechů, na Rovné 550 višní, celkem v tomto roce 1663 kusů ovocných stromů.

V letech 1868 a 1869 byly na jižní straně parku nově vystavěny a zařízeny koňské stáje, do nichž byla svedena voda k napájení vodovodem z kuchyňské nádrže. Do sklepní studánky nad zámeckou zahradou na Kalvárii na konci Divišovy ulice (Výhonku) přibýlo r. 1882 dle výpočtu za 24 hodin 10 hl 42 litrů vody. Z této sklepní studně byl r. 1882 zbudován a veden vodovod do zahrady nákladem 115 zl 60 kr. Téhož roku byl zbudován vodovod také ke dvoru v Otrokovicích nákladem 60 zl a k myslivně ve Žlutavě nákladem 69 zl 60 kr. Roku 1882 byl plot nynější zahrady opatřen ostnatým drátem v délce asi 122 m.

Roku 1873 měl zahradník zmenšiti počet květinových skupin, počet skleníkových rostlin a voliti pro okrasu zahrady změny stromových skupin; též měl zahradu u cesty v okolí zámku až po rybník udržovati v pořádku a čistotě. Výlohy s tím vzešlé měl hraditi výnosem z ananasu, prodaných stromků ze školky, zeleniny, ovoce, různých rostlin. Pro vrchnost platily tu tržní ceny zeleniny a jiného zboží, za čež měl předkládali měsíční účty. Pro prezimování zeleniny směl zahradník užiti dosavadních sklepů; byl mu povolen roční příjem 600 zl s příslušným deputátem; pro udržování skleníků, na potřebné opravy v zahradě a ve sklenících 30 sáhů dřeva. Jeho pomocník měl ročního platu r. 1873 276 zl, 5 nádeníků po 217 zl.

21. Lesnictví. Roku 1850 byly zřízeny v revírech v Otrokovicích a Tlumačově obory pro zvěř, ohrazené plotem 3850 sáhů o 2310 polích, každé po 10 stopách, v Báhnáku, Hrubém koutě, Rybníku u Otrokovic a v části kvasického lesa, získaného výměnou. Celý plošný obsah byl rozpočten na 1016 $\frac{1}{4}$ měřice a náklad na 8169 zl v. m.

Košická obora byla zřízena r. 1852 a vyžádala si v letech 1852–1858 průměrného ročního nákladu na 63 sáhů dřeva, 76 centů jetelového sena, 351 centů lučního sena, 169 centů listu, 41 měřic žaludů, 63 měřic kaštanů, 151 funtů soli, 1998 zl 40 kr.

Ke konci prosince každého roku zůstaly v těchto revírech průměrně ročně 102 kusy, z nichž asi 6 bylo ročně odstřeleno. Příjem ze zastřelených kusů za 7 let činil 670 zl k. m., škoda však zvěří způsobená byla rozpočtena na 13.319 zl; na samotných stromech byla škoda, způsobená zvěří okusováním mladých výhonků odhadnuta na 1000 zl k. m. Dle zpráv lesmistrů bylo období 1856–1864 suché, nepříznivé lesnímu vzrůstu. Koncem dubna 1857 nastaly po odkvětu ovocných i lesních stromů velké mrazy, jimiž pomrzly listy, část květů a mladé výhonky.

V únoru 1862 bylo počato se zřizováním obory pro zvěř v Prusinském lese, což se ukončilo na jaře téhož roku nákladem 2674 zl r. m. Do této obory o 300 měřicích bylo dodáno několik kusů z Laudonova panství v Bystřici p. H. a z Košické obory.

Rok 1862 počal suchými mrazy beze sněhu; když polevily, nastaly velké deště a již v únoru jely ledy po Moravě. Celý rok převládalo značné sucho.

Roku 1863 dostavily se ještě v červnu i v červenci silné noční mrazy, kdy náhle klesla teplota na -12°C a vylitá voda zamrzla. Duby a buky byly značně poškozeny a nevydaly žádných semen pro školky lesních stromů. Pro nepatrný počet srážek stupňovalo se sucho, trvající již od 10 let, vegetace se opozdila, nastal nedostatek vody i v horách, což potrvalo po celý rok. V horách se musela dovážeti revírníkům voda. Vždyť již řadu let nebylo v zimě pořádné vlhkosti, což mělo i na lesy nepříznivý vliv. Vzrůst a výhony rostlinstva byly jen prostřední. V říjnu se dostavily již mrazy, které potrvaly do listopadu, načež trochu sprchlo, v prosinci spadlo něco málo sněhu, Morava slabě zamrzla a bylo chladno. Také zvěř velmi trpěla. Jelikož suchem nerostla tráva, musela ožírati listí a pupeny. Ptactvu však — zvláště bažantům — toto počasí bylo příznivé. Napajedelská vodní pila nemajíc vody zastavila práci a dovezené klády ležely na hromádách nerozřezány. Výnos lesního hospodářství za rok 1863 vykazuje v příjmu celkem 49.342 zl 36 kr a ve vydání 23.676 zl 98 kr; zisk byl tedy 25.665 zl 38 kr.

Do příjmu započítla se tržba za dřevo, z honitby, hodnota dřeva, dodaného ke spotřebě vrchnosti, prádelny, zahrady, stájů, škol patronátních, pensistů, pivovaru, na stavební potřeby a zaměstnancům. Do vydání pak slušné lesním zaměstnancům, jejich pense, daně s přírážkami, deputátních 35 sudů v hodnotě 568 zl, pivo pro hony, různé deputátní naturálie, poskytnuté hospodářským úřadem lesním zaměstnancům jako: máslo, seno, sláma, obilí, pole na konope a zemáky, zelí a jiné.

Roku 1864 stěžovala si lesní správa v měsíčních zprávách na malou tržbu z lesních produktů, čehož příčinou byly jednak špatné finanční poměry lidu a jednak úspora dřeva z mírné zimy r. 1863. V tomto roce byl měsíc červen suchý a chladný, jako vůbec celý rok. Honitbu provozovala správa panství dosud sama; ale r. 1864 počali ji pronajímati občané jednotlivých obcí. Tlumačovští vydražili ji od 1. ledna 1864. V takových obcích bylo myslivcům nařizováno, aby před ukončením vrchnostenského honebního práva co nejdříve zvěře odstřelovali a o to pečovali, aby občané po dobrém přenechávali honitbu opět vrchnosti; ale bez výsledku. Jen žlutavští jevíli k tomu

ochotu. Majíc honitbu ve svých rukou, udělovala vrchnost o vánocích obyčejně štědré dary různým zaměstnancům. R. 1863 bylo z jejího rozkazu o vánocích rozdáno 54 zajíců: jedenácti c. k. úředníkům hejtmanství od hejtmána Kubíčka po diurnistu Kubíka bylo dáno celkem 15 kusů, 6ti úředníkům železnice 9 kusů, 6 úředníkům napajedelského panství, nadlesnímu, 6ti revírníkům, písaři lesního úřadu a 4 mládencům úhrnem 21 kusů; napajedelskému děkanovi a 6 nabíječům po 1 kusu, četníkům 2 kusy. — V bažantnici v Tlumačově i v jiných bývalo chováno po 250 kusech, v nichž bývalo 37–40 kohoutů. Lesníci stěžovali si, že se rozmáhalo kladení ok na zajíce, což se přísně trestávalo. Komárovský starosta byl potrestán za sbírání žaludů vězením osmidenácti dní se 2 posty a 4 zl pokuty, žena ze Zlína za kladení ok na zajíce 11 denním vězením. — Zvěř činila na rolnických polích značné škody, které musely se pak nahrazovat! R. 1859 činila, taková náhrada ve všech obcích panství 127' zl 75 kr; r. 1864 v Napajedlích samotných 35 zl 84 kr, na celém panství 390 zl.

Zdá se, že racionálnější obhospodařování a zužitkování lesních ploch nastalo teprve v letech 1850tých. V této době bylo totiž stanoveno pro výnosy a zužitkování lesů 8. období: 1. na dobu let 1852–1861; 2. pro roky 1862–1871; 3. pro roky 1872–1881; 4. pro roky 1882–1891; 5. pro roky 1892–1901; 6. pro roky 1902–1911; 7. pro roky 1912–1921; 8. pro roky 1922–1931.

V letech 1897/8 bylo v dohodě lesního úřadu v Napajedlích a arcibiskupství v Kroměříži upraveno řečiště Morávky, tvořící hranici mezi lesy obou panství a zanesené při ústí do Rusavy; následkem toho tvořily se bažiny v Morávce a v přilehlém lese, jelikož srážkové vody neměly odtoku. Pro odtok těchto vod vykopal se příkop 60–80 cm široký.

Zanikl tedy pivovar, z něhož jarošovští Brauni udělali jen sklad svého piva pro Napajedelsko, i cukrovar, na jehož bývalých pozemcích rozrůstají průmyslové závody a obytné domy fy „Fatra“ a fy Baťa, zaměstnávající v nynější době asi 600 lidí, nejméně třikrát více než oba zaniklé tovární podniky dohromady.

Mlýn proměnil se v době regulace Moravy a po zrušení vodního stavu, jakož i mlýnského náhonu Morávky v parní; koželuzna bratří Zwillingrů jest značně zvětšena, pálenice kořalky p. Löwyho také zvětšena jest na výrobu slivovice, borovičky, likérů, ovocných vín — majitel osázel mnoho měric pozemků višněmi, rybízem, angreštem, jahodami, třešněmi; bývalá pekárna v čís. 212 sice zanikla a ustoupila hotelu, ale jsou teď v Napajedlích 4 větší pekárny (Plichta, Chalupa, Hnilica, Břečka).

Vznikl však nový tovární podnik: „Továrna na stroje fy Bratří Paříkové“, jehož počátky sahají do r. 1902. Přes mnohé potíže, stavějící se tomuto záводу v cestu, podařilo se podnikatelům při jejich příčinlivosti a poctivé práci překonati všechny obtíže a překážky, k čemuž přispělo hlavně zdokonalení motoru „Slávia“ r. 1929 v různých typech pro pohon benzinem a jinými látkami. Vyrábějí tu také mlátičky, řezačky, lisy na slámu, šrotovníky a jiné drobné hospodářské stroje. Výroba provádí se sériově, což usnadňuje zmírnění cen strojů. Se vzrůstem výroby ukázala se potřeba rozšíření podniku novými stavbami a rozmnožit i počet zaměstnanců na asi 500 lidí. Také byla v továrně zřízena kuchyně, poskytující zaměstnancům za mírný peníz dostatek vydatné stravy. Své výrobky vyváží fa také do ciziny.

Také v jiných řemeslech a obchodních podnicích nastal v Napajedlích značný vzrůst. Je tu několik stolařských závodů s výkladními místnostmi: Rud. Valenta, Bratří Popelákové, Pavlíci a řada menších stolařů, pohřební ústav Frant Pavlíka; v krejčovství největší závody mají Bělák, Jirsák, Hanák, Mikšáník a mnoho jiných; v klempířství největšími závody jsou Němce a Koláře, menší Doležalíka; pět větších závodů řeznických a uzenářských s výklady: Šebík, Roubal, Šamánek, Kohn, Kolařík, několik menších; 3 zámečnické závody, z nichž největší jest Krátkého; tiskárna Bratří Malých; 3 hodináři, 8 holičských závodů.

Též v obchodním odvětví je tu celá řada větších i menších závodů. Dva obchody smíšeným zbožím a železem, několik menších i větších bez železa; 3 větší závody střížným zbožím a několik menších; několik závodů potravinami; 3 stavitelé: Alois Dostál, též majitel cihelny, Vojtěch Kašpárek, L. Ochotský od r. 1936. Hostinec čís. 65 odprodal kus pozemku na výstavbu Hospodářského družstva a přízemní místnosti proměňuje v obchodní a živnostenské závody. Mimo něj jest tu ještě 11 hostinců.

Z jiných význačných živností nutno vzpomenouti ještě čtyři lékaře, jednoho zvěrolékaře, dva advokáty, jednoho notáře. Dosud ještě jest v Napajedlích berní úřad, okresní soud, důchodková kontrola a odbočka nemocenské pokladny ze Zlína.

VI. Zatížení břemeny a jich příčiny.

1. Poslední vůle Terezie hraběnky Kobenclovny (1772—1824).

Terezie hraběnka Kobenclovna, rozená hraběnka Mon-te l'Abate, zanechala závět ze 20. září 1820, obnovenou 21. února 1824 a podepsanou vedle zůstavitelky Janem Nepomukem Lambergem v Kvasicích, Leopoldem hrabětem Sternbergem, Janem hrabětem Trojem jako svědky.

Již v závětech z let 1812 a 1815 věnovala zůstavitelka různé dary a pense z milosti úředníkům a sluhům, kteří se o ni v životě zvlášť zasloužili.

V posledním svém pořízení z r. 1820 (1824), všechny ony almužny a platy z milosti i nadále nechala v platnosti. Universální dědičkou napajedelského panství jmenovala svou neter Františku hraběnkou z Fünfkirchen, dceru paní Žofie ovdovělé hraběnky z Fünfkirchen, rozené svobodné paní Schäppning; odkázala jí celé své movité i nemovité jmění (ozdoby, zlato, stříbro, krajky, hotové peníze, klenoty, aktiva i pasiva atd.). Kdyby zemřela neť dříve než odkazovatelka bez dětí, měl se stati dědicem bratr Otto hrabě z Fünfkirchen. Prežije-li neť odkazovatelku a zemře pak bez dětí, přeje si Kobenclovna, aby i v tomto případě nastoupil po ní v dědictví Otto z Fünfkirchen. Nebude-li neť plnoletou při úmrtí odkazovatelky, prosí tato hraběte c. k. komorníka Frant Žerotína, aby převzal poručnictví. Za spásu duše odkázala hraběnka 100 zl v. m. na 100 mší duchovním napajedelského panství, fondu invalidů 50 zl, školnímu fondu 50 zl v. m. Synovci hraběti Frant Romagtrioli zajišťuje doživotní roční pensi 1000 zl místo dosavadních 600 zl z 20. listopadu 1816. — Chudým napajedelského panství poručila 2000 zl v. m. — Poddaným měla dědička odpustit všechny resty z poddanského poměru, t. j. činže a roboty z předešlého roku. — Svě chovance Dorotě z Vorbringen, rozené Samaragiono, věnovala doživotně 5% úrok z 10.000 zl v. m. a apanáže ročních 1000 zl v. m., slíbených jí a jejímu manželu Frant. z Vorbringen. — Antonii svobodné paní z Trottů, rozené svobodné paní ze Schellenbergů, potvrzuje učiněné půjčky v obnosech 5000 zl, 20.000 zl v. m., za které byly panu Karlu z Trottů zajištěny některé naturálie. Po dobu svého života měli oba manželé dostávat ročně 4000 zl v. m., jeden z nich pouze 2000 zl. — Lékaři Michalu Dornerovi byla určena doživotní pense a dům v Napajedlích čís. 72 se dvěma dvorky a vjezdními vraty, zahradou hraničící se

čtvrtlánem Ant. Procházky. Před domem byl na ulici příkop. Potřebnou vodu do domu mohl si brát z pivovarského vodovodu. — Paní hraběnce Klebelsbergové, rozené z Fünfkirchen, zajistila odkazovatelka užívání kapitálu 30.000 zl a jí i jejímu manželu doživotních 1000 zl. — Hejtmanu Janu Hirschovi a jeho choti zajistila doživotní pensi dle ustanovení z r. 1817 a 1818; purkrabímu Janu Hallmayerovi polovici platu a deputátu jako pensi pro případ neschopnosti ve službě. — Ostatním úředníkům a sluhům měla dědička vyplatit každému celý roční plat, kdyby někoho z nich propustila ze služby bez pense nebo daru. — Guver-nantka Jindřiška z Camuzzi měla dostat roční pense 800 zl v. m.; komorná Marie Bergová oděv, prádlo a roční pense 500 zl v. m. a Terezie Geigerová roční pense 300 zl v. m.; ostatní domácí sluhové měli dostat dle délky služby: a) kdo sloužil při smrti odkazovatelky 10 let, dostal polovici ročního služného, b) při 15leté službě 2/3 ročního služného, c) při službě přes 20 let celé roční služné jako doživotní plat z milosti.

Celé napajedelské panství bylo při smrti Kobenclovny odhadnuto na 929.708 zl 25 kr v. m. a se skvosty, zásobami naturálií a jinými aktivy na 952.358 zl 35 kr; všechna plocha panství měřila 8759 jiter 149 sáhů s čistým výnosem ročním 31.868 zl 27 kr a to z polí 20.859 zl 51 kr, z vinic 1 zl, z pastvin a křovin 1461 zl 53 kr, z luk 4936 zl 33 kr., z lesů 4609 zl 9 kr.

Daň z pozůstalosti vypočetla se takto: Aktiva činila 952.358 zl 35 kr, passiva 885.687 zl 6 kr, čisté jmění činilo tedy 66.671 zl 24 kr a daň z toho 10% = 6667 zl v. m.

Hraběnka Kobenclovna zemřela 20. února 1824 ve Vídni. Marie Terezie hraběnka Kobenclovna byla dcerou Amálie, jedné z dcer hraběte Antonína Rotála v Holešově, jímž vymřel po meči rod Rotálů r. 1762 (26. října). Amálie narodila se r. 1719 a provdala pak za Leonarda de la Rovera hraběte Monte Ľ Abate; dědičkou Napajedel učinila Marii Terezii. Marie Anna byla druhá dcera Antonína Rotála, provdaná za Quidabalda hraběte z Dietrichštejna, jíž r. 1767 vymřel po přeslici přímý rod Rotálů. Marie Terezie provdala se pak za Ludvíka hraběte Kobencla původu korutánského.

Roku 1802 pořídila Marie Terezie hraběnka Kobenclovna, dvorní a hvězdného křížového řádu dáma, písemnou nadaci mešní při kostele sv. Bartoloměje v Napajedlích, založenou sice před dávnými neznámými roky, ale nepsanou, za Rotálskou rodinu s povinností sloužiti: a) 4 výroční mše, b) každý týden 1 mši za živé i mrtvé členy Rotálské rodiny. K tomu ustanovila faráři 45 zl a vědro piva, kostelu 3 zl, učiteli varhaníku 2 zl a kostelníku 1 zl, celkem 51 zl.

– Mimo to zavázala se svého domácího, velmi oblíbeného lékaře Michala Dornera i s rodinou doživotně zaopatřit, pročež postoupila mu r. 1813 do neomezeného vlastnictví v Napajedlích ležící a nově postavený dům čís. 72 se zahradou bez činžovního platu a vzdala se s platností i pro své dědice všech nároků na tento dům. Za roční příjmy určila mu 1500 zl v penězích, 20 mázů piva, 2 centy másla, 24 měric pšenice, 50 měric rži, 20 měric ječmene, 20 měric ovsu, 8 měric kuchyňského zboží, 40 sáhů palivového dřeva (polen), 10 džberů soli. Vystoupne-li Dorner ze služby, hraběčiny nebo doslouží-li do její smrti, usta-novila mu hraběnka pro oba případy celý příjem i deputát doživotně jako roční pensi, splatnou ve čtvrtročních lhůtách. Vdově Dornerové zajistila majitelka panství 500 zl roční pense a poloviční deputát; pokud se neprovdá. Mimo to slíbila mu Marie Terezie již v dřívějších letech 10.000 zl, což se mu mělo též zaplatiti do roka ve dvou půlročních lhůtách po 5000 zl i s úroky 5%.

2. Poslední vůle Jiřího hraběte Stockau.

Po smrti Kobenclovny r. 1824 stala se majitelkou napajedelského panství Františka hraběnka z Fünfkirchen (1824–1856), dcera Jenovefy, nebožčiny sestry, rozené Monte l'Abate a provdané za hraběte Wengerského, po jeho smrti pak za Jana Ferdinanda hraběte Fünfkirchen. Františka provdala se za Klimenta říšského hraběte z Kesselstattu a po jeho smrti r. 1828 pojala za manžela r. 1830 Jiřího hraběte Stockau. Jiří zanechal závěť z 19. listopadu 1864, podepsanou odkazníkem a čtyřmi svědky, hrabaty Zdeňkem a Vladimírem Logothetti z Bílovic, hrabětem Leopoldem Sternbergem a hrabětem Frant. Stockau.

Hrabě Jiří Stockau, c. k. major armády, kurátor c. k. Tereziánské rytířské akademie, komandant rakouského Leopoldova řádu s válečnou dekorací, rytíř řádu železné koruny II. třídy, komandant hanoverského „Quelfen“ řádu, člen četných učených a průmyslových společností, spolumajitel napajedelského velkostatku a majitel lenního statku „Skalička“ zemřel 12. dubna 1865 ve věku 58 let, zanechav vdovu Františku v 63. roce jejího věku, 3 syny a 2 dcery. Byli to: Bedřich hrabě Stockau, rytmistr, armády ve věku 33 let a bydlící v Napajedlích; Otto hrabě Stockau, rytmistr c. k. 8. hulánského pluku císaře Maxmiliána mexického ve věku 29 let a bytem v Köbolhutu v Uhrách; Jiří hrabě Stockau, rytmistr 9. hulánského pluku knížete Františka Lichtenštejna v Pardubicích v .Cechách, ve věku 28 let; Terezie, provdaná hraběnka Strachvicová ve věku 32 let, bytem

v Napajedlích; Žofie, provdaná hraběnka Dubská, palácová dáma jejího Veličenstva císařovny ve věku 31 let i bytem ve Vídni. Mimo to byl ještě nevlastní syn František hrabě z Kesselstattu a 6 vnuků: 2 dcery Bedřichovy — Pavlína 6letá a Marie 5letá; 3 děti Strachvicové 12letý Mořic, 13letá Anna, 7letá Františka; ½ roku stará Marie, dcera Dubské.

Poslední vůle Jiřího jest velmi vroucně a podrobně sepsána. Jelikož hraběcí manželé Jiří a Františka Stockauové podali v červenci 1864 k císaři žádost o přeměnu velkostatku napajedelského na svěřenský statek odvolává se Jiří ve své závěti na zákonné předpisy svěřenských statků, pokud se týče nástupnictví jeho nejstaršího syna Bedřicha. Universální dědičkou statku jmenoval Jiří svou manželku Františku s povinností, vybaviti všech 5 dětí stejnými díly. Bedřichovi odkázal mimo to svůj lenní statek Skaličku u Hranic. Dovolil Bedřichovi, aby Skaličku na přání většiny sourozenců prodal, avšak nikoli pod 75.000 zl r. m. a kupní obnos pak mezi ně — sebe v to počítaje — stejným dílem rozdělil. Snachám: Idě hraběnce Kesselstatt, rozené hrab. Wückenburg; Matildě hraběnce Stockau, rozené Chorinské, odkázal šperky, řetězy, dvoje hodiny, jehlice, prsteny v ceně 6000 zl. Vnukům svým pak poručil po 1000 zl, které se měly uložit na úroky až do jejich 18. roku věku. Nevlastnímu synu Františku Kesselstattu věnoval páru koní s postroji a vozem, které si mohl sám vybrati. Byly mu však pro dluhy úředně zabaveny.

Vzácnými odkazy pamatoval také na všechny zaměstnance napajedelského panství pro jejich věrnost, obětovnou posluhu a oddanost. Sekretáři Škrabalovi poručil 1000 zl r. m., komorníku Žákovi 500 zl r. m., kočím Vrzalovi a Kopřivovi, sluhovi Březovi a podkonímu Burešovi po 200 zl r. m.; chudým napajedelského statku 2000 zl r. m., z nichž úroky měl pak majitel statku každého roku dle svého uznání sám jim rozdělovati. Všem zaměstnancům napajedelského panství děkuje za věrnou službu a odkazuje v dorozumění se svou manželkou všem, kteří po 15leté věrné službě se stanou věkem nebo nemocí neschopnými práce, pensijního požitky. Vykonavatelem této závěti jmenoval svého švakra Otto hrabě Fünfkirchen. V doplňku k závěti odkázal šatstvo svému komorníku Žákovi a projevil přání, aby byl tento jmenován hajným ve Žlutavě. — V pohřebních útratách, činících celkem 2091 zl 94 kr, vykázali největší položky napajedelský perníkář Chmela obnosem 616 zl, napaj. děkan obnosem 247 zl, voskař Aug. Feutler v Kroměříži obnosem 196 zl, napajed. obchodník Kapp 109 zl, hudební kapela vojenská 105 zl, pak vydání pro 14 vojáků a různé řemeslníky.

Žádost za přeměnu svěřenského panství byla císařem dne 5. prosince 1865, čís. intimátu 11.395 zamítnuta. Nastalo pak dlouhé

jednání o zjištění hodnoty velkostatku pro výměr poplatků z pozůstalosti a stanovení dědičných podílů mezi 5 dětí – sourozenců. Splnomocněným zástupcem statku byl v Brně advokát dr. Dudezy a v Uh. Hradišti adv. dr. Kaiser.

Za souhlasu sourozenců prodal Bedřich lenní statek Skaličku hraběti Adolfu Dubskému, c. k. majorovi v. v. dne 30. dubna 1865 i se zařízením, dobyt看m a pící za 86.028 zl 80 kr, kterýžto obnos byl pak rozdělen mezi 5 sourozenců po 17.205 zl 76 kr. Lenním pánem statku Skaličky, obsahujícího vesnici a dvůr, zvaný „Nový dvůr“ bylo kníže arcibiskupství Olomouc-Kroměříž. Dle zmocňovacího listu lenního pána ze 16. září 1846 a kupní smlouvy z 10. ledna 1854 koupil Skaličku od hraběte St. Juliana Alfred hrabě Strachwitz za 68.000 zl k. m. a od tohoto pak Jiří Stockau. — Na Skaličce vázla z 31. října 1858 pohledávka pro 7 nedospělých dětí Mikšánkových v obnosu 1071 zl. 23 kr k. m. a od února 1857 věno dcery Jiřího Terezie, provdané Strachwitzové v obnosu 50.000 zl. Dětem dlužný obnos složil Jiří 28. února 1863 u okres. soudu v Hranicích; zůstalo pak jen věno. Po smrti Jiřího byl napajedelský statek odhadnut na 843.958 zl 50 kr r. m., a to polní kultura na 611.708 zl 65 kr r. m., lesní na 232.249 zl 85 kr; polovice z toho, připadající na pozůstalost po Jiřím a určená k rozdělení mezi dědice a k vyměření poplatků pozůstalostních činilo 421.979 zl 25 kr.

Všechna hospodářská plocha zabírala tehdy 11.064 $\frac{3}{4}$ měrice, lesní 16.556 $\frac{1}{4}$ měrice, celé panství tedy 27.621 měric = 5.524,2 ha. Na vody počítalo se 40 měric a na cesty 3 měrice.

Z odhadnuté ceny celé pozůstalosti po Jiřím připadlo na každého z 5 dědiců: a) z kupní ceny Skaličky 17.205 zl r. m., b) z movité pozůstalosti 18.321 zl r. m., c) z nemovité pozůstalosti 50.000 zl r. m.; celkem 85.526 zl r. m.

Matka vdova odstoupila smlouvou z 10. května 1866 Bedřichovi otcovu polovici panství. Pro všechny dědice vydal berní úřad v Napajedlích platební rozkaz z pozůstalosti r. 1867 na obnos 20.737 zl 88 kr.

3. Velké zatížení velkostatku.

Když se Bedřich hrabě Stockau uvázal s matkou Františkou, ve spoluvladařství nad napajedelským velkostatkem, vázla na něm velmi četná břemena a ještě musela se nová udělati. Kromě nadačních povinností a dluhu Insprucké spořitelně obnosem 300.000 zl byly to ještě:

1. Dle dlužního úpisu ze 13. května 1873 měla hraběnka Anna Friesová, rozená Strachwitzová zajištěných 80.000 zl se 7% úroky.

2. Matilda hrab. Stockauová, manželka Bedřichova, rozená hrab. Chorinská, měla zajištěných 750.000 zl se 6% úroky, jako dar Bedřichův z r. 1873.

3. Nezletilé děti manželů Matildy a Bedřicha hrab. Štockauových měly zajištěných 300.000 zl se 6% úroky též jako dar Bedřichův z r. 1873.

4. Richard svobodný p. Poche měl zajištěných 31.000 zl

5. Kníže Jan Lichtenštejn měl zajištěných 500.000 zl

6. Hrabě Adolf Dubský měl zajištěných 230.000 zl

7. První rak. spořitelna měla zajištěných 500.000 zl

8. Bedřichovi bratři Otto a Jiří měli zajištěnu doživotní roční apanage po 6000 zl

12.000 zl

2,403.000 zl

Připočítáme-li k tomu ještě pro Insp. spoř. 300.000 zl,
bylo kromě nadací spláceti a úrokovati 2,703.000 zl.

K tomu bylo nutno vzíti v úvahu též mzdy zaměstnancům, o nichž přehled poskytne nám výkaz mzdy a deputátu z r. 1864:

1. Mzdy byly vyplaceny v celkovém obnosu 24.058 zl 76 kr

2. Deputátního piva bylo vvdáno 33 sudů po 16zl 528 zl – kr

3 Deputátního sena bylo vydáno 314 centů po 1 zl 68 kr

527 zl 52 kr

4. Deputátní pšenice bylo vydáno 660 měřic po 4 zl 85 kr

3.201 zl 82 kr

5. Deputátní rži bylo vydáno 1927 měřic po 3 zl 43 kr

6.610 zl 4 kr

6. Deputátního ječmene bylo vydáno 578 měřic po 2 zl 84 kr

1.642 zl 23 kr

7. Deputátního dřeva bylo vydáno 735 sáhů po 5 zl

3.675zl – kr

8. Deputátního pole na konopě bylo vydáno 33 měřic po 15 zl

506 zl 25 kr

9. Deputátního pole na zemáky bvlo vydáno 43 měřic po 8 zl

348 zl – kr

10. Deputátních svíček bylo vydáno 36 funtů po 40 kr

14 zl 40 kr

11. Deputátního svítivého oleje bylo vydáno 24 funtů po 30 kr

7 zl 20 kr

Celková peněžitá hodnota mzdy a deputátu = 41.272 zl 66 kr

Za 6 let 1859–1864 činily mzdy a deputáty 234.043 zl 46 kr, z čehož šestiletý průměr jest. 39.007. zl 24 kr.

Roku 1859 uvádí se mezi deputátním zbožím také sůl (4 džbery po 2 zl), máslo (8 centů 67 funtů po 47 kr), sláma (26 kop po 5 zl 48 kr), hrách (183 měric 12 mírek po 5 zl), zelí (172 kopy 30 hlávek po 2 zl 44 kr), což později odpadlo.

Aby jednak ulehčil hrabě Bedřich zatížené pokladně a jednak také zaokrouhlil lány svého panství, rozhodl se r. 1869 v souhlase s matkou svou Františkou odprodati od panství napajedelského celkem 519 měric 76 lidem za 10.626 zl. Tak bylo odprodáno: V Tlumačově 7 měric 5 lidem, v Otrokovicích 9 měric 9 lidem; v Sušicích 2 měrice 1 člověku, v Kudlovicích 2 měrice 2 lidem, v Babičích a Ceronech 10 měric 6 lidem, ve Spytihněvi 11 měric 8 lidem, v Šarovech 479 měric 45 lidem, v Topolné 6 měric 3 lidem, v Komárově a Zlámanci po 1 měrici 2 lidem.

Aby pak uspokojil hrabě Bedřich deskové věřitele a ulehčil svým finančním povinnostem, smluvil se 13. května 1876 s hraběnkou Evelínou, manželkou bratra Jiřího, rozdělití napajedelské panství tak, aby obce Otrokovice, Kvítkovice, Tlumačov, Záhlinice a část na Hulínsku s celkovou výměrou 2620 jiter = 7860 měric se oddělily a byly převzaty Evelínou do vlastnictví a správy. Při kmenové části napajedelského panství zůstal by zbytek s průmyslovými podniky: cukrovarem, pivovarem, cihelnou v hodnotě 1 ½ milionu zl. Také břemena měla být rozdělena a snesitelnějšími učiněna, aby se nemuselo prodati celé panství. Z hlavních dluhů měla Evelína převzít: a) pohledávku Insprucké spořitelny 300.000 zl; b) pohledávku Jana Lichtenštejna 500.000 zl; c) pohledávku Adolfa Dubského 170 tisíc zl; d) pohledávku Roberta a Marie Glasarových (dříve Dubského) 60.000 zl; celkem 1,030.000 zl. Při kmenové části napajedelského panství měly zůstat: 1. nadace pro faru v Tlumačově ročních 135 zl k. m.; 2. mešní nadace pro faru v Napajedlích 51 zl v. m.; 3. úroky z 2.000 zl pro fond chudých v Napajedlích; 4. pohledávka barona Poche 31.500 zl v. m.; 5. pohledávka První rak. spořitelny 476.385 zl 75 kr; 6. darovací obnosy hraběnce Matildě Stockau 750.000 zl a 7. nezletilým dětem Pavlíně a Marii 300.000 zl; 8. dluh hraběnce Friesové 80.000 zl; 9. apanage Ottovi a Jiřímu 12.000 zl; celkem 1,652.071 zl 75 kr. Zůstalo však při pokusu; neuskutečnil se dle doslechu — pro nějaké nenadálé finanční nesnáze se strany Evelíniny.

Ze závětí vidno, že dluhové zatížení velkostatku vzniklo ponejvíce odkazy četným příbuzným, dary a pensemi z milosti různým přátelům a zaměstnancům za věrné služby, nadacemi k dobročinným a náboženským účelům, ale i výpůjčkami u soukromých osob na úrok, kteréžto dluhy bylo mnohdy nutno v poz-

dějsí době hraditi výpůjčkami u peněžních ústavů, když příjem z hospodářských podniků na jejich krytí nestačil, čímž však břemeno se ještě zvětšovala. Již r. 1765 vypůjčila si Marie Amálie hraběnka Dietrichštejnová, rozená Rotálová, k nutné potřebě od Marie Frant. Fesslové, svobodné paní z Rosen-heimu 5000 zl na 1 rok a 6% úrok. — Na stavbu cukrovaru vypůjčila si Františka hraběnka Stockau r. 1830 od svého lékaře dr. Michala Dornera 8000 zl na 5% a r. 1838 od jeho dcery ještě 1000 zl k. m. na 6% úrok. Na vystavění kteréhosi nového dvora vypůjčila si hraběnka Františka Stockau, rozená Fünfkirchen, od advokáta dr. Schindlera 4000 zl k. m. na 6% úrok. R. 1826 vypůjčila si hraběnka Frant. z Kesselstattu 9000 zl, aby mohla zaplatiti staré dluhy, vážnoucí na statku, zděděném po Kobenclovně.

Když se octl hrabě Bedřich v úzkých s urovnáním mnohých neodkladných břemen, zatěžujících velkostatek, nabídl se mu Liebschütz, bankéř ve Vídni, r. 1878, zprostředkovati hypoteční výpůjčku ke krytí všech aspoň nejtěživěj-ších břemen za odměnu 2% provise z oné výpůjčky, kterou bude moci spláceti po částkách a úrokovati 5 ½ %. S počátku mu pramen výpomoci nechtěl říci; teprv později prozradil mu Moravskou hypoteční banku, s níž měl spojení. Hrabě však tu namítal, že bez svého důchodního Siedka nemůže v té věci ničeho činiti. Proto nabídl se Liebschütz Siedkovi dopisem, že obstará tuto půjčku. Důchodní však jeho nabídku odmítl, jelikož prý bursovní záležitosti té doby nejsou pro podobné věci příznivy. Když pak nastal na burse obrat k lepšímu, psal mu Liebschütz znovu; nedostal však odpovědi. R. 1879 dověděl se bankéř, že správa velkostatku provedla onu výpůjčku za jeho zády a vyrovnala z ní dluhy: 1. knížeti Janu Lichtenštejnovi 500.000 zl, 2. spořitelně v Innsbrucku 96.000 zl, 34.000 zl, 34.000 zl, 36.000 zl; 3. Evelině hraběnce Stockau 54.000 zl, 2krát po 16.000 zl, 14.000 zl; 4. První rakouské spořitelně 442.800 zl; 5. Richardu svobodnému p. Pochemu 31.500 zl; 6. Robertu a Marii Glaserovým 60.000 zl; 7. Adolfu hraběti Dubskému 170.000 zl; 8. jiného druhu dluhy 95.700 zl; celkem 1,600.000 zl. Z toho počítal si bankéř 2% provise v obnosu 32.000 zl a podal o vyplacení onoho obnosu na hraběte Bedřicha žalobu, z níž vznikl proces, vedený u krajského soudu v Uh. Hradišti a zem. soudu v Brně a ukončený r. 1883 zamítnutím žaloby Liebschützovy po mnohých sáhodlouhých replikách a duplikách, uchovaných v opise v zámeckém archivu, uloženém v napajedelském museu.

Hrabě Bedřich zemřel 6. prosince 1884 bez posledního porřízení; zákonnými dědičkami pozůstalosti, značně zatížené, byly dcery: Marie, provdaná za Aristida Baltazziho a Pavla, provdaná za Esterházyho, jimž měl připadnouti dar 750.000 zl, udělený r. 1873 matce Matildě po její smrti. Zatím usvolily se obě dcery platiti matce roční apanage 8500 zl r. m. v měsíčních splátkách po 708 zl 33 1/3 kr

a se 6% úroky z darů celkem ročně 12.000 zl, měsíčně po 1000 zl. Správcem pak celého napajedelského panství s průmyslovými podniky pověřily dědičky Aristida Baltazziho, manžela Marie, který pak investoval do zemědělství a průmyslových podniků na různé opravy a zařízení své vlastní peníze jako půjčku pozůstalosti po Bedřichovi Stockauovi v obnosu 100.000 zl, což obě dědičky uznaly a stvrdily jako jeho pohledávku z pozůstalosti. Zavázaly se též úrokovati je 5% v půlročních splátkách a splatiti do roční výpovědi, jakmile bude odevzdána pozůstalost.

Matka Bedřichova hraběnka Františka Stockau zemřela ve Vídni 14. května 1870; její polovice byla v pozůstalostním řízení odhadnuta na 572.510 zl 19 kr a passiva na 320.273 zl 13 kr, takže aktivní jmění činilo obnos 252.237 zl 6 kr. Ve svém posledním pořizení z 11. prosince 1869 jmenovala syna Bedřicha universálním dědicem i své polovičky panství, doufajíc, že tak nejlépe vyhoví přání svého manžela Jiřího, aby velkostatek se zachoval v celku. Původně zamýšlela sice dáti polovici své polovičky synu z prvního manželství Františku z Kesselstattu; když však zdědil tento velmi značný majorát, změnila plán a odkázala mu jen 100.000 zl k. m. jako povinný díl, na který vlastně měl již vyplaceno 70.000 zl, pročež z pozůstalosti měl dostati jen 30.000 zl k. m. = 31.500 zl v. m. Ostatním dětem byly poukázány zákonné podíly a synům Ottovi a Jiřímu roční apanage po 6000 zl r. m. jako doživotního důchodu. Spoléhala na sourozenskou lásku svých dětí, že před uplynutím několika let nebudou obtěžovati s výplatou svých podílů Bedřicha, beztoho zatíženého již mnohými břemeny a ještě nové přejímacího. Pamatovala na své komorné doživotní rentou 300 zl nebo šatstvem a prádlem, jiným domácím lidem odbytným ve výši celoroční mzdy, fundací 100 zl na 100 mší v den úmrtí v celém panství za pokoj duše, obnosem 100 zl pro chudé celého panství v den úmrtí, což mělo potrvati po 20 let od úmrtí odkazovatelky.

Se sourozenci dohodl se Bedřich, že své podíly budou pokládati jako 6% půjčku, nevypověditelnou u Žofie Dubské před 2 lety, u ostatních do jednoho roku, načež následuje obapolná půlroční výpověď, a že mohou si své podíly-půjčky knihovně zajistiti na Bedřichových realitách na jeho útraty.

Aristides Baltazzi, oženiv se s hraběnkou Marií Stockau r. 1884, koupil r. 1886 od její sestry Pavly hraběnky Esterházy v Papa v Uhrách její ideální polovici nemovitého vlastnictví na panství v Napajedlech se vším příslušenstvím (— fundus instructus), všemi právy a povinnostmi za 1 mil. 460.000 zl r. m., též ideální polovici movitého jmění z pozůstalosti po otci Bedřichovi (= knihy, obrazy, vozy, saně, koně s postroji, pokrývkami a jiné, čímž stoupla cena na 1,525.000 zl. Od této kupní ceny odpočítala se břemena, k nimž

náležely nadace faráři v Tlumačově z r. 1755 a v Napajedlích z r. 1802, chudinskému fondu, pak na Pavlínu připadající polovice dluhů v obnosu 1,188.000 zl, apanage Matildě, Ottovi a Jiřímu zdesateronásobněné na obnos 205.000 zl. Apanage zdesateronásobněné měli manželé Baltazziovi od smrti každého uživatele úrokovati 5% paní Pavlíně hraběnce Esterházy a za půl roku po jeho smrti jí pak splatiti. Mimo to zavázali se manželé Baltazziovi úrokovati jí 5% povinný ji obnos 70.000 zl, splatitelný po půlroční výpovědi.

Aristides Baltazzi, proslulý sportovník a zakladatel napajedelského hřebčínu s plnokrevnými anglickými koni, byl příslušný do Bratislavy a r. 1887 byl přijat do svazku obce Napajedel. Zemřel r. 1914 ve Vídni, ustanoviv svou choť Marii universální dědičkou svého jmění. Ještě za jeho života byl r. 1902 odprodán cukrovar za 650.000 korun a r. 1912 byl pivovar postoupen Braunům v Jarošově jako součást akciové společnosti. Po převratě státním šlo to s napaj. velkostatkem teprv s kopce.

Manželé Baltazzich měli řadu cenných papírů nejen tuzemských, ale i anglických, uložených u Britsko-uherské obchodní akciové společnosti, filiálky ve Vídni. Po převratě nastalo delší jednání o jejich uvolnění; leč filiálka nechtěla jich dříve vydati, dokud jí správa velkostatku neuhradila pohledávku 210.000 korun rak. s úroky asi 5.000 K, což se konečně umožnilo výpůjčkou u Heleny Neubertové ve Vídni.

Cyrilo-Methodějská záložna v Brně sdělila 14. října 1921 Marii Baltazzi, že jí povolí další úvěr 1,650.000 Kč, doplní-li dosavadní depot u ní 4%ních zástavních listů Moravské hypoteční banky na nominale 2,500.000 Kč a zvýší-li jistotu zástavou brilantového diadému (šperku) odhadnutého na 556.000 Kč. Týž byl pak v záložně uložen v zapečetěném balíčku, opatřeném dvěma pečeti záložny a dvěma Baltazzich. — Akcie jarošovského pivovaru v hodnotě 555.100 K byly uloženy u Uher. banky, filiálky ve Vídni a vyměněny v době válečné za válečné půjčky v obnosu 769.587 K, z nichž majitelka zachránila skladem na úroky jen 373.437

K; vše ostatní bylo pro ni ztraceno. Nastala pozemková reforma, v níž zastával napajedelskv velkostatek v letech 1920—1924 advokát dr. Bulín. Majitelka velkostatku byla nucena domáhati se soudní žalobou zvýšení nájemného ze dvorů, pronajatých napajedelskému cukrovaru, společnosti s obmezeným ručením v Napajedlích, v kteréžto právní záležitosti vydal okresní soud v Napajedlích toto usnesení: „Cukrovar jest povinnen připlatiti žadatelce za hospodářský rok 1921 a zbývající léta až do r. 1930 za propachtované nemovitosti dvorů: Otrokovice, Terezov, Buňov,

Skály, Halenkovice, Sušice, Rovná, Topolná, Prusinky a pole u Kvítkovic v celkové výměře 1480 ha 16 a; 86 m², pokud se týče plodné půdy výměry 1457 ha 47 a. 37 m² na ročním pachtovném celkem obnos 117.444 Kč 91 h kromě zvýšení, které co do daní a ostatních veřejných dávek, jichž placení pachtýř převzal, nastalo nebo nastane oproti roku 1913 a nahraditi jí útraty soudního řízení v celkovém obnosu 4610 K 30 h.“

Své usnesení odůvodnil okres. soud takto: Dosavadní nájemné činilo při dvorech: Otrokovice, Terezov, Buňov, Skály, pole u Kvítkovic 106 Kč z 1 ha a při dvorech: Halenkovice, Sušice, Rovná, Topolná, Prusinky 125 Kč 11 h. Čistý katastrální výnos pak obnášel při dvorech z 1 ha: Otrokovice 38 Kč 70 h, Terezov 38 Kč 80 h, Buňov 36 Kč 80 h, Skály 33 Kč 80 h, Halenkovice 39 Kč 70 h, Sušice 47 Kč 50 h, Rovná 16 Kč 20 h, Topolná 38 Kč 30 h, Prusinky 39 Kč 40 h, pole u Kvítkovic 50 Kč 10 h. Celkový čistý katastrální výnos ze všech dvorů s půdou vesměs řepářskou byl 4 6.297 Kč 45 h. Při dvorech: a) Otrokovice, Terezov, Buňov, Halenkovice, Topolná, Prusinky bylo nájemné zvýšeno o 126 Kč, b) Skály o 121 Kč, c) Sušice o 144 Kč, d) Rovná o 93 Kč, e) pole u Kvítkovic o 151 Kč, což činilo dohromady 184.288 Kč 63 h.

Jelikož však jednalo se tu o zabraný majetek dle zákona ze dne 16. dubna 1919, čís. 215 sb. z. a n., srazilo se ze 184.288 Kč 63 h 25% a zbylo tedy pro zvýšení 138.216 Kč 47 h. Z tohoto obnosu bylo nutno odpočítati nájemné, placené v mléce a elektrickém osvětlení, v cenách rovněž v té době zvýšených t. j. za mléko 2.539 Kč 68 h a za světlo 18.231 Kč 88 h, celkem 20.771 Kč. 50 h; zbylo tedy zvýšení 117.444 Kč 91 h, což se rovná 6% zvýšení dřívějšího nájemného.

Zvýšení nájemného týkalo se jen plodné půdy, nikoli neplodné o 22 ha 42 a 43 m². Zvýšené platy na daních a přírážkách měla pak majitelka vždy oznámiti nájemci. — Dopisem ze 17. dubna 1720 sdělilo ministerstvo zemědělství, že hodlá zříditi na Moravě vzorné pastevní hospodářství pro chov a odchov kmenových stád jednotlivých druhů hospodářských zvířat, spojené s dobytkařskou školou. Proto tázalo se, zda by majitelka byla ochotna, odprodali státu dvory: Terezov, Buňov, Skály, Otrokovice, a žádalo sdělení výměry jednotlivých dvorů a cenu 1 ha. — R. 1923 prodala tedy majitelka Státnímu pozemkovému úřadu 50% nemovitostí, vyjmutých ze záboru, ve výměře 543 ha 37 a 77 m² = 2732 měřic. Avšak cukrovar a. sp. v Napajedlích čítal si následkem toho roční ušlý zisk 226.400 Kč, t. j. na 566 měřicích řepy po 40 metr. centech po 1 měřici a 10 Kč na 1 metr. cent řepy, což činilo do uplynutí pachtovní doby r. 1930 celkem 1,584.000 Kč, o které podala na majitelku žalobu.

Při soudním jednání o této věci dne 2. srpna 1923 vyjádřil se znalec ředitel Němec přerovské elektrárny, že tehdejší napajedelská elektrárna v cukrovaru vyráběla proud neobyčejně ne hospodářsky, zastaralými stroji a při marnotratných zařízeních věcných i osobních. Na 1 kilowatovou hodinu spotřebovalo se nejméně 11 kg uhlí proti 3–5 kg jinde. Proto bylo rozhodnuto, aby se místo žádaných 18.231 Kč 80 h za elektrické osvětlení bralo ročně jen 13.340 Kč 40 h a nájemné pak 122.336 Kč 39 h místo 117.444 Kč 91 h.

Roku 1921 byl na účtu ztrát a zisků vykázán již schodek v obnosu 1,120.068-75 Kč. Na účtu ztrát jsou položky: 1. Domácnost vrchnosti obnosem 943.740-16 Kč, v čemž však jsou zahrnuty též úhrady daně z příjmů, válečné přirážky, poplatky z válečných zisků a různých doplateků za roky 1915 až 1919 obnosem 783.449,02 Kč, pak výdaje za dřevo, potřeby pro kuchyň a různé účty; 2. apanage 24.000 Kč; 3. pense převzaté a z milosti 27.896,33 Kč; 4. různé platy 4.229,74 Kč; 5. patronátní břemena 3.583,11 Kč; 6. úroky 348.437,75 Kč; 7. různé výlohy 39.470,54 Kč; 8. činžovní domy 9.952,23 Kč; 9. správa statku 57.212,56 Kč; 10. hřebčín 162.811,34 Kč; 11. telefon 5.983,88 Kč; 12. fond zaměstnanců 18.940,15 Kč; 13. zámek 59.803,63 Kč; 14. velký nájem 55.524,30 Kč; celkem 1,791.581,72 Kč. Na účtu zisků byly položky: 1. Cihelna 117.013,47 Kč; 2. dvory Tlumačov a Záhlínice 51.838,17 Kč; 3. drobné nájmy pozemků 6.579,31 Kč; 4. rybářství 1.469– Kč; 5. lesnictví 492.886,86 Kč; 6. elektrické světlo 1.726,16 Kč; celkem 671.512,97 Kč. Velký nájem dvorů vykázal ještě r. 1920 zisku 49.869 Kč 68 h. V položce „Patronátní břemena“ jsou zahrnuty též výdaje za opravu kostelů v Ha-lenkovicích a v Tlumačově, dodávka dřeva farám 62 metrů, klášteru a poštovnímu úřadu asi 20 metrů. Činžovní domy byly čísla 75, 87, 546, 540, jichž drahé opravy a státní daně z nich byly příčinou, že se octly na straně ztrát.

V položce „Různé dary“ jsou zahrnuty různé štedrou rukou Baltazích udělené dary a podpory chudým, sirotkům, dobročinným spolkům, hasičům, při vaření polévky chudým v klášteře, péče o nemocenské podpory, různé dary zvíře a dřeva, podpora v lékařském ošetření dle Rotálovny nadace.

4. Zaměstnanci a jejich požitky.

Nemalým břemenem napajedelského panství bývaly též požitky velmi četných zaměstnanců a sluhů. Za hraběte Klimenta z Kesselstattu r. 1827 bylo:

1. v **zemědělském odboru** ve službě celkem 112 zaměstnanců s ročním platem v hotových penězích 6.511 zl; mimo to dostal deputátu vrchní úředník 4 džbery soli, všichni zaměstnanci dohromady 130 sudů piva. (sud pivní = 4 vědrům, 1 vědro = 40 mázům, 1 máz = 4

žejdlíkům, 1 žejdlík = 4 čtvrtkám), 7 centů 20 funtů mláta, 260 centů sena, 333 měric 2 mírky pšenice, 21 centů slámy, 1247 měric 6 mírek rži, 156 měric ječmene, 52 měric ovsu, 259 měric zboží pro kuchyni; 442 sáhů dřeva, 31 měric pole na konopě a 240 měric na zemáky, 151 kop zeli.

Dle úředních hodností byli zaměstnanci zemědělského odboru: Hejtmán jako vrchní úředník; justiciár; přednosta úřadu; purkrabí; hospodářský správce; zahradník; 7 různých písařů; mistr pro vodovod; 2 zahradní pomocníci; zahradník pro ovoce; 2 hlídači důchodního úřadu; sluha kanceláře; 8 drábů pro dvory v obcích po jednom; 5 sluhů na obchůzky; 3 sluhové u volů a oslů; 5 ovčáckých mistrů asi s 15 sluhy ovci; sluha pro skopce na Terezově; hlídač telat v Záhlinicích; 5 pastýřů krav se 24 služkami; vrchní dozorce hlídačů v Napajedlích; 9 polních hlídačů v různých obcích; 3 Švejcaři; hlídač chmele.

Kromě deputátu již zmíněného dostalo se 10 předním úředníkům po jednom velikonočním beránku; sluhové pro posilky dostávali na dva roky po 1 kabátu, po jedněch kalhotách, 1 vestě, 1 klobouku, na 3 roky po 1 plášti.

Roku 1843 dostali o posvěcení chrámu po 1 skopci sluhové v Napajedlích, Otrokovicích a ve všech ostatních obcích panství. — V letech 1854/5 platili již drábi za upotřebená pole na zemáky do důchodní pokladny po 24 kr z měrice a ovčáci po 48 kr.

2. Lesní odbor panství zaměstnával r. 1827 celkem 24 osoby, kterým bylo v hotových penězích ročně poukázáno 2326 zl; deputátu dostali: 52 sudů piva; 1 cent 25 funtů mláta; 78 centů 50 funtů sena; 1 kopu 30 snopů slámy; 69 měric pšenice; 256 měric rži; 32 měric ječmene;

26 měric ovsu; 56 měric zboží pro kuchyni; 136 sáhu dřeva; 23 kop zeli; 62 měric pole na zemáky; 3 měrice pole na konopě.

Dle úředních hodností byli zaměstnanci v lesním odboru: Lesní správce; 2 písaři; lesní mládenec; správce napajedelské hájovny s mláďencem; 6 lesních s mláďenci v 6 obcích; Švejcar, hajný luk a lesa; 6 hajných. Hajní byli osvobozeni od robot; museli si však sami porazit dřevo v lese a dovézt; dostali dle potřeby 10 zl na boty. Roku 1857 nesměli hajní ani kdo jiný sami již porážeti stromy v lese, nýbrž jen lesní úřad, který pak sám vše poukazoval a ovšem podával řádné výkazy. Za hajné bývali ustanovováni především domkaři. R. 1865 dostali revírníci a mláďenci ročně zimní a letní látku na kabáty, za niž složili polovici ceny do důchodu. Za ušití platili sami. Deset hajných dostalo látku úplně zdarma; jen ušití museli si sami zaplatiti. — Lesním zaměstnancům byly přiděleny též zahrady k užívání:

nadlesnímu o ploše 2 ¼ měrice, z hajných nejmenší plocha topolskému 5 ½ měrice a největší tlumačovskému 21 ¾ měrice.

3. Jiného druhu zaměstnanců a smluvně požívajících některé deputáty byly 84 osoby, jimž ročně vyplatilo se celkem v hotových penězích 2478 zl; deputátu pak dostali 65 sudů piva; 2 centy mláta; 196 centů sena; 217 sáhů palivového dřeva; 69 měric pšenice; 204 měrice rži; 37 měric ječmene; 13 měric ovsu; 30 měric zboží pro kuchyni; 15 kop zelí; 2 měrice pole na konope; 75 měric pole na zemáky.

Dle hodnosti patřili sem: Sekretář a revident; jednatel při mlácení při dvoře; správce JUDr. Schindler; krajský výběřčí; kominář; chirurg Hanzel; vrátný pokojů a jeho žena prادلena; dva vrátní zámku; učitel v Napajedlích; stavitel Rosa; stolař Nosek; prostěrač; poštovní posel; dva kostelníci; malíř Pír; dvě porodní babky; chudobinec (na rohu školy proti kostelu); dva muži pro vodovod; děkan v Napajedlích; hodinář, natahující vězní hodiny; 5 větších a 12 malých soudců v obcích panství; hlídači luk v Záhlincích a v Kvítkovicích; 6 hajných pro výběr činží; 14 škol na panství; zvěrolékař a policejní dozorce v Napajedlích.

4. Pensistů různých bylo 33 osob, jimž bylo celkem poukázáno ročně: 1. hotových peněz 1957 zl; 2. 29 sudů piva; 3. 1 1/2 centu mláta; 4. 21 centů sena; 5. 3 kopy slámy; 6. 81 měric pšenice; 7. 261 měric rži; 8. 39 měric ječmene; 9. 45 měric kuchyňského zboží; 10. 16 kop 30 hlávek zelí; 11. 4 měrice pole na konopě; 12. 115 sáhů palivového dřeva.

5. Smlouené deputáty 16 osobám, jako byly: 1. Nájemce palírny v Napajedlích; 2. 6 švejců v obcích panství; 3. 3 mlynáři (Napajedla, Otrokovice, Sazovice); 4. 6 hostinských. Tito měli poukázáno: Nájemce palírny 6 sudů piva náhradou za daň z pití a odsyp; 100 měric pozadkového ječmene švejčari; všichni pak 228 centů sena; 20 centů slámy nájemce palírny náhradou za hnůj pro velkostatek; 50 centů ovsu; 263 sáhů palivového dřeva, které museli někteří sami v lese porazit a odvézt.

6. Apanage (t. j. věno nebo odbytné mladším členům rodiny) a pense ve smyslu nějakého testamentu 17 osobám v penězích celkem 9060 zl k. m. a 6324 zl v. m.

Kromě hotového platu v penězích dostávali jednotliví úředníci a též jiní zaměstnanci akcidenci, t. j. odměnu z prodaných kusů zboží, dobytka; obilí; dřeva, trávy, vlny, počítanou ze zlatky; 2, 3, 4, 5, 6, 9 kr; také střelné ze zvěře užitkové a škodné; akcidence byla každého ¼ roku propočítána a pak rozdělena mezi příslušné zaměstnance. Deputátní zboží nesměl nikdo odprodávati; mohl si však vyžádati místo něho peníze dle běžné ceny. Zaměstnanci, bydlící ve dvoře — drábi,

ovčáci, hlídači telat — mohli si chovat i užitková zvířata; krav tolik, na kolik stačilo deputátní seno; 1 prasnici, 2 prasátka; 1 kohouta se 6 slepicemi; ale žádných hus a holubů. Krávu prodat a novou usadit mohl zaměstnanec jen se svolením dozírajícího úředníka. Nic nesmělo volně pobíhat po dvoře; vše muselo být v ohradách.

Všem 286 zaměstnancům napajedelského panství bylo tedy r. 1827 ročně vydáno: 1. hotových peněz 19.590 zl v. m. a 9660 zl k. m; 2. 4 džbery soli; 282 sudů, 4 vědra piva; 12 centů mláta; 783 centů sena; 45 kop slámy; 3. 552 měřic pšenice, 846 ½ měřice rži; 246 měřic ječmene, 131 měřic ovsa; 391 měřic kuchyň. zboží; 1152 sáhů paliv. dřeva; 206 kop zelí; 100 měřic pozadkového obilí; 41 měřic pole na konopě a 377 měřic na zemáky. Střelného platilo se nejvíce 3 zl z jelena, černé zvěře a z vlka, nejméně 3 kr ze skřivana, 5 kr z křepelky.

Cukrovar a pivovar měly r. 1849 své zvláštní zaměstnance. Pro cukrovar byli: 1. správce s příjmy 1750 zl, světlem a otopem; 2. vaříč s 900 zl, 3 sudy piva; 3. domovník se 150 zl, 2 sudy piva, 7 centy sena, 1 kopou slámy, 4 měřicemi pšenice, 16 měřicemi rži, 3 měřicemi zboží pro kuchyni, 10 sáhami dřeva, 1/8 měřice pole na zemáky; 4. vazač se 360 zl; 5. noční hlídač se 182 zl 30 kr; 6. kominík se 40 zl; 7. pacholek u koní se 4 zl týdně = 208 zl ročně; 8. dozorce u strojů s 1 zl týdně po dobu kampaně; celkem 3596 zl.

Peněžité požitky zaměstnanců v Rimnicích vyžadovaly nákladu 3192 zl.

Pro pivovar byli: 1, sládek se 300 zl, 10 sudy piva, 60 funty mláta, 20 centy sena, světlem a otopem; 2. účetní se 100 zl; 3. pomocník sládkův se 480 zl, 4 sudy a 2 vědry piva (2 mázy denně); 4. 2 pivovarské pomocníci se 432 zl, 4 sudy piva, t. j. 1 mázem denně; 5. vazač se 300 zl, 4 sudy piva; celkem se 1612 zl hotových peněz. Sládek měl mimo to 30 kr v. m. z každého vyrobeného sudu piva.

Časem nastávaly změny v hodnostech zaměstnanců a jich příjmech. Tak r. 1852 byl již ředitel místo hejtmána s ročním příjmem 1100 zl, důchodní měl 740 zl, purkrabí 720 zl; každý měl dostat příplatek 60 zl na stravování svých písařů, kteří z deputátů dostávali pak jen 2 sudy piva. Ovčáčtí mistři převzali deputát, určený jejich sluhům a stravovali je za něj. Byl ustanoven lesní inspektor se 600 zl ročně bez deputátu, jehož pokoj vytápěl nadlesní depu-tátním dřevem. — R. 1867 byly deputáty značně zmenšeny, zvýšeny však peněžité příjmy. Byloť 208 zaměstnancům vyplaceno hotově 28.349 zl 57 kr v. m. Zaměstnanci však byli téhož roku rozděleni v odbory: 1. Důchodní úřad s 8 osobami; 2. vrchnostenské služebnictvo s 8 osobami; 3. mimořádní s 10 osobami (lékař, farář, kominík, učitelé, revident, správce vodovodu); 4. pro apanage 3 osoby; 5. pro pense z milosti a výchovné s 25 osobami; 6. pro pense dle testamentu 9 osob;

7. správa napajedelská se 47 osobami a otrokovská se 43 osobami; 8. lesní úřad se 30 osobami; 9. stavební úřad se 4 osobami; 10. pivovar s 10 osobami; 11. cukrovar s 11 osobami. Rozdělení celého hospodářství na správu napajedelskou a otrokovskou pochází již z roku 1856; v čele napajedelské správy byl ředitel Diebl se 2 písaři a v čele otrokovské purkrabí Kronthál též se 2 písaři. Ostatní zaměstnanci podrželi své hodnosti s nepatrnými změnami; zůstali tu drábi, pastýři krav, mistři ovcí, pacholci, služky, hlídači, zahradník atd. Rozdělení na dvě samostatné správy trvalo do r. 1869/70, načež byly opět správy spojeny v jednu.

Pro posouzení hodnoty přidělených deputátů stůjež zde ceny naturálií z r. 1867: 1 měrice pšenice po 5 zl, rži po 4 zl, ječmene la po 3 zl, prostředního po 2 zl; sáh a dřeva po 5 zl; cent zemáků po 1 zl; jehně po 80 kr; 1 měrice pole na zemáky po 8 zl, na konopě po 12 zl.

Roku 1883 zřídil Bedřich hrabě Stockau v tlumačovském revíru nové služební místo myslivce pro umělý chov krotkých bažantů a koroptví v množství co největším, které pak svěřil Vilému Heidrichovi z Pruského Slezska, jemuž byly poukázány požitky: 1. hotových peněz ročně 250 zl; 2. deputátu 4 hl pšenice, 8 hl rži, 4 hl ječmene, 36 metrů palivového dřeva, 20 áru vyhnojené půdy na zemáky; 3. užitek z 1 panské krávy; 4. byt ve dvoře, na Skalách; 5. střelného 25 kr z kusu; 10 kr za 1 vzrostlou koroptev, puštěnou na svobodu. Sám si měl odchovat! stavěcího psa, na nějž dostal ročně 8 zl a 400 kg kukuřice.

Jelikož r. 1907 shledali manželé Baltazziovi v započítávání požitků a deputátu mnohé nesrovnalosti, ustanovili nové zatímní směrnice pro ony výpočty. Týkaly se zvláště cestovních diet, střelného, trofejí (parohů), loveckých psů, prémie za chycené pytláky, listu na stlaní, deputátního dřeva, zákazu chovat drobné zvířectvo pivovarskými zaměstnanci, akcidence lesním revírníkům a adjunktům, odejmutí platu daně z příjmu a příspěvku na úrazové pojištění těm, kdo byli ustanoveni po 1. červenci 1906, zákazu hazardních her.

Roku 1911 bylo 28 úředníkům důchodu, lesů, pivovaru a hřebčínu, zbylým po odstranění ostatních, když prodán byl cukrovar a dány do nájmu dvory, vyplaceno hotově po srážkách do pensijního fondu 56.595,30 korun; hodnota naturálií: bytu, otopu, světla, kterých se všem dostalo, a piva pro pivovarské zaměstnance činila mimo to obnos 7117 korun. — Značně zhoršily se poměry za války; požitky vyplacené 28ti zaměstnancům lesa, hřebčínu a cihelny r. 1919 činily po srážkách 111.952 korun a naturálie jim poskytnuté v bytu, světle, poli na zemáky, otopu a uniformě lesníků, měly hodnotu 18.579 korun.

Dle výnosu ú. ř. čís. 4953 ze dne 20. července 1920 měli od r. 1920 lesní zřizenci nárok na zákonitou dávku obilnin dle počtu členů rodiny, nejvýše však pro 4 osoby, pak na dávku zemáků a mléka a to: 1. Přednosta domácnosti jako těžce pracující 240 kg obilí ročně; 2. manželka žijící ve společné domácnosti 144 kg obilí a 3. děti — nejvýše dvě — po 144 kg obilí ročně a to: chlapci do 18 roků věku a dívky do 14 let věku svého, mají-li rodiče nárok na výchovný příspěvek pro tyto děti. U méně členné rodiny mohla tato dávka platit i pro služku. 4. Zemáků bylo přikázáno rodině ročně 30 metr. centů a mléka 2 litry denně.

Roku 1921 činily příjmy 35 zaměstnancům hřebčína a zahrady, vyplacené hotově a v hodnotě naturálií — v bytu, světle, otopu, poli na zemáky, v travě, mléku, obleku, obilí, v příspěvcích pensijních a nemocenských, poskytnutých zaměstnavatelem, celkem obnos 311.727 Kč.

K 31. prosinci 1923 byly všechny dluhy napajedelského velkostatku vypočteny na obnos 11,074.908,73 Kč, z nichž na daních 2,204.648,28 Kč.

Roku 1832 vykázal

	na příjmech	na vydáních
důchodkový úřad	35.315 zl 23 kr	126.282 zl 22 kr
purkrabský úřad	58.819 zl 41 kr	7.541 zl 31 kr
obilní úřad	29.944 zl 42 kr	1.983 zl 53 kr
stavební úřad	916 zl 23 kr	4.657 zl 2 kr
lesní úřad	21.832 zl 54 kr	2.060 zl 40 kr
Všechny úřady celkem	146.829 zl 4-kr	142.525 zl 29 kr

Zisk velkostatku za r. 1832 byl tedy 4.303 zl 35 kr; mimo to bylo vykázáno ještě 8.736 zl 7 kr v. m. nedoplatků z let 1818 až 1832.

Do příjmů důchodu náležely činže z mlýnů, ob-chodů, hostinců, palírny, pekárny, olejny, koželužny, pozemků, lázní, rybářství, z výčepu vína, taxi, laudemia, z mýtného, z pivovaru, z přediva, potravní, kauce.

Do vydání patřily: daně, úroky, splátky dluhů, vydržování mýta, kancelářské výlohy, akcidence, úřední a různá jiná vydání.

5. Ceny plodin v Napajedlích v zimě r. 1849 za měřici dol. rak. míry.

Obec	Pšenice	Réz	Jčmen	Oves	Hrách	Čočka	Vikev	Proso	Zemský	Konopné	Cent konopl	Cent jetelc	Cent slad-	Vědro vina
Halenkovice	1 zl 40 kr	1 zl — kr	40 kr	27 kr	1 zl — kr	—	55 kr	—	12 kr	—	—	30 kr	30 kr	2 zl 48 kr
Jankovice	1 zl 40 kr	1 zl — kr	40 kr	27 kr	1 zl — kr	—	55 kr	—	12 kr	—	—	30 kr	30 kr	—
Košiky	1 zl 40 kr	1 zl — kr	40 kr	27 kr	1 zl — kr	—	55 kr	—	12 kr	—	—	30 kr	30 kr	—
Kudlovice	1 zl 40 kr	1 zl — kr	40 kr	27 kr	1 zl — kr	—	55 kr	1 zl 8 kr	12 kr	1 zl 12 kr	6 zl	30 kr	30 kr	2 zl 48 kr
Kvítkovice	1 zl 56 kr	1 zl — kr	40 kr	30 kr	1 zl 10 kr	—	55 kr	1 zl 12 kr	12 kr	1 zl 12 kr	6 zl	30 kr	30 kr	—
Napajedla	1 zl 56 kr	1 zl — kr	40 kr	30 kr	1 zl 10 kr	—	55 kr	1 zl 8 kr	12 kr	1 zl 12 kr	6 zl	30 kr	30 kr	2 zl 48 kr
Otrokovice	2 zl 4 kr	1 zl 5 kr	45 kr	30 kr	1 zl 15 kr	—	1 zl	1 zl 12 kr	14 kr	1 zl 12 kr	6 zl	30 kr	30 kr	—
Šarovy	1 zl 40 kr	1 zl — kr	35 kr	27 kr	—	—	—	—	12 kr	—	—	—	27 kr	—
Sazovice	1 zl 56 kr	1 zl — kr	40 kr	30 kr	1 zl 10 kr	—	55 kr	1 zl 8 kr	12 kr	1 zl 12 kr	6 zl	30 kr	30 kr	—
Spýtlíněv	1 zl 40 kr	1 zl — kr	40 kr	27 kr	1 zl — kr	—	55 kr	1 zl 8 kr	12 kr	1 zl 12 kr	6 zl	30 kr	30 kr	2 zl 48 kr
Sušice	1 zl 40 kr	1 zl — kr	40 kr	27 kr	1 zl — kr	—	55 kr	—	12 kr	1 zl 12 kr	6 zl	30 kr	30 kr	2 zl 48 kr
Tlumačov	2 zl 4 kr	1 zl 5 kr	45 kr	30 kr	1 zl 5 kr	—	1 zl	1 zl 12 kr	14 kr	1 zl 12 kr	6 zl	30 kr	35 kr	—
Topolná	1 zl 48 kr	1 zl — kr	40 kr	30 kr	1 zl 5 kr	—	55 kr	—	12 kr	1 zl 12 kr	6 zl	30 kr	30 kr	—
Záhlnice	2 zl 4 kr	1 zl 5 kr	45 kr	30 kr	1 zl 15 kr	—	1 zl	1 zl 12 kr	14 kr	1 zl 12 kr	6 zl	30 kr	30 kr	—
Zlufavá	1 zl 48 kr	1 zl — kr	40 kr	30 kr	1 zl 5 kr	—	55 kr	—	12 kr	—	—	30 kr	30 kr	—

Purkrabský úřad měl příjmy z tržby za mléko, dobytek, vlnu, kůže, činžovní drůbež a vejce, lůj, mláto, trávy, ovoce, zeli, seno, slámu, zemáky, len, konopí, peněžité zhodnocení roboty a jiné; vydání za nákup dobytka, soli, mazadlo na vozy, léčení dobytka, stělné, nádoby, mzdy řemeslníkům a dělníkům a jiné.

Obilní úřad těžil z prodaných polních plodin a vydával za nákup semen k setí, na mzdy dělníkům.

Příjmy stavebního úřadu pocházely z prodaných cihel a různých prkenných a železných věcí; vydání pak za nákup inventárních věcí, železa, hřebíků, vápna, na mzdy dělníkům a řemeslníkům.

Lesní úřad tržil z prodeje dřeva a vydával za mzdy dělníkům při kácení a řezání dřeva, uhlíři za pálení dřevěného uhlí, nákup lesních semen, stělné, výlohy honitby a jiné.

R. 1838 jeví se již výtěžek z řepy 7.984 zl 20 kr; r. 1859 stoupl na 11.054 zl 22 kr a r. 1841 na 23.536 zl 52 kr.

Celkový příjem panství R. 1841 i s řepou byl 290.863 zl 16 kr a vydání 275.500 zl 39 kr; získalo se 15.362 zl 36 kr.

Ke 30. červnu 1885 byla vykázána bilance:

	na příjmech	na vydáních
a) ze zemědělství	1,300.168 zl 25 kr	204.234 zl 61 kr
b) z lesů	1,283.712 zl 33 kr	33.353 zl 93 kr
c) z pivovaru	324.180 zl 16 kr	140.238 zl 56 kr
d) z cukrovaru	939.148 zl 32 kr	567.508 zl 32 kr
Celkem	3,847.209 zl 06 kr	945.335 zl 42 kr

Vydání z těchto 4 odvětví hospodářství zvětšilo se však platy na úroky, splátky dluhů, daně, apanage, pense a jiné do té míry, že bilance vykázala toho roku čistého zisku jen 275.520 zl 26 kr.

V tříletém průměru z let 1907–1910 jest vykázán čistý zisk obnosem 83.355 korun 23 hal. a z roku 1915/16 pouze 8.836 korun 58 hal. R. 1920 vykazuje bilance již schodek 104.181,98 Kč, k čemuž nutno připočísti ještě vydání na domácnost majitelky a udržování zámecké budovy a r. 1922 byl schodek 624.861.80 Kč.

7. Výměra ploch napajedelského velkostatku koncem r. 1930.

Dle pozemkového archivu v Napajedlích	lesa	zastavěné plochy	neplodné plochy	pastviny	zahrady	louky	pole	úhrnem
čís. 1766	2 ha 49 a 7 m ²	1 ha 66 a 33 m ²	39 a 10 m ²	4 ha 39 a 96 m ²	31 a 18 m ²	2 ha 69 a 51 m ²	18 ha 22 a 48 m ²	30 ha 17 a 63 m ²
čís. 345	85 ha 58 a 6 m ²	1 ha 96 a 87 m ²	2 a 77 m ² 5 a 43 m ²	1 ha 25 a 90 m ²	18 ha 30 a 23 m ²	49 ha 59 a 66 m ²	147 ha 70 a 19 m ²	308 ha 24 a 15 m ²
čís. 786	—	—	—	—	—	8 a 92 m ²	25 a 59 m ²	34 a 51 m ²
Všeho celkem	88 ha 7 a 13 m ²	3 ha 63 a 20 m ²	48 a 30 m ²	5 ha 65 a 86 m ²	18 ha 61 a 41 m ²	52 ha 38 a 9 m ²	166 ha 18 a 26 m ²	335 ha 2 a 25 m ²

V této konečné výměře byl zbytek velkostatku napajedelského prodán veřejnou dražbou dne 11. září 1935 za 3,160.000 Kč fě Baťa a sp. ve Zlíně. K tomuto obnosu nutno připočísti ještě 40.500 Kč za 180 árů pole na Burovech, jež koupil stavitel Al. Dostál, který tím vlastně dostal zpět svůj dřívější pozemek, který před několika roky záměnou pustil velkostatku za cihelnu „Šindelbaumovu“, pak 21.200 Kč za 70 árů luk v Židech, které fa připojila k ostatním svým koupeným lukám. Jediným zájemcem při této dražbě byla fa Baťa a sp.

Ostatní lesy koupilo již v dřívějších letech knížearcibiskupství Olomouc-Kroměříž, dvory s polnostmi státní

Pozemkový úřad jednak pro rozdělení mezi malorolníky, jednak pro státní potřebu a pro zřízení zbytkových statků jako větších hospodářství. Neprodán zůstal až do r. 1935 jen dvůr Prusinky s přilehlými polnostmi, lesík na Makové a Kalvárii a zámek se zahradou. Vnitřní zařízení zámku rozprodalo se veřejnou dražbou r. 1934 a archiv uložen na radnici pro museum. Veřejná dražba byla provedena na návrh Hypoteční banky morav. slezské. Odhadní cena bvla 4,204.825 Kč 60 h a nejnižší podání 2 mil. 850.000 Kč. Zámek byl tu odhadnut na 91.080 Kč, hřebčín 81.950 Kč, budovy dvoru v Prusinkách na 120.857 Kč, honitba na 25.000 Kč, rybníkářství 30.000 Kč.

VII. Služebnostní právo.

1. Napajedla.

Mezi velkostatkem a jednotlivými občany obcí vyvinula se časem řada služebností, z nichž v Napajedlích mezi nejdůležitější náleží služebnost vodního práva a) pro pivovar na zahradních parcelách čí. 331, 332 při domech čísel 307, 306, 308; b) pro zámek na parcelních číslech 287, 288 při domě číslo 315 a na p. čí. 304 /1 při domě 320.

1. Již asi od r. 1820 spočívá na zahradní parcele čí. 331 při domě čí. 307 (vedle kláštera) zděná nádržka, do níž stéká voda z nádržek v zahradách při domech č. 306 a 308, z ní pak potrubím, vedeným zahradou, dvorem p. č. 503, pod cestou, zahradou domu č. 219 a pod domem čí. 218, pod cestou náměstí do pivovaru. Studně v zahradě domu čí. 307 jest 54 m dlouhá, 6,6 m široká a 35,64 m celkové výměry; délka celého potrubí měří 110 m. Pro tento vodovod vzniklo několik sporů mezi velkostatkem a majiteli domu čí. 307.

R. 1857 žádal Tabarka náhradu za škodu, způsobenou mu zařízením cisterny a vodovodu, ač jeho předchůdce dostal z té příčiny $\frac{1}{2}$ měrice pole na Kamenci; majitel čísla 306 obdržel $1 \frac{1}{4}$ měrice pole a čísla 308 pak $\frac{3}{4}$ měrice.

R. 1874 uzavřel Tabarka přítok vody z nádržky do potrubí k pivovaru, čímž však dopustil se rušení držby a dostal pohružku na pokutu 25 zl. R. 1895 bylo na žádost majitelů oněch domů a majitele pivovaru č. 73 provedeno knihovní zajištění oné služebnosti na vodu, cesty, přístup k nádržce a potrubí v oněch domech v prospěch pivovaru na parcele čí. 98 a jiných podniků budoucně na téže parcele vystavěných, což bylo také zapsáno v moravských zemských deskách pod čí. 395. Majitelům oněch domů bylo tu vyhrazeno právo žádati náhradu jen za poškození průchodního domu a jeho zdí, nikoli za škodu na zahradních neb stavebních parcelách čí. 331, 503 při domě čí. 307, vzniklou opravami studně, vodovodu s příjezdem. Podobné odškodnění přířknuto bylo též majitelům domů čí. 309, 312, 219, 509 v letech 1878 a 1900 náhradou 5 až 10 zl.

2. Jiný proud vodovodu vedl z domu čí. 315 a 320. R. 1832 zdědil dům čí. 315 Matiaš Beránek po otci Tomáši. V nepamětných dobách, kdy v těchto místech byly ještě lučiny, zřídili si majitelé velkostatku na nynějších zahradních parcelách čí. 287, 288 při domě čí. 315 nádržky a cisterny, z nichž potrubím vedli vodu pro sebe, pro potřebu zámku a jeho obyvatel. Nádržku i potrubí udržovali po všechny časy v pořádku příslušnými opravami, k čemuž měli vždy vyhrazený volný přístup. Tuto služebnost uznal Václav Dadák, který

koupil onen podsedeck r. 1866 v exekuční dražbě za 14.000 zl r. č. R.1868 stali se majiteli onoho domu Františka a Bedřich hrabata ze Stockau a r. 1875 manželé Jos. a Františka Steinigerovi, kteří dům vystavěli na poschodí a některé místnosti v přízemí i poschodí pronajali r. 1876 Bedřichovu bratru Jiřímu na 5 roky.

Týž pak si zřídil svým nákladem potrubí od hlavní nádržky do prádelny, které se po uplynutí nájmu mělo odkliditi. Stalo se však jen z části. R. 1882 koupil tento podsedeck v exekuční dražbě Jos. Janiš za 4950 zl i se služebním právem velkostatku na vodovod. R. 1884 koupil jej Heinrich, dal si udělati asi 80 cm od hlavní nádržky jinou dřevěnou menší 1 m dlouhou a $\frac{1}{2}$ m širokou, přikryl ji do výše 50 cm hlinou a odvedl s použitím nerozebraného potrubí hodně vody pro svou potřebu. Ale záhy se na to přišlo a nastala žaloba pro rušení držby.

Také na zahradní parcele čís. 304/1, knih. vl. 53005, při domě čís. 320 jest nádržka, z níž se od nepamětných dob vede potrubím voda do zámku. Poněvadž ona nádržka byla již schátralá, dovolil Fr. Cívela velkostatku zbudovati novou a odváděti z ní vodu potrubím do zámku; také dovolil statku volný přístup a příjezd ke studni a cisterně, což bylo zaznamenáno v zemských deskách ve vl. 395. Majitelům oné zahradní parcely č. 304/1 ponechalo se právo spoluužívání vody z této studně pro vlastní potřebu v dosavadní míře. Za trpění této služebnosti bylo Cívelovi slíbeno i jeho nástupcům ročně 2 $\frac{1}{2}$ hl rži. R. 1935 ji ještě dostal.

3. Dle protokolu z 11. června 1870 byl zbudován třetí vodovod z Moravy Bažantnicí do pivovaru, odtud pod silnicí uliční k domu čís. 218 a od čís. 219 podél domů až k domu č. 229, potom kaštanovým stromořadím k zámku, po pravé straně obydlí zahradníka a prádelny zámecké, podél zámecké zahradní zdi nahoru v celkové délce od pivovaru počínaje 398 sáhů. Od čís. 219 po čís. 226 jde potrubí ve vzdálenosti 1 sáhy od vrchu silniční příkopy a od čís. 226 po čís. 229 tři střevíce, potom dle nákresu. Vodovod vystavěl svým nákladem velkostatek; vznikne-li při jeho opravách v budoucnosti někomu nějaká škoda, nahradit ji má velkostatek jako majitel zámku.

V téže době byla vystavěna také nynější zeď za kaštanovou řadou, ač statek chtěl tyto stromy míti uvnitř zahradyv za zdí.

4. Dle protokolů ze dne 29. prosince 1814 a ze dne 10. února 1818 byl zřízen vodovod také přes Kalvárii polem „Díly za humny“, patřícím k půllánu čís. 305 Šebesty Froleše, kterému bylo slíbeno odškodné za škody, způsobené mu při opravách, 2 měřice rži r. m., což bylo knihovně zajištěno na domě čís. 205. Jelikož však nedostával po šest let žádné rži, žádal Froleš, aby mu ono pole bylo zaměněno za

jiné stejné výměry. Dostal pole „Padělek“ o výměře 1 1/2 měrice. R. 1878 tedy po 60 letech byl onen vodovod zrušen; leč tehdejší majitel Jan Nesrsta zdráhal se vrátit statku „Padělek“ p. č. 1445 a 1446, ač dle ujednání měl to udělati.

5. Manželé Ant. a Voršila Páníkovi v Napajedlích č. 552 prohlásili listem ze 7. července 1896, že jim správa velkostatku dobrovolně a do odvolání dovolila na ústní jejich prosbu brati vodu ze studně, patřící k domu č. 540 jako majetku panskému a zavazují se udržovati ji v čistotě.

6. Manželé František a Marie Hrdinovi, půllánici v Napajedlích čís. 203, zavázali se reversem z 28. prosince 1872 za úplatek 250 zl r. m. v hotovosti pro sebe i své nástupce na věčné časy trpěti ovocné stromořadí, vysázené na panských polních parcelách čís. 2532 a 2533 podél jejich polních parcel čís. 2556 a 2557 a nečiní žádných námitek proti stínu, způsobenému na jejich poli přesahujícími větvemi ani proti kořenům, v jejich poli se od stromů nacházejícím. Pole slibují užití tím způsobem, aby stromy nebyly poškozeny ani ve vzrůstu ani na ovoci. Tato služebnost byla zapsána do pozemkových knih. R. 1894 koupil půllán tento i se závazkem zmíněné služebnosti v exekučním prodeji Karel Sedláček za 8622 zl. Jmenované pozemky jsou na Burovech.

7. Listem ze srpna 1903 propůjčila lesní správa velkostatku napajedelského okrašlovacímu spolku les na Makové ke všeobecnému vycházkovému užívání a dovolila, aby tam spolek zřídil svým nákladem cestičky.

8. Zápisem z 28. března 1903, sepsaným na obecním úřadě v Napajedlích, bylo Františku Šiškoví, řezbáři na Kapli, č. 411, povoleno vyšínout stavbu dílny při tomto domku poněkud do panské parcely čís. 6482, začež měl platit do důchodní pokladny ročního nájemného 1 zl (t. j. jako uznávací poplatek). Jakmile by přestal platit, musel by vybihající část odstraniti. — Nyní jest ona parcela obecním majetkem.

9. Dne 31. prosince 1918 zavázal se velkostatek platiti uznávací poplatek po dobu 20 let Vilému Kappovi ročních 42 Kč za telefonní sloup, postavený na jeho poli.

10. Obec Napajedla měla v držení parcelu čís. 3403, 3555 ve výměře 4 měric, po nichž měl velkostatek právo cesty a příhonu dobytka, vedení vody k louce „Záhorka“ p. č. 3380. Toto právo jakož i zřízení potřebného příkopu vyhradil si velkostatek i na dále.

11. Od nepamětných časů měl velkostatek zdejší právo vésti vodu z příkopu p. č. 6468/1 do příkopu p. č. 6468/2, ohraničující louku p. č. 3414/1 po celé její délce, a k louce p. č. 3380 k jejímu

zavodnění. Příkop p. č. 6468/2 musí se čistit dle potřeby a stále udržovati v šířce 80 cm. Hlinou upravila se hráze.

12. Domek čis. 400 byl kdysi rozdělen na dvě části: 400/a, 400/b, z nichž na 400/b uvázla dle vložky 245 služebnost ve prospěch držitelů domu č. 400/a, kteří mají právo bráti vodu ze studně při domě 400/b. Majitelé obou domů mají s polovice přispívati na udržování studně.

Mnoho dřívějších služebností bylo odstraněno výměnou pozemků nebo peněžitou náhradou.

Úprava hranic pozemků jich kupem a záměnami.

Již r. 1824 koupil za účelem úpravy hranic Jan Cígler pro velkostatek od Josefa Slezáka polní parcelu čis. 1427 výměry 5 ½ měrice nad Slaným za 55 zl v. m. a r. 1826 byla výměnou získána p. č. 714 za p. č. 812. Za účelem zaokrouhlení a lepšího uspořádání pozemků polních, lučních, zahradních neb jiného druhu bylo zvlášť za Jiřího hraběte Stockau a jeho syna Bedřicha provedeno několik větších i menších odprodejů pozemků. Tak 6. července 1851 byla ke stavbě domku prodána kočmu Františku Vrzalovi na Kapli zahrada s přilehlým kusem pastviny ve výměře 440 sáhů za 125 zl k. m.

Na Kapli pod věznicí soudní budovy bývaly vylévány ze džberů výkaly vězňů, což se protivilo zdravotním požadavkům této čtvrti města; mimo to byly tu četné louže, zbytky bývalého ramene Moravy. Zástupce velkostatku usvolil se zbudovati pro výkaly kryté jámy a louže odvésti příkopem, vedeným Bažantnicí do Moravy.

Smlouvou z 8. dubna 1885 bylo odprodáno z cestní parc. čis. 6470, vedoucí podél Bažantnice od mostu k pivovaru, 70 sáhů za 38 zl k zahradám dom. čis. 66, 558, 67, 68, 69 k žádosti jejich majitelů, tvrdících, že beztoho těchto kousků užívali již přes 80 let jejich předkové i oni sami. Na toto užívání přišlo se po vyhoření stodol čísel 67 a 68, načež následovala žaloba pro rušení držby.

Listem ze 26. června 1893 dovolila správa velkostatku, aby obec Napajedla zřídila klenutý kanál, cestní parcelou čis. 6470 do Moravy; vymínila si klenbu aspoň 30 cm a boční zdi 50 cm silné a aby cesta k pivovaru se nijak nepřerušila. Darovala k tomu 18 m³ kamene a 500 pálených cihel.

Při regulování řeky Moravy odstoupil k tomu účelu velkostatek z parcel č. 6482/11, 6469; 76/1, 2, 77 asi 0,63 ha mezi břehem Moravy a topolovou alejí podél cestní parcely čis. 6470 za náhradu 7500 K za 1 ha, celkem 4725 K 65 h. Celá Bažantnice byla zvýšena do výše 183,60 m se svahem k Moravě. Topoly podél cesty byly vykáceny.

V pozdější době byla pak Kaple na podnět okrašlovacího spolku a péčí dlouholetého starosty Josefa Konečného poznenáhlu upravována kanalisací, vyrovnaním jam a louží, navázkou celého prostranství při různých stavebních příležitostech v jiných částech města.

R. 1852 byl získán veřejnou dražbou svobodný pozemek nad lázněmi na Makové polní parcely čís. 1424, 1425, 4298 výměry 7 $\frac{1}{4}$ měrice po zemřelém Janu Svobodovi za nejvyšší podání 276 zl k. m. (Snad při lázeňské zahradě.)

R. 1866 postoupil velkostatku Tomáš Šebestík v Napajedlích č. 64 svou stodolu nedaleko napajedelského dvora, začož mu statek vystavěl novou stodolu na jeho vlastním pozemku vedle Šindlbauma (= Schönbauma) ve Svatoplukově ulici u mostu a postoupil mu též 1086 sáhů louky.

Na úpravu žlutavské cesty r. 1876 a r. 1879 daroval velkostatek obci Napajedlům 60 m³ kamene ze žlutavského lomu bez dovozu a na úpravu záhumenské cesty r. 1880 kámen z Kalvárie, který si usedlí též sami dovezli.

R. 1900 zpracovala městská rada Napajedel regulační stavební plán, proti jehož některým částem činila správa statku námitky. Souhlasila se zřízením ulice „Jirího z Poděbrad“ podél radnice na Kapli, nyní „Tyršovo náměstí“, též se zrušením výstupku domu čís. 87 do hlavní ulice, ale odporovala zamýšlenému rozšíření cesty p. č. 6470 od mostu k pivovaru a dále na Kapli. Po převratě byla tato cesta bez překážek rozšířena a upravena až po pivovar. Správa statku vymlouvala se, že prostoru za pivovarem, o něž se při úpravě cesty nejvíce jednalo, potřebují ke zbudování ležáckých sklepů v pivovare, kamž hodlali přeložit sklepy z cihelny. Cesta na Kapli měla se zřídit na parcele č. 76. Správa statku nesvolila rozšíření ulici Divišovu (Výhonek) na 15 m na úkor zámeckého parku; povolila zřídit cestu od Moravy při domě čís. 610 k Pazderně čís. 408 („Na bělidlech“), pak k cestní parcele čís. 6470 s odstupem části domu, čís. 408. Také bylo povoleno rozšířit cestu p. č. 6481, avšak bez újmy panských budov.

I prostranství u Rybníčka — nyní Havlíčkův sad — p. č. 292 před vchodem do zámecké zahrady bylo povoleno rozšířit s použitím p. č. 292/2 a větší části p. č. 292/1.

Nutno však rozbořit dva domky u Rybníčka č. 445 a 314, z nichž čís. 445 jest již zbořeno.

Když se r. 1877 zavádělo osvětlování hlavních i vedlejších ulic v Napajedlích, dal hrabě k žádosti obce zříditi rožní železné stožáry u parku záměckého a před soudní budovou. Světlo však měla udržovati obec.

2. Otrokovice.

1. Dle úmluvy ze dne 14. března 1900 mezi správcem Frant. Novotným v zastoupení velkostatku a majiteli pozemků parcelních čísel 865, 866 až 872 bylo provedeno odvodnění panského pozemku parc. čís. 946 tím způsobem, že drenážové trubky byly svedeny do studny, zhotovené blíž p. č. 931, ze které pak byl veden hlavní kanál přes zmíněné selské pozemky v průměru 6 cólů do příkopy u parc. č. 826. Majetníci vymínili si povolení, svést do tohoto kanálu vodu ze svých pozemků, bude-li toho třeba. Usvolili se připlatiti velkostatku za toto svolení náhradu 6 kr za 1 běžný metr hlavního kanálu.

2. Správa napajedelského velkostatku rozhodla se odvodniti drenážními rourami vlhké pozemky v trati: Malá Hrabůvka, Terezovský chrást, Skalecký chrást. Komise v té příčině konala se 1. října 1900. Jihozápadní část stráně trati Terezovský chrást byla svedena do silničního příkopu, vedoucího z Otrokovic do Tlumačova; hlavní proud byl veden selskými pozemky parc. čís. 773/2, 660, 661, 662 a panským pozemkem p. č. 637. Odvedená voda byla pak drenážemi svedena do stávajících panských a silničních příkopů. Majitelé selských pozemků si tu vymínili, aby při odvodnění vlastních pozemků mohli připojiti své drenážní roury k hlavnímu svodnímu potrubí. Zavázali se, že při opravách svodního potrubí nebudou od velkostatku žádati žádných náhrad. Vymínili si též, aby všechny odvodňovací i opravné práce konali se v době, kdy nejsou pozemky osety aneb osázeny.

3. Celá řada dřívějších služebností odstranila se záměnami neb kupem a odprodejem pozemků. Na příklad: a) příjezd na louky p. č. 406 až 411, 414 při Dřevnici dříve přes panskou p. č. 404, nyní s obecní cesty; b) příjezd přes panské p. č. 960, 1067, 946 na selská pole úpravou cesty; c) příjezd na p. č. 366—375 přes panské p. č. 334, 404 záměnou polí.

4. V lednu 1866 jednalo se o zrušení služebnosti, vážnoucí na pastvině p. č. 464 o výměře 1304 sáhů, která záležela ve hnaní dobytka na pastvu. Obě strany dohodli se na úzkém pruhu pro hnaní panských ovcí u selského hovězího dobytka na pastvu, o místě klidu pro vepřový dobytek občanů a o skladišti pro štěrky na silnici.

5. Čtyřicet osm usedlíků mělo právo pastvy na pozemku p. č. 424 v „Dolním lese“ a na p. č. 425 v „Horním lese“ v celkové výměře 300 měřic, začož odsypali 138 měřic ovsa. R. 1860 byla zrušena povinnost odsypu a velkostatek stal se neomezeným vlastníkem obou

pastvin. Cestou milosti odstoupil velkostatek p. č. 424 v Dolním lese o 120 měřicích usedlým do společného vlastnictví. Pastva na p. č. 425 i odsyp z ní přestaly úplně r. 1865 a tím i cestní služebnost přes panský pozemek po pravém břehu Dřevnice.

3. Sazovice, Šarovy.

1. Usedlíci i velkostatek měli v Sazovicích právo pásiti svůj dobytek na pastvisku, zv. Bařinky p. č. 405 a na pastvinách „Nade mlýnem“, Dolní Trávník“, „Břeží“, p. č. 80, 81, 815–819, 821, 823, 944, výměry celkem 174 měřic. Byl tu však spor, komu náleží ona pastviska do vlastnictví. Mimo to měla vrchnost právo hnáti své ovce na podzim přes poddanské pole a louky „Trny“, patřící k domovním číslům 23, 5–14, 28–34, 36–39, 44. K urovnání sporu dostala obec Sazovice do vlastnictví jako obecní majetek celá pastviska Nade mlýnem, Dolní Trávník a Břeží výměry 85 měřic, pak 17 měřic z pastviny Bařinky p. č. 465, zbytek Bařinek připadl jednotlivým usedlým. Mimo to dostala obec do vlastnictví 8 měřic z polní parcely čis. 467 v Sazovicích a p. č. 1120 v Otrokovicích a mez p. č. 464. — Vrchnosti byly postoupeny do vlastnictví polní a luční parcely v trati „Trny“ v Otrokovicích, patřící dosud sa-zovským usedlým v úhrnné výměře 24 měřic. Jednotliví usedlíci dostali z Bařinek p. č. 465 asi 76 měřic.

2. Usedlíci dom. čísel 1–14, 28–39, 44 měli v Otrokovicích několik pozemků v trati „Buňov“, k nimž dojížděli a docházeli přes panské pozemky p. č. 1128, 1135, 1129, 1132, 1133, 1134, 1268. Usedlíci odstoupili své pozemky v Otrokovicích statku a dostali náhradou stejné množství v Sazovicích v trati „Krčma“ a do společného vlastnictví 3 měrice z luční p. č. 263 a 264. Byla upravena nová cesta na p. č. 263 a majitelé luk musí trpět průchod a průjezd jimi na vzdálenější louky. — Mimo to jsou Sazovští povinni udržovati v dobrém stavu splávek, zřízený k odvádění vody z louky „Krčmy“.

3. Záměnou pozemků bylo r. 1860 odstraněno služebnostní právo fary v Mysločovicích, že mohla odvážeti sklizeň s luk svých p. č. 1113–1118 v Otrokovicích přes panské polní parcely č. 1071, 1074; rovněž záměnou odstraněno bylo právo Bergrovo v Otrokovicích, č. 20, jezdit na jeho pozemky p. č. 1119 přes panské p. č. 1071, 1074 a podobně Ulmanovo v Sazovicích.

4. Podobně v obci Šarovech bylo r. 1861 odstraněno právo podsedníka Tomáše Čechmánka čis. 4 jezdit na jeho louku p. č. 161, 162, přes panské p. č. 159, 160, 165, 166 záměnou jeho lučních parcel o 2 měřicích za p. č. 357 o 3 měřicích.

5. Šarovští měli právo pásiti svůj dobytek v panském lese, aby byli schopni platit dominikální poplatky. Za zřeknutí se oné pastvy

dostali Šarovští náhradou ze šarovského lesa p. č. 156–160 celkem 63 měřic a zbytek 369 měřic zůstal majetkem statku. Mlynář čís. 1, podsedníci čísel 4, 7, 10–15, 18, 19, 21–25 dostali z toho 2/3, domkaři čísel 2, 3, 5, 6, 8, 9, 12, 26–32, 34, 35, 37–46, 16 obdrželi 1/3.

4. Tlumačov.

1. Tlumačovští usedlíci měli polní služebnostní právo su-šiti sena a slámu na parcele čís. 2592 a hnáti na ni dobytek k pastvě. Narovnáni stalo se v letech 1858–1861 tím, že širší část parcely č. 2592 při dvoře u stodole postoupena byla statku a užší část obci do vlastnictví, že soukromá cesta byla s této parcely přeložena na polní p. č. 2582 a stala se veřejnou polní cestou. Majitel p. č. 2582 dostal náhradou pruh z p. č. 2592. Mimo to staly se p. č. 2590 a 2591 vlastnickým majetkem obce Tlumačova a p. č. 2593 až 2597 majetkem statku.

2. Usedlíci i velkostatek měli právo hnáti svůj dobytek na pastvu úvozem od kapličky parcelami čís. 1429, 1930, 1432–1438; pastva na těchto parcelách náležela však jen statku. R. 1861 staly se parcely čís. 1429–1438 vlastnictvím obce; p. č. 2432, 2152 a části z p. č. 1684, 2584, 2523 statku; cestní parcely č. 3214 a 1440 byly prohlášeny veřejnými v šířce 3 sáhů k užití všech, usedlíků. Tím právo služebnosti se odstranilo.

3. Usedlíci měli právo hnáti dobytek na pastvu panskými parcelami čís. 2601 a 2602 v Metlově a Výhonu a tam též pásiti. Tato služebnost odstranila se r. 1861 tím, že z p. č. 1454 a 1447 byly části odstoupeny na hřbitov, začož dostali majitelé oněch parcel stejné díly od statku z p. č. 1417. Z parcely č. 2602 dostal statek asi 1 měřici, zbytek její a celou p. č. 2601 pak obec. Mimo to zaplatili usedlíci obci ještě 50 zl r. m.

4. Na panské parcele č. 349 výměry asi 50 měřic spočívala cestní služebnost jízdní i pěší pro polní p. č. 3017 až 3030. R. 1861 byly statku do vlastnictví postoupeny parcely č. 3017 až 3030 od usedlíků, jimž statek zase postoupil stejný díl z p. č. 1417.

Ve Žlutavě usneslo se r. 1884 obecní zastupitelstvo, aby všichni, kdo užívají obecního místa před domem za zahrádky nebo ke skládání dřeva, platili za upotřebenou sáhu po 30 kr; místo pro hnojiště však bylo jim ponecháno bezplatně.

5. Topolná.

1. R. 1867 smluvily se velkostatek napajedelský, obec Topolná a město Uh. Hradiště na úpravě potoka Buravy a na zřízení stoky pro svod vody z potoka Buravy lesem kněžpolským, patřícím městu Uh. Hradišti, do Březnice a pak do Moravy. Velkostatek s obcí Topolnou zavázaly se vyházeti na svůj náklad každý s polovice onen příkop, upravit hráze a dle potřeby stoku čistiti a její hráze v pořádku udržovati. Na nutnost čištění má upozorniti vždy hradištská městská rada. Opomenou-li oba činitelé stoku vyčistiti a hráze upravit, vykoná tu práci rada sama na jejich účet. Jelikož průkopem svodnice pozbylo město kus lesní půdy z parcely čís. 1478, postoupil mu velkostatek ze své lesní parcely č. 1032/a na Topolsku v sousedství kněžpolského lesa 18 měříc.

2. Na panské louce p. č. 3072 spočívala od nepamětných dob cestní služebnost pro luční parcely čís. 795/b a 796, které původně patřily ke čtvrtlánu č. 83 a později jako věno Anny Neužilové, provdané Hanáčkové, k čís. 63. Tato služebnost byla odstraněna tím, že Hanáčková odstoupila velkostatku parcelu č. 795/b a dostala za ni náhradou stejný kus z p. č. 785 na Nivkách u Buravy.

3. Od nepamětných dob byli majitelé čtvrtlánu č. 22 a půllánů čís. 25, 76 nuceni dojížděti na své louky p. č. 1316—1318 přes panskou luční parc. čís. 1319/a. Později byly ony louky proměněny v pole. Služebnost ta byla odstraněna, když usedlíci postoupili své parcely statku; ten je sloučil s parcelou čís. 1319 v jeden celek, z něhož pak přidělil část čtvrtlánu č. 22 a část půllánům čís. 25 a 76, zbytek ponechal sobě, čímž se docílil přístup ke všem parcelám s veřejné cesty.

4. Majitelé dom. čís. 1—7, 12, 13, 18, 25, 21, 35, 75—76, 70, 82, 84—86, 90, 91, 93, 96, 99, 124, 129, 157, 161, 165, 144, měli své pozemky obklopeny panskými lučními, polními i pastevními, pročež museli jimi na své pozemky jezdit, chodit a dobytek hnáti, což působilo škodu, zvlášť na polích. Služebnost cest odstranila se záměnami pozemků a úpravou cest. Cestní parcela č. 3241, vedle níž vedou trubky vodovodu do dvora se rozšířila a nesmí se zrušiti bez dovolení napajedelského statku.

6. Obce sousedních panství ve styku s Napajedly.

1. Bělov.

Z dob, kdy obec Bělov patřila k napajedelskému panství, mívali Bělovští v užívání pro svůj dobytek tažný i hovězí na Žlutavsku ležící pastviny Třesný, Mrlavu a Kopec za roční odsyp 12 měřic ovsu, kterýž vykonávali sedláci. Domkaři počtem 45 odsypali réž pro pastýře, pasoucího hovězí dobytek a platili mimo to do obecní pokladny po 1 zl 30 kr v. m. z kusu hovězího dobytka.

R. 1850 vykoupili se Bělovští z odsýpání ovsu; tu žádali sedláci od každého z 45 domkařů po 1 zl 30 kr v. m. na ten výkup, což také každý domkař zaplatil. Později však byly jim tyto peníze vráceny, protože sedláci chtěli pastvinu Mrlavu a část Třesného proměnit na pole, pronajmout je a upotřebiti na výkup odsypu ovsu; zbývající část pastviny chtěli si ponechati pro vlastní dobytek tažný i hovězí. Vyhnal-li pak některý domkař 1 kus hovězí se selským na pastvu, žádali sedláci za 1 jeho krávu 1 zl v. m. a odsyp rži pro pastýře, kdežto sedlák žádný ničeho neodváděl ze svých 6–8 kusů do obecní pokladny. Poněvadž zmíněná pastva byla vykoupěna jen z obecní pokladny a z obecních výnosů polí, pronajatých, z prodeje sena a otavy, ale užívána byla jen od sedláků k pastvě jejich dobytka, žádali r. 1861 domkaři hraběte o zprávu, zda ony tři pastviny byly jen sedlákům ponechány k užívání a nikoli též domkařům. V odpověď bylo jim sděleno, že od r. 1750 platila obec Bělov z tohoto pastviska o 77 měřicích 5 zl pastevní činže a sypala 12 měřic ovsu. R. 1863 stěžovali si opět domkaři, že sedláci chtějí pastviska Mrlavu a Kopec na Žlutavsku mezi sebe rozdělit a domkařům ponechati jen nepatrnou část, ač řádně platili povinné činže a konali roboty. V příčině Třesného (Kiliánky) p. č. 726 až 733 stalo se narovnání se starostou Bělova již r. 1851, jímž odstoupeno bylo toto pastvisko obci, která měla vykoupit ovesnou i peněžní činži obnosem 240 zl a odškodnit vlastnictví těchto pozemků obnosem 600 zl, odvedených do fondu vyvlastňovacího. Domkaři nebyli tu sice vyloučeni, ale ani nebyla o nich žádná zmínka. Třesný byla lesní pastvina.

2. Komárov.

Okresní politický úřad v Uh. Hradišti ustanovil listem z 9. února 1864 k žádosti ředitelství velkostatku, aby úřad zprostředkoval a rozhodl v záležitosti cesty pro vývoz dřeva z Prusinského lesa, místní komisi na 8. únor 1864 a pro nepříznivé počasí na den 9. února 1864. Komárovští se nedostavili, pročež jednalo se bez nich. Bylo tu vzato v úvahu, že dle komárovské mapy vede přes komárovské pozemky zvané „Pod pecnem“ polní cesta vedle Prusinského lesa p.

č. 2134 v šířce $1\frac{1}{2}$ – $2\frac{1}{2}$ sáhy, kteráž se pak sbíhá s cestou přes napajedelské pozemky k cestě z Topolné do Napajedel. Této cesty možno k vývozu dřeva užiti a majitelé okolních polí musí to dovoliti ve smyslu císař. patentu ze 3. prosince 1852 § 24. Majitelé mohou žádati jen náhradu za škodu, způsobenou na poli převozem dřeva.

Smlouvou z 8. června 1890 zavázali se manželé Ignác a Františka Vyoralovi, čtvrtlánici v Komárově čís. 20, ke vždy trvající služebnosti ve prospěch velkostatku, aby totiž směly jeho povozy projíždět po celé délce a v šířce $3\frac{1}{2}$ sáhy na severní straně jejich pozemku p. č. 1252. Za tuto propůjčenou služebnost dostali Vyoralovi jednou pro vždy 100 zl. Služebnost tato byla zajištěna též knihovně.

3. Tečovice.

Na panském pastvisku Úlehla v Otrokovicích směli pásti svůj dobytek s panským Otrokovští i Tečovští. Mimo to měli Tečovští na Otrokovsku louky „Břestovce“ a „Dolní Chrasti“, na nichž mohl velkostatek pásti svůj dobytek s dobytkem usedlých po sklizni sena, na jaře až do sv. Jiří a pak po sv. Janu. Dohoda o této pastvě byla učiněna 2. ledna 1849. Leč netrvala dlouho, byla z nějakého úředního rozkazu zrušena. V říjnu 1861 dohodli se obě strany na tomto: a) Tečovští usedlíci počtem 37 odstoupili velkostatku své louky „Břestovce“ výměry 22 měřic a „Dolní Chrasti“ výměry 56 měřic v Otrokovicích; b) velkostatek postoupil Tečovským a obci Tečovicům své pastvisko p. č. 1306, 1327 a, 1388, z čehož obci připadlo 44 měřic, usedlíkům 39 měřic a obci Otrokovicům 19 měřic, které se spojili s Trávníkem. Mimo to dostala obec Otrokovice něco přes 1 měřici z p. č. 1388. Také cesty byly tu upraveny. Při tomto jednání se shledalo, že z některých tu uvedených pozemků omylem platil daň malenovský statek, což bylo uvedeno nyní v pořádek.

4. Vrbka.

V letech 1831–1836 bylo v dohodě mezi obcí Vrbkou, na panství kvasickém a mezi napajedelskou vrchností uznáno, že lesní louky, ležící na Napajedelsku ve výměře 72 měřic, pak Kračiny výměry přes 1 měřici jsou vlastnictvím usedlých Vrbky. Vrchnost zavázala se odstraniti stromy, blízké lukám a škodící svým stínem. Usedlíci zase vzdali se ve prospěch vrchnosti louky „Machová“ na Napajedelsku a slíbili udržovati v pořádku příkopy podél celé své hranice. Z 28 podepsaných jen 3 se podepsali plnými jmény, ostatní udělali křížky, které blíže označil Fr. Hofmann.

5. Velehrad.

Smlouvou z 21. listopadu 1892 dovolila napajedelská lesní správa velehradské, aby lesník v Novém dvorci Velehradska, jemuž se zasypala studně, směl čerpati potřebnou vodu ze studně, 3 m hluboké na parcele čís. 1175 v „Kobylím žlebě“ a aby ji vedl odtud potrubím, zřízeným vlastním nákladem, do myslivny. Za tuto úsluhu měl pak Velehrad platiti do Napajedel nájemného ročně 50 kr.

6. Litenčice.

Dne 8. března 1817 byl v deskách zapsán postup 1000 zl chudým dívkám panství Litenčic a Chvalnova, který učinil Arnošt Pospíšil z pozůstalosti Matouše Zdráhala. V srpnu 1827 byla tato položka převedena na 400 zl — po 20 stříbrných krejcarech do zlatky — pro první rakouskou spořitelnu s povolením faráře Fr. Pálky v Litenčicích.

VIII. Věnovací listiny vydané majiteli velkostatku v Napajedlích.

1. Hrabě Antonín z Rotálů založil poslední svou vůlí, danou v Holešově 20. listopadu 1761 na svých panstvích: Napajedla, Holešov, Bystřice p. H. pro své nemocné chudé poddané lékařskou nadaci obnosem. 4000 zl rýnských, z nichž 5% úrok měl býti roční odměnou lékaře, který měl bydlet v Holešově a bezplatně léčiti nemajetné poddané. I léky dostali zdarma. K tomu účelu byl věnován obnos 3000 zl rýnských, z jichž 5% úroků bylo 100 zl věnováno na opatření potřebných léků, 50 zl na odměnu lékárníkovi, který měl bezplatný byt v lékárně, musil však dodávati léky v dobré jakosti a bez vlastního užitku. Ušetří-li se některý rok něco peněz, mají se uložit pro příští rok, kdy bude více nemocí. Lékárník měl každého roku předkládati majiteli panství roční výkazy. Tuto nadační listinu dala písemně vyhotoviti 26. června 1837 ve Vídni Barbora hraběnka z Vrbna, rozená hraběnka z Erdödy.

2. Listinou z 8. února 1851 darovali manželé Jiří a Františka hrabata ze Stockau pro nově vystavěný kostel v Záhlinicích pastevní pozemek p. č. 848 o výměře 423 sáhů k užívání. Dřívější závazek, honiti tímto pozemkem dobytek z vesnice na louky pod ním ležící, pak příjezd na louku a odjezd s ní, zůstal v platnosti i nadále. Obec měla pak platit všechny daně a poplatky z tohoto pozemku. Pozemek měl se pronajmouti veřejnou dražbou na několik roků a z nájmu kryti se měly kostelní potřeby. Knihovni projednání měla obstarat obec.

Kostel vystavěla si obec záhlinická sama na p. č. 840, dílem z obecních prostředků, dílem z dobročinných příspěvků občanů; též zamýšlela zříditi faru a potřebnou dotaci pro jednoho kněze a vystavěti školu. Pro zbudování fary, dotaci farářů a vystavění školy odstoupil velkostatek obci r. 1867 parcely čís. 177 a 178 výměry $3\frac{1}{3}$ měrice. Mimo to daroval velkostatek obci jednou pro vždy 50 sáhů palivového dřeva, které si sama dovezla. R. 1869 koupila obec Záhlinice od velkostatku pro svou farnost parcelu čís. 172 o výměře 17 měřic za 4200 zl r. m.

Pro dotační kapitál farářů vypůjčili si Bedřich a jeho matka r. 1869 od obce Záhlinic 4460 zl r. m. na půlroční výpověď a na 6% úrok, splatitelný půlročně farářům, což bylo r. 1882 knihovně zajištěno na velkostatku. Dluh pak se vyrovnal tím, že velkostatek odprodal záhlinickým asi 29 měřic pozemků v ceně 5725 zl.

3. Otrokovice, přifařené původně k Napajedlům, měly od r. 1849 filiální kostel s duchovní expositurou. Z Napajedel byly vyfa-

řeny výnosy knížearcibiskupské konsistoře z 10. října 1856, čís. 864 a z 29. října 1856 č. 962. Faráři byl ponechán roční příjem 250 zl k. m., povolený výnosem z 10. srpna 1849 číslo 2 jako část dotace z moravskoslezského náboženského fondu. Manželé Jiří a Františka hrabata ze Stockau přijali patronátní právo nad nově zřízenou farou a kostelem s výsadou, aby presenční právo a dosazování faráře přešlo na kníže-arcib. ordinariát: Obec Otrokovice se zavázala udržovali svým nákladem v dobrém stavu kostel, opatřili všechny potřeby k božím službám a obřadům, ponechati faráři obecní dům čís. 60 se zahradou p. čís. 128, 129 o výměře 1 $\frac{3}{4}$ měrice k užívání, udržovati jej v dobrem pořádku, opatřiti vlastním nákladem čištění komínů, hraditi daně a všechna břemena, spojená s budovou a zahradou.

Také se zavázala obec Otrokovice přidělití faráři z obecních pozemků v trati Trávníku 7 měric polí parc. čís. 552 a 635 a přes 2 měrice louky p. č. 631, platiti z nich daně a jiné poplatky a bezplatně je obdělávati: zorati, hnůj vy-véztí, sklizeň dovéztí. Semeno k setí měl si opatřiti farář sám.

K doplnění kongruy faráře zavázala se obec uložití do kostelní pokladny kapitál 1200 zl k. m. v zakoupených státních dluhopisech z 1. ledna 1857 č. 34.834 s ročním výnosem 60 zl k. m. Zmenší-li se v budoucnosti úroky z těchto papírů, zavázala se obec hraditi úbytek ze svých prostředků.

Farář mohl pasti na obecním pastvisku bezplatně 1 krávu a 1 tele, což bylo mu oceněno ročně na 6 zl k. m. Výnos štolý z Otrokovic obnosem 25 zl k. m., jehož se napajedelský farář vzdal, připadl též faráři v Otrokovicích, takže celý roční příjem jeho byl stanoven na 400 zl k. m.

Varhaníkovi bylo slíbeno 1 $\frac{3}{4}$ měrice parcely čís. 736 k bezplatnému užívání; daně a jiné poplatky hradila obec; obdělání obstaral si sám. Mimo to měl nárok na štolové poplatky.

Kostelník dostal asi 1 měrici obecní parc. č. 637 za podmínek jako varhaník. Mimo to poplatky ze štolý, za zvonení, z mešní služby a pohřebné. Hrobník poplatky za kopání hrobů. — Obec Otrokovice zbavila se všech úkonů k mateřskému kostelu a faře v Napajedlích; zůstal jí jen dovoz dříví napajedelskému učiteli.

Že bude obec řádně vykonávati všechny své závazky ke kostelu, faráři, varhaníku, kostelníkovi i hrobaři, dala do zástavy všechny své reality: domy čís. 60, 40, 87, svobodné pozemky v katastru kvítkovském i otrokovském ve výměře 212 $\frac{1}{2}$ měrice, což bylo též zapsáno do pozemkových knih.

4. Roku 1892 dali manželé Aristides a Marie Baltazzi postavit na své parcele č. 445 u řeky Dřevnice v Otrokovcích svým nákladem kamenný kříž „Našeho ukřižovaného spasitele“ a zavázali sebe i své nástupce udržovati jej v dobrém a důstojném stavu, neb dáti jej i znovu zříditi. K tomu účelu věnovali kauci 50 zl r. m., což bylo zaknihováno na parcele čís. 1457/7, vl. č. 3255. O dobrý stav kříže se starati bylo uloženo otrokovskému faráři.

5. Nadační listina, založená 30. června r. 1830 Františkou hraběnkou Stockau, rozenou Fünfkirchen, na 30 zl k. m., aby napajedelský farář sloužil vždy 21. února a 11. července po 1 mši sv. za její tetu Terezii hraběnkou Kobenclov-nu a jejího manžela Klimenta hraběte z Kesselstattu. V Napajedlích byla nově vystavena a zřízena fara v letech 1790–1791, při čemž se spotřebovalo cihel 87.950 kusů, tašek na střechu 20.800 kusů, kamene 35 sáhů čtver., vápna 108 sudů.

6. Mešní nadace Františky hraběnký ze Stockau obnosem 30 zl r. m. ze státního dluhopisu č. 70.872 z 1. ledna 1855, aby ve hřbitovní kapli v Napajedlích byla vždy 12. dubna sloužena bez varhan tichá mše sv. za Jiřího hraběte Stockau. Faráři patřilo 1 zl 40 kr, kostelu 30 kr, kostelníku 25 kr, ministrantům 15 kr, úhrnem 2 zl 10 kr r. m.

7. Mešní nadace, založená 14. června 1871 Bedřichem hrabětem ze Stockau, který k tomu účelu věnoval státní 5% dluhopis č. 50.709 z 1. února 1871 na obnos 100 zl r. m., aby se vždy 14. května sloužila jedna tichá mše sv. bez varhan ve hřbitovní kapli za Františku hraběnkou Stockau, rozenou Fünfkirchen. Faráři připadlo za 1 mši 2 zl 80 kr, kostelu 60 kr, kostelníku 50 kr, ministrantům 30 kr, úhrnem 4 zl 20 kr.

8. Nadace pro chudé, založená ve smyslu poslední vůle Jiřího hraběte ze Stockau, který odkázal 2000 zl r. m. jako kapitál pro chudé všech obcí bývalého napajedelského panství: Napajedla, Tlumačov, Halenkovice, Košíky, Kudlovice, Kvítkovice, Sazovice, Sarovy, Otrokovice, Spytihněv, Sušice, Topolná, Záhlinice, Žlutavá, Jankovice. Úroky z onoho kapitálu měl každého roku rozdělovat dle svého uznání mezi chudé těchto vesnic majitel panství. Universální dědička Františka, vdova po Jiřím, složila oněch 2000 zl, za které byly koupeny rak. státní papíry, z nichž úroky majitel statku rozděloval mezi chudé dle dobrozpání duchovního správce panství. Papíry byly jako nadace pro chudé uloženy v pokladně důchodu, který měl povinnost vyzdvihovat úroky a odvádět je majiteli panství k rozdělení mezi chudé. Koupené papíry byly: 5% Métalliques čís. 4076, 10.328, 19.965 ze 30. září 1851 po 1000 zl k. m.; čís. 4181 ze 30. září 1851 na 1000 zl k. m.; 5% národní dluhopis (= National-Schuldschein) čís. 34.393 z 1. října 1859 na 50 zl k. m., celkem 3150 zl k. m.

9. Mešní nadace, zřízená hraběnkou Matildou Stockau dne 24. ledna 1885, aby se vždy 6. prosince sloužila ve hřbitovní kapli tichá mše sv. bez varhan za Bedřicha hraběte Stockau. K tomu účelu byl nadační správě odevzdán státní dluhopis z 1. listopadu 1884, č. 45.140 na 100 zl r. m. po 5%. Z úroků připadlo: faráři 2 zl 80 kr, kostelu 60 kr, kostelníku 50 kr, ministrantům 30 kr; úhrnem 4 zl 20 kr r. m.

10. Mešní nadace, zřízená 16. března 1897 Marií Baltazzi, rozenou hraběnkou Stockau, aby za její matku Matildu, rozenou hraběnkou Chorinskou, byla vždy 17. března ve hřbitovní kapli v Napajedlích sloužena tichá mše sv. bez varhan. K tomu účelu odevzdala nadační správě 4,2% státní dluhopis z 1. listopadu 1896, čís. 95.502, znějící na 100 zl r. m. nominale. Z úroků dostal farář 5 K 60 hal., kostel 1 K 20 h, kostelník 1 K, ministranti 60 h, což činilo, úhrnem 8 korun 40 haléřů.

11. Aristides Baltazzi, byv jmenován čestným občanem města Napajedel, věnoval 1. ledna 1899 k požívání po dobu svého života dvě školské nadace po 100 K r. č. pro nemajetné syny napajedelských občanů, studujících na gymnasiu, reálce, hospodářské neb průmyslové škole s dobrým prospěchem i mravním chováním.

12. Mešní nadace, zřízená Marií Baltazzi 10. prosince 1915 při farním kostele v Napajedlích, k čemuž odevzdala nadační správě 4% státní úpisy červencové renty na 300 K nominale a mimo to podíl 50 K nominale státního úpisu téhož druhu, vesměs kupony k 1. lednu 1916. Za to má se konat – pokud možno – každého roku 24. října 1 tichá mše sv. bez varhan za zemřelého jejího manžela Aristida Baltazziho. Zakladatelka stanovila, že výnos této nadace nesmí nikdy být připočten do zákonné farářovy kongruy. Faráři připadlo z toho: 9 korun, kostelu 1 K 20 h, kostelníku 1 K, ministrantům 60 h a faráři ještě za účtování nadace 2 K 20 h, celkem 14 korun.

13. Olomoucká kníže-arcib. konsistoř dovolila listem 25. července 1915, aby po dobu života paní hraběnka Marie Baltazzi a její dcery Marie Wurmbrandtové byla zámecká kaple v Napajedlích uznána za poloveřejnou a aby se v ní v kterýkoliv den v roce, vyjma 3 poslední dny velíkonocní, sloužila mše sv., jíž by se zúčastnilo i domácí služebnictvo.

14. Marie hraběnka Wurmbrandtová, rozená Baltazzi, odevzdala 31. října 1916 farnímu úřadu v Napajedlích 40 korun na zřízení fondu, z jehož úroků má se v dobrém stavu udržovati socha sv. Huberta, kterou dala věnovatelka postavit na svém pozemku v lese oddělení 77 a na královské dolině.

15. Nadační stipendium pro 1 žáka olomouckého gymnasia, přestoupělého do filosofického kursu a vynikajícího nadáním, píli, mravností, z pozůstalosti Josefy Fesslové, měla napajedelská vrchnost od 17. listopadu 1816 počínaje vždy čtvrtletně oznamovati magistrátu olomouckému a po vypršení lhůty vyplácti z kapitálu, který byl na základě schválení zemského gubernia ze 6. srpna 1817 půjčen poštmistrovi Engelbertovi Krumholzovi a zajištěn na jeho realitách. Doživotní uživatelkou onoho kapitálu byla Marie z Mönse a opatrovníkem pozůstalosti po Josefě Fesslové byl advokát dr. Weiss. – Hlavní kvitance, vyhotovená universálním dědicem Josefy Fesslové bankovním inspektorem Janem Nepomukem Fesslem pro napajedelskou vrchnost se nenašla. Nastaly proto potíže vzhledem zaplacení a zajištění onoho kapitálu na realitách Krumholze pro nadační stipendium. Bylo však dekréty krajského úřadu a gubernia z r. 1822 dokázáno, že Marie Monze brala úroky z onoho kapitálu až do konce února 1817 od napajedelské vrchnosti a od 1. března 1817 od Krumholze.

16. Nadační listina z 22. června 1825, vyhotovená ve smyslu testamentu Terezie hraběnky Kobenclovny paní Františkou hraběnkou z Kesselstattu a ukládající velkostatku (listem ze 26. listopadu 1825) břemeno nevypověditelného obnosu 2000 zl v. m. pro fond chudých napajedel-ského panství. R. 1866 bylo toto břemeno velkostatku přepočteno na kapitál 840 zl.

17. Ve smyslu vládního nařízení, aby se pořídily pro nadace listiny, kde jich dosud nebylo, dala hraběnka Terezie Kobenclovna zhotoviti pro nadaci, založenou v neznámé době pro Julia, Jana a Františku hrabata z Rotálu nadační listinu 15. června 1802, která byla 12. srpna 1812 zajištěna na statku v zemských deskách. Byla to mešní nadace pro napajedelského faráře, který měl každého roku sloužiti za mrtvé členy rodiny Rotálské 4 výroční mše (= universalia) a týdně 1 mši za živé, a 1 mši za mrtvé členy této rodiny. Majitel statku měl mu vyplatiti za to 51 zl a to: 45 zl pro faráře, 3 zl pro kostel, 2 zl pro varhaníka, 1 zl pro kostelníka. Mimo to měl farář od statku dostatí 1 vědro piva z každé várky. R. 1866 byla hodnota naturálních dávek pro faráře rozpočtena na kapitál 428 zl 40 kr výkupného.

18. Dle zakládací listiny ze 16. května 1755 byl velkostatek povinnen odváděti tlumačovskému faráři každého roku: 12 měřic staromoravských pšenice, 20 měřic rži, 10 měřic ječmene, což v pozdější době bylo zmenšeno na 15 měřic 14 mírek pšenice, 22 měřic 29 ½ mírek rži, 11 měřic 14 2/3 mírek ovsa rakouské míry. Mimo to patřilo mu každého roku 15 beček piva s dovozem a 20 zl k. m. R. 1866 bylo vše rozpočteno v peněžitě hodnotě na kapitál 420 zl r. m.

IX. Stavba druhé koleje Severní dráhy cís. Ferdinanda.

Dráha mívala potíže se sněhovými závějemí, čemuž se chtělo zabrániti hrázemi. Dle protokolu z 18. října 1860, v němž bylo pojednáno o zřízení podobných hrází v Sušicích, vyvlastnilo se pro dráhu k tomu účelu z panské parcely čís. 105 celkem 245 sáhů, jitro po 1000 zl.

Jednání o 2. kolej této dráhy táhlo se již od r. 1864. V dopise ze 16. března 1865, adresovaném ředitelství velkostatku, stěžovala si mezi jiným Severní dráha na „nestydaté“ požadavky selských majitelů pozemků, určených a vykupovaných pro stavbu nádraží v Tlumačově, kde se rozhodlo ředitelství dráhy dle protokolu, sepsaného v kanceláři panství napajedelského 19. dubna 1865 zříditi zastávku, aby se vyhovělo zájmům veřejného obchodu a jistotě provozu, což také rakouské ministerstvo obchodu schválilo. Téhož dne bylo smluveno mezi ředitelstvím dráhy a správou velkostatku prodati dráze k této stavbě potřebný kus pozemku v ceně 1 jitro po 1000 zl r. m., jehož plocha se měla vyměřiti teprv po dokončené stavbě. Bylo jí 2 ¼ měrice v ceně 778 zl 74 kr.

Dle protokolu ze 13. listopadu 1868 o výkupu pozemků v Tlumačově a Záhlinicích pro stavbu 2. koleje dráhy byla smluvena cena za 1 jitro v Tlumačově 1440 zl r. m. a 40 zl odškodného za plodiny, v Záhlinicích pak 1200 zl a 80 zl odškodného za plodiny. Jitro se počítalo o 1600 sáhách = 3 měrice.

Ministerstvo obchodu odevzdalo výnosem svým z 1. června 1872, č. 10.053 projekt Severní dráhy na zřízení 2. koleje mezi Uh. Hradištěm a Hulínem morav. místodržitelství k dalšímu řízení ve smyslu nařízení ze 4. února 1871, načež se sešla komise dne 22. července 1872, v jejímž jednání byl sepsán protokol, smluvný zástupci Severní dráhy, obce Napajedel, velkostatku o úpravě nádraží, průchodů (viaduktů) pro polní cesty, studně (pumpy) pro minerální vodu (slanici) a její odvádění při zřízení 2. koleje. V Napajedlích bylo nutno prodloužiti neb rozšířiti značnou část průchodů. Někde již při stavbě 1. koleje bylo pamatováno na 2. kolej, zvláště při moravním mostu (Hejný-Hlasov) průjezdu a průtoku za povodní, při mostku přes mlýnský potok. Také se žádalo, aby závory byly řádně upraveny. Pumpa pro minerální vodu a její odvádění, stojící vpravo od dráhy, měla se udržovati v pořádku. Panská bednárna, krytá šindelem, měla se upravití bezpečněji proti ohni. Dům čís. 449 se vyvlastnil; hospoda nepotřebovala žádného

zabezpečení proti ohni. — V Hulíně šlo vše hladce, bez námitek; v Tlumačově bylo ujednáno zřídit několik průjezdů; v Babicích a Ceronech bylo vy-vlastněno velkostatku pro 2. kolej 4 $\frac{3}{4}$ měrice půdy. Dne 27. listopadu smluvily se ředitelství dráhy s velkostatkem zřídit do cukrovaru vlečnou dráhu nákladem 1274 zl 98 kr, ku kterémuž účelu měly obě strany připravené některé parcely již od r. 1869, jiné od r. 1872 a 1873, od kteréž doby také platila již každá své daně. Ku zřízení 2. koleje a rozšíření nádraží prodal hrabě Bedřich ze svých pozemků v Napajedlích, Otrokovících, Tlumačově a Záhlinicích celkem 12% měrice za 5922 zl 30 $\frac{1}{3}$ kr. Dráha zase prodala hraběti v Babicích a Ceronech ze svých pozemků tam vykoupených celkem 5 $\frac{1}{4}$ měrice za 2269 zl 31 kr a s úroky od 1. října 1873, kdy se vlastně hrabě zavázal v držení tohoto majetku, do 15. dubna 1875 v obnosu 165 zl 9 kr, úhrnem za 2434 zl 40 kr.

Od delší doby bylo již jednáno o železniční připojení Zlínska a Vizovska k Severní dráze. Ferdinandově. Podnikatelé stavby této místní dráhy oznámili obci Napajedel, že by byli ochotni připojit tuto místní dráhu k hlavní trati místo v Otrokovících v Napajedlích, zaváže-li se obec převzítí základních akcí za 150.000 zl. Obec dala se do práce. Sama upsala k tomu účelu 10.000 zl., velkostatek 50.000 zl, rolnická záložna 10.000 zl — spořitelna městská tehdy ještě nebyla — silniční výbor okresu napajedelského usnesením ze dne 1. srpna 1898 ve smyslu zákona ze 4. srpna 1887 také 10.000 zl. Mimo to očekávala se zemská subvence 25.000 zl a od místních občanů úpis na 5.000 zl. Se zbytkem asi 40.000 zl spoléhalo se na hraběte Šternberka v Pohorelicích. Ten však deputaci v této věci vůbec ani nepřijal — dle sdělení, uchovaného v, archivu zámeckém. Dle vyvlastňovacího nálezů morav. místodržitelství z 5. května 1899 vyvlastnilo se pro rozšíření otrokovské zastávky na připojovací stanici z panské parcely č. 334 celkem 1271 m² plochy. Podnikateli této stavby byli Emil Török a E. Janovic z Buda-Pešti.

Dle smlouvy z 22. října 1900 prodali manželé Baltazziovi Severní dráze pro zřízení nádraží v Otrokovících celkem 17 árů 66 m² za 7014 K 38 h i s náhradou za poškození plodin a s 5% úrokem od 1. listopadu 1899.

Již r. 1836 dostala společnost pro stavbu Severní dráhy privilegium zřídit na některých stanicích hospody, k čemuž nepotřebovala zvláštního povolení od vrchnosti; ani nebyli hostinští nuceni brát pivo od příslušných vrchností.

X. Stavba silnic.

Silnice v našem smyslu byly na území bývalého napajedelského panství pořizovány z kamene a šterku; bočními příkopy a mostky pro odchod vody byly opatřovány teprve po roce 1829. Nejdůležitějšími byly silnice: 1. Uh. Hradiště, Staré Město, Jalubí, Zdounky, Kroměříž; 2. Napajedla, Otrokovice, Machová, Mysločovice, Holešov; 3. Napajedla, Topolná, Bílovice, Hradčovice, Uh. Brod; 4. Napajedla, Kvítkovice, Malenovice, Zlín, Vizovice, Vsetín; 5. Tlumačov, Kvasice, Kroměříž; 6. Vyškov, Kroměříž, Hulín, Tlumačov, Napajedla, Uh. Hradiště; tato silnice byla budována v letech 1833—1843.

Roku 1841 byla stavěna silnice Malenovice—Napajedla nákladem 1650 zl k. m. a z Tlumačova do Záhlinic. Roku 1867 jednalo se o pozemštění silnice Přerov—Uh. Hradiště—Uhry.

Silnice, spojující obce na pravém břehu Moravy s Napajedly a Kroměřížem přes Žlutavou a Bělov, byly stavěny v letech 1884—1896. Stavba žlutavské silnice byla provedena ve dvou obdobích časových a traťových. První část silnice od napajedelsko-žlutavských hranic po panský lom „Kuchařice“ v délce 2365 metrů byla zbudována r. 1880 rozpočteným nákladem 3511 zl 60 kr. Poněvadž velkostatek této cesty nejvíce upotřebil a ji svými povozy nejvíc poškozoval, věnoval na její stavbu na nátlak obce Žlutavě 2.000 m³ kamene bez dovozu, ač původně chtěl dát jen 1.000 m³ kamene ze svého lomu. Ostatní kámen koupila obec z panského lomu za 394 zl a žádala pak velkostatek za odpis dluhu. Byla jí však povolena jen splátka ve 4 lhůtách: 1. dubna, 1. října, 31. prosince 1887 a 1. dubna 1888. — Výnosem zemského výboru ze 6. června 1889 čís. 20.243 bylo povoleno vystavěti silnici II. třídy od moravního mostu v Napajedlích k obecním hranicím napajedelsko-žlutavským. Na celkový náklad stavby této silnice v obnosu 19.798 zl 78 kr přispěl okresní silniční fond částkou 6.445 zl 41 kr, t.j. 32,45% celého nákladu, Napajedla 5.651 zl 46 kr - 28,54%, velkostatek 5.180 zl 60 kr = 26,16%, Žlutavá 2.521 zl 31 kr = 12,75%. Čtvrtinu celé délky silnice stavěl ve své režii silniční výbor, ostatek byl svěřen napajedelskému staviteli Schlepsovi. Roku 1896 byla vydlážděna silnice od moravního mostu k nádraží. R. 1897 byla vystavena silnice z Tlumačova do Machové; r. 1898 pak silnice, spojující Komárov se silnicí Napajedla—Topolná nákladem 8.100 zl, k čemuž přispěl napajedelský velkostatek 100 zl, subvence 4.700 zl, malenovské panství s obcí Komárovem na zbytek ve formě 240% přírážkou. R.

1899 byla zbudována silnice z Babic do Kudlovic nákladem 7675 zl, pak do Kostelan; téhož roku vystavěly si Otrokovice silnici k nádražnímu skladišti nákladem 2.500 zl r. č., načež přispěl velkostatek polovicí. — Nouzová silnice, spojující Košíky, Kudlovice, Sušice, Traplice, Jankovice byla vystavěna r. 1898, na niž půdu zdarma daly obce a velkostatek, kámen z Rovné statek a náklad hradily subvencí 6.000 zl stát a země. Halenkovská silnice byla vystavěna r. 1902 nákladem 9.163 zl 76 kr, z čehož na velkostatek připadlo 912 zl za 264 metrů.

XI. Kasárny.

V dřívějších dobách nebylo jízdní vojsko ubytováno soustředěně v kasárnách, ale po dědinách. Při tomto způsobu ubytování daly se všelijaké přehmaty, roztrpčující vojíny i ubytovatele. Nesprávnosti byly často zaviněny starosty obcí, kteří však vinlu obyčejně svalovali na velitele vojenského oddílu. Kromě toho nesli ono břemeno jen poddaní, kdežto budovy panské a duchovních osob byly osvobozeny od ubytování vojska. Tato výsada pozbyla platnosti výnosem zem. presidia ze 27. ledna 1849 čís. 631; roku 1869 bylo pak zahájeno jednání o stavbě kasáren pro kavalerii na Moravě a bylo též usneseno vystavěti v okrese uher. hradištském takové kasárny ve Bzenci a Veselí s použitím stavebního kasárenského fondu v obnosu 1,200.000 zl, který vznikl sloučením různých starých nadací a příplatků. Města Hodonín a Kroměříž stavěla již kasárny, majíce slíbenou půjčku na nízký úrok.

Výnosem z 21. února 1879, čís. 1876, jednajícím o stavbě kasáren pro kavalerii a o účasti jednotlivých obcí na krytí výloh při oné stavbě, byla svolána schůze všech starostů obcí a zástupců statků na den 2. května 1879 k 9. hodině dopoledne do Uh. Hradiště, které se účastnil též zástupce zemského výboru. Zemský výbor byl splnomocněn poskytnout obcím na stavbu kasáren bezúročnou půjčku do 30.000 zl a výminečně též subvenci do 15.000 zl na jednu kasárnu ze stavebního fondu pro kasárny. Kdyby se nedosáhlo někde mezi konkurenty dohody, mohl zemský výbor ustanoviti přirážky k přímým daním.

XII. Pruská vojna r. 1866.

K vojenským účelům za pruské vojny r. 1866 dodal napajedelský velkostatek 27 přípřeží, jichž koni byli při srážce u Poličky z vozů vypráhnuti a obrázení k útěku. Všechno ostatní bylo opuštěno a zanecháno na místě. Brzy však našel se jeden, z těchto vozů u Obdržálka v Huštěnovicích, jiný v Polešovicích a několik vozů v jiných obcích. Správa statku poslala proto pacholka Svobodu do Huštěnovic pro onen vůz s příkazem vyžádati si úřední pomoc v Hradišti, nevydá-li vůz Obdržálek dobrovolně. Podobně měl si počínati Vlček v jiných obcích.

V době od 18. července r. 1865 bylo přerušeno poštovní spojení a doprava všemi směry. Jen kurýři tajně dopravovali potřebné zprávy. Velkostatek prý neutrpěl v této době příliš velké škody. Rozprchlé krávy napajedelské prý se vrátily vyjma 2 kusů a otrokovské ovce vyjma 14 kusů. V noci 18. července rekvirovali husaři v Otrokovcích celkem 200 měric ovsak 5 volů, 27 věder piva; 9 čet vojska rekvirovalo 4 koně, 4 tažné voly, 17 krmných volů, 37 centů sena, mimo to v Otrokovcích ještě 100 měric ovsu, 3 krávy, 6 koní, 100 věder piva. — Za průchodu pruského vojska Napajedly byly všechny pokoje zámku od vrátnice až po čís. 4 zabrány vojskem. V pokoji hraběte Ticiho byl ubytován generál z Hartmannů, v prvním poschodí čís. 5 bydlel generál z Borstellů; podobně všechny pokoje Kesselstattské až po vrátnici zabraly vojenské osoby; pokoje Tereziny v II. poschodí obýval hrabě Solen. V jídelně se jedlo; jen pokoje paní hraběnky zůstaly nedotčeny. Nikdo nechtěl do nich vstoupiti. Ve vrátnici bydlel hrabě Vengenský. Všechno jednání dalo prý se v největším pořádku. Nikde nebylo špíny ani krádeží. Celkem bylo v napajedelském zámku pohoštěno 30 důstojníků a 80 mužů, kteří spotřebovali 70 láhví vína a 10 věder piva. Dne 19. července 1866 dostavilo se do Halenkovic do dvora 5 pruských hulánů a žádali oves. Jelikož ho tam neměli, museli dovézt z Napajedel do Bilovic fůru sena. — V Halenkovicích vyhlídli si jezdeckého koně „šimla“, kterého musel halenkovský správce Rabenseifer ihned poslat do Spytihněvě. Za půl hodiny však dovedl ho zahradník chmelnice zpět, jelikož prý je těžký. V Halenkovicích ohlíželi se Prušáci po mléce a chlebě, pobýli tam do večera, načež se vrátili do svého bydlíště.

Dle zprávy purkrabího Komíhala z 21. července 1866 přišlo do Otrokovic, Tlumačova a Skal velké množství vojska; v obcích těchto nabídlí vojákům vše možné, aby je uspokojili, pročež nedošlo tam k žádné neshodě. Bylo tu kromě četných důstojníků a poddůstojníků 300 mužů, kteří rekvirovali dobytek hovězí, koně a něco ovcí. Dne 20.

července prošlo Halenkovicemi od 8½ hodiny ráno do 3 hodin odpoledne nejméně 10.000 mužů Prusů. Po odchodu Prusů nezůstalo ve dvoře ani kousku chleba ani mléka. Sebrali jalůvku, za níž zanechali krávu, která nemohla již jiti. Koně zachránil správce, poslav je do lesa. Odvedli mu jízdního koně; když však shledali, že je chromý a křivý, nechali ho, načež se sám vrátil domů. V Sušicích rekvirovali 4 voly. Shledáno, že zadní voje byly nejhorší; bylo v nich mnoho opilých vojáků. Při takovém průchodu ztratilo se v Otrokovicích 300 měric ovsu, 5 volů, 3 krávy, 1 jalovice, 25 ovcí a 2 koní. Do Sušic nastěhovalo se 26. července 1866 100 koní a 100 mužů. Ve dvoře musel se vyvést všechn dobytek ze chlívů; i stodola byla plna koňů. Vojáci vše zabavovali a snědli vše, co kde našli. Večer dojela ještě příprěž se 2 muži do dvora pro mléko a chléb. Celou zásobu 60 litrů mléka a poslední chléb museli vojinům vydati. I ložní prádlo žádali. Jen dobytek nechtěli brati. V Topolné dne 30. července v pozdních hodinách večer zaútočilo několik vojáků na sklep; vytrhli přední dvěře sklepa, zadní rozbili a pobrali všechny láhve s vínem. Na tento nešvár upozornil majora správce Grossmann, načež byla u sklepa ustanovena stráž. Napajedly projelo dne 26. července odpoledne 66 různých povozů i s nemocnými. V zámku zastavil se pruský důstojník z generálního štábu „Bonina“ jako kurýr a donesl depeši, že v Tovačově bylo smluveno příměří. Druhého dne ráno spěchal do Strážnice. V noci nato přišlo do zámku ještě 5 husarů; druhého dne dostavil se do zámku ze Strážnice rotmistr husarů, zabavil příprěž, posnídal a odjel do Kroměříže, aby se večer zase vrátil. I tento se zmínil o příměří 4 týdnů. Také 31. července prošlo Napajedly velmi mnoho vojska jízdního, pěšího, dělostřeleckého, z nichž mnozí tu zůstali, zvlášť štábní generál Bonin s 18 důstojníky; 50 osob, 140 koní ubytovalo se v zámku, ve stájích, v úřední budově pak 5 důstojníků s 11 muži a 29 koní. Generální štáb, jedna kompagnie a hudba zůstaly tu déle. Rekvisice omezila se tu jen na přístřeší a jídlo. Lékař Dadák ohlásil v té době choleru. Vojsko táhlo v té době ze Skalce do Oderbergu u Šternberka a ubytovalo se nejen v Napajedlích, ale i v Topolné 50 mužů s koni a v Otrokovicích 50.000 se 7 důstojníky. Do uzavření míru měl se přemístiti, z Břeclavě do Oderbergu celý 1. armádní sbor. Do obcí dovážel se příprěžními vozy oves pro vojsko; v zámku nebylo již nic červeného vína ani čaje. Něco čaje sehnal kdesi páter Linhardt, ale víno nikoli. Honba byla vojinům zakázána; generál Bonin prohledl si pivovar a vyjádřil se pochvalně o jeho zařízení.

Požadavky při ubytování a stravování vojenského mužstva při průchodu krajem v době příměří zbraní byly královským pruským polním intendantem I. armádního velitelství Leskem takto udány:

1. Stravování poskytně, kdo dává byt. 2. Opatření zásob nastane, jakmile se nedocílí dostatečného stravování u ubytovatele. 3. O zásoby se postarají obce. 4. Ubytovaný má se spokojiti s jídlem svého hostitele. Nejméně má však právo žádati a) funt 26 lotů chleba nebo 28 lotů sucharů; b) masa 25 lotů čerstvého nebo slaného (= váha syrového masa), uzené, hovězí, skopové – nebo 7 ½ lotu slaniny; c) zeleniny 6 lotů – rýže, kroupy, krupice – (ovesné, pohankové, ječmenné, pšeničné), neb 15 lotů luštěnin (hrachu, čočky, bobu), nebo 3 funty zemáků a pod.; d) 1 ½ lotu soli; e) 1 lot kávy. Mimo to má každý muž dostati denně 1 židlík vína neb ¼ židlíku kořalky. Důstojníci úředníci měli dostati k snídani kávu s chlebem, k obědu polévku, zeleninu, maso, pečení s příkrmem a židlík vína. Píci pro koně měly vždy obstarati obce. I v Napajedlích vloupali se 25. července Prusáci do sklepa, jehož přední dvěře rozštípli, zadní vyzdvihli a z něhož odnesli 284 láhví vína. V sudech zůstalo víno neporušeno. – Dne 20. července 1866 dostavil se do dvora v Sušicích radní Janečka z Hušťenovic se 4 ozbrojenými pruskými vojáky, vyvolal si dozorce dvoru Zavázala a žádal ho, aby jim vydal 4 panské voly, což tento učinil, ač byli již prodáni Isáku Zweigenthálovi cent po 15 zl. Všichni 4 voli vážili 13 centů 45 funtů a stáli 471 zl 75 kr. Janečkovi se tu jednalo o to, aby nebylo v Hušťenovicích dobytka a aby nebyli rekvi-sicí postiženi jen jednotliví lidé, nýbrž více lidí, aby byla rekvisice tedy všeobecnou. Proto upustila správa statku od soudního jednání, které by byla prohrála.

Za průchodu pruského vojska zdejšími krajemi byly mýtní závory odstraněny a mýtné přestalo se vybírat. V době příměří a snad již následujícího míru nezdálo se býti nutným, aby vybírání mýtného jako privátní majetek bylo rušeno a nebylo též příčinou, aby privátní osoby byly osvobozeny od příspěvků na udržování mostů. Proto žádala vrchnost pruské generální velitelství, by dovolilo vybírat mýtné od privátních osob, jelikož vystavěním velkých mostů přes řeku Moravu a Dřevnici měla velké výlohy, na jejichž krytí dovolila jí vláda vybírali mýtné. Mýtného vybíralo se: a) z 1 kusu tažného dobytka 5 ½ kr r. m.; b) z 1 kusu těžkého hnaného dobytka 3 kr r. m.; c) z 1 kusu lehkého hnaného dobytka 1 ½ kr r. m.

V červenci r. 1866 zemřelo v Otrokovicích 6 lidí na cholera a několik onemocnělo touž nemocí; 4 případy byly též v Napajedlích, něco v Tlumačově, Machově, Kroměříži, Uh. Hradišti. V Napajedlích byla v bytě rotmistra zřízena nemocnice pro 10 postelí.

Při ubytování a stravování pruských čet v zámku v době od 2. do 25. srpna 1866 byly vykázaný tyto výlohy: 1. Pro důstojníka denně: a) snídani: káva, 2 chleby s máslem 30 kr; b) posnídávka: studené maso 30 kr, sýr 10 kr, máslo 20 kr, chléb 4 kr, víno 10 kr, pivo

10 kr, celkem 74 kr; c) oběd: hovězí polévka 10 kr, hovězí maso: se zeleninou 35 kr, pečeně s kompotem nebo salátem 50 kr, moučník 30 kr, chléb 4 kr, víno 20 kr, pivo 15 kr, černá káva 12 kr ; celkem 1 zl 76 kr ; d) večeře: maso s knedlíky nebo zemáky 40 kr, sýr 25 kr, chléb 4 kr, víno 10 kr, pivo 15 kr, čaj 12 kr, celkem 1z 1 6 k r. — 2. Pro poddůstojníka nebo muže vojáka: a) snídani: káva 10 kr; b) oběd: hovězí polévka 10 kr, hovězí maso se zeleninou 40 kr, chléb 4 kr, pivo 10 kr, celkem 74 kr; c) večeře: polévka s masem a chlebem 12 kr, chléb 4 kr, pivo 10 kr, celkem 26 k r.

Ve dnech 25. až 29. srpna byli na panství napajedel-ském stravováni pruští důstojníci, jimž se počítalo za 1 den po 1 tolaru a 5 groších stříbrných: 1. Velící generál Bonin I. armádního sboru pruského 5 dnů = 5 tolarů 25 grošů; 2. plukovník Bornés 5 dnů = 5 tolarů 25 gr; 3. hejtman Kretschmann 4 dny = 4 tolary 20 gr; 4. hejtman Huline 3 dny = 3 tolary 15 gr; 5. rotmistr Golz 5 dnů = 5 tolarů 25 gr; 6. hejtman Windhovský 5 dnů = 5 tolarů 25 gr; 7. důstojník Esebech 1 den = 1 tolar 5 gr; 8. důstojník Dohna 5 dnů = 5 tolarů 25 gr; 9. generál, lékař dr. Hasse 5 dnů = 5 tolarů 25 gr; 10. soudní rada Kramm 5 dnů = 5 tolarů 25 gr; 11. důstojník Weber za 50 obědů po 15 gr = 1 zl 15 kr; celkem 48 tolarů 50 gr.

V Otrokovicích bylo ve dvoře v době od 18. července do 1. srpna 1866 zaopatřeno z pruského vojska: 52 poddůstojníků, 931 mužů, 816 koní, jimž bylo dodáno 28 měřic ovsa, 239 centů sena, 1 kopa 28 snopů ječmene. Někteří při průchodech jen pojedli, jiní pobýli celý den i noc. Vše počítalo se na 1051 dní. Celková škoda velkostatku způsobená při průchodech Prusů byla vypočtena na 10.471 zl 60 kr.

XIII. Podnebné poměry v Napajedlích v letech 1914-1936.

A. Teplota.

Ze zprávy lesního úřadu, uložené v zámeckém archivu, dovídáme se, že r. 1862 počal suchými mrazy beze sněhu, že již v únoru jely ledy po Moravě po velkých deštích a že toho roku převládalo značné sucho, trvající v kraji již po 10 let. R. 1863 dostavily se ještě v červnu a v červenci silné noční mrazy, teplota náhle klesla na -12°C a vylitá voda zamrzla. Duby a buky v lesích pomrzly, nevydaly semen pro lesní školky. V říjnu se dostavily mrazy, které potrvaly do listopadu. I v červenci 1866 pomrzla všechna réž ve květu, řepka do 2/3 a všechno ovoce.

V letech 1914–1936 vykazuje 23letý roční průměr $9,1^{\circ}\text{C}$ teploty. Nejmenší roční průměr $7,7^{\circ}\text{C}$ byl roku 1929; pak 8°C roku 1933; $8,3^{\circ}$ roku 1924; největší $10,6^{\circ}\text{C}$ v roce 1934, pak $10,4^{\circ}$ roku 1916.

	Průměr 23 letý	Nejmenší měsíční průměr	Nejmenší denní teplota	Největší měsíční průměr	Největší denní teplota
Leden	— 0.9°C	— 7.2°C	— 22.9°C	3.6°C	13.0°C
Únor	— 0.4°C	— 12.1°C	— 31.0°C	4.1°C	14.6°C
Březen	4.1°C	0.3°C	— 25.0°C	7.9°C	26.0°C
Duben	9.4°C	5.8°C	— 6.6°C	13.4°C	28.8°C
Květen	14.8°C	11.8°C	— 2.8°C	17.5°C	32.6°C
Červen	17.0°C	11.2°C	2.3°C	20.8°C	37.2°C
Červenec	19.7°C	17.1°C	6.2°C	21.5°C	37.6°C
Srpen	18.1°C	16.1°C	6.4°C	20.8°C	37.9°C
Září	14.7°C	11.2°C	— 0.4°C	17.8°C	32.6°C
Říjen	9.2°C	6.6°C	— 11.3°C	11.5°C	27.2°C
Listopad	4.0°C	— 1.4°C	— 12.0°C	9.9°C	20.4°C
Prosinec	0.3°C	— 4.7°C	— 21.0°C	5.1°C	16.2°C

Jednotlivé měsíce ukazují:

Teplota s největšími stupni nad 37°C byla jen v letech 1921 a 1922; v jiných letech byla teplota největší vesměs pod 37°C. Teplotu nad 25°C měly měsíce: červenec v 17,5 dnech. Nad 30°C měly měsíce červenec v 5,9 dne, srpen v 5,3, červen v 3,7, září v 1,5, květen v 0,9; celkem v roce 17 dní. S nejvyšší denní teplotou nad 0°C bylo v tomto období průměrně v roce 60 dnů a to: v únoru 11,9 dne, v březnu 11,7, v lednu 11,4, v prosinci 10,9, v listopadu 8,2, v dubnu 3,7, v říjnu 2,4, v květnu 0,2, v září 0,05. Rok 1931 měl takových dnů 94, r. 1935 pak 77, r. 1930 jich měl 75, roky 1932 a 1933 po 72.

S nejvyšší teplotou pod 0° bylo v těchto letech průměrně celkem 27 dní a to: v lednu 9 dní, v prosinci 8 dní, v únoru 7,3, v listopadu 1,6, v březnu 1,2 dne.

B. Srážky.

1. V letech 1914–1936 vykazuje roční průměr srážek 60,9 cm a v jednotlivých měsících takto:

v lednu	39.1 mm	v 15.5 dnech,
v únoru	28.1	11.8
v březnu	29.1	11.4
v dubnu	45.6	13.4
v květnu	55.9	13.0
v červnu	66.1	13.0
v červenci	64.5	12.9
v srpnu	79.2	12.8
v září	49.7	11.4
v říjnu	63.1	16.3
v listopadu	45.6	14.2
v prosinci	42.9	16.6

Nejmenší srážky byly v letech: 382.6 mm r. 1921; 361.3 mm r. 1932; 476.3 mm r. 1933; 497.7 mm r. 1934. Největší srážky byly v letech: 712.2 mm r. 1916; 724.6 mm r. 1923; 752.6 mm r. 1919; 754.6 mm r. 1926; 765.6 mm r. 1915.

Nejmenší v měsících byly srážky: 3.5 mm v listopadu 1920; 4.7 mm v únoru 1932; 7.6 mm v březnu 1918; 8.8 mm v říjnu 1920. Největší v měsících byly srážky: 193.7 mm v červnu 1926; 184.6 mm v

srpnu 1915; 166.5 mm v říjnu 1930; 155.3 mm v srpnu 1918; 152.2 mm v srpnu 1934; 119.3 mm v září 1922; 131.1 mm v červnu 1923.

Roční průměr deštivých dnů v onom období je 162.3 dne.

Největší počet deštivých dnů v jednotlivých měsících byl: a) po 21 dnech v září 1930, v listopadu r. 1919, 1917, 1928; b) po 22 dnech v srpnu 1915, 1918, v říjnu 1924, v prosinci 1925, 1934; c) po 20 dnech v březnu 1919, v dubnu 1927, v červnu 1923, v červenci 1930; d) po 23 dnech, srpen v 14.9, červen ve 12.4, květen v 7.4, září v 6.1, duben ve 2 dnech, říjen v 0.4 dne; celkem v roce v 60 dnech v prosinci 1923, v říjnu 1930.

Nejmenší počet deštivých dnů byl v měsících: a) 4 dny v červnu 1917; b) 5 dnů v září 1915; c) po 6 dnech v červenci 1928, v říjnu 1920, v únoru 1929, 1930; d) po 7 dnech v březnu 1923, v srpnu 1921, v listopadu 1920; e) po 8 dnech 1923, v červnu a v srpnu 1932, v únoru a v srpnu 1920.

2. Roční průměr dnů se slyšitelnými — třeba i vzdálenými — bouřkami v tomto období je 28. Nejvíce bouřek bylo v červenci 6.6 dne, v červnu 6.1, v srpnu 5.7, v květnu 5.4, v dubnu 1.9, v září 1.6, v říjnu 0.3; jednou zahřmělo též v únoru 1933; v březnu 1918 dvakrát; jednou v březnu 1925, 1933, v listopadu 1930, v prosinci 1921, 1927, 1929.

3. Roční průměr dní se sněhovou pokrývkou v tomto období činí 51 dní; v lednu průměrně 16.1 dne, v prosinci 13.8, v únoru 12.6, v dubnu 43, v listopadu 3.4; něco málo i v dubnu 1919, 1921, 1929 a v říjnu 1919, 1922, 1926, 1930.

Sněhu napadlo průměrně ročně 69 cm; v lednu 23 cm, v prosinci 18, v únoru 13, v listopadu 6, v březnu 8, malinko v dubnu a v říjnu. — Jednotlivě v měsíci lednu spadlo: a) 70 cm r. 1929; b) 47 cm r. 1922; c) 38 cm r. 1923; d) 37 cm r. 1917, e) 30 cm r. 1935, 1931; v únoru: a) 40 cm 1931, b) 33 cm r. 1933.

4. Roční průměr oblačnosti v období tomto je 6.4 desetin oblohy, pokryté mraky; největší v prosinci a v lednu 8.2, nejmenší v srpnu 5.5. Jednotlivě měsíc duben r. 1914 vykázal 3.4, březen r. 1921 pak 3, srpen a září r. 1921 po 3.8, červen r. 1930 pak 3.5.

5. Roční průměr mlhových dnů v tomto období je 63 dní; největší po 8.1 v měsících říjnu a v prosinci, 7.8 dne v lednu, 7.7 v listopadu; nejmenší 1.6 dne v dubnu, 2.3 v červnu, 2.7 v květnu. Z roků nejvíce mlhových dnů měly: rok 1934 měl 110, r. 1920 měl 92, r. 1921 měl 91 dní; nejméně mlhových dní bylo v letech: 38 dní v r. 1931, 42 dnů v letech 1929 a 1932; 46 dnů v letech 1917, 1928, 1935.

6. Průměr vichřic, označených dle dvanáctidílné stupnice Beaufortovy čísla 6–8, vykazuje v onom období za rok počet 90 dní.

7. Kroupy padají u nás velmi zřídka a to obyčejně s deštěm. Příčinou ochrany kraje před kroupami jest dle mého pozorování průvan v soutěsce, zvané Hatě, mezi oběma místními kopci po obou stranách řeky Moravy, Kalvárií totiž na východní straně a Makovou na západní. Často jsem totiž pozoroval, že bouřkový a kruponosný mrak, dospěvší v tato místa, se buď rozdělil a odplul různými směry neb aspoň odbočil v jinou stranu beze škody, což mohlo se státi vystupujícím vzdušným proudem ze sou-těšky do výše. Sousední obce jakož i vzdálenější napajedel-ská trať Burovy bývají již kroupami navštěvovány.

8. Vanoucí u nás větry jeví se v těchto procentech: a) severozápadní v 38.1% b) jižní ve 20.7% c) jihovýchodní v 10.9%, d) jihozápadní v 10.9%, e) západní v 6.4%, f) bezvětří v 5%, g) severní v 5%, h) severovýchodní v 1.7%, ch) východní v 1.3%.